Tapir Hamlesi

Amazon, futbol ve hamaklar üzerine bir hikâye

Leonardo Poggi

Miki Fossati

Laura Molina

İtalyancadan Claude (Anthropic) ve Kimi (Moonshot AI) ile çevrilmiştir

Özgün adı: *La mossa del tapiro*

İlk İtalyanca baskı: Kasım 2014

İtalyanca baskı ISBN: 978-88-909172-6-4

Kapak fotoğrafı: Paul B. Jones (Ottawa, Kanada), https://www.flickr.com/photos/paulbjones/

Copyright © 2014, Leonardo Poggi, Varazze; Miki Fossati, Whitstable; Laura Maria Bosi, Calco

Bu kitap bir kurgu eserdir. Kitapta geçen adlar, kişiler, yerler ve olaylar yazarların hayal gücünün ürünüdür ya da kurgusal olarak kullanılmıştır. Gerçek olaylarla ve yerlerle ya da yaşamakta olan veya yaşamış gerçek kişilerle herhangi bir benzerlik tamamen rastlantısaldır.

temas kurulmamış olan herkese

sıfır

Bu hikâye iyi bitmiyor, bunu biliyorum.

Doğaymış, insanla kozmosun uyumuymuş, ilkel ritimleri yeniden yakalamakmış, geç bunları, ben bu boktan ormanda ölüyorum, burada ölüyorum ve kimse nereye kaybolduğumu asla bilmeyecek, doğaymış, burada açlıktan ve susuzluktan ölüyorum, ölmek ne kadar sürer, önce susuzluktan ölünür, bilinir, ama daha iki parmak suyum var ama örümcekler, doğayı düşünürken onları hiç düşünmemiştim, keşke bir jaguar olsaydı – aman tanrım burada jaguar vardır kesin – jaguar daha iyi ama örümcekler olmasın örümcekler tarafından yenerek ölmek istemiyorum, o zaman bir yılan daha iyi, ninemin sözünü ettiği yılanlar gibi, İsa Mesih'in adını tam söylemeye bile vakit bulamadan ölüp gidersin, örümceklerdense o daha iyi.

Çevresine, sık otların arasına baktı, yılan çoktan pusuya yatmış mı diye. Düşünceleri dağılmaya başlıyordu, açlık, yorgunluk, susuzluk. Başını ellerinin arasına aldı, dirsekleri dizlerinde, belki de oracıkta ölüme terk etmek daha iyiydi kendini, zaten başka ne yapabilirdi ki.

“1. Bölüm”

1.0

Her şey değişir.

«Bir… meselesi bu, yargılamadan önce… hatasını hesaba katmak gerek» dedi Antônio.

«Bakış açısı» diye önerdi Eduardo, yardımcı antrenör.

«Evet, o. Ve bizim bakış açımızdan barajımız gerçekten kötü yerleştirilmiş gibi görünüyor. Ama önemli olan kalecinin bakış açısı.»

«Öyle mi diyorsun? Bence baraj gerçekten de kötü yerleştirilmiş.»

Ama Antônio onu artık dinlemiyordu. Santrforun yerden şutu barajın yanından, ona bir bakış bile lütfetmeden geçmişti ve kalecinin solundaki alt köşeye gidecek gibi görünüyordu. Ama güçlü yanı barajı yerleştirmek olmayan kaleci buna karşılık çevik bir atlayışçıydı ve doğru zamanlamayla uzanmıştı. Antônio'nun zihninde fotoğraflayarak dondurduğu o anda, onun bakış açısından kaleci topu parmak uçlarıyla çelmeyi başaracak gibi görünüyordu. Sevinme isteğini zorlukla bastırarak sabırsızlıkla zıplayan santrforun bakış açısından top muhtemelen ağlara gidecek gibi görünüyordu. Tribünlerin bakış açısındansa şut belki doğrudan direğe ya da dışarı gidecek gibi görünebilirdi.

Her şey değişir.

Sonra bir noktada top dışarı gider, ya direğe çarpar, ya kalecinin parmaklarına gelir, ya da ağlarla buluşur ve artık değişmez.

1.1 Radyo

«Selam, Antônio!» diye selamladı onu radyonun kapıcısı João: «Maç nasıl geçti?»

«Değişir» diye yanıtladı, herkesin kısaca Antônio diye tanıdığı Antônio Carlos Rocha de Almeida, bu son derece öngörülebilir yanıtın João'da anında bir gülümseme uyandırdığının farkına bile varmadan.

«Sonucu soruyorsan, radyoda çalışıyorsun, sonucu benden iyi bilirsin. Demek sonucu sormuyorsun, o zaman sana maçın iyi geçtiğini söyleyeyim: düzenler meyvelerini verdi, çocukların saldırgan ahtapotun üst üste defalarca işlediğini görünce yüzlerinin aldığı hali görmeliydin. Öte yandan savunma düzenlerinin hâlâ çok çalışmaya ihtiyacı var. Neresinden baktığına göre değişir, yani.»

Her zaman olduğu gibi, Antônio'nun yayının başlamasına alışılmış yirmi beş dakika kala radyoya adım atar atmaz ilk işi bilgisayarı açmaktı. Her zaman olduğu gibi bilgisayar kapalıydı. Ve yavaştı. Açma düğmesine bastığın andan kullanmaya başlayabildiğin âna dek bir ebediyet geçerdi. Her zaman olduğu gibi Antônio bu ebediyeti düşünerek geçirirdi: kapalı bilgisayar, sizin dünyaya karşı merakınızın kusursuz metaforudur. Kısa bir düşünceydi bu, Antônio onu yüzlerce kez kurmuştu. Yine de bilgisayarın açılmasından kullanılabilir hale gelmesine dek geçen upuzun süre boyunca Antônio başka hiçbir şey düşünmezdi. Takıntılı biçimde değil, Shining'deki 'sabahın ağzında altın vardır' gibi. Her seferinde başka türlü kurulan dolambaçlı sözlerle de değil. Hayır, düğmeye basar, ekranı süzer ve tek bir çok yavaş seferde düşünürdü: kapalı bilgisayar, sizin dünyaya karşı merakınızın kusursuz metaforudur.

Değişen tek şey bu bekleyişe eşlik eden müzikti; Antônio'nun dalgınlıkla, kulağının ucuyla algıladığı bu müzik her seferinde farklıydı, çünkü kendisinden önceki programın sunucusu Isabel, aynı parçayı asla iki kez çalmamaya kendi kendine bahse girmişti. Asla.

«Ya beğenirsen? Neden tekrar dinlemiyorsun?» diye sormuştu ona bir keresinde Antônio.

«Belleğimle geri getiriyorum ve zihnimin kulaklarıyla dinliyorum» diye yanıtlamıştı o.

Sonra bilgisayar açılır ve Antônio internet bağlantısını başlatabilirdi. Orada da beklemek gerekirdi ama modemin viyaklaması bekleyişi daha tatlı kılardı: bütün bilgileriyle dünyanın ona doğru gelen cızırtısıydı bu. Antônio alışılmış dünya turuna başlardı: La Nación, Público, CNN, BBC, El Mundo, Repubblica, Le Monde. Dillere yatkındı: İngilizce ve İspanyolcayı okulda öğrenmişti; İngilizce, İspanyolca ve Portekizce biliyorsan Fransızca ve İtalyanca okumak da mümkündü, ama Arapça ya da Çince gibi egzotik bir dili hiç öğrenmemiş olmasına üzülüyordu, çünkü böylece dünya görüşünün ne kadar geniş olursa olsun yine de sınırlı kaldığını anlıyordu. Bilgisayar sayfaları ağır ağır yüklerdi ama Antônio'nun umurunda değildi: haberler ekranda belirdikçe okumaya ve defterine notlar almaya başlardı.

O gün de her zamanki gibi yirmi dakika sonra Isabel elini omzuna koydu, ona «Sıra sende» dedi ve Isabel'in hayatında ilk ve son kez çaldığı bilmem kaçıncı şarkı çalarken onu mikrofonun önünde yapayalnız bıraktı.

Gidişini izlerken Antônio, her seferinde başka bir şarkı çalma işinin büyük bir entelektüel merak belirtisi olması gerektiğini düşündü (ama esinleri nereden buluyor, kim bilir: bilgisayar hep kapalı). Ve bazı bakımlardan, sürekli değiştirmek de sabit bir düzendi ve Antônio düzenleri severdi.

Zeytin yeşili koltuğa oturdu, mikrofonu ayarladı, notlarına son bir göz attı, Santana ile Rob Thomas'ın 'Smooth'unun notalarının kaybolmasını bekledi ve sonra küresel-yerel haber özetine girişti.

«Herkese iyi öğleden sonralar. Bugünkü, 3 Kasım 1999 tarihli basın özetimize, Avenida General Gurjão'daki Rainha da Inglaterra barının dostlarını ilgilendirecek bir haberle başlıyoruz: Avustralyalıların II. Elizabeth'in hükümdarlığı altında kalıp kalmayacaklarını seçecekleri referanduma birkaç gün kaldı. İlk bakışta bana çılgınca geliyor, siz ne diyorsunuz? Tekmeleyip kovacakları kesin, İngiltere Kraliçesi'nin Avustralya'yla ne alakası var? Ama sonra düşünüyorum ki dünyanın kurallara ve kesinliklere ihtiyacı var ve bazen en saçma kural bile sana kesinliklerin yokluğundan daha çok güven veriyor; o zaman belki de, kim bilir, Avustralyalılar Kraliçe'yi tutmayı seçerler diye düşünüyorum. Siz ne düşünüyorsunuz?»

Sesi sıcak ve tatlıydı, daha çocukluğundan beri hep öyle olmuştu ve ilk ergenlik utançları atlatıldıktan sonra bu sesle hep çok gurur duymuştu. Radyodaki bu üç yıllık çalışma sırasındaysa tonunu ve üslubunu olgunlaştırmıştı ve artık bas tonlardaki bu titreşimler bütün dinleyicilere anında bir haz duygusu aşılıyordu.

«Rua Noruega sakinleri ise bugünlerde Norveç'in başkenti Oslo'da İsrailli ve Filistinli liderler arasında, Amerika Birleşik Devletleri başkanı Clinton'ın teşrifatçılığını üstlendiği görüşmenin yapıldığını öğrenmekten mutlu olacaklar. Clinton daha sonra Rusya'nın yeni başbakanı, Vladimir Putin adında biriyle de görüştü. Ne diyorsunuz, bu sefer olacak mı? Herkese barış ve sevgi? Bilmiyorum, ben Barak ile Arafat'ın el sıkıştığı fotoğrafa bakıyorum ve aklıma gelen tek şey, bu üç beyefendiden ikisinin aynı fotoğrafı birkaç yıl önce de çektirmiş olması ve hiçbir şeyin değişmemiş olması. Ama Rua Noruega'nın insanları olumlu düşünen insanlardır, bunu biliyorum, o yüzden umut etmeye devam edelim.»

Biraz durdu ve gülümsedi. Mizah anlayışından hiçbir zaman tam emin olamazdı ama bu iyi bir espriye benziyordu, aferin Antônio. Farenin bir tıkı, her zamanki gibi çok yavaş yüklenen bir sayfa ve…

«Şimdi de ne yazık ki havaalanı mahallesinin sakinlerini ve hepimizi yakından ilgilendiren bir haber: dün Massachusetts, Nantucket açıklarında feci bir kazaya karışan EgyptAir 990 sefer sayılı uçuşun olası kurtulanlarını arama çalışmaları durduruldu. Hava facialarının hayal gücümüzü ve bilimin aracılığıyla doğanın hâkimi olduğumuza dair kendimiz hakkında edindiğimiz fikri her zaman sert biçimde sarsar. Ve bizimki gibi karayoluyla neredeyse tümüyle yalıtılmış, ülkenin geri kalanıyla bağlantı kurmak için uçaklara bu kadar muhtaç bir şehri daha da sert sarsar. Düşüncelerimiz kurbanların yakınlarıyla.»

Ardından gelen sessizlik, bir seferlik, az önce söylediklerinin doğal bir sonucuydu ve genellikle Antônio'nun kendi kafasının içinde bir monoloğu sürdürmekte olduğunu gösteren o tuhaf ara değildi.

«Her neyse» diye devam etti Antônio. Sesinin tonu bir oktav düşmüş, onu daha da çekici kılmıştı: «Hayat inişlerden ve çıkışlardan ibarettir. Bazen inişler çok derin olur ve bazen yukarı çıkmamıza güzel müzik yardım eder. Ve müzik güzelse art arda iki kez de dinlenebilir, sevgili Isabel, belki belleğe daha iyi yerleşir. Sana armağan olsun, ve komşu şehir Santana'nın bütün sakinlerine: Smooth.»

Smooth'un notaları kayboldu ve Antônio telefon bağlantılarına geçti. Daha doğrusu: telefon bağlantısına. Evet, çünkü hayatında bazı düzenler diğerlerinden daha az istenmişti: bazılarının

evrensel bir anlamı var gibiydi, bazıları içinse «Ama neden?» diye sorardın. Ve yayının ilk telefonu, hep, Teresa'nındı.

«Antônio, ne güzel sözler. O kadar hüzünlü ama o kadar dokunaklı. Ve müzik seçimi de kusursuz, söylememe izin ver.»

«Aslında bu parçayı Isab…»

«Çok isabetli bir seçimdi, vallahi, ağlamak üzereydim. Her neyse, hüzün için aramadım, sevinç için aradım. Bak, ben hiçbir şey bilmem, biliyorsun, dünyanın işlerini senin o güzel sesinle senden öğreniyoruz, ama yine de Norveç'le Filistin'in sonunda barış yapmasının harika bir haber olduğunu, bize çok güven ve umut verdiğini söylemek istedim, bize anlattığın için sağ ol. Avustralya kraliçesi meselesini ise pek anlamadım, bir halk bir krala 'seni artık istemiyoruz' nasıl der, anlayamadım, ama yine de güzel bir şey gibi geliyor bana. Hoşça kal Antônio, iyi akşamlar geçir.»

Aksine, diye düşündü Antônio.

«Sağ ol Teresa, sana da iyi akşamlar.»

1.2 Okul

Macapá'da her şey için bir bar vardır. Susadığında gidilecek bir bar vardır, kendini yalnız hissettiğinde gidilecek bir bar vardır, yumruklaşmak istediğinde gidilecek bir bar vardır. Zarif olmaya çabalayan barlar ve kötü şöhretli barlar vardır. Ve bir de Antônio'nun evinin altındaki bar vardı; köşesinde canlı ya da banttan, hep bir spor karşılaşması gösteren bir televizyonu olan.

Antônio oraya içmeyi sevdiği için gitmezdi, ne de barmen Louis'yi özellikle sempatik bulduğu için: Louis terli koca bir adamdı ve mentollü sigaralarını yarım içilmiş olarak tezgâhın kemirilmiş kenarında bırakıp mavimsi duman spiralleri içinde tükenmeye terk etme gibi sıkıcı bir alışkanlığı vardı. Louis'nin buzu ve şekeri bol tutarak *cachaça* ile limondan kıstığı *caipirinha*lar da onu pek heyecanlandırmazdı. Oraya sık sık gitmesinin nedeni basitçe maçları kalabalık içinde izlemeyi sevmesiydi; fırsattan yararlanıp teorilerini müşterilere açıklardı.

O akşam yerel bir televizyon bir voleybol maçını tekrar yayınlıyordu. Hem de ne maç! Birkaç ay önce oynanan İtalya-Küba Dünya Ligi finali. Antônio tezgâha oturdu ve hiç değilse sulandırılmamış olan bir bira ısmarladı.

«İşte. Şu oyuncunun az önce yaptığı hareketi görüyor musunuz, ötekiyle çaprazlaştığı hareketi?» dedi Antônio sağındaki yabancıya, ama daha çok kendine. «Rastlantı olduğunu mu sanıyorsunuz? Voleybolda hiçbir şey rastlantı değildir. Bana diyeceksiniz ki, bir milisaniyede her şeye nasıl karar vermiş olabilirler; ben de size hiçbir şeye karar vermediklerini söylerim, tıpkı silah sesleri duyunca birinin yere atılmaya karar vermediği gibi. Bum! Yere. İçgüdü bu.»

Voleybol Antônio'nun hep büyük aşkı olmuştu, özellikle İtalya millî takımı. Ortalamanın üzerinde boylu ve fiziksel olarak yetenekliydi; gençliğini orta saha filesiyle kale fileleri arasında mekik dokuyarak geçirmişti. Ama voleybol zalim bir spordur: gerçekten uzun boylu olmalısın, Antônio'dan çok daha uzun; üstelik oynamak için bir sürü arkadaşın olmalı, hava güzel olmalı ve boş bir saha bulunmalı. Futbol topuyla iş daha kolay, Antônio gibi biri avantajlıydı ve maç başlatmak için tek bir arkadaş yeterdi, yağmur altında bile.

«Ama kurşunlardan korunmak başka şey, üç numaralı bölgede milimetrik bir ikinci tempo oynamak başka, bu nasıl içgüdü olabilir diyeceksiniz bana» dedi yine Antônio sağındaki adama; bir öncekinin çaktırmadan kalkıp gittiğinin ve kendisine voleybolu açıkladığı yabancının bir başkası olduğunun farkına varmadan.

«Ben de size içgüdü haline geldiğini söylerim. Denersin, denersin, yine denersin, bütün olası düzenleri ve imkânsız olanları da, içgüdü haline gelene dek, vücudun onları tıpkı düzenin önce nefes almayı, sonra nefes vermeyi, sonra yine nefes alıp vermeyi öngördüğünü ritmi izleyerek bildiği gibi bilene dek; ama birdenbire, beklenmedik biçimde yabancı bir cisim gelirse: hapşu! Voleybol budur: doğru anda atılan içgüdüsel bir hapşırık.»

Yabancı (aynı adam mıydı? Bir başkası mı? Kim bilebilir, bilmek için onlara bir parça dikkatle bakmak gerekirdi) ona şaşkın bir bakış attı, başını iki yana salladı ve *cachaça*sını yudumlamaya devam etti.

«Ve size şunu söylüyorum,» ertesi gün Antônio okulda, öğrencileri onun düzenlerini uygulamaya çalışarak oynarken konuşuyordu ve bir önceki akşamın düşünce akışı hâlâ kesilmemişti «şaşırtıcı gelecek ama Brezilya büyüyen bir ülke. Ve büyümemizi voleyboldaki hâkimiyetimiz kadar açık gösterecek hiçbir şey olmayacak – Alvaro! Bir numaralı bölgenin sağ ayak önde savunulduğunu sana bin kez söyledim! – Herkes bizim ancak samba oynayabildiğimizi ve futbol oynayabildiğimizi

düşünüyor, bizi gösteriş futbolu ve fantezi için övüyorlar. Oysa şimdi dünyanın nasıl işlediğini, özünü düzenleyen düzenlerin hangileri olduğunu nihayet anladığımıza göre, sporların en düzenlisinde zafer kazanacağız – Blokta kollarını oynatma Enrique! – Yeter artık bu dördüncülükler. Yaratıcılık bizi yıllarca yarı finallere taşıdı ama yaratıcılığın artık yetmediği bir an gelir, düzenler gerekir. Ve ben bunu anladığımızı görüyorum. Anladığınızı. Televizyonda maç izlerken görüyorum. Salona Macapá'yı izlemeye gittiğimde. Sizi izlerken – Aferin George, öyle, mükemmel – Hâlâ anlamayanlar yalnızca federasyondakiler, ne yazık ki Bebeto'yu ellerinden kaçırdılar, ne felaket! Ama anladıklarında, düzen soluyan bir antrenör seçtiklerinde, örneğin Bernardinho gibi birini, işte o zaman dünyanın öbür ülkeleri için ikincilik mücadelesi çetin geçecek.»

«Peki futbol? diye soracaksınız bana» deyiverdi konuyu anında değiştirerek Antônio, öğrencileri hâlâ voleybol oynamaya devam ederken elinde futbol topuyla sahaya girerek. Artık hiç kimse ona şaşırmıyordu, okulun ilk günündeki birinci sınıflar bile; öğrencileri futbol oynarken sutopu düzenlerini anlatmaya koyulan, ragbi topuyla voleybol maçları dayatan ve hakeza öyle devam eden deli bir beden eğitimi öğretmeninin varlığından gerektiği gibi haberdar edilmişlerdi.

«Futbol da aynı şey, ama daha da fazlası. Hayatın nasıl olması gerektiğinin en kesin…»

«Metaforu mu, hocam?» diye sözünü kesti George, en iyi öğrencisi.

«Evet, doğru, hayatın nasıl olması gerektiğinin en kesin metaforu: bir sonuç için birlikte mücadele etmek, herkes yeteneklerinin elverdiği katkıyla, başkaları için kendini feda etmek ama bireyci olabilmek, vücudunun sana dayatıyor göründüğü sınırların ötesinde acı çekebilmek, zaferlere birlikte sevinmek ve yenilgilere üzülmemeyi hep birlikte öğrenmek. Ama dikkat, dedim ki: olması gerektiği gibi. Hayatta, biliyorum, hoşuma gitmiyor ama biliyorum, bencilliğe büyük yer var. Ama futbolda artık yok, neyse ki. Ve bunu anlamazsak, daha doğrusu anlamazsanız, Dünya Kupası'nı 2100'e kadar unutun.»

«Peki ama hocam, ne oynuyoruz? Voleybol mu, futbol mu?» diye sordu George pervasızca.

Ama Antônio dışarıya, düşüncelerine dalmış bakıyordu ve soruyu duymadı bile. Voleybol düzenlerinin futbol sahalarına kenetlendiğini görüyor, ilk İtalyan zaferlerinin efsanevi antrenörü Julio Velasco'nun sözlerini kafasında gürültüyle yankılanırken duyuyordu: "Bahaneler, bizim oyuncularımız kendilerine bahane uydurmakta çok usta"; ragbinin ya da sutopunun acısının her oyuncunun motoru olduğu bir takım hayal ediyordu, düzenlerin keskin hassasiyetinin halkının yaratıcılığıyla karışabildiği, …

«Hocam?» George, Antônio'nun gözlerinin önünde elini sallıyordu, yüzünde hafif endişeli bir ifadeyle, onu aniden yeryüzüne geri getirerek.

«Efendim?» diye yanıtladı Antônio biraz mahcup.

«Voleybol mu oynuyoruz, futbol mu?»

«Değişir.»

1.3 Stadyum

Okuldan çıkıp, ona hiç aksatmadan bir paket “ara öğün için” tatlı da veren annesinde her perşembe olduğu gibi öğle yemeği yedikten sonra, Antônio öğleden sonraki antrenman seansına doğru, Zerão Stadı’nın iki otoparkını ayıran bulvarı bisikletle kat ederdi.

Yere boyanmış bir sarı ve bir yeşil çizgi yolun ortasını işaretler ve her şeyden önce, Macapá’da herkesin bildiği gibi, o güçlü ve hayalî çizginin, ekvatorun varlığını bildirir. Hiçbir şeyin önünde durmayan bir ekvator: Amazon Nehri’nin üzerinden korkusuzca süzülür, anakaraya doğru hızla koşar, stadın girişinin önüne kendi adına dikilmiş korkunç anıtı delip geçer, özgün mavisi yağmur, sıcak ve her tür yazıyı bırakmış onlarca el tarafından çoktan kazınmış olan eski çevre duvarını çevikçe aşar, 1990’da inşa edilmiş ve o günden beri hep az rağbet görmüş tribünleri ikiye böler ve, en önemlisi, stadı tasarlayana, orta saha çizgisinin tam iki yarımkürenin arasından geçmesini sağlayarak Zerão’yu dünyada eşi benzeri olmayan bir yer yaptığı için teşekkür eder.

Antônio hep güney yarımküreyi yeğlemişti, kendini hep daha güneyli hissetmişti, belki de “Güney Amerika”daki “Güney” yüzünden; stadın güney bölümü hep tercih ettiği olmuştu, en güneşli bölüm olmasına karşın: ev sahibi takımın kulübesi güneye konmuştu ve takımı o tarafta her oynadığında, takımının yalnızca bir alanı ya da bir kaleyi savunmadığını hissederdi, her seferinde oyunda olan, rakibin uzun toplarıyla tehdit edilen ve kuzeyin serbest vuruşlarıyla tehlikeye atılan güney yarımkürenin bütünüydü. Ve sakin sakin, düşüncelerine dalmış pedal çevirirken bile, içgüdüsel olarak binlerce çukurla harap olmuş yolu sol şeritten, ters yönde kat ederdi, güneyde yani.

Zerão Stadı’na giden yol hayatının dekompresyon odasıydı; kertenkelelerden ve yaban otu yumaklarından sakınarak, stadı çevreleyen yoksul mahallenin solmuş sarı ve turuncu duvarlarının arasından girerdi o yola; hâlâ okuldaki dertlerine, hep çok pahalı gelen faturalarına, kendisinden ve uzun söylevlerinden hep çok çabuk bıkan, yakalanması zor kadınlara, paranın çok değerli olduğu ve insani ilişkilerin artık hiçbir değerinin kalmadığı bir dünyaya gömülmüş halde kat ederdi onu.

Ama sonra stadın mavi duvarının görünüşü onu yatıştırırdı; onu demir giriş kapısından ayıran şu birkaç yüz metrede gündeliği her olumsuz düşünceden arınır ve futbolun ideal değerleri içinde yol bulurdu. Anahtarlar çoktan elinde, ter içinde bisikletten indiği an, varoluşunun ona en eksiksiz göründüğü andı: işte Antônio, hem de kim: Macapá Futebol Clube’nin antrenörü, kendi kafasında gezegenin en önemli futbol takımının.

Paslı eski menteşelerin uğursuz gıcırtısı bile bir mutluluk nedeniydi: stad onu boğuk sesiyle karşılıyor ve ona “Selam” diyordu. Duvarın ötesinde dünya değişirdi, renkler değişirdi, kokular da. Başıboş salınan erkek hormonlarının o tipik soyunma odası kokusu, onlarca topun deri kokusuyla ve mahallede o kadar nadir olan, her şeyin üzerinde keskin biçimde seçilen çim kokusuyla karışırdı. Antônio antrenmana erken gelmeyi severdi, öteki takımların çocuklarının unuttuğu eşyaları sık sık topladığı soyunma odalarında bir tur atmayı severdi, topları yavaş yavaş sahaya taşımayı –doğal olarak güney bölümüne– ve giriş kapısından tribünleri seyretmeyi severdi: sahanın batısına inşa edilmiş yamuk tek bir blok.

«Boş tribünlerin kendine has bir enerjisi vardır» belki de yardımcı antrenörü Eduardo’nun onun ağzından en sık duyduğu cümleydi. Her antrenmandan önce hep aynı bir sahne tekrarlanırdı: Eduardo soyunma odasına girer, Antônio’yu bir işle meşgul bulur ve sorardı: «Çoktan geldin mi?»

«Erken gelmeyi severim,» diye yanıtlardı Antônio değişmez biçimde «boş tribünlerin kendine has bir enerjisi vardır.»

«Peki hangi enerji?» diye karşılık verirdi Eduardo, yıllar önce yarım bıraktığı fizik fakültesindeki öğrenimine güvenerek, kendini polemik havasında hissettiğinde, «Potansiyel mi? Kinetik mi?»

Antônio bu soruyu sık sık bir omuz silkmesiyle, bazen de yine bir “nutuk”la karşılardı, Eduardo onun uzun monologlarına böyle derdi: «Kendini okul sıralarında öğretilen kadar dar bir enerji kavramına bağlamamalısın. Güzel bir kıza âşık olduğunda içinde ne hissedersin? O enerji değil midir? Peki ya her şey yolunda gittiğinde ve takımımız iyi oynadığında, biliyorum, pek sık olmuyor ama bazen oluyor, onları iten nedir? Gözlerini gördün mü? Onun enerji olduğunu inkâr mı edeceksin? Her şey enerjidir! Her şey! Ve sana temin ederim ki dünyanın en absürt ülkesinin tepesinde bir köşede kalmış bu stadın tribünleri, bu tribünlerin boşken bile kendine has bir enerjisi vardır. Ve her konuda o bilimsel tavrı bıraksan, eminim sen de hissedebilirsin bunu!»

Bu noktada Eduardo’nun omuz silkmesi neredeyse zorunluydu; ardından hemen her zaman bir gülümseme, omuza bir şaplak ve bir: «Sana nasıl yardım edebilirim, Antônio?» gelirdi.

1.4 Macapá

Macapá'nın öğleden sonraları iki tür olabilir: tembel ya da çok tembel.

Sessizlik yoktur: hep kuş çığlıkları vardır ve çocuklar öğleden sonra ikide bile aldırmadan oynar, gürültü eder. Ve hep, uzak ya da yakın, müzik yayını yapan bir radyonun ya da küçük bir radyonun sesi vardır, hep. Otobüste, meyhanede, havaalanında, pazarda, açık pencerelerden sokakta, müzik her yerdedir. En zengin ve en şanslı olanlar, ki ne yazık ki çoğu zaman en üçkâğıtçılar da onlardır, büyük motorlu otomobillerine kapanır, müziği ve klimayı sonuna kadar açar ve şehirde ağır ağır turlamaya başlar, bölgelerini denetlemek ya da sırf kendilerinden kaçmak için.

Macapá, Amapá bölgesinde bulunur ve Amapá, kıyı boyunca yaşamış, çoktan yok olmuş eski yerli halk Tupilerin dilinde "yağmur yeri" demektir. Ağustosla aralık arasında, yöre halkının toz mevsimi dediği dönemde yolun düşerse belki neden diye sorarsın kendine. Sıcaktır, çok sıcak ve öğleden sonraları tembeldir. Pek yağmur yağmaz ve bir çiseleme geldiğinde insanlar sevinir, çünkü sıcak bir anlığına gevşetir pençesini. Ama yıl sonuna kadar kal Macapá'da, o adı neden taşıdığını anlarsın: çamur mevsiminde çok yağar, çok çok. Yağmur yağdığında öğleden sonraları çok tembelleşir. Uzun öğleden sonralarıdır, kahve ya da guaraná molalarıyla bölünen, sac çatılı evlerin damlarına vuran yağmurun sesi ve ırmağın o kendine özgü kokusu eşliğinde geçen. Klimalı arabalar parkedilmiş kalmaya mahkûmdur, çünkü sokaklar çoğu kez geçilmez olur ve kör edici güneşin çölünün yerini bir çamur çölü alır. Yine de kusurlu bir çöl, çünkü yağmurda bile, gerçek bir fırtına olmadıkça, çocuklar futbol oynayabilir.

Bairro Central'ın çocukları yağmur altında oynar, hatta ayakkabıyla oynar, hatta bazen çimde. Bairro do Laguinho'nun çocukları da yağmur altında oynar; orada, çok uzak olmayan bir zamanda, kölelerin oğlu kötü şöhretli Pretinho öğlenden akşam altıya kadar silahlı dolaşır ve seni sokakta bulursa bir kuyuya atardı. Bairro do Trem'de herkes yağmur altında oynar; Ypiranga Clube'nin merkezi oradadır ve büyükler de küçükler de oynar, suya ve çamura rağmen, şehrin en yoksul bölgesi *baixadas*ın iskele evlerinin yürüme köprülerinde; orada futbol ve sambadan başka sevinç verebilecek pek bir şey yoktur (ama futbol neyse ki çok sevinç verir). Buna karşılık Beirol mahallesinde sokakta kimse oynamaz, hepsi fazla ciddidir, sokaklar düzgündür ve su basmaz, futbola yer yoktur.

Öğlenle akşam altı arasında dolaşan tek kişi, her havada ve altmış yıldır, Pacoba mahallesinde herkesin tanıdığı ve bir bakıma saygı duyduğu Mendonça'dır. Pacoba "muz" demektir ve tam bir muz karşılığında Mendonça size Macapá'ya inen ilk uçağın hikâyesini anlatabilir. Kendi hatırladığını söyler ama doğal olarak doğru değildir, bu sadece bir yakınının, belki babasının ona aktardığı postmodern bir sözlü gelenektir.

«18 Mart 1922'ydi, San Giuseppe'nin göğe alınışının arifesi,» diye anlatır gür sesiyle Mendonça «ve Buenos Aires'e gitmekte olan bir deniz uçağı mecburi iniş yaptı, gelin, beni izleyin…», adına rağmen çamurlu bir patikadan biraz fazlası olan Avenida Pará'ya sapar ve tepeye kadar tırmanır. Parmağıyla doğuyu gösterir, ırmak ufukta güçlükle seçilir: «Orası, tam orası.»

Gözleri uzağa bakar, çalışılmış bir harekettir bu, çok iyi hatırladığı ve yüz bin kez anlatmış olacağı bir hikâyeyi düşünüyormuş gibi yapar.

«Sabahın yedisiydi ve balıkçılar her zamanki düzenlilikle iskelelerine dönüyorlardı. Birden sabahın sessizliği bozulur, yukarıdan bozulur. Gözlerim göğe kalkar ve balıkçılardan birinin "Uçak!" diye bağırdığını duyarım. Daha önce sözünü duymuştum,» ne de güzel yalan söylüyor Mendonça «ama hiç görmemiştim.»

Yaşlı adam devam eder: «Yaşlı bir melez kadın “Dünyanın sonu! Dünyanın sonu geldi!” diye bağırmaya başlar, herkes diz çöker ve günahları için af dilemeye başlar.»

Gülümser, bütün şehrin büyük metal kuşun önünde diz çöktüğü düşüncesi belki hâlâ eğlendiriyordur onu.

«Herkesin felçli sandığı yaşlı Marcelo ave maria’lar haykırarak daireler çizerek koşmaya başlar; Guarda Nacional’ın komutanı gözyaşlarına boğulur ve karısına onu aldattığını itiraf eder; karısı onu çevredekilerin coşkusu içinde herkesin önünde affeder; São José’nin çanları ölü için çalar. Kanolardaki cesurlar grubuna öncülük eden Cirilo José Simões’dir, uçağa ilk o ulaşır ve bütün o kalabalığın gelişinden endişelenen iki Alman pilotu bulur, deniz uçağı o ağırlığı taşıyamazdı.»

Hikâyenin bu noktasında Mendonça hep biraz ara verir, muzu soyar ve yavaş yavaş yer, armağan için durmadan teşekkür ederek. Pacoba muzları en tatlı olanlardır ama herkes onları tanımayı bilmez.

«Uçak kalenin yanına taşınır ve ertesi gün öğleden sonra onu görmek için gerçek bir alay düzenlenir. Bütün ileri gelen aileler, yetkililer ve bütün toplumsal sınıflar vardır. Colégio di S. Maria’nın rahibeleri öğrencilerini o çelik harikasını görmeye getirir ve çocuklar soru sormaktan başka bir şey yapmaz. Dönemin valisi Alexandre Vaz Tavares iki gün tatil ilan eder ve hâlâ hatırlamamız bu yüzdendir.»

Ve biri kazara ona uçağın sonunun ne olduğunu soracak olsa, sıkılarak kısa keser: «On gün. On gün burada kaldı, sonra yakıt geldi ve bir fırtınanın ortasında yeniden havalandı.»

Mendonça’dan başka bir şey öğrenemeyeceksiniz.

1.5 Isabel

Yağmur yağıyordu. Kasımda, toz mevsiminde, neredeyse hiç yağmaz, oysa yağıyordu.

Öyle günlerde bar hiç olmazsa öğlene kadar rahat rahat kapalı kalabilirdi, çünkü öyle yağdığında kimsenin bir şey içesi gelmezdi. Aynı fikirde değildi sahibesi Ana Maria, onun için bar sahibi olmak bir tür kutsal görevdi: «İsa ne diyordu? Susamışlara içecek verin! Evde oturup güneşi bekleyin demiyordu, değil mi? Susamışlara içecek verin!»

O sabahki yağmur ılık, gri ve şakır şakırdı, beraberinde ırmağın kokusunu getiriyor ve sokağın, ender bir otomobilin, havaya küfürlerini yutarak koşup uzaklaşan ender bir yayanın seslerini boğuyordu: «Kasımda böyle yağmamalı.»

Antônio'nun radyodaki meslektaşı Maria Isabel Barbosa barın kapısının arkasında ayakta duruyor, sokağa bakıyor, kendi kendine konuşuyordu ve soluğu camda kusursuz bir daire halinde buğulanıyordu. Neredeyse beyaz görünecek kadar açık mavi gözleri, şehrin tozunun çamura, çamurun sele dönüşüp ırmağa, şehirde herkesin daha basitçe "ırmak" dediği Amazon Nehri'ne doğru akışını merakla izliyordu.

Dur Isabel, kıpırdama.

Ona elbise yerine geçen incecik turkuvaz atlete rağmen Isabel'in çok sıcağı vardı. Ter damlaları ensesinin dibinde birikiyor ve zeytin rengi sırtında tembelce aşağı yuvarlanıp sonra saçlarının uzun kuzgun kuyruğuna hapsoluyordu.

Kıpırdama, nefes alma.

Çıplak ayaktı, parmak arası terliklerini kasanın arkasında bırakmıştı. Biraz daha serin karolar arayarak çıplak ayaklarını hafifçe araladı, derin bir nefes aldı ve gözlerini kapadı.

Kıpırdama.

Damlaların tıpırtısı kısa sürede kafasında bir samba ritmine dönüştü; giderek netleşti, ta ki vücudu, onun farkında olmadan, kendiliğinden hareketlenmeye başlayana dek. Ritim içine girdiğinde omurganın altından yayılan bir sıcaklık olur ve hiçbir şey seni kıpırdamaktan alıkoyamaz, bacaklar ritim olur, kalçalar ritim olur ve sonra vücudun üstü de artık kendini tutamaz ve hareket etmeye başlar. Omurga bir motora, bir enerji santraline dönüşür; sıcaklık güçle pompalanıp vücuda dağıldıkça dans basitçe "gerçekleşir", artık bilinçli bir eylem değildir.

Karnavala ne kaldı? Daha dört ay! Çok! Çok!

Isabel yağmurun ritmini izleyerek dans ediyor ve dans ederken çamuru ve ölü meyve kokusunu, pek çok mahallenin yoksulluğunu ve hüznünü, evleri çok sık fazla kalabalık Macapá'yı ve koskoca Brezilya'yı unutuyor, her şeyi unutuyordu. Yarı paslı dört demir masanın çevresinde dans ediyor, üç haftadır bozuk olan ve hâlâ tamire gelen olmayan dondurma dolabını sıyırarak geçiyordu. Pek de ince uzun sayılmayacak fiziğine rağmen, büyük küçük onlarca göçükle bezeli çelik tezgâh boyunca şaşırtıcı bir hafiflikle süzülüyor, kapının önüne dönmek için uzun bir yay çiziyordu. Dans etmek bir yolculuk biçimiydi, çünkü yolculuk hep onun hayali olmuştu ve okumak, üniversiteyi bitirmek için yaptığı fedakârlıklar hep kafasında tek bir sözcükle yapılmıştı: yolculuk. Oysa Macapá'dan hiç çıkmamıştı bile. *Henüz değil*, diye düşündü.

Hâlâ gözleri kapalı, kesik kesik soluğu camın giderek genişleyen bir bölümünü buğulandırıyordu. Ter bütün vücudundan süzülüyordu; atletin derisine yapıştığını hissediyor, vücudunun haz dalgalarıyla yıkandığını duyuyordu. Karnındaki ateş henüz sönmemişti ve yeniden dans etmeye başlama ayartısı çok güçlüydü. Sıcak umurunda değildi, Macapá'da ve belki bütün Brezilya'da kimsenin umursamadığı gibi; onu ilgilendiren kendini canlı hissetmekti.

Kıpırdamayacaktık hani, Isabel, kıpırdamayacaktık hani.

Kalçaları çoktan yeniden harekete geçmişti ki yağmurun ritmi, sanki biri kapıya lastik toplar fırlatıyormuş gibi daha düzenli bir vuruş sesi tarafından bastırıldı, hayır, sanki biri kapıyı tıklatıyordu!

Isabel gözlerini açtı; kapının ötesinde yaşlı bir adam, ellerini siper ederek içeri bakıyordu.

«Oliveira Bey, girin içeri!» diye haykırdı Isabel kapıyı aniden açarak ve Oliveira Bey'i öyle gafil avlayarak ki adamcağız az kalsın beyaz karolara boylu boyunca uzanıyordu.

«Kusura bakma Isabel, dışarıdan bir hareket görüyordum, yerleri siliyorsun sandım.»

«Yerleri mi?» Isabel gülümsedi «Sayılmaz.»

«Islağım da, kirletmek istemem…»

«Tasalanmayın Oliveira Bey, size ne ikram edebilirim?»

«İkram mı? Yok, bak bugün param var, çok değil ama biraz…»

Oliveira Bey, hindistan cevizi likörünü, gözdesini, almak için tezgâhın arkasına geçen kızın, terle ıslanan atletin artık saklayamadığı vücuduna bakarak sözünü aniden kesti. Ne güzel dolgun kalçalar, ne güzel salınan bir popo, Oliveira amcanın güzel iri kızı.

«Kafanıza takmayın,» dedi Isabel keyifli bir sesle, hiçbir şey fark etmemiş gibi «Ana Maria Hanım hep ne der, bilirsiniz değil mi? Susamışlara içecek verin! Susadınız mı siz?»

«Şey… evet» diye yanıtladı Oliveira, bakışını tutamadığı için biraz mahcup.

«O zaman benden!» diye noktaladı Isabel bir gülümsemeyle. Ve Oliveira Bey vitrine en yakın masaya doğru ayaklarını sürüyerek giderken, gözlerinin, beyaz sıvıyla dolu bardağı taşana dek doldurmakta olan ve yüzünde güzel bir gülümseme basılı halde onu hızla masaya taşıyan kıza dönmesine engel olamadı.

Hiçbir şey, diye düşündü ağzı açık kalan Oliveira Bey, *o atlet hiçbir şeyi saklamıyor.*

1.6 Minimaçlar

Antônio kendine özgü bir futbol antrenörüydü.

Yirmi bir yaşındayken büyükbabası Rio de Janeiro'lu bir dostunu ziyarete gitmiş ve torununu da yanına almaya karar vermişti. Antônio'nun Macapá'dan ilk ayrılışıydı ve vesile önemli cinstendi: dünya voleybol şampiyonası vardı, Brezilya evinde oynuyordu ve mutlak favoriydi ve büyükbabanın dostu kim bilir nasıl, Antônio'nun yalnızca adını duymuş olduğu ama o günden sonra idolü olacak Julio Velasco'nun İtalya'sıyla oynanacak yarı final maçına üç bilet bulmuştu.

27 Ekim 1990'ydı, Antônio bunu bir daha unutmayacaktı. Maracanãzinho'nun resmî kapasitesi on yedi bin seyirciydi ama oradakilerin en az yirmi iki bin olduğundan kimsenin kuşkusu yoktu. Maç öğleden sonra dörtte başlayacaktı ama daha saat birde kızgın tribünler dolmuştu bile ve Torcida müziği ve danslarıyla ortamı ısıtmaya başlamıştı.

Brezilya harikaydı: şu dahi Maurício Lima vardı, Tande vardı, Marcelo Negrão ve Giovane Gávio vardı, kaybedemezdi.

Oysa açık mavi formalı, neredeyse silik görünümlü o altı delikanlı, ufak tefek Arjantinlinin yönetiminde, ilk seti fena halde kaybettiklerinde bile, yirmi iki bin kişi aleyhlerine tezahürat yaparken bile düzenlerin etkinliğine olan güveni yitirmeden, onları harfiyen uygulayarak nereye varılabileceğini dünyaya göstermişti.

Bütün o deneyimden Antônio'nun aklında, Lucchetta'nın son smacının ardından salona çöken sessizlik kalmıştı; özellikle de kafasının içindeki sessizlik, sanki beyni o şok edici yenilgiyle sıfırlanmış ve imkânsızı kabullenebilmek için birkaç dakika atıl kalmaya gereksinim duymuştu.

Velasco. İmkânsızın sorumlusu Velasco'ydu.

Antônio ergenliğinde futbolda profesyonel kariyerin kıyısından dönmüştü: ayakları iyi, bacakları uzun bir orta saha oyuncusuydu. Ama birinci lig takımında oynamak aileyi bırakmak, Macapá'yı bırakmak ve belki de gerçekten istemediği bir hayata atılmak demekti. Vazgeçmişti, yine de yirmi beş yaşına kadar oynamaya devam etmişti; o yaşta, Amapá şampiyonasının yarı finalinde aldığı kötü bir darbe (aslında belki o kadar da kötü değildi) yüzünden bırakmak zorunda kalmıştı; takımı Macapá Futebol Clube o şampiyonayı finalde kaybetmişti, biri tam da onun yokluğu yüzünden diye ima etmişti.

Ertesi yıl çoktan antrenörlük yapıyordu: bir süredir şehrin öbür stadı Glicério Marques'e düzenli gidiyor, çoğu kez ön sıraya oturup maç boyunca her şey ve herkes hakkında, kimi zaman hayli gösterişli yorumlarını esirgemiyordu. Kısa sürede Macapá FC'nin rakiplerinden Real Amapá'nın bir yöneticisinin dikkatini çekmiş, o da onu gençleri çalıştırmak için işe almıştı.

Antônio bu görevi büyük bir sorumluluk duygusuyla üstlenmişti. Futbol kariyeri boyunca, televizyondaki söyleşileri kendisine sık sık mide yanması yaşatan millî takım antrenörleri dahil, karşılaştığı bütün antrenörlerin yöntem ve tezleriyle hep ayrı düştükten sonra, bunun, dünya çapında antrenman metodolojilerinde devrim yapmak, futbola entelektüel Olimpos'taki hak ettiği yeri vermek için büyük fırsatı olduğunu hissetmişti.

Çok çalışmıştı Antônio, ve yalnızca futbol hakkında değil, geniş bir spor yelpazesi hakkında da bilgi edinmişti: voleybol, sutopu, basketbol, hentbol. Antrenman dinamiklerinin çok farklı olabildiğini, yeniliğin her zaman sonuç almaya karşılık gelmediğini fark etmişti. İçinde, bir

antrenörün görevinin oyuncularını antrenörün gereksiz olduğu konusunda bilinçlendirmek olduğu fikri şekillenmeye başlamıştı. Onları bütün oyun durumlarıyla tek başlarına yüzleşecek biçimde çalıştırmak gerekiyordu; bu durumların çoğu antrenmanda tekrarlanamadığı için saf yaratıcılık gerektiriyordu.

Modeli doğal olarak Julio Velasco olmuştu.

Ertesi yıldan, 1996'dan itibaren bütün bu düşünceler onu, kendisinin bütünüyle yeni saydığı bir yöntem yaratmaya götürmüştü: bizzat kendisinin "minimaç" yöntemi diye adlandırdığı yöntem.

Takım gruplara bölünüyor ve her grup, sahanın sınırlı bir bölümünde başka bir grupla bir mini maç oynamak zorunda kalıyordu. Olasılıklar sonsuzdu: kalelerin arasında uzanan dar ve uzun bir dikdörtgende ikiye karşı dört, beş metre kenarlı küçük kare bir sahada altıya karşı altı, yan koridoru ve tek bir ceza sahasını alan L biçimli bir sahada ikiye karşı iki, yalnızca ceza sahasında sekize karşı yedi ve onlarca başka kombinasyon. Her maçın sonucu, şampiyona maçları için kadro seçiminde kullanılacak bir oyuncu sıralaması oluşturmaya katkıda bulunuyordu.

Real Amapá'nın gençleri için yılın başlangıcı felaket olmuştu. Öyle çalıştırılınca tam sahada oynama alışkanlıklarını çabuk yitirmişler ve sahip oldukları o bir parça oyun görüşü birdenbire buharlaşmış gibiydi: eleştiriler Antônio'ya her yandan yağmaya başlamıştı.

Yine de bu yöntem en az bir olumlu yanını hemen göstermişti: çocuklar antrenmanlara isteyerek geliyordu, çünkü aslında bütün zaman oynuyorlar, kimsenin hiç sevmediği o sıkıcı teknik evrelerinden kurtuluyorlardı.

Antônio sonra, hep sahanın keyfî biçimli bölümleri üzerine akıl yürüterek, pek çok oyun durumuna ad vermeye başlamıştı: «Bu bir yoğun L» derdi oyuncularının, sırayla masör, spor hekimi, malzemeci ve daha neler sıfatıyla kendisine yardım eden anne babalarına. "Yassı üçgen", "koca çapraz", "ters piston", "sahte daire", "yırtık yamuk" ve çocukların anne babalarının şaşkınlıkla çoğu kez duymazdan geldiği bir dolu başka tanım.

Ama Antônio yılmıyordu ve kısa sürede bu jargon oyuncularla iletişime de girmeye başlamıştı: «André, bir ters fincanla başlıyoruz ve koca çaprazı geliştirip geliştiremeyeceğimize bakıyoruz. Dikkat, çünkü onlar sık sık kısa ceketi yapar ve bize seyrek tilti oynatmazlar, özellikle solda.»

Bunlar yönetimin sempatisini çekebilecek konular değildi.

Birkaç zor ayın ardından ama Real Amapá genç takımında farklı bir rüzgâr esmeye başlamıştı; minimaç yöntemiyle çocukların çabucak maça alışmış olmalarının da payı vardı bunda: çok oynamışlar ve çok öğrenmişlerdi, öteki takımlardaki yaşıtlarından çok daha fazla.

Real Amapá o yıl gençler şampiyonasını kazanmamıştı, başlangıç fazla felaket olmuştu, ama Antônio öteki takımlarca da fark edilmişti: oyunu belki en gösterişli ya da en yaratıcı değildi ama kesinlikle en etkilisiydi.

Çocuklar, on beş yaşlarının tazeliğinin de sayesinde, çeşitli oyun durumlarını kendi başlarına tanımaya alışmışlar ve rakipleri, kendilerini evlerinde hissettikleri, defalarca denenmiş durumlara sürüklemede çok usta olmuşlardı. Ve Antônio'nun pekiştirdiği minimaç yelpazesi ne kadar genişlerse, bu tuzaklar maçta o kadar sık kapanıyor ve zafer o kadar parlak oluyordu.

«Tuhafsınız ama kazanıyorsunuz» Antônio'nun kendisine edilebilecek en güzel iltifattı.

1.7 Teresa

Teresa alışkanlık insanı olamayacak kadar dağınıktı. Örneğin alışveriş yapmaktan hoşlandığı bir bakkal dükkânı vardı, ama sonra dönüş yolunda yumurta, ya manyok unu, ya kahve almadığını fark eder, o zaman alışverişi rastladığı ilk dükkânda tamamlardı. İşe giderken sık sık yol değiştirirdi; bunu huy edindiğinden değil, hep dikkatini çeken bir şey ya da kendisini saptıran, bazen hayli saptıran selam verilecek biri çıktığındandı.

Ne var ki bir süredir günlük rutini sabit bir nokta bulmuştu: Antônio'nun radyo yayını. Neden bu kadar hoşuna gittiğini bilmiyordu, aslında kendine hiç sormamıştı da: hoşuna gidiyordu, o kadar. Ne yapıyor olursa olsun saat altıda radyoyu açar ve telefonu eline alırdı, aramaya hazır. Evet öyle, çünkü tanrının yeryüzüne gönderdiği her insanın bir hüneri varsa, Teresa'nın hüneri de hep hattı kapmaktı. Kötü niyetli bazı arkadaşları, o radyoyu kendisinden başka kimsenin aramamasından ileri geldiğini ima ederdi ama Teresa öyle olmadığını bilirdi: onunki gerçek bir yetenekti, yıllardır bildiği ve kullandığı. Bir keresinde, o yılan Luiza onu her zamankinden fazla kızdırdığında eve dönmüş ve kendini sınamak için öğleden sonranın çok popüler programı "Hola, Christina!"yı bile aramıştı. Öyle bir tatmin olmuştu ki Christina'ya selam vermek yerine ağzıyla bir osuruk sesi çıkarıvermişti. Sonra git de osuruk sesinin Christina'ya değil arkadaşı Luiza'ya olduğunu anlat. Hem sonra, arkadaş mı. Tövbe, öyle dostlar bulunacağına kaybolsun daha iyi. Her neyse, Christina ve ekibi Teresa ile Luiza arasındaki tarihî rekabete pek ilgi göstermemiş ve o kocaman osuruk sesi epey bir kargaşaya yol açmıştı, ama buna rağmen Teresa onu telefonla arayan dinleyici olarak kariyerinin parlak bir noktası sayıyordu.

Evde, yatağın yanında, kırmızı plastik bir iskemle vardı; hayli çizikti ama yeşil-kahverengi sahte brokar bir minderle canlandırılmıştı. İskemlenin üstünde onun yanı başında, kapağında çizme giymiş komik bir domuzcuğun fotoğrafı olan bir defter ve bir oyuncak, o da bir domuzcuk olan Gionì uyurdu; Gionì annesine ait olmuştu ve kim bilir ondan önce belki ninesine. Kapaktaki domuzcuğun Gionì ile ilgisi yoktu; Teresa arayıp söyleyeceklerini hatırlamak için birkaç not karaladığı, aranacak programların telefon numaralarını yazacağı bir defteri hep hamağının yanında tutardı. Kapağında domuzcuk olan defteri yirmi yıldır saç yıkadığı güzellik salonunda biri bırakmıştı ve kimse onu hiç sahiplenmemişti. Odası birkaç ay öncesine kadar bir tamircinin dükkânıydı: bir kepenk, demir parmaklıklı bir pencere ve yerde bolca yağ. Yağ artık neredeyse tümüyle temizlenmişti, kepenk arkadaşlar tarafından içeride koca bir doğan güneşi, dışarıda da bir martılı plajı betimleyecek biçimde boyanmıştı; martı o kadar yağlıydı ki penguene daha çok benziyordu. Demir parmaklıklar ise kalmıştı, belli olmaz. Pencerenin altındaki eski sallanan masayla onun kadar eski gaz ocağı sayılmazsa odada pek bir şey yoktu; en değerli iki şeyi çıkarırsak: antenini kepengin dışına zorlukla sabitlemek zorunda kaldığı eski bir televizyon ve kasetçaları entegre, programlanabilir büyük bir radyo; Teresa onunla telefonla katıldığı bütün radyo yayınlarını kaydederdi. Kasetleri köşedeki koca bir karton kutuda biriktirirdi; arada yeniden dinlerdi ama aslında anılara dalmak için onlara bakması yetiyordu. Şu, Venezuela hakkında konuşmak için Antônio'yu aradığı seferin kasetiydi, bu da Oscar'lara müdahalesinin kaseti.

Saate baktı, Antônio'nun programı başlamak üzereydi, gülümsedi ve radyoyu açmaya gitti. Bugün neden söz edeceklerdi acaba. Hava kararmaktaydı; günün kendisine bir parça ürküntü veren saatiydi ve Antônio'nun sıcak sesini sevmesinin nedeni de buydu biraz: hüznü ve günün o saati için o kadar doğal olan o çeşit korkuyu kovalamaya geliyordu.

Birdenbire kepengin hemen dışında sokakta koşan ayak sesleri duyunca korku aniden cisimleşti. Parmağı, yalnızca elektrik kablolarıyla tavana asılı tek lambanın düğmesinden birkaç milimetre ötede dondu kaldı ve içgüdüsü onu, istemeyerek, radyoyu kapatmaya itti. Az sonra sokağın iki yanından gelen çığlıklar evine doğru toplanmaya başladı ve kepengin hemen dışında duran adam

kıstırılmış buldu kendini. Teresa sessiz adımlarla odanın en uzak köşesine çekildi ve yere çömelip ufacık oldu. Kavga onun semtinde nadir değildi ama çoğu kez her şey bir sürü hakaret ve birkaç yumruk ya da itişle biterdi. Bıçaklar da ender değildi ama orası ne zengin bir semtti ne de yabancı uğrağı, o yüzden bıçaklar genellikle gerçek bir silahtan çok sosyal statü olarak kalırdı.

Boğuşma kısa sürdü. Bir sürü çığlık ve küfür, kepenge inen çok sert iki üç darbe ve sonra hızla geceye dönüşmekte olan akşamda yitip giden adımlar. Ve boğuk bir ses: «İmdat!», «Biri bana yardım etsin!», durmaksızın, «Yüce İsa aşkına yardım edin!» ve giderek zayıflayan: «Yardım edin, yardım edin…»

Teresa özellikle cesur bir kadın değildi ama nazikti ve çok da meraklıydı. Kapalı kepengin ardında, kendinden birkaç metre ötede olup biteni görememek, bilememek, düpedüz kabul edilemezdi. Kendisine sonsuz gibi gelen bir süre bekledi, ta ki yalnızca zayıf bir soluk duyar gibi olana dek. Annesinin sesini duyar gibiydi, zavallı kadın: belalardan uzak dur Teresa, kavgalardan uzak dur. Haklıydı doğal olarak, ama o sefer farklıydı, o sefer tam da onun evinin önünde oluyordu. Hırkasını iyice ilikledi ve kepengi bir parça kaldırdı, olabilecek en kötü şeyi bekleyerek. Çok iri bir adam kaldırıma serilmişti, bol bol kanıyor ve her solukta hırıltılar çıkarıyordu.

Teresa eline bir havlu almıştı – evde ne sargı bezi ne ilaç vardı ve o havlu kendisine biraz olsun işe yarar görünen tek şey olmuştu – ve onunla adamın yarasını temkinle tamponlamaya başladı.

«Telefon…» diye fısıldadı yerdeki adam.

Teresa evin içine döndü ve telefona baktı; yakındı ama yarayı tamponlamayı bırakmadan alınacak kadar değil.

«Bağışlayın bay… beyefendi. Belki hastaneyi arayabilirim diye düşünüyordum ama tamponu bırakırsam, siz ne dersiniz…» diye beceriksizce açıklamaya başladı; yaralı onu böldü, sesi bir soluktan hallice: «Cebimde! Cebimde! BENİM telefonum!»

Bir cep telefonu. Teresa Macapá'da bunların bir elin parmaklarıyla sayılabildiğini düşünürdü; yakından gördüğü tek tanesi çalıştığı salonun sahibesininkiydi – böyle pahalı kaprisleri karşılayabilmek için güzellik uzmanlığından başka işler de olduğundan kuşkulanırdı – ve TIM Brasil ile neredeyse bir yıl süren upuzun ve pek eziyetli bir pazarlığın merkezinde yer almıştı.

«Numara… Inácio'yu ara.»

«Kullanmasını bilmem, bilmem…» diye kekeledi Teresa, adamın ceplerini karıştırırken ellerini ve eteğini onun kanıyla kirleterek. Oysa, keşfetti, çok basitti. Gelişigüzel birkaç tuşa basınca, onunki gibi titrek bir elle bile, tuş kilidinin nasıl açılacağını gösteren yazı beliriyordu; üzerinde ahize resmi olan yeşil tuşa basınca bir listeye geliniyordu, aşağı okla listede kayılıyordu, üçüncü ad tam da 'INÁCIO'ydu, tümü büyük harfle: yeşil ahizeli düğmeye yeniden basmayı denedi ve telefon gerçekten de canlandı.

«Gustavo, ne var? Bu saatte aramanı istemediğimi biliyorsun…» diye yanıtladı öbür uçtan derin ve boğuk bir ses.

«Alo? Alo?» Teresa ne diyeceğini pek bilemiyordu «Şey, Gustavo Bey dövüldü, belki bıçakladılar…»

«Siz kimsiniz?»

«Bu…» Teresa bir an duraksadı: «Benim evimin önünde oldu, Avenida Piauí’de, yerde yatıyor, iyi değil, çabuk olun!»

Plakasız siyah pikap, Teresa’nın hayatının en uzun beş dakikasından sonra geldi. Kasada yüzleri kapalı dört figür bacaklarının arasında birer tüfek taşıyordu; sıska omuzlarından çocuktan biraz hallice oldukları anlaşılıyordu. Direksiyondaki iri, kel adam koşarak indi, kapıyı çarparak. Gustavo’nun bedenine uzmanca bir bakış attı, onu görünür bir çaba harcamadan kaldırdı ve fazla nazik olmadan kasaya fırlattı. Sonra dönüp bütün o süre boyunca taş kesilmiş kalan Teresa’nın gözlerinin içine dosdoğru baktı.

«Siz. Adınız ne?»

«Teresa…» diye yanıtladı o, sesi ağzından zar zor çıkarak.

Dev adam koşarak pikaba bindi ve lastikleri öttürerek uzaklaştı. Tam o an Teresa, elinde hâlâ kanlı havlu, yaprak gibi titreyerek düşündü: müthiş bir şey! Öyle bir telefonla beni artık kimse durduramazdı.

1.8 Inácio

Inácio Alfonso Império de Oliveira, herkesin Senhor Inácio diye tanıdığı, pek çok hemşehrisi gibi Macapá'dan neredeyse hiç çıkmamıştı. Herkes gibi bunu şehrin neredeyse tam karayolu yalıtılmışlığına bağlardı: *tekneler kokar, uçağa güvenmem.* Ama gerçek şuydu ki yalıtılmışlık işine geliyordu, çünkü dış dünya onu pek ilgilendirmiyordu: *evet, Calçoene'ye kadar arabayla gidebilirim, ama o iki kayayı art arda dizilmiş kaç kez görmek istersin? Evet, bir ciple Fransız Guyanası'na gidebilirdim, ama bana ne Fransız Guyanası'ndan?*

Senhor Inácio talihsizliğe inanmazdı; hayatının yukarıda biri tarafından dikkatle izlenip gözetlendiğine inanırdı ve Brezilya'da sık olduğu gibi, tanrısını gündeliğini oluşturan sayısız ritüel ve işaretle durmadan iç içe görürdü. İşler iyi gittiğinde, karanlık alışverişleri her zamankinden kârlı çıktığında, rakiplerinin adamları onunkilerden uzak durduğunda, bu kesinlikle, imgesine tapınmaktan geri durmadığı Meryem'in, ya İsa'nın, ya da daha sıklıkla bir azizin eseriydi. Bir şey ters gittiğinde, örneğin işlerine burnunu sokmaya başlayan yarı Kızılderili o yeni polisin geldiği yıl, bu hep kendi suçuydu: yeterince kiliseye gitmemişti, Meryem imgesi çok sık olarak çok daha şehvetli imgelerle değiştirilmişti ya da daha basitçe, Tanrı'nın ona durmadan gönderdiği mesajları görmezden gelmişti. O polis seferinde bir aydan uzun süre, bir dakika bile durmadan aralıksız yağmur yağmıştı: bir işaretti, anlamalıydı, kefaretini ödemeye gitmek gerekirdi. Ama yapmamıştı ve sonunda o polisi öldürtmek zorunda kalmıştı.

Gustavo'ya gelen bu kaza bir işaretti, bundan emindi. Tanrı onunla bu tür işaretler aracılığıyla durmadan konuşur, doğru yolda olup olmadığını, hata edip etmediğini anlamasını sağlardı. Ne var ki Tanrı, hata ettiğinde, eylemlerinde yanlış olanın ne olduğu konusunda pek açık değildi. Şehrin yarısını (şiddetle) sert ama adil bir otoriteyle denetliyordu; kendisi gibi sağlam yapılı dört (şişko) çocuklu saygın bir ailesi vardı; mali işlerini, parasının (çok kirli) çeşitli kaynaklardan girip sihirli biçimde temizlendiği yerel bir futbol takımında yoluna koyuyordu. Tanrı bazen ona karşı daha açık olabilirdi: *nerede hata ediyorum?*

Gustavo, patronunun aksine, dış dünyayla ilgilenirdi, gezmek hoşuna giderdi. Inácio'yu genç sağ kolunun büyülemesinin nedeni biraz da bu gariplikti. Bazen onun oğlu bile olabileceğinden kuşkulanırdı: yıllar önce küstahça onun için çalışmayı isteyen o delikanlının gözlerinde kendisini o yaşta anımsatan bir şey vardı. Yataklarından çıktıktan sonra metreslerinin hallerine pek dikkat etmezdi, yani hiç de olanaksız değildi. Nasıl olursa olsun, Gustavo değerini ve sadakatini defalarca kanıtlamıştı; öyle ki Senhor Inácio'nun kendi hayatını emanet etmeye güveneceği tek kişiydi. Ona kötülük eden ölü bir adamdı, bundan kimsenin kuşkusu olmamalıydı. Onu kurtaran ise ödüllendirilmeliydi.

Gustavo'nun kendi bölgesinin bu kadar dışında ne işi olduğu henüz tam bilinmiyordu, hastanede onu yatıştırıcı altında tutuyorlardı, ama Senhor Inácio'nun kadına gittiğinden kuşkusu yoktu. Hatta saldırganları, kötü bir sonla karşılaşacak olanlar, pekâlâ kızın akrabaları, babası ve kardeşleri olabilirdi. Kuşkusuz bu hatunu ziyarete gitmiyordu, diye düşündü Inácio kıkırdayarak, karşısında duran kadının kabarık saçını ve pek zarif olmayan hatlarını süzerken.

«Teresa Alves Miguenhes siz misiniz?»

«Evet, efendim.»

Inácio buruşuk, elle yazılmış bir kâğıttan okuyordu; Teresa, masanın karşısındaki iskemleye oturabilmek için bir işaret bekleyerek ayakta kalmıştı, işaret gelmedi.

«Avenida Piauí’de oturuyor ve Madame Samuela’nın salonunda çalışıyorsunuz?»

«Evet, efendim. Bağışlayın ama siz bir tür polis misiniz?»

Polis ya da kanun kaçağı Teresa’nın kafasında neredeyse aynı şeydi, yalnız orası karakola benzemiyordu. Belki özel dedektifti? Filmlerdeki gibi?

«Polis mi? Hayır, hayır. Cesur bir davranışı için nazik bir hanımı ödüllendirmek isteyen dürüst bir vatandaşım. Gustavo’nun hayatını kurtardınız, biliyor muydunuz? Siz olmasanız ölürdü. Size bir iyilik borçluyum, hanımefendi, benden ne isterseniz isteyebilirsiniz.»

«Ne istersem derken ne demek istiyorsunuz?»

Kanun kaçağı, karar vermişti: böyle davranan biri ancak kanun kaçağı olabilir.

«Gustavo benim için bir oğul gibidir ve ben çok cömert bir adamım, ne isterseniz isteyin.»

Teresa dondu kaldı. Düşüncesi o sabah Luiza ile yaptığı konuşmaya gitti; Luiza ona, kocaman bir tehlikeye karşılığında hiçbir şey almadan atıldığı için deli pervasız demişti. Sonra bir ürpertiyle bir önceki akşamın kazasını, o yaralı, kanlar içindeki adamı ve ona nasıl yardım ettiğini hatırladı.

«Bir telefon» dedi neredeyse kendi kendine.

«Telefon mu etmek istiyorsunuz?» diye sordu Inácio, sözlerini yanlış anlayarak.

«Yok, yok. İstediğimi verebileceğinizi söylediniz. Ben bir telefon istiyorum, Gustavo Bey’inki gibi.»

«Gustavo Bey’inki gibi bir telefon. Anlıyorum,» Inácio bir çekmece açtı ve ona yaklaşması için işaret etti «en beğendiğinizi seçin. Sizin için yapabileceğim başka bir şey var mı?»

Teresa çekmeceye göz attı ve içinde her biçim ve renkten en az on kadar cep telefonu olduğunu gördü. Siyah, muz biçimli, birkaç ay önce izlediği o güzel bilim kurgu filminde kullanılana çok benzeyen birini görünce yüzü aydınlandı. Alabileceğini gözleriyle onaylattı ve sonra yanıtladı: «Yok, böyle iyiyim. İnsan yetinmesini bilmeli.»

1.9 Sözlü

Antônio’nun dersleri hiçbir zaman normal beden eğitimi saatleri değildi.

«Bugün sözlü yapıyoruz.»

Antônio eldivenleri geçirdi ve kalenin ortasına yerleşti. Penaltı noktasına ilk çıkan João oldu.

«Murrayfield nerede?»

«Hmm… İskoçya’da?»

«Doğru.»

João her zamanki yumuşak penaltısını çekti, Antônio sorunsuz kurtardı. Belki biraz da bu yüzden, bilinçsizce, ona hep kolay sorular soruyordu.

«Lucas: hakemsiz oynanan bir sporun adını söyle.»

«Frizbi!»

«Yaklaştın. Ama sporun adı Ultimate, üzgünüm, penaltı yok.»

George el kaldırdı: «Hocam!»

«Evet?»

«Aslında ona Ultimate Frisbee diyen bazı federasyonlar var, bir ikisinde de Frisbee diyorlar. Ülke belirtmediğiniz için bence Lucas’ın yanıtı doğruydu.»

Antônio hak vermek zorunda kaldı ve böylece Lucas penaltısını atabildi, onu ters köşeye yatırarak defterdeki “artı”sını kaptı.

«Topa elle dokunulamayan bir spor söyle, Raul.»

Raul, ince bir dal gibi upuzun, esmer bir çocuk, kurtarılabilir şutlardan olan bir başkasıydı: «Futbol.»

Raul’un arkasında sınıf arkadaşlarının çoğu kıkırdamaya başladı. George başını ellerinin arasına aldı. Alexandre herkesin duyacağı kadar yüksek sesle «Salak» diye mırıldandı.

«Futbol mu, Raul? Gerçekten mi? Kaleci futbolun parçası değil mi?»

«Bağışlayın hocam, düşünmemiştim…» diye yanıtladı Raul ezilmiş halde. Ona penaltı yoktu.

Alexandre sınıfın en sert şutlu çocuğuydu. Sözlüden sözlüye, öğretmenin koyduğu sınırın neresi olduğunu görmek için giderek daha sert şut çekmişti. Sınır olmadığını ve birinci ligdeki gibi her şeyin serbest olduğunu anlayınca bilekleri titreten bombalar atmaya başlamıştı. Bu yüzden Antônio ona sık sık Curling kuralları, Avustralya’daki statların adları ya da benzeri konularda çapraşık sorular soruyordu. Ama o gün Antônio kendini formunda hissediyordu, güzel bir penaltı kurtarma fikri fena gelmiyordu ve her hâlükârda Alexandre’a bir ders vermeyi denemeye değerdi.

«Sen söyle, Alexandre, oyun sırasında topa elle dokunulamayan bir spor.»

«Tenis!» diye haykırdı Alexandre emin bir sesle, çoktan şut için geri çekiliyordu.

«Peki servis için topu havaya neyle atıyorlar? Ayakla mı? Ağızla mı?»

Herkes kıkırdıyordu.

«Ama hocam, siz “oyun sırasında” diye vurguladınız, ben sanmıştım…»

«Servis oyunun parçasıdır, Alexandre. Üzgünüm, bugün sana penaltı yok.»

George homurdandı: «Salak.»

Raul’dan daha yüksek bir kahkaha kaçtı. Alexandre döndü ve ona başını hemen eğdiren ateş saçan bir bakış fırlattı, ama Raul’un umurunda değildi, hoca ve George onu yerine oturtmuştu.

George, Antônio’nun en hazırlıklı öğrencisiydi. Şutu genellikle korkutucu değildi; güzel bir füze çekecek gücü olmadığından değil, onda hep şakacılık ağır bastığındandı. Aşırtmayla, rabonayla, topukla: bir keresinde yere uzanıp penaltıyı kafayla atmıştı. Her neyse, George düşündürücü soruları hak ediyordu. Ama şimdi Antônio onun sırıtışını fark etmişti ve öğrenme merakına karşı koyamıyordu.

«Söyle bakalım George, topa kimsenin asla elle dokunamayacağı spor hangisi?»

«Hokey.»

Ve Antônio’nun onayını beklemeden onun soluna yerden bir füze çekti; Antônio topu ancak ağlardayken gördü.

Herkes hakkını kullandıktan sonra Antônio öğrencileri önünde yarım daire halinde topladı, “masalın ahlakı” için.

«Bugün George bize düzenlerin dışında düşünmenin önemi üzerine güzel bir ders verdi.»

«Ama hocam,» diye böldü Alvaro «siz bize hep düzenlerin çok önemli olduğunu söylersiniz.»

«Elbette. Ama düzenler oyununuzun temelleridir, geri kalan her şey onların üzerinde yükselir. Sonra, işte, geri kalan her şey vardır. Picasso’nun hep öyle çizdiğini mi sanıyorsunuz? Picasso önce klasik tekniği kusursuz öğrendi ve ancak sonra kendine onu altüst etme izni verdi. Sizin de yapmanız gereken aynısı: düzenleri soluyun, tümüyle hâkim olana dek, sonra tam zamanında – şak! – altüst edin ve Mona Lisa beklerken kendilerini Guernica’nın ortasında bulan rakipleri şaşkın bırakın.»

George, rakiplerin neden Mona Lisa beklemesi gerektiğini sormak isterdi, sonuçta onu Picasso yapmamıştı, ama bir seferlik bilmişlik etmenin gereği olmadığına karar verip kendini tuttu.

«Ve her şeyden önce,» diye noktaladı Antônio «sizden beklediğim, bir düzeni izlemenin gerektiği anla düzenlerin dışında düşünme anının hangisi olduğunu ayırt edebilmeniz. Oynarken, sözlüye çekilirken, bir gün ünlü sporcular olduğunuzda. Guernica’yı hatırlayın. Aynı şarkıyı iki kez çalmakla onu asla tekrarlamamak arasındaki seçimi sizin yaptığınızı hatırlayın.»

Şarkıların nereden çıktığını hiç anlamadım doğrusu, diye düşündü George.

1.10 Milenyum böceği

Haftada bir kez Antônio radyodaki yayın saatini dinleyicilerine internet dersleri vermek için kullanırdı. Hiç bilgisayar bilimi okumamıştı, evinde bilgisayarı yoktu (ama yakında almayı düşünüyordu) ve radyoda çalışmaya başlamadan önce hayatında hiç bilgisayar kullanmamıştı. Ama merak ondan yanaydı ve yayından önceki, zamanla tekrarlana tekrarlana oturan o yarım saatlik kullanım, ona "radyonun bilgisayar uzmanı" (uzman denince onu açan tek kişi anlaşılırdı) ve Vitor apaçık dışarıda bırakılırsa tanıdıklarının en kurcalayanı olmaya yetip artıyordu. Vitor gerçek bir kurcalayıcıydı, sorun çıktığında ona yardım eder ve her şeyden önce ona en ilginç siteler ve programlar, sonraki aylarda popüler olacak olanlar hakkında tüyolar verir, böylece Antônio'nun yalnızca bilgiyi halka yayan biri olarak değil, ileri görüşlü biri olarak da geçmesini sağlardı (programını dinleyenlerin dar çevresi içinde, elbette).

«Bugün kocaman bir bölüm var, uyarayım. Not defterlerinizi hazır tutun, çünkü size anlatacaklarımı unutmak istemeyeceğinize eminim. Akıl almaz bir yenilikle başlıyoruz: istediğiniz herhangi bir şarkıyı, istediğiniz herhangi bir anda, bedava indirmenizi sağlayan bir program. Adı Napster ve şöyle çalışıyor: bilgisayarınıza kuruyorsunuz ve müziğinizi hangi klasörde tuttuğunuzu ona söylüyorsunuz. Öteki bütün kullanıcılar da aynısını yapıyor ve Napster onların klasörlerinde, dünyanın her yerindeki bilgisayarların klasörlerinde arama yapmanızı sağlıyor! İlgilendiğiniz şarkıyı bulunca, bir tık ve yirmi dakika içinde onu bilgisayarınızda buluyorsunuz. İnanılmaz geldiğini anlıyorum ama doğru olduğunu kanıtlamak için bir deneme yapacağız. Telefon eden ilk dinleyici beğendiği bir parça seçecek, ben onu arayacağım ve yayın bitmeden onu birlikte dinleyebilecek miyiz göreceğiz.»

«Alo?»

«Antônio?»

«Selam Teresa.»

«Antônio, yepyeni bir telefonum var, bir görsen. Onunla arıyorum seni, duyuluyor mu? Farkı hissediyor musun?»

Teresa hiç bilgisayar kullanmamıştı, Antônio'ya safça anlattığı gibi ancak uzaktan bir tane görmüştü ve başlamaya niyetli görünmüyordu. Ama Antônio'yu mahcup ederek canlı yayında defalarca açıkladığı gibi, Antônio'nun öyle güzel bir sesi vardı ki bu sıkıcı mı sıkıcı konulardan söz edildiğini duymak bile yine de keyifliydi.

«Peki, hangi parçayı aramamı istersin?»

«Eeeeh, bilemedim. Ben Caetano Veloso'yu çok severim ama belki dünyanın geri kalanı tanımıyordur. Gerçekten bütün dünyanın bilgisayarlarında arama yapabilecek misin?»

«Evet Teresa, görünen o ki evet.»

«Jamaika'da bile mi?»

«Evet.»

«Aman tanrım ne heyecan. O zaman… neşeli güzel bir şarkı diyeyim. ‘Could you be loved’ olabilir mi? Bob Marley Bey’in bilgisayarına nasıl bağlanacağını anlamadım doğrusu, kendisi epeydir ölü. Belki ailesi? Neyse, onlara benden selam söyle, sana da selamlar, sevgili Antônio.»

«Peki. ’Could you be loved’u indirmeye koyalım ve bu arada ikinci habere geçelim; ne yazık ki o bir o kadar güzel değil, hatta çok kaygı verici. Size milenyum böceğinden birkaç kez söz etmiştim: bilgisayar programlarındaki bir sorun ki, görünen o ki, yeni yıl başlayınca 2000’i 1900’le karıştıracaklar. Eee, bana ne, diyeceksiniz? Komşum senhor Bastos eve sarhoş dönüp cumayı cumartesiyle karıştırdığında benim için bir şey değişmiyor. Ama uzmanların, bilgisayara dayanan pek çok yapının hata mesajları verebileceği ve hatta kilitlenme noktasına gelebileceği konusunda hemfikir olduğu çeşitli makaleler okudum. Benim bilgisayarım kilitlenirse, boş ver. Ama bir bankanın bilgisayarı kilitlenir ve paraları sizin hesabınızdan benimkine aktarırsa? Ya bir uçaktaki bilgisayar kilitlenirse, ne olur? Bugün okuduğum bir makalede bir uzman, atom cephaneliğine sahip Hindistan ve Pakistan gibi ülkelerde olabileceklerden çok kaygılandığını söylüyor ve Pakistan’ın yeni yılını Rio de Janeiro’nunkinden daha çok kutlayacağını söylüyor, çünkü ikincisini kutlamak için hâlâ hayatta olmamız birincisine bağlı olacakmış. Ben diyorum ki: bir bilgisayardaki bir hatanın nükleer bombardımana yol açabilmesinden korkmak zorundaysak, nasıl bir dünya kurmuşuz biz? Her neyse, uzmanlar bir çözüm arayışındalarmış, öyle diyorlar.»

Antônio, müzik arasını vermek için sustu. Konuya sadık kalarak Pink Floyd’dan ’Two Suns In The Sunset’i ve Sting’den ’Russians’ı koydu.

«Arama demişken, güzel şeylere ve insanlığın istediğinde ne kadar yaratıcı olabildiğine dönelim. Beni sokakta durdurup bütün bu bilgileri nereden bulduğumu sorduğunuz oluyor ya,» radyoda çalışmaya başladığından beri başına yalnızca iki kez gelmişti ama “iki” çoğulun kullanımını haklı çıkarıyordu «Şey, doğal olarak arama motoru denen şeyi kullanıyorum. Birkaç gün öncesine kadar herkes gibi Altavista ya da Yahoo kullanıyordum ama şimdi yeni bir tane keşfettim. Tuhaf mı tuhaf bir adı var: Gugıl, G O O G L E yazılıyor ve size temin ederim bomba gibi. Bir kelime yazıyorsunuz ve verdiği on sonuçtan en az yedi sekizinin aramanızla ilgili olduğundan emin olabilirsiniz. Üstelik hızlı. Sonra, tabii, internetin evrimi öyle hızlı ki muhtemelen gelecek yıl daha da iyisi çıkacak ama o gelene dek bu adı not edin ve kullanmaya başlayın, pişman olmazsınız.»

Bilgisayara baktı ve bir gülümsemeyle deneyinin başarılı olduğunu gördü.

«Bugünlük bu kadar. Gelecek bölüme. Ama gitmeden önce: sürmekte olan bir deney vardı, bakalım ne meyveler verdi.»

Antônio mikrofonu kapattı, ’Could you be loved’u başlattı, ses teknisyeni Paco’ya, João’ya selam verdi ve hoşnut halde çıkıp gitti.

1.11 Macapá Futebol Clube

Real Amapá genç takımlarıyla kötü başlangıcın ardından gelen iki başarılı yıl, Antônio'ya Macapá Futebol Clube'e birinci takım antrenörü sıfatıyla dönüşün kapılarını açmıştı. Ama birinci takımda işler çabuk zorlaşmıştı. Antônio'nun on beş yaşındakilerle güçlükle kurabildiği karizma yetişkinlerle, hele söz konusu olan eski takım arkadaşlarıysa, bir anda buharlaşmıştı. Minimaç yöntemi her düzeyde çok kötü görülüyordu, Antônio'nun jargonu kimseyi tutmuyordu, Eduardo'yu bile. Eduardo, Antônio'nun anlayamadığı ve anlamak istemediği eğilimleri istatistiklerde okuyan, sayılara düşkün, ayağı yere basan bir adamdı.

İlk sezon ne şan ne rezaletle bitmişti. Oyuncular maçta Antônio'nun öğütlerini dinlemeden kendi kendilerini yönetiyor, minimaçlara istemeyerek ama gerçek bir isyana hiç varmadan katlanıyorlardı. Nihayetinde eğlenmek için oynanıyordu, para dönmüyordu ve o antrenöre rağmen birkaç maç kazanılıyorsa, bu oyunculara biraz değer olduğu anlamına geliyordu.

«Yöntem işliyor,» diyordu umudu kırık bir Antônio Eduardo'ya «siz benim için apaçık olanı görmek istemiyorsunuz: işliyor. İstatistikler ne diyor sana? İyileştiğimizi söylüyor, değil mi?»

«İstatistikler bana çocukların antrenman yöntemine rağmen daha iyi oynadığını söylüyor.»

«Bunu nasıl söylersin? Ben oyuncuları bensiz yapmaya çalıştırmak zorundayım, amacım bu, hep söyledim, değil mi? Ve onlar iyi öğreniyorlar, hepsi bu.»

İki antrenör arasındaki güven ilişkisi bir türlü tutmuyordu, oyuncularla Antônio arasındaki ise yoktu; Eduardo takımın bütün ağırlığını omuzlarında hissediyordu: takım yıl sonunda beşinci gelmişti, yarım bir felaket.

Ama bu ilk yılda olmuştu. Sürtüşmelere ve kırgınlıklara rağmen yönetim Antônio'yu bir yıl daha tutmaya karar vermiş ve işler yavaş yavaş yoluna girmişti. Antônio'nun yönteminin bir yarar getirdiğini kimse asla alenen kabul etmedi ama takım ertesi yıl gerçekten de her zamankinden iyi gitti; ilk eleme turunda birinci, ikincisinde ikinci bitirdi ve bütün eleme maçlarını kazana kazana yarı finale ulaştı. Eduardo yavaş yavaş Antônio'nun karakterinin bazı yanlarını, hatta kısmen donanımını, özellikle de ilgilenmeye, bilgi edinmeye, çalışmaya dönük bitmeyen dürtüsünü takdir etmeye varmıştı.

Antônio için antrenmana ne hazırladığını Eduardo'ya anlatmak hiç kolay olmazdı. Takımın, kendi görüşüne göre rakipleri zor duruma düşürebileceği ya da rakiplerin Macapá'yı zor duruma düşürmeye çalışacağı durumların bir listesini hazırlar, sonra ön denetim için Eduardo'ya sunardı.

«Bugün yarık rayı yapmalıyız, kesinlikle biraz ahtapot, sağda birkaç sandal ve kesinlikle *fortaleza*yı denemeliyiz, erken öne geçme durumunda, belki birkaç deli okçuyla birlikte.»

«Yarık ray mı?» Eduardo, Antônio'nun jargonunda tam rahat değildi; biraz her hafta yeni adlar doğduğundan, biraz da bütün tanımları çalışmaya hiç gerçekten zahmet etmediğinden.

«Evet, yarık ray, bütün orta sahalar ve forvetler ileri fırlarken kalecinin uzun degajı.»

Antônio, belki de çeşitli mini sahaların ayrışımını nasıl düzenleyeceğine yoğunlaşmış, Eduardo'nun yüzündeki şaşkın ifadeyi fark etmedi.

«Uzun degaj mı? Şaka yapıyorsun, değil mi?» Eduardo’nun sesi çok ciddileşmişti ama Antônio fark eder gibi olmadı.

«Evet, yani hayır. Hem şimdi aklıma geldi, biraz da piranha.»

«Dur bakalım Antônio. Pazar günü yarı final var, doğru mu? Senin yarı finallerle ne sorunun var bilmiyorum ama Macapá altı yıldır yarı finale çıkamıyor. Ve sen bizim zamanımızı uzun degajlarla mı harcamak istiyorsun?»

«Eduardo, anlamak istemediğin için anlamıyorsun. Ama bu yalnız senin sorunun değil, herkesin sorunu, politikacıların bile. Cesaret etmeyi reddediyorsunuz, alıştığınızın ötesine geçmeyi denemeyi reddediyorsunuz, hepiniz konumlarınıza çekilmişsiniz, sonuç almayı gerçekten istemiyorsunuz. Ayakta kalmak, yapmak istediğiniz bu, sadece ayakta kalmak. Ve bununla insan olmanın doğasını, onun doğal evrim dürtüsünü inkâr ediyorsunuz: biz evrilmek, hep yeni şeyler aramak, iyileşmek için programlandık. Siz bu zamanda yaşamıyorsunuz, geçmişte yaşıyorsunuz.»

«Pardon, siz kim? Kim geçmişte yaşıyor?»

«Öylesine dedim. Bu yıl Ypiranga uzun degajlardan üç gol yedi, neden antrenmanda denemeyelim? Rakiplerin apaçık bir zayıflığı olan şeyden yararlanmaya çalışmayalım neden? Ne olurdu, bilmem, İkinci Dünya Savaşı sırasında Amerikalılar rakiplerinin zayıflıklarından yararlanmayı reddetselerdi? Dünya çapında bir Nazi hükümeti olması hoşuna gider miydi?»

«Ne zayıflığı? Naziler mi? Sen ne diyorsun?»

«Hem zaten sorun, liyakati tanıyamamanız ve değer verememeniz; tartışmalı argümanlar temelinde ya da nesnel olarak daha düşük bir donanım temelinde bile kendinizde hep eleştirme hakkı görüyorsunuz…»

Eduardo “nesnel” kelimesinde Antônio’yu dinlemeyi bıraktı, notlarına bir göz attı, saate baktı, şurada burada düzenleyerek kendini meşgul tutmaya çalıştı; sonunda Antônio’nun sesini betonarme kirişler arasında gürültüyle duymaz olunca dedi ki: «Bugün sen söyle. Çocuklarla sen konuş.»

«Bugün on iki kasım. İnanıyor musunuz buna? Çoktan on iki kasım. 1999 şampiyonasının başlangıcı? Bana dün gibi geliyor. Size de öyle gelmiyor mu? Çok coşkulu anlar geçirdik, şöyle böyle anlar geçirdik, iyi oynadık ve daha az iyi oynadık, ama buradayız.»

Dante ve Diego ona bakıyorlardı, ikisi de birer omuzlarını soyunma odasının giriş kapısının birer pervazına dayamış. Her zamanki gibi antrenman ya da maç öncesi sigara içiyorlar ve Antônio’nun bilmem kaçıncı konuşmasını dinlemek zorunda kalmanın sıkıntısını birbirlerine bildirmek için hızlı anlaşma bakışları değişiyorlardı; yıllarca onun takım arkadaşı olmuşlar, onu iyi tanıyorlardı. Dani ve Ricardo yavaş yavaş kramponlarını bağlıyor, sessizce baş sallıyorlardı. Maurício, o kendine özgü sarı yelesiyle, çantasında bir şey arıyormuş gibi yaptı, deodorant spreyini eline alıp ceplerinden birine geri koydu, yeni duş jelinin kapağının sıkıca kapalı olduğunu kontrol etti ve bütün fermuarları özenle yokladı.

«Yarı finale geldik. Pazar günü sezonu oynuyoruz, geçen pazar oynadığımız gibi, ondan önceki pazar oynadığımız gibi. Yalnız öbür gün Ypiranga’yla oynuyoruz.»

«O Ypiranga pislikleri!» diye araya girdi takım kaptanı Danilo José, Antônio’nun hoşnutsuzlukla karşıladığı bir kahkaha patlaması uyandırarak.

«Saygı çocuklar, saygı. Ypiranga gibi güçlü bir takıma karşı onlara saygı duymadan sahaya çıkamayız. Spor her şeyden önce bir hayat okuludur, yaptığımız her şeyde en iyisi olduğumuzu hep düşünemeyiz.»

«Ama Hocam,» yine Danilo José'nin sesiydi «biz en iyisiyiz!»

«Göreceğiz Danilo, göreceğiz.»

Antônio konuşurken renkli tebeşirlerle, minimaç sahalarını sınırlayan çizgilerle önceden basılmış dört futbol sahasının bulunduğu koca arduvaz tahtada çizgiler çekiyordu.

"Yarık ray" düzenini çizme sırası gelince oyuncular arasında bir mırıltı yayıldı. Takımının sözcülüğünü yine Danilo José üstlendi: «Hocam! O düzeni bilmiyoruz, adı ne? Haşlanmış kitap mı? Kesilmiş tuvalet kâğıdı mı?»

Yeni kahkahalar soyunma odasını doldurdu.

«Önemi yok. Bu noktada adın önemi yok. Önemli olan sizin bu oyun durumunu denemeniz. Ypiranga bu yıl bu durumda üç gol yedi ve ben sizin onu denemenizi istiyorum. Rakiplere saygı duymak ve onların zayıflıklarını bilmek gerekir, bu iki şey çelişmez. Ancak başkalarının zayıflıkları üzerine akıl yürütmeyi öğrenerek kendimizinkileri tanıyıp iyileştirebiliriz.»

«Ne durumu, Hocam?»

«Kalecinin uzun degajı ve hücum bölgesinde baskı.»

Çocuklar biraz boyun eğmiş, biraz eğlenmiş bakıştılar; bazıları doğru anladığından pek emin değildi. Soyunma odasındaki sessizlik, neredeyse kimse soluk almaya cesaret edemeyene dek yoğunlaştı. Gerilimi Danilo José bozdu: yay gibi kalktı ve soyunma odasından çıkarken mırıldandı: «Eduardo'yla konuşmaya gidiyorum», hemen ardından sağ kolları Henrique ve Lucas, sonra yavaş yavaş öbürleri.

Yalnızca en gençlerden Thiago, talimat bekleyerek oturmuş kaldı. Diş telleri ve onu seksenlerin bir tenisçisine benzeten bir saç bandı takıyordu ve Antônio'ya durumu tam kavramadığı kuşkusu verdiren bir gülümseme sergiliyordu. Birkaç an sonra tamirci tulumuyla Amauri odaya daldı: «Bağışlayın, bağışlayın, mobiletim bozuldu, bağışlayın…»

Cümle, soyunma odasının boş olduğunu fark edince ve çocukları çoktan sahada gördüğünü idrak edince yarıda asılı kaldı.

«Ne oldu?» diye sordu ürkekçe.

«Hiç,» diye yanıtladı Antônio «hiç. Çabuk üstünü değiştir, işimiz var» diye noktaladı kapıdan çıkarken.

1.12 Yarı final

14 Kasım 1999 sabahı São José kilisesinin kapıları alışılmadık bir gelip gidişe tanık oldu. Kilise pazar günleri genelde boş kalmazdı, hatta tam tersi, ama o gün o kiliseye hiç ayak basmamış pek çok kişi merak içinde kapıya geldi.

Macapá Futebol Clube'nin bütün futbol takımı sunağın önünde dizilmiş, diz çökmüş durumdaydı; başkan senhor Inácio Império'nun ve yardımcı antrenör Eduardo'nun dikkatli gözleri önünde papaz herkese teker teker takdis vererek geçiyordu.

«Nerede?» diye sordu Inácio, çok sinirli.

«Bilmiyorum,» diye yanıtladı Eduardo «telefon ettim, geleceğini söyledi ama dürüst olmak gerekirse pek ikna olmuş görünmüyordu, Antônio'nun nasıl biri olduğunu bilirsiniz.»

«Hayır, bilmem.»

«Şey, ikna edilmesi zor biridir.»

«Her neyse, çıkıp gelse iyi olur; üzerimize bir musibet çöksün istemeyiz kuşkusuz, değil mi?»

«Hayır, hayır, elbette istemeyiz…» diye mırıldandı Eduardo, kendisi de pek ikna olmadan.

Senhor Inácio'nun korktuğu musibet, şafaktan kısa süre sonra, Macapá'nın küçük limanının birkaç yüz metre açığında yükselen ürkünç bir hortum biçiminde kendini duyurmuş ve kente yağ lekesi gibi yayılan bir panik dalgası eşliğinde yaklaşık bir saat orada tehditkâr kalmıştı. «Uğursuzluk bu!» en yaygın yorumdu, ama «Hepimiz öleceğiz» diyenler ya da biraz abartıyla «Dünyanın sonu» diyenler de vardı.

Hortumlar Macapá'da o kadar da ender değildir; uğursuz yıllarda iki üç tanesi bile görülebilir. Bu hortumu özel kılan kalıcılığıydı: hortum genellikle birkaç dakika sonra dağılır ve okyanusa doğru uzaklaşırdı. Ama o kasım gününün hortumu gitmek istemiyordu: orada kalıp korkunç girdaplar kaldırarak dönüyor, şimdi kıyıya yaklaşıyor, şimdi korkmuş vatandaşlarla alay etmek ister gibi hafifçe geri dönüyordu.

«Evlerimizin üstüne çökerse ne musibet!»

«Evlere değmese bile böyleyken zaten musibet: o, tanrının gözleriyle bize bakan uğursuzluk!»

Ve saire.

Antônio zor bir gece geçirmişti. Oyun düzenleri üzerine düşünüp durarak geçen uzun bir akşamın ardından oturma odasının rahatsız kanepesinde üstü başıyla uykuya dalmıştı. Şafak onu doğal olmayan bir pozda kıvrılmış, notları hâlâ elinde sıkılı bulmuştu ve uyanışa bel ağrılarıyla bir kahvenin ve bir duşun bile kovamadığı bir baş ağrısı eşlik etmişti. Hortumu, bir önceki akşamın kâğıtlarını düzenlerken kendine biraz eşlik etsin diye açtığı radyodan öğrenmişti ama belki de artık yarı final düşüncesine dalmış olduğundan haber onda, hiç olmazsa Eduardo'nun telefonuna dek, iz bırakmamıştı.

«Alo, Antônio?»

«Eduardo! Ne oldu?»

«Haberi duymadın mı?» Eduardo’nun sesi tuhaf biçimde telaşlıydı.

«Haber mi? Ne haberi?»

«Hortum, limanın hemen açığında bir hortum var, neredeyse bir saattir orada ve gitmek istemiyor!»

«Ama kaygılanacak bir şey var mı? Yetkililer ne diyor? Her zamanki gibi bir süre sonra kuzeydoğuya doğru uzaklaşmıyor mu?»

«Neredeyse bir saattir orada, anlıyor musun? Normal bir hortum değil bu!»

«O zaman nedir?»

«Burada herkes dünyanın sonu, uğursuzluk işareti diyor.»

«Sen de mi inanıyorsun? Eduardo, bilim insanı, birdenbire batıl inançlı mı çıktı?»

«Batıl inançlı olan ben değilim, gitmek istemeyen hortum! Her neyse, Senhor Inácio hepimizi kulüp binasına çağırdı.»

«Kulüp binasına mı? Oraya gelmem yarım saat sürer, ne için çağırmış?»

«Uğursuzluk için. Yani uğursuzlukla savaşmak için.»

«Nasıl savaşmayı düşünüyormuş, pardon?»

«Bak Antônio, Senhor Inácio sana gelmeni söylememi söyledi, soruları ona sorarsın, tamam mı?»

Olayı sonradan yeniden kurarken kimse “hadi takdis edilmeye gidelim” cümlesini kimin söylediğini tam olarak hatırlayamayacaktı; kesin olan, Inácio’nun gözlerinin parladığı ve iki kez tekrarlamaya gerek kalmadığıydı. Eduardo içten içe kendisi olduğunu çok iyi biliyordu ve bunu giderek gerginleşen bir durumu çözmek için yaptığını da çok iyi biliyordu: uğursuz kehanetten umutsuz başkan, ciddiye alıp almamakta kararsız oyuncular, gerilim çözülmeden geçen zaman, ortaya çıkmayan Antônio.

Avenida FAB’deki Macapá kulübünden São José kilisesine birkaç yüz metreydi ama o tuhaf alayın fark edilmeden geçmesi olanaksızdı. Santa Rita mahallesi sakinleri için tuhaf bir pazardı o on dört kasım: uğursuz bir hortumun ardından, yüzleri kara hatta kimi ağlamaklı, yeşil şortlu, yeşil-turuncu formalı yetişkin erkeklerden oluşan, şehir merkezindeki küçük bir kiliseye yönelmiş bir alay.

Antônio ne yapacağında kararsızdı. Başkanının çağrısına uymamak istemiyordu ama gerekçenin anlamsız olduğundan emindi; üstelik bisikletle Macapá kulübü evinden yarım saat uzaktaydı ve oraya kadar gitmek maç hazırlığının tümünü kesinlikle iptal ettirecekti. Son olarak zihninin kuytularında çalan bir alarm sinyali vardı ve o “YARI FİNAL” kelimesinin ateşten harflerinden oluşuyordu.

Antônio bir şampiyona antrenörüydü; rakipleri incelemede ve uzun bir sezonun bütün zamanını düzeltmeler ve iyileştirmeler yapmak için kullanmada iyiydi. Ama tek maçlık eleme, o hayır. Tek maçlık eleme karşılaşmalarında bütün güvensizlikleri cisimleşir ve gerçek olurdu ve finale yaklaştıkça bacakları daha çok titrerdi.

Son on altı: ilk kuşkular; çeyrek final: eleştirel içe bakış; yarı final: felç. Her seferinde beyni, Brezilya'nın kaybetmesinin imkânsız olduğu dünya voleybol şampiyonası yarı finalinde yaşadığı o tilt anını yeniden yaşardı, oysa işte.

Futbol oynadığı son yılda da son maçı bir yarı final olmuştu: kendinden kaçmak için her şeyi yapardı, hatta, nitekim öyle de yapmıştı, hafif bir ayak bileği ağrısını çok daha ciddi bir şeymiş gibi göstermeyi bile.

Antônio'nun yarı finallerle besbelli bir sorunu vardı.

Ve 1999 şampiyonasının çeyrek finali inançlarını krize sokamayacak kadar kolay bir sınav olduysa, on dört kasım yarı finali güçlü ve motive bir takım olan Ypiranga'ya karşı olacaktı.

Suçun, papazın kutsama odasındaki bir dolaptan telâşla bulup çıkardığı ve pek taze sayılmayan kutsal ekmeklere mi, yoksa çoktan sirkeleşmiş şaraba mı atfedileceği hiç bilinemedi. Kesin olan, Macapá'lı çocukların takdisten kelimenin tam anlamıyla değişmiş çıktıklarıydı: kimi karnını tutuyordu, kimi baş dönmesi yaşıyordu, kimi görüşü bulanmış buluyordu kendini. Kimi bunda ilahî bir cezanın gücünden çok bir komplonun kokusunu alacaktı.

Ve sonra Senhor Inácio'nun herkese bulaşan boğuk öfkesi vardı; rasyonel Eduardo bile Antônio'nun yokluğunun, uzun zamandır yollarına taş koymayı bırakmayan bir yazgının en son işareti olup olmadığını sorgulamaya başlamıştı.

«Neden Tanrı,» diye uluyordu Inácio «bizimle uğraşıyor? Ypirangalılar herkesin açlıktan öldüğü bir gecekondudan mı geliyor? Ve bu onları O'nun gözdeleri kılmaya yeterli mi? Santa Rita'nın çocukları da altın içinde yüzmüyorlar hani! Bu karşılaşmayı düzenlemenin daha adil yolları yok mu? Bizim Yüce Tanrımızı bazen gerçekten anlamıyorum!»

Yazgının karar verdiğini insan zor değiştirir. Macapá'nın ilk oyuncuları stada vardığında bütün Ypiranga çoktan ısınmanın ortasındaydı; gözlerinde ve bağırsaklarında ani, karşı konulamaz bir rahatsızlık. Takım kaptanı Danilo José, arkadaşlarının şakayla sık sık "korkunç isabetli" şutlu adam diye tanımladığı, yerlerdeydi. Sonradan dendi ki eve dönmeye ve banyoya girmeye ancak vakit bulmuş, maç boyunca acıdan iki büklüm orada kalmıştı.

Inácio, tam o sırada gelen Antônio'yu oracıkta kovmak üzereydi; affedilemez bir kabahate karşılık hafif bile sayılabilecek görünen o telafiyi erteleyen yalnızca Eduardo'nun müdahalesi oldu. Başlama düdüğü yaklaştıkça sinirleri giderek kırılganlaşan Antônio'nun kendisi de maç boyunca tek bir kelimeden başka bir şey düşünemeyecekti: yarı final, yarı final, yarı final.

Maç mı? Amapá şampiyonasının 1999 yarı finali, on dört kasımın kavurucu öğleden sonrasında oynandı ve son derece güçlü, son derece motive Ypiranga takımının Macapá FC'nin hayaletlere benzeyen oyuncularını ezdiğini gördü. Hiçbir karşılığa yer bırakmayan kupkuru bir 4-0.

«Dünyanın en güzel sporunun özünü düzenlerde değil ruhta görenlere karşı nihayet *bailado* futbolunun zaferi» diye yazacak Gazeta Esportiva (alt başlık: 'Doğruluk gazetesi') ertesi sabah.

«Bir lanet bu» diye yorumlayacak başkaları.

1.13 Yayınların sonu

Merdivenleri çıkar çıkmaz Antônio bir şeylerin yolunda olmadığını anladı: kapı açıktı ve daha sahanlıktan karışıklık görünüyordu, dağılmış kâğıtlar, dolanmış kablolar, Isabel'in kalemliği yerde ters dönmüş. Odanın ortasına sürüklenmiş mikserin koltuğunda oturan Paco başını ellerinin arasına almıştı, onun girdiğini duymuş bile görünmüyordu.

«Paco, ama ne… ne halt olmuş böyle?»

«Hırsızlar,» diye yanıtladı ona bakmadan «banyonun penceresinden girmiş olmalılar, belki aşağıdaki garajın çatısına bir merdiven dayadılar, kim bilir. Nasıl girdikleri umurumda değil ama, her neyse. Her şeyi götürmüşler.»

Paco gözlerini kaldırdı, öfke ve dehşetle yaşlı: «Her şeyi, bir parça değeri olan her şeyi: mikser, bilgisayar, mikrofonlar, kulaklıklar, amfiler, her şeyi. Yıllardır kilerde duran şu eski CD kutusunu bile.»

Antônio taş kesilmişti. Bakışını kelimenin tam anlamıyla soyulmuş mekânlarda gezdirdi; geriye iskemleler, yazı masaları ve kapakları açık dolaplar, duvardaki posterler ve hırsızların yerde bıraktığı birkaç kablo kalıyordu.

João öbür odadan gözleri yerde geldi; bir elinde çoklu priz, ötekinde boş bir şekerleme poşeti: «Ne felaket Antônio, ne felaket. Kim bilir ne zaman ayağa kalkabileceğiz.»

«Kalkabilirsek tabii, hiç belli değil. Hatta olmayacak diyelim, radyo bitti, tamam, kendimizi boktan hayallere kaptırmayalım.»

«Yapma Paco, öyle deme… bir yolunu buluruz, bir sponsor ararız…»

Paco ona yanıt bile vermedi, başını iki yana sallayıp yeniden ellerinin arasına almadan önce yalnızca bir kızgınlık jesti yaptı. Mikser, onun sevgiyle yalıtım bandı ve hurda kablolarla bir arada tuttuğu o eski kutu, onun için bir çocuk, bir sevgili, bir köpek gibiydi. Yetenekli bir ses teknisyeniydi ve arada ABD'de ya da Avrupa'da kariyer yapmaktan söz ederdi ama sonra hep orada kalır, radyosunu bir bez bebek gibi okşardı.

Antônio onu teselli edecek bir şey bulmaya çalışıyordu, pek umut olmadan, ki çarşambaları ondan sonra yayına giren Isabel girdi. Daha doğrusu hiç girmedi: eşikte dondu kaldı, gözleri fal taşı.

«Hi… hırsızlar mı…?» diye mırıldandı, çantayı yere düşürerek.

Elinde fişle, belli ki kendini nereye koyacağını bilmeden ortalıkta dolaşan João, çaresizce kollarını açarak ona yanıt verdi.

«Ama beni haberdar edebilirdiniz, polisi arayabilirdiniz, bilmem, bir şey yapabilirdiniz!»

«Bir saat önce geldim ve bunu buldum Isabel: ne olduğunu anlamaya vakit bile bulamadan Paco geldi…» sesini alçalttı, başıyla ses teknisyenini işaret etti: «Bilsen Isabelita, fark ettiğinde nasıl delirdiğini görmeliydin, öyle bir şey görmedim. Pencereden atlayacak diye korktum, telefonmuş, hadi oradan.»

Tam o sırada telefon, boşalmış mekânda gürültüyle yankılanan ziliyle onları yerlerinden sıçrattı.

«Alo?»

«Teresa?»

«Antônio! Ne oldu? Yirmi dakikadır radyo açık ama sizin istasyon çekmiyor. Önce korktum çünkü benim radyom bozuldu sandım, ama sonra başka bir istasyonda kontrol ettim; yüce İsa, başkaları ne programlar yapıyor, hiç kıyaslanamaz, biliyor musun? Siz Macapá'nın en iyi radyosusunuz, ben bunu hep Luiza'ya söylerim; oysa o, Amerikalı bir aktörmüş gibi yapan şu herifin öbür programında diretiyor, onu nasıl dinler bilmiyorum.»

«Teresa, kusura bakma ama ben…»

«Ah, ipin ucunu kaçırdım. Diyordum ki: ne oldu? Neden yayında değilsiniz?»

«Teresa, korkarım Luiza'nın programını dinlemeye alışmak zorunda kalacaksın.»

«Ne demek? Ne demek istiyorsun?»

«Radyo artık yok demek istiyorum. Her şeyi çalmışlar.»

Isabel bir sigaraya ihtiyacı olduğunu söyledi ve Antônio – yılda belki bir iki kez sigara içerdi – öyle şoktaydı ki ona eşlik etmeye karar verdi. Kaldırıma oturdular ve Isabel durmadan başını sallıyordu, gözlerinde yaşlar, daha mı kızgın daha mı kederli olduğunu kendisi de bilmiyordu: «Ne yazık, ne yazık… ne güzel gidiyorduk… gerçekten iyi gidiyorduk, değil mi Antônio? Kendimize gerektiği gibi bir dinleyici kitlesi edinmeye başlıyorduk ve şimdi, şimdi bu.»

«Böyle yapma, Paco'ya benzedin, hadi, sen bu kadar kötümser değilsin. Bir şeyler yaparız, bir sponsor buluruz, görürsün.»

«Tabii, bir sponsor. Sanki sivrisinek gibiler, o kadar çoklar ki kovalamak zorundasın. Bulunacak kadar şanslı olduğumuzu varsaysak bile, onu aramak, bulmak ve her şeyi yeniden harekete geçirmek derken aylar geçecek. Ve beş altı ay sonra dinleyicilerden kim hatırlayacak bizi?»

«Şey, ama…»

«Aması yok. Bu boktan şehirde güzel bir şey varsa, gerçekten hoşuma giden bir şey, bir tane, o da bizim bu aptal küçük radyomuzdu. Belki kendi çapında birine arkadaşlık ediyordu, belki bir anlığına onu sorunlarından uzaklaştırıyordu, belki bu şehir için önemli küçük bir ruhu vardı. Şimdi bilmem, geriye bir şey kalmadı.»

Antônio ne diyeceğini bilmiyordu; Isabel haksız değildi ama onu böyle acı görmek onu üzüyordu. Birdenbire, hiç farkına varmadan, kendini şöyle derken duydu: «Şey, burada oturup yakınmak pek işe yaramıyor. Gidip bir şeyler içelim, bir yerde yemek yiyelim: hiç olmazsa kendimize ağlayacaksak bir biranın önünde yapalım.»

O sözleri söylediğine hâlâ hayret ederek – kızlarla genelde bu kadar doğrudan olmazdı, tam tersine – Isabel'in, büsbütün beklenmedik biçimde, şortunu silkeleyerek kalkıp «Olur, tamam. Beni bir yere çağırmışlardı, yayına çıkacağımdan emin olduğum için hayır dedim: onun için artık geç, ama akşamı tek başıma kara kara düşünerek geçirmek istemiyorum. Gidelim. Aklında bir yer var mıydı?» demesine daha da şaşırdı.

Antônio'nun zihni bir an kapkaranlık oldu: neredeyse her akşam dışarıda yerdi ama aklına tek bir lokanta gelmiyordu. Isabel ona soran gözlerle bakarken, belleğinde çaresizce eşinerek sonunda Armandinha'nın lokantasını çıkarmayı başardı: zarif bir yer olmaktan çok uzaktı ama hiç değilse iyi yemek yenirdi ve her hâlükârda aklına gelebilen tek yer oydu.

Böylece yola koyuldular; kaldırımın tozuna, Isabel'in kıvırcık saçlarına, boş odalarda tek başına kalmış, kalan tek kabloyu okşayarak kendinden geçmiş hıçkıran zavallı Paco'ya ve Antônio'nun o kadar da iyi olup olmadığından şimdiden kuşkulanmaya başladığı o akşam yemeği çağrısı fikrine, uyuşuk, papaya renkli bir güneş batarken.

Uzun süre yürüdüler – *lokantayı daha yakın hatırlıyordum* – Antônio bu arada, tam o anda geliştirdiği bir teorisini, radyo yayınlarının belli sportif etkinliklerle, bilhassa futbolla, nasıl paralellikleri olabileceği ve örneğin kürekli sandal düzeninin, doğal olarak aktarılarak, altı haberlerinin yönetimine nasıl uygulanabileceği üzerine, Isabel'e ayrıntılarıyla anlatarak yararlanıyordu.

Isabel dalgın yürüyordu; Antônio onun kendisini böyle yoğun ilgiyle dinlemesinden çok hoşnuttu; akıllı bir kız, anlamadığı için o küçümseyici havayı takınan o yaşlı kapibara Eduardo gibi değil.

Kalçalarının rastlantıyla birbirine değmesi ona olası bir yemek sonrası hakkında geçici bir düşünce doğurdu. *Biraz uğramak ister misin? Şey, evet, belki bir şeycikler daha içeriz, ama bir dakikacık. Kusura bakma dağınıklık, yatak daha toplanmadı… Yok canım, onu evine kadar götüreceksin ve iki iyi arkadaş gibi radyodan konuşarak vedalaşacaksınız ve iş böyle bitecek, düşünmeye değmez.* Daha doğrusu, bir düzene sahip olmakla ona bağlı kalmak arasındaki farkı ona iyi açıklamayı unutmuş olabilirdi, bunu ona – belki hokey örneğini vererek – netleştirse iyi olurdu, yoksa anlattıkları ona eksik görünebilirdi.

Yol boyunca ne kadar suskunsa, sonunda varıp masaya oturduklarında Isabel o kadar gevezeleşti. Lokantanın daracık mekânına, *orixá* resimleri, salça sıçramaları ve gazetelerden kesilmiş aktör fotoğraflarıyla süslü sarımtırak duvarlara hiç aldırış eder gibi görünmedi; Antônio ise – orada kaç kez bulunmuş olmasına karşın – ilk kez fark edip belirsiz bir mahcubiyet duydu. *Kızı akşam yemeğine götürmek için ne biçim yer, tam bir aptalsın*, diye düşündü; adı konmamış bir yağ lekesini gidermek için kâğıt peçeteyi masanın formikasında fark ettirmeden gezdirirken, onun bardakların kuşkulu berraklığını fark etmemesini dilerken, yan masadaki müşterilerin, üç adam ve üç şişe *cachaça*, kaba küfürlerini duymamasını umarken.

Yemek her zamanki gibi mükemmeldi ama Isabel yemeğe de aldırmıyor gibiydi; sanki yayındaymış gibi durmadan, bir solukta konuşuyordu: politika, radyo, arkadaşlar, her akşam tuttuğu günlük – işte orada Antônio'nun dikkati belki biraz dağılmıştı – geziler, özellikle geziler.

«Çünkü bak Antônio, ben hiç seyahat etmedim ama bu benim her zaman, her zaman hayalim. Dünyayı görmek, farklı insanlar tanıyabilmek için dilleri öğrenmek. Ve sonra gözlerinin önünde doğanın, mimarinin belli harikaları, yalnızca kitaplarda gördüğün şeyler; işte ben bunun için ne vermezdim.»

*Caipirinha*sından bir yudum daha içti ve Antônio araya giremeden yeniden başladı, heyecanla:

«Biliyor musun, belki olanların bir nedeni var, nihayetinde. Bütün yol boyunca düşündüm, buraya gelirken, bütün zaman yalnız bunu düşündüm: belki radyo meselesi bir şeyin işareti – ah, aklına mistik şeyler getirme, öyle biri olmadığımı bilirsin – ama diyorum, değişme, farklı şeyler yapma vaktinin geldiğini algılamamı sağlayan bir şey, bilmem.»

«Şey, söylediğin çok güzel… aklıma yelkenli teknesi olan bir arkadaşımın dediği geldi: “Rüzgâr değiştiğinde sen de rotanı değiştirmelisin, yoksa kayalara vurursun.” İşte, hep aklımda kaldı çünkü…»

«Kesinlikle! Aynen öyle, demek istediğimi kusursuz dile getiren bir cümle. Bak, beş kuruşum yok ve artık radyom da yok ama belki tam da bu yüzden, bak, içimde bir şey açtı, bir coşku, geleceğe güven, bilmem. Dönüm noktasının, yeni bir hayatın vaktinin geldiğine eminim, anlıyor musun?»

O duygu patlamasından, o canlılıktan, baharatlı yemekten kızarmış yanaklarından etkilenen Antônio’nun aklına, belki yemek sonrası hakkında mini mini bir düşüncenin o noktada kurulabileceği çaktı. Biralar birden çok olmuştu ve çoktan ikinci *caipirinha*daydılar; o baştan aşağı coşku kesilmişti, ateş gibiydi, ona alev gözlerle bakıyordu: «Anlıyor musun, Antônio?»

«Elbette Isabelita, çok iyi anlıyorum, hem bak, düşünüyordum da, ben tam şu arkada oturuyorum: oraya gidebiliriz, rahatlarız, bir bira daha içeriz… Konuşabileceğimiz yeni düzenler var ve…»

Isabel onu elini elinin üstüne koyarak durdurdu: «Antônio. Dinle, Antônio: olmasın daha iyi.»

«Yani, ben sadece…»

Isabel elini çekti; gülümsüyordu ama gözleri aydınlık ve kararlıydı: «Olmasın daha iyi, dedim sana. Uzun zamandır tanışıyoruz, sempatiksin ve sana değer de veriyorum ama işte, sen planlarımın hiç parçası değilsin. İyi bir çocuksun, seni iyi bir dost sayıyorum ama yani, orada bitiyor. İşleri karıştırmayalım.»

Antônio üzerine bir kova ırmak suyu dökülmüş gibi hissetti; soğuk damlacıkları sırtı boyunca seçerek duydu. O kıza hep bir zaafı olmuştu ve hiç tam bilinçli düşünmeden onun da kendisine ilgi duyduğuna inanmıştı. Bir bakıma hep, bir gün, gelecekte, aralarında kesinlikle bir şey, bir şeycik olacağını belirsizce düşünmüştü. Belki yalnızca yanlış anı seçmişti; kendine bir yol açık bırakmayı biraz çırpınarak denedi: «Yok, bağışla, elbette, uygun akşam değil, radyo ve her şey, biraz öyle bir gün oldu. Belki birkaç gün sonra birlikte çıkarız, sinemaya gideriz, her şeyi sakince konuşuruz, bizi…»

Bu kez Isabel gerçekten gülmeye başladı: «Ahahaha, Antoninho, hadi ama, nerelere gidiyor aklın… arkadaşlıktan başka bir “biz” aklımın köşesinden hiç geçmedi: bak, bir şekilde, bilmem, seni inandırdıysam – ama öyle görünmüyor bana, yemin ederim – başka bir şey düşündürdüysem çok üzülürüm. İçtenlikle özür dilerim, sana dünyanın bütün talihini dilerim ama ben gerçekten sana göre değilim, ben buradan gitmek istiyorum, başka projelerim var… Bağışla, gerçekten doğru kişi değilim.»

Söylenecek başka bir şey kalmamıştı ve o, omzunu bir okşamayla sıyırarak kalkıp giderken Antônio bir şey demedi.

Akşamın geri kalanına dair hep bulanık bir anısı oldu; nemli, sıcak bir gece, mavi formika bir masa, o ve üç masa arkadaşı ve bu arada dört olmuş *pinga* şişeleri.

1.14 Oyun sonu

Toz mevsiminde, şehir çocukları arasında çok yaygın bir başka eğlence (futbol dışında) en dalgın gözlemcinin bile gözünden kaçamaz. Nehir kıyısında gezinmek yeter; aşağıdaki küçük plajlardan, çoğu pipetlerle ve renkli naylon torbalardan el yapımı, onlarca onlarca rengârenk uçurtma havalanır. Nehir kıyısı Rua Beira Rio, aylarca kamçılayan yağmurlarla sersemlemiş ve kimi zaman kelimenin tam anlamıyla ırmağın kahverengisine gömülmüş halde, birkaç saatliğine gezegenin en neşeli, en renkli yerlerinden birine dönüşebilir.

Hâkim rüzgâr doğudan eser; sıcak ve sert esintili, balıkçıların dostu ama uçurtmaların düşmanı: nehir kıyısını kat ederken elektrik tellerinin, kim bilir ne zamandır oraya takılı kalmış eski yırtık uçurtmalarla dolup taştığını görmeden edemez insan. Bazı noktalarda sanat enstalasyonlarına benzerler; üzerine o kadar çok enkaz buruşmuştur, her yerde var olan kahverengiyle renk öylesine savaşır ki elektrik hattı ya da direği neredeyse tanınmaz.

Elektrik tellerinin en çok kurban aldığı yerlerden biri, Perpétuo Socorro'nun kuzey sınırına yakın kısa bir kıyı şerididir; bir zamanlar kadınlar orada ırmakta çamaşır yıkamaya ve kıyının palmiyeleri altında yıkanmaya giderdi, gözlerden uzakta; o gözler meraklılaşacak olsalar karşılarında, grubun namusunu korumak üzere sırayla içlerinden birinin kuşandığı bir av tüfeğinin namlusunu bulurlardı. Orada, yolun kıyısında uzanan dar plaj birdenbire genişler ve mahallenin kız çocukları ve genç kızları uçurtmalarını uçurmak, kimi "dolaştırmak" derdi, için orada sözleşir.

Bu plajın ardında, yoldan biraz içeride ve jakarandaların sıklığına uyumsuzca gömülmüş halde, tozlu tuğlalardan, ırmağa bakan büyük ve pek temiz olmayan camlı alçak bir bina yükselirdi; ikinci ve son katı Senhor Inácio'nun ofisini barındırıyordu.

Buluşma on yedi kasımda sabah on birdeydi ama Antônio evden çok erken çıktı; güzel bir gündü ve bisikletle nehir kıyısı boyunca kuzeye çıkıp kara düşüncelerini güneşte eritmeyi umuyordu. Her mahallenin uçurtmaları sistematik olarak mahallenin kendi renklerindedir: Antônio'nun oturduğu Santa Inés mahallesi için sarı ve yeşil; Trem için mavi ve siyah, Ypiranga'nın ve Ypiranga'yı kuran Padre Vitório Galliani'nin gönlünün takımı Inter'in renkleri; resmî Macapá bayrağının renkleri kırmızı, sarı ve yeşil Bairro Central için; Perpétuo Socorro için kırmızı ve sarı. Cidade Nova'nın ilk kırmızı-yeşil uçurtmaları daha görünürdeyken Antônio bisikleti durdurdu ve makul ölçüde güvenli bir yer arayarak indi.

Senhor Inácio hakkında hiçbir şey bilmediğini fark etti; ne gerçek işinin ne olduğunu ne de futbolun dışındaki hayatını. Onun için, herkes için, o hep yalnızca Senhor Inácio, Başkan olmuştu. Çağrının kulüp binasında değil de kişisel ofisinde olması da onu rahat bırakmıyordu. Yönetimle bir toplantının kulüp duvarlarının dışında yapıldığı hiç görülmemişti ve Antônio'nun kendisi de Senhor Inácio'nun ırmak boyunca orada bir başka ofisi olduğundan hiç haberdar olmamıştı.

Bir saat erkendi, havada uçuşan uçurtmalar sayısızdı: Antônio büyülenmiş izliyordu onları; futbol topu tekmeleyerek geçen çocukluğu bu harikadan yeterince sevinmesine izin vermemişti. Her yaştan oğlan ve kız vardı, bazıları onları uçurmakta gerçekten ustaydı. Buna karşılık yetişkin pek azdı, iyi bakılırsa belki yalnızca kendisi. Irmağın sıcak kokusu içinde bir duvarcık üstünde oturmuş, sinekleri kovalayan yeşil bir kocaman kertenkeleyi izliyor, bir gün önce öylesine onursuzca kaybedilen yarı finali düşünmemek için her türlü tutamağı arıyordu. Uzaktan bir delikanlının silueti salına salına yaklaştı. Sakalı ve saçları uzundu ve yürüyüşü çok ritmikti, sanki dans ediyordu. Antônio onu tanıdı: Douglas'tı, aylardır görmemişti.

«Douglas? Sen misin?»

«Antônio? Selam! Evet, benim! Seni görmek ne güzel!»

Kucaklaştılar, uzun uzun bakıştılar, güldüler.

«Sana ne olmuş? Zayıflamışsın, bronzlaşmışsın, sen…» Antônio bir an kırıcı olup olmayacağını tartarak duraksadı «…yakışıklılaşmışsın!»

«Yani tanıdığın o şişman ve soluk benizli delikanlıya göre mi diyorsun?»

«Şey, evet, belki tam şişman sayılmazdın ama kendine bak! Gerçekten artık sen değilsin!»

«Hiç, Antônio, sana ne diyeyim: ırmak boyunda, ormanda birkaç hafta kaldım, iki arkadaşla bir yolculuk…» Antônio Douglas'ı hiç bu kadar mutlu gördüğünü hatırlamıyordu: «İki adım ötede duruyor ve biz bu zenginliğin farkında bile değiliz. Kaç kez ırmak boyunca yukarı çıkmayı düşündün? Yine de gerçekten ne anlama geldiğinin farkında değiliz.»

«Sayısız kez. Irmak boyunca yukarı çıkıp onu hakkıyla keşfetmeyi sayısız kez düşündüm, sonra bir nedenden hiç yapmadım.»

Bir saatlik erkenlik, Douglas'ın anlatıları arasında çabuk geçti. Onun en sık söylediği kelime "güzel"di; gözleri ışıl ışıldı, "daha gerçek" diye tanımladığı insanlarla karşılaşmaların ve birdenbire tam kavranamayacak kadar büyük ve karmaşıklaşan büyüleyici bir doğanın anısında kaybolmuştu. Bir saat, bir saat beş, bir saat on…

«Bağışla Douglas, gerçekten gitmeliyim; bir akşam görüşelim de anlatmaya devam edersin, olur mu? Her şeyi en ince ayrıntısına dek bilmek istiyorum, hangi güzergâhı izledin, kimler eşlik etti: her şeyi bilmek istiyorum.»

Senhor Inácio onu kocaman bir ahşap masanın ardında oturur bekliyordu; ağzında sönük bir puro, keten pembe gömleği, ırmağa açık kocaman pencereden giren rüzgâra rağmen terden vücuduna yapışmış. Masada yerel gazetelerin spor sayfaları; bir önceki günün maçından söz eden makalelerin çevresinde kırmızı keçeli kalemle kocaman halkalar çizilmişti. Dev bir bilgisayar monitöründen gelen ışık – Antônio öyle büyük monitörlerin var olduğunu düşünmezdi bile – başkanın yağlı, beyazımsı derisine yansıyordu; başkan, Antônio'nun hiç sezmediği hafif bir kekemelikle, girizgâhsız konuşmaya başladı.

Antônio, ani bir tür tiksintiyle onun yüzüne asla bakamayacaktı; gözlerinin gördüğü tek şey, pencerenin hemen dışında yakınlarda süzülen rengârenk uçurtmalardı.

«Antônio, seni çağırdım çünkü sözleşmenin yenilenmemesine karar verildi.»

Haber Antônio'yu şaşırtmadı kuşkusuz: uçurtmaları izliyordu, kıpırdamıyordu.

«Kısmen iyi iş çıkardığını inkâr etmiyorum ama yetmedi. Çocuklar memnun değil, Eduardo da memnun değil; onunla henüz konuşmadım ama olmadığını biliyorum.»

Eduardo? Antônio, Eduardo'nun coşkulu olmadığını biliyordu belki, ama aralarında açık bir ilişki vardı ve sorunlar olsaydı ona söylerdi. Her neyse, tartışmaya yer olmadığı açıktı ve bir şey demedi.

«Bunun para meselesi olduğunu düşünmeni istemem, kesinlikle hayır; hatta kasım maaşının düzenli ödeneceğine seni temin etmek istedim.»

Para meselesi değildi, ayrıca Senhor Inácio'nun "maaş" dediği şey öyle zavallıydı ki bisiklet pompasını yeniden almaya bile yetmezdi.

«Ama yani, olmuyor Antônio. Antrenman yöntemin ortodoks değil, umulan meyveleri vermedi, memnun değiliz.»

Uçurtmalardan biri özellikle çekici yörüngeler izliyordu; hep düşmek üzere görünüyor ama hep kendini toparlıyor, çok hızlı sekiz biçimli bir rota çizip sonra yeniden yükseliyordu. O uçurtmada bir iç gerilim vardı, bir enerji. Bu düşünce Antônio'yu gülümsetti; başkanın büsbütün yanlış yorumladığı bir jest.

«Eğlendiğini görüyorum, güzel. Duyuruyu bugün öğleden sonra antrenmandan önce yapacağız; çocuklarına veda etmek istersen gelebilirsin: antrenmanı, yerine birini bulana dek birinci antrenör kalacak olan Eduardo yönetecek. Ha, bütün malzemeyi teslim etmeni isterim: çanta, formalar ve eşofman, teşekkürler.»

Yine uçurtmanın o sekiz yörüngesi, yine son anda toparlanış.

«Eee, Antônio? Söyleyecek bir şeyin yok mu?»

«Oh, Senhor Inácio, söyleyecek çok şeyim var. Çocuklarımdan ve bu yıl ne kadar felaket olduklarından söz edebilirdim; yalnızca benim oyun düzenimle kurtarılmış berbat bir oyuncu grubu. Oyuncuları bir yarı finalden önce zehirletmek için kiliseye götürmek en cesur hamlesi olan dar görüşlü bir yönetimden söz edebilirdim. Tribünlerimizi hep boş ve aynı tribünleri Ypiranga oynarken hep dolu görmenin bana verdiği hüzünden söz edebilirdim. Ama ben öyle biri değilim. Beni göndermek mi istiyorsunuz? Anlarım, yarı finali kaybettik ve sorumluluğu tümüyle üstleniyorum. Ama belki bir şey söylemek istiyorum size. Kazanamayacaksınız. Bir daha asla kazanamayacaksınız. Futebol Clube'un başkanı siz olduğunuz sürece, Senhor Inácio, bilmem, Palmeiras'ın antrenörünü ve Catu ya da Rolando gibi birini de alsanız yine de bir daha asla kazanamazsınız.»

«Antônio, Antônio, ne kin. Başarılı bir antrenör olmak istiyorsan kişisel meseleleri bir kenara koymayı öğrenmelisin, biliyor musun? Hem sana bir şey daha söyleyeyim, sadece sana: gelecek yıl şampiyona yapılmayacak. Para bitti, Zerão kapanıyor, herkese güle güle. Görüyor musun ne dar görüşlü olduğunu? Yalnızca Macapá'yı düşündüğünü görüyor musun, oysa senden ve benden çok daha büyük bir krizin ortasındayız?»

«Ama başkan, söylediklerinizden emin misiniz? Zerão kapanıyor ne demek?»

«Demek ki inşa edileli on yıl bile olmamasına rağmen tribünler çöküyor ve onları onaracak para yok; demek ki Macapá'nın beş takımının artık antrenman yapacağı bir stadı olmayacak; demek ki belki Brezilya'nın kuzeyindeki bir kupada oynayabiliriz ama fazlası değil.»

«Onaracaklar onu. Zerão bu şehir için fazla önemli, yolunu bulurlar.»

«Hâlâ düşler dünyasında yaşamak hoşuna gidiyor, ha?»

Antônio yay gibi kalktı, tişörtüne iliştirilmiş Macapá Futebol Clube rozetini çıkardı ve gürültüyle masanın üstüne düşürdü; denetimli adımlarla ofisten çıktı ve abartılı bir ağırlıkla basamakları birer birer inerek sokağa vardı. Öğle güneşinin parıltısı neredeyse onu kör etti.

Gökyüzünde, birkaç dakika öncesine dek bakışlarıyla izlediği uçurtma birdenbire irtifa kaybetti ve tam Senhor Inácio’nun penceresinin altındaki elektrik tellerine takıldı; geçmişte aynı yazgıya uğramış aynı renk başka uçurtmalara arkadaşlık etmeye gitti.

1.15 Rio

Antônio, *fortaleza*nın burçları üzerinde ayakta duruyor ve intiharı düşünüyordu. Zaman zaman bunu düşünürdü, gerçeklikten büsbütün kopuk teorik bir olasılık olarak. Şöyle: doktorun biri elinde ölümsüzlük serumuyla gelse ve onu sana zerk etmek istese ne yapardın? Bir demir çubuk alır, onu döve döve pestile çevirirdim, işte onu yapardım. Ama başaramazsam, o zaman bir an bile düşünmeden kendimi öldürürdüm. Ölümsüzlük, hadi canım.

Başka zamanlarda intiharı sorunlarının olası bir çözümü gibi düşünmüştü. Elektrik faturalarında geride mi kaldım? E, intihar edersem artık sorun kalmaz. Yapmak hiç istemediğim o telefonu mu etmem gerekiyor? Aynı şey. Ne var ki her seferinde – daha baştan, daha "eğer"den – bu ihtimali gerçekten değerlendirmediği ona apaçıktı. Ve her seferinde ardından gelen düşünce şuydu: gerçekten üzerinde durabileceğim bir neden ne olabilir? Sonra, intihar düşüncesini bu denli banal şeylerle ilişkilendirdiği için belli belirsiz bir utanç kaplardı içini ve genellikle zihni dağılmaya, intihar etmenin yaratıcı yöntemleri üzerine kafa yormaya başlardı, beş dakika sonra ise bambaşka şeyler düşünüyor olurdu.

O gün de gerçekten intiharı düşünmüyordu. Ama yalnızlığını düşünüyordu ve belki Isabel'i, radyoyu, bozuk bilgisayarları ve belki de dünyanın sonunu, yarı finali ve öteki yarı finali, sevgili stadının mavi duvarını düşünüyordu. Ve sonra düşüncesi EgyptAir uçuşunun pilotuna düştü. İntihar etmek isteyecek kadar ne kadar kötü olman gerekir, gerçekten yapacak kadar nasıl da berbat olman gerekir ve yapıp beraberinde yüz kadar insanı da götürecek kadar akla hayale gelmez biçimde kötü olman. Ama insan bunu nasıl yapar? Ama insan ne halt edip de bu hale düşer? Bir de düşün ki pilot geçmişte, odasında tek başınayken, intiharı düşünmüş olsun ve bir yakını onu vazgeçirmeyi başarmış olsun. Onu kurtarmış olsun. Düşün bir de o lanet olası ironiyi. Belki ilk akla geldiği anda intihar etmek daha iyidir.

Sonra, yavaş yavaş, o gün de düşünceleri dağılmaya başladı. Yeniden intiharın pratik yönlerine döndü ve her zamanki gibi, yapacak olsa ırmağı seçeceğini düşündü. Ve onu daldığı düşüncelerden çıkaran ırmak oldu; o harika rengiyle, bu adı hak eden bir ırmağın olabilecek tek rengiyle: kahverengi.

Belleğiyle çocukluğuna döndü, okulda ilk kez bir haritanın önüne oturtuldukları güne: «Öğretmenim! Bu mavi çizgiler ne?»

«Onlar ırmaklar. Şurada çizili olan da Amazon Nehri.»

«Irmaklar mı? Anlaşılan onları çizen hiçbir zaman tek bir tane görmemiş!»

Deli gibi kahkahalar. Ve sabırla, ırmağın renginin özel bir renk olduğunu, onu dünyada neredeyse eşsiz kılan özelliklerinden geldiğini ama genel olarak başka ırmakların gerçekten mavi ya da lacivert, aşağı yukarı deniz gibi olduğunu açıklayan öğretmen: «Güzel bir Avrupa ırmağından söz eden bir şarkı bile var: 'Mavi Tuna', bir gün size dinleteceğim.»

Sonra ileri bir sıçrama: genç bir yetişkin Antônio, ilk kez internete bağlı bir bilgisayarın karşısında. Arkadaşları hep Pamela Anderson ararken o "Tuna fotoğrafları". Ve önce inanamayış, sonra kahkahalar: Mavi Tuna'nın da kahverengi olduğunu görünce. Thames fotoğrafı, tık: kahverengi. Nil: kahverengi. Mississippi: kahverengi. Hahahah, lanet kartograflar, ben de bunca zaman size inandım, hem size hem öğretmene. Ne var ki sonrasında başka tıklamalar mavi ırmakların fotoğraflarını gösteriyordu, bazı fotoğraflarda aynı Tuna, Nil ve ötekiler bile mavi görünüyordu. Belki çekime bağlıydı, ırmağın hangi noktasından alındığına? Ve işte ardından açılan gözler, sezgi,

hızlı bir araştırma ve doğrulama: Amazon Nehri'ni mavi, derin mi derin bir mavi gösteren fotoğraflar vardı (hem de ne kadar çok!). Düşününce apaçıktı ama onu hep gözlerinin önünde bulmuş olduğundan yirmi beş yılı aşkın süredir bir kez olsun durup düşünmemişti: ırmak onun sandığından çok daha çeşitliydi ve sakladığı bir dolu sürpriz vardı.

O çok uzak gün bilgisayarı isteksizce kapatmış ve yakında o sürprizleri aramaya gideceğine söz vermişti kendi kendine; ama aylar geçmişti ve sonra yıllar, ve okul, sıcak, radyo, yağmur, futbol… ve ırmak, ona doğru akmaya devam etmişti, tek bir kez bile karşılık görmeden.

1.16 Ayrılışlar

Isabel, görece varlıklı bir aileden geliyordu ve ana babası onun üniversite masraflarını seve seve karşılardı; ama o, kişisel gururundan, onları kendi başına ödemeyi seçmiş, Ana Maria'nın barında çalışmıştı. Radyoya ise vaktini salt tutkuyla ayırırdı. Ama şimdi öğrenimi bitmişti ve belki de sonsuza dek ölmüş radyo bahanesi de kalmamıştı: "büyüyünce" ne yapacağına karar vermek gerekiyordu. Ve belki de büyümenin bir parçası, gururu bir kenara koymayı öğrenmekti.

«Baba, düşündüm taşındım: New York'taki uluslararası çeviri okulunda öğrenimimi karşılama konusundaki cömert önerinizi kabul etmeye karar verdim.»

«Memnun oldum, Isabelita canım. Peki ne zaman gitmeyi düşünüyorsun?»

«Öbür gün, sizin için uygunsa. Daha gelecek dönemden başlamak isterim.»

«Görüyorum ki gurur üzerinde çalışmışsın. Memnun oldum. Sonra belki biraz da düşünmeden davranma üzerinde çalışırız, ha? Ama senin adına çok mutluyum.»

Isabel, Brooklyn'in altmışıncı sokağındaki 1630 numaralı kapının önüne vardığında güneş çoktan bütünüyle batmıştı. Yedi basamak, sokak lambalarının sarısına gömülmüş açık renk tuğladan bir eve çıkıyordu; tekerlekli koca valizi birinin yardımı olmadan asla içeri giremeyecekti. Kapı zili sıkışmıştı ve o, buzlu camlara vurmaya bile hali kalmayacak kadar yorgundu. Yirmi dört saat aralıksız yolculuk etmişti; Macapá'dan New York'a ulaşmak için Brezilya'nın derin güneyine inmek gerekiyordu, önce Brasília'ya sonra São Paulo'ya, ve ancak ondan sonra US Airways'in büyük bir uçağı onu nihayet varış noktasına taşımıştı.

O yirmi dört saatten aklında bulanık bir anı kalmıştı: her şeyden önce saçma biçimde uzun kuyruk bekleyişleri, New York havaalanındaki "Aliens" sözcüğü, uçakta yenen korkunç şeyler, biletin üstüne basılı "8.000 $" yazısı, duyup da anlamadığı İngilizce (dil mezunuyum ben, kahretsin!), insanlar, onun nefesini kesiyor gibi görünen bir arada o kadar çok insan, hemen ardından merak ve uçmanın, yükselip bulutları yarmanın yeni hazzıyla ezilip geçilen ilk kalkış korkusu, New York'a varışta yanındaki koltuk komşularının gülümsemeleri, önce uçağın penceresinden sonra taksiden görülen şehrin nefes kesici manzarası, özellikle de şehrin gerçekten her köşesinden görülebilen koca ikiz kuleler.

Bu onun ilk gerçek yolculuğuydu. São Paulo ile Büyük Elma arasındaki on buçuk saatlik uçuş boyunca nihayet gerçek bir gezi günlüğü yazma fırsatı bulmuş, kaleminden taşan bir ırmak dökülmüştü: Brasília havaalanından o amaçla alınmış bir defter baştan sona sıkışık yazılarla ve kararsız çizimlerle doldurulmuştu. Öyle hızlı karar vermişti ve baba öyle hızlı kabul etmişti (benden kurtulmak mı istiyor? diye düşünüyordu gülerek) ki birkaç duygu yaşamaya vakit kalmamıştı: ancak barın sahibesi Ana Maria'ya haber verecek, radyoyu arayıp birine söyleyecek ve valizleri hazırlayacak kadar. Okul, "Mid Term" dönüşü olan 19 Kasım'da başlamak koşuluyla kayıt kabul ediyordu. Ne anladığı ne de kendini anlatabildiği o neredeyse komik sekreterlik telefonunu utançla hatırlıyordu; çevirmenlerle tercümanlar da kimmiş.

Soğuk, üzerinde fazla hafif bir pardösüden başka bir şey yoktu, ona kapıyı çalacak cesareti ya da gücü verdi. Ev, babasının onlarca yıl önce ailesiyle birlikte oraya yerleşmiş üçüncü derece bir kuzeninindi; sayısı belirsiz çocuk sahibi olmuş, kocasını kaybetmiş ve şimdi, metropolün güneyinde bir yerde kaybolmuş o evin üst katını kiraya vererek pek de sefil sayılmayacak emekli maaşının tadını çıkarıyordu; orada Koreliler, Çinliler, İtalyanlar, Brezilyalılar, Polonyalılar ve ortodoks

Yahudiler, inşa edilebilir ve oturulabilir her santimetrekareyi yeterince barışçıl biçimde paylaşıyordu.

Kapıyı açan siyahlar giyinmiş kadının yüzünü süsleyen koca bir kemerli burnu vardı ve onu bir kartala, daha doğrusu bir kargaya benzetiyordu. Ona, kendi bakış açısından Portekizce olan bir dille konuşmaya başladı; en az otuz yıldır kullanmadığı bir dil, ama Isabel anlıyormuş gibi yapacak inceliği gösterdi. Yaşlı hanım ona, üst kattaki daireye çıkan dik merdivenlerde yol gösterdi; daireden bir müzik ve Isabel'in bir türlü tanıyamadığı bir şeyin güzel bir kokusu geliyordu.

Tanrı cevizi dişsizlere verir, diye düşünüyordu Teresa, elinde yeni cep telefonunu tutarken. Önceki günlerin yarısını kullanım kılavuzunu özenle çalışarak, öteki yarısını da onunla Luiza'ya hava atarak geçirmişti. Ama Antônio'yu her zaman aradığı saat gelince bir hüzün çöküyordu içine. Gerçekten de o tüyleri dökülmüş papağanın programını aramaya alışmam mı gerekecek?

Telefonu bir kez daha tarttı, yaylı kapağını açıp kapattı, kendini o filmin başrol oyuncularından biri gibi hissetti, derin bir soluk aldı ve numarayı çevirdi.

«Alo?»

«Şey, Senhor Inácio? Ben Teresa, beni hatırlıyor musunuz? Şu telefondaki hanımım.»

«Hangi telefondaki ha…»

«Gustavo'ya yardım eden. Bu arada, nasıl oldu?»

«Daha iyi, sağ olun. İyi toparlanıyor, rehabilitasyona şimdiden başladı b…»

«Sevindim,» diye sözünü kesti Teresa; çok uzun süre konuşmadan duramazdı, yoksa mucizevî biçimde derleyip toparladığı bütün kararlılık bir solukta uçup giderdi, «rahatsız ettiğim için özür dilerim ama görüştüğümüzde bana söylediklerinizi yeniden düşünüyordum. Hatırlıyor musunuz?»

«Hımm, evet…»

«Şey, bana bu güzel telefonu armağan ettiniz, ömür boyu minnettar kalacağım, ama bunun az olduğunu ve istediğimi isteyebileceğimi söylemiştiniz. İşte, aklıma istediğim başka bir şey geldi.»

«Dinliyoruz, dinliyoruz» diye yüreklendirdi Inácio, o küstahlıktan eğlenmiş ve neredeyse etkilenmiş halde.

«Şey, Radio Nova Amizade'yi bilirsiniz? Birkaç gün önce bir hırsızlık oldu, her şeyi çaldılar ve şimdi radyo kapalı. Şey, bilirsiniz, yeniden açılmasını çok isterim.»

«Haha, yüksekten uçuyorsunuz Teresa Hanım,» diye güldü Inácio, bu arada o buluşmayı yeniden hatırlamıştı, «hayatta eldekiyle yetinmeyi bilmek gerek, demiştiniz bana, hatırlıyorum.»

«Hâlâ öyle düşünüyorum, Senhor Inácio,» dedi Teresa, cesaret ve arsızlık rezervinin son damlalarına başvurarak, «ama bazen de gözüpek olmayı bilmek gerek. Risk yoksa pilav da yok.»

Neredeyse şehrin öbür ucunda Antônio döşeğinde uzanmış, tavana bakıyordu; içinde sapasağlam bir kanı oluşmuştu. Gitmek. Gitmeliyim. Douglas'ın Amazon Ormanı'ndaki gezintilerine dair anlattıkları kafasında yankılanıyordu; futbol sezonunun nasıl bittiğine ve radyodaki hırsızlığa duyduğu acı onları ancak büyütüyor, daha yakın, neredeyse el uzatılacak mesafeye getiriyordu. Ama

başka bir şey daha vardı. Bir gün önce duruma bakmak ve nasıl devam edeceklerine karar vermek için radyoya gelmişti ve Isabel yoktu.

«Gitti» demişti morali epey bozuk bir João.

«Gitti mi? Nereye? Nasıl?» Antônio bunu hiç beklemiyordu.

«New York'a gitti, fazlasını bilmiyorum, dün gitti.»

«New York'a mı? João, benimle dalga geçme, olamaz…»

«Antônio, dalga geçmiyorum: gitti diyorum sana; değişim zamanının geldiğini söylemiş, okumak için gitmek üzere hızlı ama doğru bir karar aldığını. Başka bir şey bilmiyorum.»

Eve ağır ağır pedal çevirerek dönmüştü; nemli havada ırmağın kokusu çok keskindi, neredeyse tatlı bir meyve çürümesi. Evlerin cepheleri batan güneşin ışığına batmış gibiydi; gri, sarımtırak ve pembe, kötü bir suluboya gibi. Antônio'nun kulaklarında hâlâ o sessizlik vardı; beynin bütünüyle, bir kez daha sıfırlandığı anlamına gelen sessizlik. Isabel gitmişti. Son zamanlarda sürekli bir varlık olmuştu ve sonunda onun iç manzarasının bir parçası hâline gelmişti; yokluğu, kendine itiraf etmeye hazır olduğundan daha ağır basıyordu. Tatile ihtiyacım var: yarın okulu arar, birkaç haftalık izin alırım; zaten okul yılı bitti, ben hiç izin kullanmadım, vermezler mi sanki?

Tavanı renklerle, yüzlerle, tatlarla, seslerle doldu. Telefonu aldı ve Douglas'ın ona bıraktığı numarayı çevirdi.

«Alo, Douglas?»

«Antônio?»

«Selam, evet, benim. Amazon'a bir gezintiye çıkmaya karar verdim ve bana birkaç öğüt verir misin, hangi güzergâhı izlediğini ve oraya nasıl gittiğini iyice anlatır mısın diye sormak istedim.»

«Ne zaman görüşüyoruz?»

«İstersen hemen şimdi bile.»

“2. Bölüm”

2.1 Su

Monte Dourado, Pará. Kasaba, öyle demek istersek, çıplak bir küçük meydanın çevresinde toplanmış derme çatma barakalardan ibaretti; meydana mütevazı bir sömürge binası egemendi, ahşap kepenki yarı inik mikroskobik bir postaneyi ve panjurları aralık uyuşuk bir *pousada*yı barındırıyordu; ardında ise orman şimdiden tepesine biniyordu.

*Pelourinho*nun direğinin çevresinde beş altı çocuk ve köpek oynuyordu; ama onun dışında, Antônio'yu oraya kadar getiren soluyan otobüs yeniden yola koyulur koyulmaz ve onunla birlikte inen birkaç kişi ara sokaklarda gözden kaybolunca kasaba ıssız görünüyordu. O huzur, kadınlar, bagajlar, cırlak sesli çocuklar ve durmaksızın dedikodu yapan yaşlı kadınlar arasında sıkışmış geçen, şoförün son ses açık radyosunun arka arkaya birer şarkıcık cırladığı o bitimsiz görünen yolculuktan sonra bir rahatlamaydı.

Önceki günlerden sonra ise hepten rahatlamaydı; o günlerde, bir süreliğine alışılmış hayattan uzaklaşma isteği, ırmak boyundaki kentleri dolduran kalabalık, gürültü, insan ve turist bolluğu tarafından boşa çıkarılmıştı.

Karıncayiyenleri seyretmek ya da *jacaré* tatmak için düzenlenen gezintiler, dünyadaki son papağanmışçasına her papağanı fotoğraflayan Amerikalılar ve Avrupalılarla ağzına kadar dolu teknelerde, çevreleri onlara buzlu dondurma ve yapış yapış meyveler satmaya çalışan çocuklarla kuşatılmış, Antônio'nun Amazon'dan beklediği şey değildi. Dükkânlar, öğleden sonra sıcağında *cachaça* içen ihtiyarcıkların oturduğu masacıklar, otomobiller, radyocuklar, pazarın sebze artıkları üzerindeki sıkılmış akbabalar, turistlerin saatlerini süzen karanlık bakışlı delikanlılar, kendi aralarında gülüşerek terliklerini sürüyen kızların yuvarlak kalçaları; hepsi onun kentindekilerin aynısıydı.

Santarém'i ve Manaus'u usulünce gezmişti ama sanki yalnızca mahalle değiştirmiş gibiydi, o kadar. Hayalinde çok kez canlandırdığı Amazon bu değildi; düşüncelerinin ve hayatının iplerini doğanın içinde yeniden bağlayabileceği yer hiç değildi, coşkulu, yenilenmiş, zenginleşmiş olarak eve dönebileceği yolculuk da böyle bir yolculuk olamazdı.

Artık hayal kırıklığıyla dolu bir dönüş yolundayken Almeirim'de durmuştu; her şeyi bırakıp birinci kattaki bir artı birine mi dönse, yoksa ırmağın güzelliklerini keşfe çıkaran harikulade geziler vaat eden bilmem kaçıncı broşüre mi inansa, kararsızdı: pek ender pembe yunuslar! Çok tehlikeli anakonda! İki ırmağın kavuşumu, kilometrelerce birbirine karışmayan sular!

Küçük kentin kavurucu sokaklarında şaşkın şaşkın gezinirken azgın bir sağanak onu koşa koşa bir otobüs terminaline sığınmaya zorlamıştı. Yağmurun dinmesini beklerken *cafezinho*sunu içerek aylak aylak dolaşmış, dondurma, gösteri, özel deterjan kampanyaları, samba okulları ve çok şey vaat eden güzellik uzmanlarının reklamını yapan üst üste binmiş afiş ve el ilanlarıyla kaplı duvarlara dalgın bir bakış atmıştı; ta ki gözü sefer saatleri panosuna ilişene dek. Görünüşe bakılırsa oradan epey ikincil hatlar kalkıyordu; pek sık olmayan seferlerle, adı ona hiçbir şey ifade etmeyen içerideki yerleşimleri birbirine bağlıyordu. Bir fikir kafasında yol almaya başlamıştı; bilet gişesine yaklaştı, orada şortlu terlikli ufak tefek bir adamcağız, parmaklarını burnuna sokarak bir spor gazetesi okuyordu.

«Bakar mısınız, Monte Dourado'ya giden bir otobüs olduğunu gördüm, parantez içinde "Rio Jari" yazıyor: yani kasaba ırmağın üzerinde, öyle mi?»

«Öyle yazıyorsa öyle olacak, değil mi?»

«He he he, evet, tabii, tabii. Ama işte, sizce oraya varınca bir tekne bulma olasılığı var mı, kiralamak diyorum, Jari'yi biraz yukarı çıkmak için?»

Adamcağız parmağını burnundan çekmiş, onu iyice süzmüş, sonra memnun bir ifadeyle omuzlarını kaldırıp kocaman bir gülümsemeyle: «E, ırmak orada, bir tekne de bulunur elbet; yoksa iskele ne diye yapılmış?»

«Hah, haksız da sayılmazsınız. Peki, o zaman bana bir bilet verin. Otobüs yarın dokuzda kalkıyor, değil mi?»

«Öyle yazıyor, çarşamba ve cuma dokuzda; yarın çarşamba olduğuna göre öyle olacak, değil mi? Sonra dokuz, dokuz buçuk, bazen yüklenecek çok şey olursa on olur, on bir olur, kim bilir. Ama siz dokuzda gelirseniz rahat olun, ön koltuğu da kaparsınız, oradan hava döner. Otuz real tutar.»

Ani bir karar olmuştu bu: Antônio birdenbire kendini heyecan içinde hissetmişti ve yola çıktığından beri hiç olmadığı kadar mutluydu. Organize güzergâhları izlemek yeter, turistler için önceden belirlenmişler yeter, ehlileştirilmiş bir ormanda sahte maceralar yeter; artık kendi başıma gidiyorum, Monte Dourado'da güzel bir odacık tutar ve beni ırmağın içerilere doğru götürecek bir delikanlı bulurum; broşürler yeter, düzenleri bozmanın zamanı geldi, bu benim yolculuğum ve bundan böyle onu ben düzenliyorum.

Uyuşuk Monte Dourado'yu oluşturan dört evin ardında iskeleyi bulmakta zorlanmadı; yeşilimsi ırmağın üstüne ancak üç metre kadar sarkan, kalaslardan bir iskelecikti. Kıyı boyunca karaya çekilmiş, küvet büyüklüğünde altı yedi tahta kayık vardı, balıkçı işi; iskeleye bağlı ise yalnızca iki motorlu tekne, pek daha büyük değillerdi ama yarım yamalak bir oturma yeri ve güverteyi gölgelendirmek üzere gerilmiş plastik bir branda ile donatılmışlardı. İkisinden biri çok eskiydi ve gözle görülür biçimde bir yana yatıyordu; ötekinde, kafasında demir rengi kocaman bir saç çalısı olan bir adam motorun çevresinde kurcalanıp duruyordu.

«Hey! Bakar mısınız, size diyorum! Bu tekne, kiraya veriyor musunuz?»

Adam ellerini şortuna sildi, çıplak göğsündeki kılları kaşıdı, Antônio'nun tişörtünü ve Adidas ayakkabılarını tarttı ve bir sigara yaktı: «Olur, olur. Kaptanlı kiralık, iyi fiyat, çok güzel gezi. Kaptan benim. Nereye gitmek istediniz?»

«Şey, ırmakta bir tur yapmak istiyordum, biraz yukarı çıkıp ormana bir göz atmak… belki bir iki gün kalırım, bilmiyorum, yatacak yer bulunursa…»

«Olur, teknede yatılır, her şey hazır, çok rahat, bey gibi otururs unuz. İki üç gün kalınır, bir sürü orman, çok güzel gezi. Mükemmel fiyat, yemek dâhil, aşçı dâhil, aşçı benim.»

«Ha, iyi, çok iyi. Yarın bile çıkabilir miyiz, yoksa tekneyi önce mi düzene sokmanız gerek?»

«Tekne tıkırında, mücevher gibi işliyor.»

Motoru kapatan kapağı çarptı, izmariti suya attı: «Yarın sabah kalkarız, siz bu arada şu *pousada*da yatabilirsiniz, güzel yer, temiz, mükemmel akşam yemeği. Mükemmel fiyat. *Pousada* kız kardeşim Gesita'nın.»

Akşam yemeği gerçekten mükemmeldi; parmaklarını yalatan bir nehir karidesi *moqueca*sı ve neredeyse tümüyle soğuk bir bira. Buna karşılık hesap, mükemmel fiyat diye anılacak kadar biraz tuzlu geldi ona; yatağın dar ve kambur olduğu, odanın yüksek tavanının ise baştan başa kelerlerle

kaplı olduğu hesaba katılsa bile. Bir iki keler onu rahatsız etmezdi ama bunlar en aşağı beş bin olmalıydı; Dona Gesita şüphelerine geniş bir gülümsemeyle karşılık verip böylece “odada tek bir sivrisinek bile olmayacağı” için sevinmesi gerektiğini söylese de Antônio biraz huzursuz bir uykuya daldı.

Gambone’un – adım Paulo olurdu ama olsun Gambone, herkes bana Gambone der, hadi gelin tekneye, şu kalasa dikkat, yok köpek çok iyidir, adı İşkence: ısırmaz, osurur o kadar, ahahahah! Şu güne bir bakın, şu tekneye bir bakın, çok güzel gezi – onu o tekne enkazına bindirmeden önce daha ondan söğüşlediği para da hiç mükemmel fiyat gibi görünmedi ona; ama artık oradaydı, görünen o ki eldeki tek tekne oydu ve o da artık o ırmak turunu yapmaya can atıyordu.

Yolculuk gerçekten ödüllendirici bir biçimde başladı: birkaç saatlik seyirden sonra, köpük köpük kaynayarak, kuş uçuşları ve serpinti gökkuşaklarıyla akıntının uyuşukluğunu bir anda kesen koca bir şelalenin görüş alanına girdiler.

Gambone, onu o sabah kendisi imal etmiş gibi gururlu, cakalı cakalı ev sahipliği yaptı: «Bu, Cachoeira do Santo Antônio, çok güzel. Büyük şelale, Amapá’nın en büyüğü, çok güzel, değil mi? Çok güzel. Gördüğünüz için çok şanslı siz. Gezi buna değer, yalnızca şelale için bile, değer, çok güzel gezi.»

Antônio, ormanın ortasında o su sıçrayışının görkeminden çok etkilenmiş olmasına rağmen içi biraz cız etti: «Yani şimdi geri mi dönüyoruz? Irmak gezisi şimdiden bitti mi?»

«E, öyle mi sandınız, ha?» Gambone, ağzında sarkan sigaranın dumanından yarı kapalı gözle, sırıtarak ona dönmüştü, «Gezi daha uzun, daha da güzel. Irmağı böyle iyi bildiğim için çok şanslı siz. Yaşlı düzenbaz Jari, yaşlı muzır; onu tanımayan kötü biter, yaşlı sarı tehlikeli ve düzenbaz.»

Geri dönmek için dümen kırdı; daha aşağıda, ikincil ve dalların arasında neredeyse gizli bir yan kola girerken böbürleniyordu: «Bu ırmağın bütün oyunlarını bilirim ben, benimle geldiğiniz için çok şanslı siz; bu yaşlı sarıcanın istekli bir kadından çok kolu var, bugünle yarın arasında yön değiştiren bin kol. Onun düzenbazlıklarını bir ben bilirim, nasıl döner nasıl kıvrılır bilirim ve sizi ırmağın yukarısına, istediğiniz yere götürürüm. Şehirden gelenler kayboldu bu ırmakta, bir sürü insan. Gelmiş ve kaybolmuş, koca koca profesörler, kitap yazanlar; artık aşağı mı iniyorlar yukarı mı çıkıyorlar bilmeden kollarının arasında kaybolmuş. Benimle geldiğiniz için çok şanslı siz, çok güzel tekne benimki.»

Ve gerçekten de Antônio kaybolurdu, birbirinden ayırt edilemez görünen o suların yeşili arasında durmadan ikiye ayrılışta. Kaptanının böbürlenmesinin her şeye rağmen haklı olduğunu kabul etmek zorunda kaldı; birkaç saat sonra yeniden ırmağın ana yatağına, üzerinde papağan sürüleri uçan geniş ve sarı yatağa çıktıklarında; şelaleden eser kalmamıştı, onu epey arkada bırakmışlardı.

Yolculuğun geri kalanı beklenenden çok daha sıkıcı bir iş çıktı: tekne homurdanıp sallanıyor, mat ve sarımtırak bir suyun üstüne egzoz gazı tükürüyordu; orman iki yanda yeşil bir duvar, dolaşık ve aralıksız; onun tekdüze, tepeden binen kütlesini ancak sonsuz bir ses gamı cırlayarak inip kalkan kuş kalabalığı ve arada bir ele avuca sığmaz maymunların şimşek hızıyla uçuşması canlandırıyordu.

Gambone, bir eliyle tekneyi yönetiyor, ötekiyle aralıksız sigaralar yakıyordu; günde birkaç kez tekneyi bağlayıp kendini Antônio’nun katılmaya pek heves duymadığı uyku getirici balık tutma seanslarına veriyordu; bunlar – geri kalanı koyu palmiye yağında uzun uzun kızartılmış *empanada*larla başlayıp biten – tekdüze tekne mutfağını, İşkence’nin bayıldığı anlaşılan balçık tadında uzunca balıklarla zenginleştiriyordu.

O duvar örüsü dal, yaprak, sarmaşık ve orkidenin fotoğrafını dört koca film makarası çektikten sonra Antônio, rastlantı eseri kadraja avlanan bir jaguar ya da hiç değilse bir tapir dövüşü, çiftleşen kapibaralar, sonradan bilinmeyen bir tür çıkacak ve onun adı verilecek bir papağan yakalama umudunu yitirdi. O yaprak curcunasının yaşam dolup taştığı anlaşılıyordu ama çok ele vermez bir yaşamdı bu ve her yerde hazır ve nazır uçanlarla maymunlar dışında görünürde görünmezdi. Uyuşuk uyuşuk notlar alıyor, öğleden sonra sağanağından kaçmak için İşkence'nin yanına, brandanın altına kıvrılıyor, Gambone'un, o çağrışım dolu lakabına kaynaklık eden, melez ikizler Diamira ve Alfonsinha'yla efsanevî performansını bilmem kaçıncı kez anlatışını dinliyordu. Orman öyle el uzatılacak kadar yakın görünüyordu ama yine de onu gerçekten göremediği, duyamadığı, dokunamadığı hissine kapılıyordu.

Bu belli belirsiz hayal kırıklığına rağmen kendini iyi hissediyordu. Kuşkusuz dinlenmişti: tek heyecanı sivrisineklerle durmaksızın boğuşmak olan o dingin seyir günleri son ayların stresinin dibe çökmesini sağlamıştı; Antônio, kendine bir tekne ve muz sarısı bir köpek alıp Monte Dourado'da bir kulübeciğe yerleşme hayalleri kurmaya başlamıştı; belki bir kızla birlikte (Isabel, belki?), yalnızca caz ve yerli müziği yayını yapan küçük bir radyo istasyonu kurar, belki futboldan söz eden bir roman yazardı; derken ırmak yolculuğu ansızın sona erdi.

Bir an öncesine dek mutlak bir huzur içinde seyrediyor, esintinin ve mazot kokusunun tadını çıkarıyorlardı; birdenbire Gambone yavaşladı ve kıyıya yanaştı, orada toprak küçük bir açıklık ırmağa bakıyordu. Kalası dayadı, karaya indi, tekneyi bir ağaççığa bağladı, sonra sakin sakin Antônio'nun sırt çantasını alıp yere bıraktı.

«İnilir!» diye duyurdu neşeyle.

Antônio hafifçe şaşkındı; bir durak olacağını anlamamıştı, üstelik orada bunu haklı çıkaracak hiçbir şey görünmüyordu; ama mutlu mutlu kuyruk sallayarak karaya çıkmış İşkence'nin peşinden gitti. Gambone, Antônio'ya bir teneke kutu bira getirip devrik bir gövdeye buyur etti; hayvancağızın bir manyok dibinde bir iki ihtiyacını gidermesini bekledi, tekneye geri çıktı, kalası çekti ve bir ıslıkla köpeği çağırdı; köpek, motor şimdiden putır putır çalışıp kıyıdan uzaklaşırken zarafetle tekneye atladı.

«Çok güzel gezi, çok güzel. Irmak gezisi bitti; sen bekle, kuzenim seni almaya gelir, jeep ile. Çok güzel jeep, çok rahat dönüş yolculuğu. Mükemmel fiyat.»

Antônio donmuştu: «Ama nasıl? Bu ne demek? Delirdin mi sen, beni burada bırakamazsın! Ben gidiş dönüş parasını ödedim! Hemen geri dön! Beni burada bırakamazsın!!!»

«Sakin ol, kuzenim çabuk gelir. Tekneyle yalnız gidiş fiyatı, mükemmel fiyat, çok güzel gezi, çok güzel tekne. Az sonra kuzenim gelir, sakin ol. Sakin, iyi bir delikanlı, çok güzel jeep.»

Gambone'un sesi çoktan uzaklaşıyordu; açıklığa çıkan zar zor belirgin patika göz alabildiğine ıssızdı, orman uğulduyordu. İşkence havlıyordu; sanki ona veda ediyordu.

2.2 Gürültü

Jeep, zeminindeki tümseklere çıkıp yeniden düşerek, dalgalar arasında bir gemi gibi sarsılıyor ve gıcırdıyordu. Ya da Antônio'ya hâlâ su üzerindeymiş gibi hissettiren, üst üste tekneyle geçen o üç gündü. Havaya sinmiş koku aynıydı, yoğun ve ağır: bunun ırmağın kokusu olduğunu sanmıştı, o yaprak duvarlarının arasında sarımtırak bir yılan gibi kıvrılan o bulanık ve ağır akan ırmağın, ama ormanın kokusu olduğunu fark etti; tıpkı Monte Dourado'dan yola çıktığından beri onu aralıksız saran gümbürtünün de ormanın olduğu gibi.

Macapá'nın gürültülü bir kent olduğunu hep düşünmüştü; öyle ki radyoda kulaklıkları taktığı an ile yayının başladığı an arasındaki kısa ânı, kendine her seferinde bağışladığı minicik bir armağan sayardı: iki üç saniyelik kusursuz bir sessizlik. Sabah gözlerini açtığı andan beri tek olanı; daha o anda alt katta komşunun radyosu cırlak cırlak bağırırdı, Maribel avluyu süpürürken asla olamayacağı opera şarkıcısının repertuvarını mırıldanırdı ve hemen yanı başındaki pencerelerden, günün her saati açık duran yaşlı Benito'nun televizyonu sürekli ve anlaşılmaz bir söz, inilti ve silah sesi fonu vızıldardı.

Oysa karşılaştırınca Macapá'nınki sessizlikti; bu kesintisiz ses kakofonisinin içinde neredeyse özlemeye başladığı bir sessizlik. Bak işte, insan bu şeyleri hiç düşünmüyor; yıllarca ormanı hayal eder, fotoğraflarına bakar, gerçekte nasıl olduğunu görmeyi bir türlü beceremez – bu büsbütün imkânsız – ama bütün bu yeşile, bu gölgeye, o sarmaşıklara ve nemden sırılsıklam o tarih öncesi çiçeklere yeterince yaklaşmaya gör, yine de sesleri hiç düşünmez: gürültü fotoğraflarda görünmez, bu koku da duyulmaz; terlemiş, yosun kaplı koca bir hayvan gibi.

Daha baştaki oyunbazlık, ondan birkaç kuruş fazla koparma numarası onu şaşırtmamıştı, canım; doğduğundan beri bu şeylere alışkındı, yine de onu bir parça canı sıkmaya devam ediyorlardı. Buna karşılık, jeep'in Gambone'un gözden kaybolmasından bir saat biraz sonra gelmesi neredeyse şaşırtmıştı onu: birinin iki saat, çoğunlukla üç saat gecikmesi olağandı ve yalnızca bir saat çeyreklik bir rötar beklenmedik bir istisnaydı.

Başta onu eğlendirmişti, Pepè'nin – kendini böyle tanıtmıştı – koltuğun yanında bir şişe *pinga* olması ve ondan bol bol yudumlar alması; tıpkı bu kabadayı tavrını, koca şapkasını, gösterişli bıyığını sempatik bulduğu gibi: «Hadi bakalım patron, ormana gidiyoruz!»

Ezilmiş, gelişigüzel akla hayale gelmez bir kırmızıya boyanmış jeep'in belirsiz yaşı ona olağan gelmişti; tıpkı sürücünün düğümlü ayakları yarı yarıya parmak arası terliklerin içinde direksiyonda olması gibi: neredeyse herkes öyle kullanırdı, Antônio ise bundan hiç hoşlanmamıştı oysa.

Pepè'nin küstahça daldığı o patika onu büyülemişti; aslında yalnızca bir iz, en kalın ağaçların kabaca temizlenmesiyle açılmış bir geçitti ve jeep yine de otların, çalıların ve sökülmüş çalılıkların arasına dalarak zorlana zorlana ilerlemek zorundaydı. Heyecanla, nihayet ormanda olduğunu, nihayet onu gerçekten yaşadığını düşünmüştü; işte kalbine giriliyor ormanın, kısacık bir parça bile olsa; nihayet ormanın içindeyim, tek başıma (Pepè ile, ama o sayılmaz), turistsiz; nihayet bu ağaçlara, bütün bu doğaya, kokulara, kuşlara, seslere yakından bakıp tadını çıkarabilirim.

Sık sık karşılaşılan engeller, devrik bir gövdenin ya da yolu tıkayan dolaşık bir çalı yumağının çevresinden dolaşmak için inip palayla yol açma zorunluluğu onu hazırlıksız yakalamamıştı. Daha önce orada kesinlikle olmayan o bataklığın önüne vardıklarında da – o bir turist değildi, hemen şuracıkta, arkada doğmuştu – şaşırmamıştı bile: bilirsiniz, yağmur yağınca ırmaklar genişler, taşar, kollar ve bataklıklar oluşturur, sonra yağmur kesilince yok olurlar ya da bazen yıllarca orada kalırlar.

Pepè bataklığın çevresinden dolaşmak için sola kocaman bir yayla sapınca o sakin kalmıştı; ormanda olağan şeyler bunlar.

Ama saatler sonra hâlâ o çamurlu suyun belirsiz kıyısı boyunca ilerliyor olduklarında bir parça kaygılanmaya başlamıştı. Yola koyulduklarında sabah olmuştu ve güneş onları önden aydınlatıyor, papağan ve tukan çığlıklarının üzerinde, puslar arasından yavaş yavaş yükseliyordu. Sonra o *pantanal*ın çevresinden dolaşmak için sapmışlardı ve güneşi sağlarında bulmuşlardı; güneş ağır ağır tepeye ulaşmış ve inişine başlamıştı: başlangıçtaki yönü izlemiş olsalardı şimdi onun arkalarında olması gerekirdi, oysa uzun zamandır sollarındaydı. Antônio bunun üzerine epey kafa yormuştu; bu şeylerde becerikli değildi ve yön duygusu hep korkunç ile berbat arasında olmuştu. Ama neredeyse birbirinden seçilemeyen iki yeşil duvar arasında, kıçını sopa yemişçesine sızlatan o korkunç, yumru yumru koltuklarda zıplamaktan başka yapacak bir şey ve etrafına bakmak için bütün o vakit olunca, bir süre sonra fark ediyor insan. Böylece cesaretini toplayıp Pepè'ye sokuşturmuştu: «Şey… bu sapma epey uzun, bataklık yüzünden, değil mi?»

«Evet, çok uzun. Bu bataklık çok büyük, çok uzun evet, çok.»

Ama konuşurken ona bakmamıştı: Pepè her an biraz daha suskunlaşıyordu ve *pinga* yudumlarının sıklığı kaygı verici biçimde artıyordu. Onu su gibi içmek bir sürü insan için normaldir ama gerçekte su değildir o; alışkın olsan bile dikkatini ve reflekslerini kesinlikle iyileştirmez.

Bir saat daha geçmişti, gıcırtılar ve sarsıntılar arasında, ve güneş hâlâ soldaydı ve alçalmayı sürdürüyordu. Yaprakların geçit vermez siperi önünde derhal yarıda kesilen kısa, sert sapmalar olmuştu (denemeler mi, girişimler mi?), sonra yine yola devam, o mat balçığın kıyısında giderek daha yalpalar halde. Pepè direksiyonun üstüne eğilmiş, gözleri kanlı ve şişe artık neredeyse boş; Antônio ise artık gerçekten kaygılanmaya başlıyordu: «Gerçekten çok uzun bu sapma… tabii yağmurlar, ırmağın kolları… ama yani, sonuçta varılır, değil mi, yola; adı neydi, 210, yalnızca biraz uzun bir tur atıyoruz, sonra varılır, doğru, yola varılır?»

«Tabii, çok uzun bir tur. Çok bataklık. Varılır, evet… tabii, sakin ol. Pepè yolu bilir, çok kere yaptım ben bu yolu, yaptım. Bataklığı dert etme, patron: yolu pek iyi bilirim ben, sakin ol, bak, görüyor musun, bilirim.»

Pepè'nin elleri giderek daha kararsız, artık boş şişe tabanda tıngırdatarak bir aşağı bir yukarı yuvarlanıyor, güneş giderek alçalıyor, patikadan eser yok, yalnızca bataklığın kıyısı ve bütün o seslerin, çığlıkların yankılanması; tanrım ben nereye düştüm, bu adam sarhoşun teki ve eminim yolu kaybetti; ben de gerçekten aptalmışım çünkü kimse nerede olduğumu bilmiyor; şimdi bu ahmak başı direksiyonun üstünde uyuyakalacak; tek istediği benim paramdı ama yolu bilmiyor, kayboldu ve güneş alçaldıkça gürültü büyüyor; bunu da bilmiyordum, orman hiç dinlenmiyor.

Ne kadar tedirgin olursa olsun Antônio artık Pepè'ye seslenmeye cesaret edememişti; Pepè şimdi ellerine, vitese ve direksiyona odaklanmış gibiydi; odaklanmış ama artık yok; güneş giderek daha sola kayıyor, giderek daha yanlış; belki durmak daha iyi olur, şimdi önereceğim ona, bakalım; sarhoş ve kesinlikle bir bıçağı var; neyse yine de önereceğim, bu bataklık büsbütün saçma. Ve birdenbire bir şaklama, bir darbe; belki görülmeyen bir gövde ya da bir çukur; bir savrulma, korkunç bir güm, bir çatırdama. Ve sonra her şey durdu; bir damlama sesi ve ormanın gümbürtüsü.

2.3 Orman

Ne kadar zorlasa da Antônio, devrilmiş jeep'ten uzaklaştığı anı tam olarak hatırlayamıyordu: kesinlikle şoktaydı, belki kafasını da çarpmıştı. Fırlatılıp çalıların ortasına perişan biçimde düştükten sonra, hırpalanmış ve sersemlemiş halde ayağa kalktığını hatırlıyordu. Jeep'i hatırlıyordu, hâlâ ağır ağır dönen tekerlekleri; Pepè'nin orada, altında ezilmiş, ölmemiş olmasının imkânsız olduğuna dair tuhaf biçimde körelmiş o bilinci hatırlıyordu. Ama 210'a yayan ulaşmak için yola koyulmaya nasıl karar verdiğini hatırlamıyordu; hangi yöne yürüyeceğini neye göre seçtiğini de.

Sırt çantası da onunla birlikte dışarı savrulmuş olmalıydı ve onu bulup toplamış olmalıydı, çünkü belki bir saat sonra (yarım saat, iki saat?), düşünceleri yeniden bir ölçüde tutarlı hâle geldiğinde çantayı sırtında buldu; o güne dek hayal edebildiği en sık ormanın ortasında, sağanak gibi yağan bir yağmurun altında yürüyordu ve tek düşüncesi o lanet yola ulaşmaktı.

Aracın çevresinde dolaştığını, akıl almaz biçimde şapkasını aradığını silik silik hatırladı; ama palayı ancak birkaç metre yürüdükten sonra düşündüğünü. Geri dönmüştü ama ona ulaşmanın yolu olmadığını hemen anlamıştı; pala, jeep'in enkazının altında, Pepè ve onun *pinga*sıyla birlikte gömülüydü. Birkaç saat sonra daha serinkanlı düşününce, hiç değilse denemesi gerektiğini fark etti: o ormanda yol açmak bir kabustu ve şimdi gece çökerken, tek savunması kampçı çakısı olduğu düşüncesi onu epey güvensiz hissettiriyordu.

Bilmem ne yüzünden, jeep'ten ayrılırken bir saat, bilemedin iki saat içinde yola ulaşacağına kendini inandırmıştı; ama şimdi bunun çok, çok daha uzun sürebileceğini anlamaya başlıyordu.

O üç günlük seyir boyunca o güvenilmez Gambone'un öğle ve akşam ona dayattığı yağlı *empanada*lardan ikisini saklamış olduğu için Tanrı'ya şükretti. Yiyeceği onlardan, yarım şişe sudan ve sevgili kirazlı şekerlerinden ibaretti; durup gecelemesi gerektiğini – yağmur diner elbet, ama uyuyamam kesinlikle, kim bilir kaç hayvan var, şu maymunların bağırtısına bak, jaguarlar karanlıkta mı avlanır? – silik silik düşünürken aklına Armandinha'nın yaptığı gibi feijoada geldi; o kara, tüten sos, iyice pişmiş et parçaları, süsleyen portakal dilimleri; ama aynı zamanda kenarları kırık iki formika masacık, temizliği şüpheli bardaklar, şişko mu şişko Armandinha'nın ter ve soğan kokusu, hatta bıyıkları bile ona cennetten bir görüntü gibi geldi. Döner dönmez, 210'u ve bir otostop bulur bulmaz ve sonra eve döner dönmez, kendimi feijoada ile tıkar, zavallı Pepè'nin bile içmediği kadar *pinga*yla sarhoş olurum; o yolu bile bilmeyen ayyaş serseri parçası, toprağı bol olsun, kim bilir ailesi var mıydı zavallı adamın; yola çabuk ulaşmalıyım, birini gönderip gömdürmeliyim onu.

2.4 Karşılaşma

Bütün gün yürümüştü; içinde yalnızca artık kupkuru bir *empanada*, iki paket kirazlı jöle şeker ve gördüğü bütün meyveler arasında zehirli olabileceği kuşkusu uyandırmayan tek meyve olan iki Hindistan cevizi vardı. Açtı, susamıştı ve çok yorgundu; ama her şeyden önce gerçekten korkmaya başlıyordu. Hesabı bir sürü kez yeniden yapmıştı ama artık şunu kabullenme vaktiydi: kaza yerinden doğru yönde gitmiş olsaydı, bu saate kadar çoktan bir uygarlık işaretine rastlaması gerekirdi.

Ne pahasına olursa olsun kendine kaybolduğunu söylemek istemiyordu – Amazon Ormanı'nda kaybolmuşum, bütün azizlerin tanrısı, Amazon Ormanı'nda; burada kaybolup da kurtulan olmuş mu hiç, ışıklar içindeki İsa, neden ben, neden ben – ama bu konuda kendine pek hayal kuramazdı.

Saatlerdir izlediği şey bir patika, bir yol, bir iz olabilirdi; pekâlâ hiçbir şey de olmayabilirdi. Bütünüyle rastlantısal bir diziden ibaret olabilirdi: daha seyrek bitki örtüsü parçaları, hayvan geçitleri, bilmem neden daha alçak ot lekeleri.

Zaten başka seçeneği yoktu; geri dönmeye karar verse bile o bir buçuk günde kat ettiği yolu gerisin geri asla bulamazdı. Nemli havanın bulanık, balçık sıcağı gömleğini üstüne yapıştırmıştı ama onu çıkarıp başka santimlerce çıplak deriyi böceklere sunmak düşünülemezdi: dünyada bu kadar çok sivrisinek olabileceğine asla inanmazdı.

Az sonra akşamın çökeceğinin farkındaydı ve dün geceki gibi bir gece daha düşüncesine katlanamıyordu: sırt çantasının üstünde oturmuş, sırtı bir gövdeye dayalı, var olabileceğini hiç sanmadığı kadar eksiksiz ve mutlak bir karanlığa gömülmüş, gözleri her ses ve hışırtıda fal taşı gibi açık – ve sesler, hışırtılar, hayvan sesleri, cıvıltılar sonsuzdu: orman karanlıkta gündüz olduğundan daha canlı görünüyordu.

Feneri durmadan yakıp söndürmek (piller ne kadar dayanır, idareli kullanmak daha iyi) hiçbir işe yaramıyordu: o minicik ışık bıçağı hep yalnızca gövdeler ve bir yaprak yumağı gösteriyordu.

Kendime dallardan bir barınak yapmalıyım, diye düşündü: beni hiçbir şeyden korumaz elbet ama belki daha huzurlu hissederim, belki uyuyabilirim bile. Yapraklı dallardan bir çatı yapabilirim, sonra bir yudum su içer ve son jöle şekeri yerim. Sudan şişenin dibinde daha iki parmak var; bir seferde bir yudumdan fazlasını içemem (içilebilir görünen başka su bulana dek, bir yere varana dek, yağmur yağana dek) ama güneş batınca bir yudum içerim, önce değil, içmesem daha iyi, ağzım asfalt gibi olsa da ve sırt çantası her saniye daha ağır olsa da.

Boynuyla omzunun arasında bir şey hissetti; dalgın dalgın bir yaprağı ya da bir çöpü atmak için elini uzattı ve parmakları kocaman, soğuk ve canlı bir şeyle karşılaştı. Dehşet içinde ciyaklayarak eli büyüklüğünde bir örümceği savurup attı ve neredeyse tiksintiden ölmüş halde, paniğe kapılıp koşmaya başladı. Ancak birkaç metre gitti; sırt çantası sırtında ağır ağır hopluyor, kalbi deli gibi çarpıyordu. Durdu, çantayı yere bıraktı ve üstüne oturdu; yorgunluktan, korkudan, tiksintiden titreyerek.

Bu hikâye iyi bitmiyor, bunu biliyorum. Doğaymış, insanla kozmosun uyumuymuş, ilkel ritimleri yeniden yakalamakmış, geç bunları, ben bu boktan ormanda ölüyorum, burada ölüyorum ve kimse nereye kaybolduğumu asla bilmeyecek, doğaymış, burada açlıktan ve susuzluktan ölüyorum, ölmek ne kadar sürer, önce susuzluktan ölünür, bilinir, ama daha iki parmak suyum var ama örümcekler, doğayı düşünürken onları hiç düşünmemiştim, keşke bir jaguar olsaydı – aman tanrım burada jaguar vardır kesin – jaguar daha iyi ama örümcekler olmasın örümcekler tarafından yenerek ölmek

istemiyorum, o zaman bir yılan daha iyi, ninemin sözünü ettiği yılanlar gibi, İsa Mesih'in adını tam söylemeye bile vakit bulamadan ölüp gidersin, örümceklerdense o daha iyi.

Çevresine, sık otların arasına baktı, yılan çoktan pusuya yatmış mı diye. Düşünceleri dağılmaya başlıyordu, sıcak, açlık, yorgunluk, susuzluk. Başını ellerinin arasına aldı, dirsekleri dizlerinde, belki de oracıkta ölüme terk etmek daha iyiydi kendini, zaten başka ne yapabilirdi ki.

Ayaklarının biraz ötesinden iri karıncalardan bir dizi, bir dere gibi akıyordu; onları gerçekten görmeden baka kaldı. Gelip gidiyorlar, tohum ve yaprak taşıyorlardı; Antônio onların akışını ve koşuşunu izliyordu ve kalp çarpıntısı dinerken, soluğu yavaş yavaş normale dönerken, belki yenilebileceklerini silik silik düşünüyordu, bir belgeselde görmüştü – İsa ne açlık, ne susuzluk – belki bir çöpe dizilerek, sonra çakmakla kızartılabilirlerdi; şimdi biraz uzun ve ince bir çöp ararım, hadi Antônio, burada oturup ölmekten iyidir her zaman, bir çöp arayayım bakalım. Başını kaldırdı ve yarım metre ötesinde cadıyı gördü.

Kıpırdamadan, donakalmış halde kaldı: onun geldiğini hiç duymamıştı; bir kımıltı, bir ses duymamıştı. Bir an halüsinasyon olduğunu düşündü ama hayır, gerçekti, somuttu; iki yanına asılı iki yaprak dışında çırılçıplak, korkunç kırışık ve buruşuk bir yaşlı; çöpler, yemişler ve minik kemiklerle örülmüş beyaz gri bir saç yumağı. Koluna asılı, otlar ve kabuklarla dolu sepetimsi bir şeyle ona bakıyordu, kıpırdamadan, büsbütün sakin; petrol gibi parlak minik kara gözlerinde ancak eğlenmiş bir merak kımıltısı. İlk içgüdü olan kaçış fazla aptalcaydı ve bunu fark etmek kolaydı. Olduğu yerde kaldı; başka düşünceler (ormanın ruhu değil bu, değil çünkü ruhlar yoktur, bir insan bu) bilincinin içinde güçlükle yol açarken cadıyı seyrediyordu ve gerçekten bir kadın olduğuna göre – su, yiyecek, örümceklerden korunma – bunun tek ve son şansı olduğunu anladı.

Cadı ona dinginlikle bakıyor, dağınık saçlarının, yamuk güneş gözlüklerinin, onu sırılsıklam eden terin, yayılan çaresizlik ve kaybolmuşluk kokusunun her ayrıntısını inceliyordu.

Zaman geçti, sonra yaşlı kadın kımıldadı: döndü ve bilmem hangi hedefe doğru çevik adımlarla yürümeye başladı. Antônio hâlâ kararsızdı; ölüme terk etme niyetinden bir kalıntı onu tutuyordu, ama kadın birkaç adım sonra döndü ve ona dosdoğru gözlerinin içine baktı; ona hafifçe gülen o parlak gözleriyle. Sonra yeniden yürümeye başladı ve o, sırt çantasını alıp peşine düştü.

Belki bir saat, belki daha çok yürüdüler; zaman duygusunu büsbütün yitirmişti ve beklenmedik bir çeviklikle hareket eden o buruşuk popo yanaklarını izleyerek bir adımı ötekinin ardına koymakla yetiniyordu. Kadın bir daha arkasına bakmadı; buna ihtiyacı yoktu: o çok daha gürültülüydü, cadı onu görmeye gerek kalmadan peşinde olduğunu biliyordu.

Orman belirsiz ve sonsuz görünüyordu ama büsbütün ansızın açıldı: hiçten doğmuş bir açıklık, kulübeler ve duman ve cıvıl cıvıl kuşçuklar gibi her yana koşuşan bir güruh çocuk.

Toplu bir görüntü almaya ancak vakit buldu ve bir şey onu tam göğsünden vurdu; bir topuz darbesi onu sırt çantasıyla birlikte yere, poposunun üstüne savurdu.

Çocuklar, örülmüş sarmaşıklardan bir topla vurulup devrilen o beceriksiz adama katıla katıla gülüyordu; ama kahkahalar dindikçe yerini merak alıyordu: şu varlık da neydi, beyaz ve soluk ve gülünç ve tuhaf; şifacı kadın onu nereden bulmuştu acaba.

İlgili ve temkinli halde çevresini sardılar; ağzı çamur ve meyve içinde minicik bir kız çocuğu, ürkek ve cüretkâr, gelip kolunun derisine dokundu.

Cadı iki kesik buyruk cırlattı ve çocuklar ona yer açtı: ona bir işaret etti ve Antônio, toprak zeminden doğrularak, onu o yuvarlak açıklığın öbür ucundaki bir kulübenin gölgesine doğru izledi.

2.5 Temas

Dallarla çamurdan kulübe çok karanlıktı ve ancak gözleri karanlığa alışınca, birkaç dakika sonra, onun göründüğünden çok daha geniş olduğunu ve içeride, beyaz ve koyu çizimlerle ve papağan tüyleriyle çeşit çeşit süslenmiş en az yirmi otuz kişinin oturduğunu gördü. Aralarında – dişe benzer şeylerden uzun bir kolye takan tek kişi – çok ama çok yaşlı bir kadın vardı; öyle büzülmüş ve kırışıktı ki onu bulan yaşlı kadını yanında fidan gibi bir genç kız gibi gösteriyordu. Bu arada onu bulan kadın, bütünüyle vıyaklamalar ve cıvıltılardan oluşan, kısa bir tanıtım konuşması gibi görünen bir şey yapıyordu; Antônio, belki bir şeyler söylemesinin uygun olacağını düşündü: oradan geçen biri olmuş olabilirdi, belki misyonerler; bu yerlilerin onun dilini anlaması belki mümkündü: «Şey, güzel köyünüze varmış olmaktan çok mutluyum ve nazik karşılamanız için minnettarım; ayrıca bana buraya kadar eşlik eden bu nazik hanıma teşekkür ederim ve… ve kusursuz anlaşacağımızdan, güzel bir dostluğun doğacağından eminim.»

Tedbirli olmak daha iyi; düşmanca görünmüyorlardı ama orada, dibinde, epeyce mızrak ve ok dayalı olduğunu fark etmişti ve bütün erkeklerin yanlarında şu taş ve kemikten palalar asılıydı: dostluk konusuna basmakla gerçekten çok iyi bir fikir ürettiğini düşündü.

Ne var ki sözlerinin büsbütün fark edilmeden geçtiğini derhal anladı: hazır bulunanlardan biri bile göz kırpmamış, en ufak bir anlama işareti vermemişti; onu büyük bir dikkatle izlemekle yetiniyorlardı.

Sonra kocakarı bir şeyler gakladı ve bir adam kalkıp çantasını bir, iki kez çekiştirdi. Çıkarmasını istediklerini anladı ve sırtından sıyırınca adam onu alıp, bir tür kraliçe olduğunu tahmin ettiği kadının önüne, yere koydu. Kadın çengel gibi minicik bir el uzattı ve o kuş gibi parmacıklarıyla tokaları kurcalamaya başladı. Antônio özenle yaklaştı – ilgi göster, saygılı ol; karşına çıkan ilk kraliçe ama onları gücendirmemek iyi bir usuldür, bilinir; reverans mı yapsam acaba, âdet midir kim bilir – ve tokaları, toka parçalarını ve fermuarları çözdü. Bunun üzerine az önceki adam çantayı kavradı ve basitçe ters çevirdi; sonra tek tek her nesneyi alıp yaşlı kadına sundu; kadın her birini dikkatle inceledikten sonra yanındakine geçiriyordu.

Her bir parça, ayakkabı, don, jilet, çorap, elden ele geçti; dokunuldu, sarsıldı, çevrildi, özenle koklandı. Antônio fotoğraf makinesi için çok kaygılıydı; ama makine herkesi epey ilgisiz bıraktı ve çabucak bir kenara kondu. Buna karşılık hazır olanlar onun film makaralarını çok komik buldu: kapakçıkları açıp Kodachrome ve Fujifilm damgalı capcanlı renkli silindircikleri çıkarınca uzun uzun yorumladılar, bir dolu kahkaha attılar.

Çantanın bütün içeriği herkesin elinden geçip usulünce doğrulandığına göre, Antônio orada ayakta dikilip seyretmekten kendini biraz aptal hissetmeye başlıyordu; ama artık kafasına bir hükümdarın karşısında olduğunu koymuştu ve izinsiz oturmanın nezaketsizlik olmasından korkuyordu. Tam o sırada kadın buyurgan, hızlı bir cıvıltı çıkardı ve o, gömleğinin eteğinin biraz kabaca çekildiğini hissetti. Adam, epey genç ve kaslı (bir mabeyinci mi, bir yüksek görevli mi, muhafızların başı mı yoksa – hatta – veliaht mı?), çekiştirip duruyordu ve Antônio sonunda onu da çıkarması gerektiğini anladı. Ama tabii, buyurun. Nasıl yani, pantolon da mı? Peki, çekme, çıkarıyorum; bekle de ayakkabılarımla çoraplarımı çıkarayım, bir an, oldu… hayır ama, don… yani ne yapıyorsun, öyle yırtacaksın… peki, peki; affedersiniz Efendim Hazretleri, kızmayın, al işte çıkardım bile, şimdi memnun musunuz?

Gerçekten de, artık annesinin onu doğurduğu gibi çırılçıplak olduğunda ortam gözle görülür biçimde rahatladı. Zaten o birkaç yaprak ve kabuk dışında onlar da çıplaktı: giyinik bir adam onlara biraz sapkın bir şey gibi görünüyor olmalıydı. Bütün bu aramayla bir tür silahın olup olmadığını da

anlamak istiyorlardı, diye düşündü; sonuçta pek de haksız sayılmazlar. Aslında, genel olarak zararsız olduğunu saptadıktan sonra onu büsbütün unutmuş gibiydiler; tencerecikleri, makaraları ve tişörtleri birbirlerine geçiriyorlardı ve artık kimse ona bir bakış atmıyordu.

Ama o, öylece ayakta, çırılçıplak, kendini fazlasıyla zararsız hissediyordu, hatta savunmasız diyelim. İmparatoriçenin bunu yakışıksız bulmadığından yan gözle emin olarak, temkinle bir köşeye oturdu, dizlerini kucaklayarak.

Yaşlılar, onun ayakkabı bağcıklarını ve tükenmez kalemlerini saçlarına örerek tatlı tatlı sohbet ederken akşam çöküyordu ve dışarıdan kızarmış et kokusu gelir gibi oldu. Midesinin guruldadığını ve ağzının tükürükle dolduğunu hissetti. Bana bir şeycikler verirler yemek için, değil mi? Artık dostuz, çantayı birlikte boşalttık, makaralara güldük, hepimiz buradayız çırılçıplak, pratikte neredeyse bir aile olduk; yiyecek bir şey verirler bana, görürsün. Gerçi ne bilmiyorum peki, bu insanlar ne yer, tapir, yılan, armadillo? Tüyüyle birlikte bir karıncayiyen bile olsa hiç naz yapmadan yerim, açlıktan ölüyorum. Bir de bir an korktum, ne aptalım; soyunmamı istediklerinde aklımdan içinde beyazın kaynadığı kazan çizgi roman görüntüsü geçti; düşünsene ne budalayım, ne şeyler düşünüyorum; yamyamlar artık yalnızca çizgi romanlarda var, ya da belki, ama belki, olsa olsa kayıp, bilinmedik bir kabilede, ta derinlerde, Amazon Orma… Neyse, tapiri düşünmeye dönmek daha iyi; eti yumuşak mıdır acaba, nasıl pişirirler acaba.

Yanındaki kadının, yanındaki yaşlı kadıncağızla hararetle cıvıldaşırken onun bir pantolonunu dalgınlıkla kucağında tuttuğunu fark etti; kadın, beyaz saç yumağının içine onun kullan-at jiletlerinden birini iliştirmiş ve ara sıra onu cilveli bir edayla düzeltiyordu. Çok heyecanlı görünüyorlardı ve onu büsbütün unutmuşlardı; öyle ki pantolonu geri almak için elini uzatmaya cesaret etti. Daha onlara dokunamamıştı bile ki, yılan gibi hızlı, yapılı bir ihtiyar fırlayıp elini bloke etti ve burnunun dibinde parlak, keskin, otuz santimlik taş bir bıçak salladı. Antônio ellerini kaldırarak geri çekildi ve telaşla açıkladı: «Tabii! Ama tabii ki sizin! Ama tabii ki size hediye ettim! Hem de çok büyük bir sevinçle, yemin ederim; bütün elbiseler, ayakkabılar, sabun, kalemler, hepsi sizin; bu güzel, güzel dostluğu mühürlemek için onları size armağan etmek benim için onur ve sevinç!»

Köşeciğine çekildi, dizlerini yeniden kucaklayarak, teslim olmuş. Hepsini size hediye ediyorum bakalım, yeter ki hiç değilse kemirecek bir fare budu verin bana.

2.6 Köy

Fare butları değildi; yine de birkaç dakika sonra üç dört oğlan ve kızın yapraklardan ve örülmüş dallardan tepsiler üzerinde kulübeye getirdiği o kara ve yağlı etin hangi hayvanın eti olduğunu asla saptayamayacaktı.

Antônio, neredeyse kendi ağız suyunda boğulmuş halde, herkesin kendine almasını bekledi; sonra yine bekledi ve yine: o palayı yakından yeniden görmeye hiç niyeti yoktu. Sonunda Jilet Hanım onu fark etti ve eti işaret ederek bir işaret yaptı; o çevresine bir bakış attı ve hazır bulunanlardan birkaçının daha, kraliçe dâhil, kendine almasını işaret ettiğini gördü.

Minnetle tepsinin üstüne atıldı: et tatlımsıydı ve sicim gibi sert ve lifliydi; ama daha lezzetlisini hiç yemediği duygusuna kapıldı. Bu arada delikanlılar bir dolu yarım Hindistan cevizi getirmişti; bazıları su doluydu – onu hangi bulanık, balçıklı, yeşilimsi, timsah, kurbağa ve yılan kaynayan akarsudan aldıklarını düşünmemek daha iyi; ama kim takar, öyle susamışım ki hiç düşünmeyeceğim – ötekiler ise sofra arkadaşlarının pek beğenir göründüğü şuruplu bir karışımla doluydu. Onu ona uzattıklarında biraz kuşkuyla tattı ama tuhaf biçimde hoşuna gitti: kokulu ve çok şekerli; hangi bitkinin mayalanması olduğunu sormak için durmadı, tatlı şeylere karşı koyamıyordu ve epey uzun yudumlar höpürdetti.

Güneş çoktan yükselmiş olmalıydı ve ıssız kulübenin dışında parlıyordu; o zaman sersemlemiş halde uyandı. O meret her neyse ona temkinli yaklaşmak gerekiyordu, sendeleyerek ayağa kalkmaya çalışırken karar verdi; ondan bir hayli içtiği anısından sonrasına dair kesinlikle hiçbir anısı yoktu.

Çevresine baktı: eşyaları, sırt çantası dâhil, hepsi yok olmuştu; görünüşe bakılırsa kimsenin ilgisini uyandırmamış ve toprak zeminde bırakılmış not defteri dışında. Onu aldı ve kafası hâlâ zonklar ve bulanık halde eşikten dışarı baktı: kadınlar ve kızlar kulübelerden gelip gidiyordu ve bir yığın her yaştan çocuk, çok hareketli bir oyunda deli gibi oraya buraya koşuşuyordu. Kraliçe Anne ile Jilet Hanım'ın da arasında olduğu küçük bir ihtiyarlar grubu, açıklığın dibinde oturmuş dallarla kabukları kurcalıyor, muhtemelen bir şey imal ediyordu. Tek bir erkek bile görmedi: muhtemelen ava ya da balığa gitmişlerdi ya da orman erkeklerinin başka işlerini görüyorlardı.

Onu görür görmez çocuklar oyunu kesti ve merakla çevresini sardılar; çok kara ve ince bir oğlanın boynuna onun birbirine uymayan iki çorabı düğümlenmişti ve bir kızcağızın başında onun açık mavi donu vardı. Kimse onun çıplaklığına zerre kadar aldırmıyordu elbette; ama Antônio öyle teşhir edilmiş halde kendini gerçekten rahatsız hissediyordu; bu yüzden donu ufaklığın başından nazikçe aldı; ufaklık çok keskin bir çığlık attı ve avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı.

Bağrışlar, tehditkâr görünümlü birkaç anneyi kulübelerin kapısına çıkardı; Antônio, çok korkmuş ama tutuşunu bırakmamaya kararlı, çabucak defterden bir sayfa kopardı ve birkaç saniyede ufaklığa uzattığı bir kâğıt kayık yaptı. Ufaklık ona biraz şaşkın baktı ama neyse ki çığlıklar birdenbire kesilmiş ve rahatlamış hanımlar işlerine dönmüştü.

Donu giyer giymez Antônio kendini daha iyi, kesinlikle daha rahat hissetti; ama ufaklığın kayığı ellerinin arasında çevirdiğini, dikkatle incelediğini fark etti: görünen o ki onu çok beğenmişti ama ne olduğu hakkında hiçbir fikri yoktu. Kulübenin yanında kocaman bir su birikintisi vardı ve o – armağanı ellerinden almayı denerse kızcağızın sireni yeniden başlatacağını hayal ederek – bir sayfa daha kopardı ve suyun yüzüne bıraktığı bir kayık daha yaptı.

Onu büyük bir dikkatle izleyen küçük çocuk kalabalığının meselenin ne olduğunu anlaması birkaç saniye sürdü: gülüyor ve cıvıldıyorlardı; o minicik beyaz piroglara gözle görülür biçimde bayılmışlardı. Derhal İkiÇorap öne çıktı, pis mi pis bir elcik uzatarak. Yarım saat sonra defterinin sayfalarının yarısı gitmişti; her çocuğun kendi kayığı vardı ve Antônio şükran işareti olarak kabuğu soyulmuş bir çubuk, bir avuç yemiş, turkuaz bir kurbağa ve iki hamamböceği almıştı.

Ve kabile nüfusunun bütün çocuk kesiminin koşulsuz onayını kazanmıştı.

2.7 Keşif

Çocukları su birikintilerinde yelken yarışları icat etmeye bırakan Antônio, donunu geri aldığına göre, bagajının geri kalanının nereye kaybolduğunu anlamaya çalışmanın yerinde olacağını düşündü. Böylece açıklıkta gezinmeye başladı; toprak açıklığı neredeyse tümüyle kuşatan büyük kulübelerin gölgesinde oraya buraya göz atarak. Belli bir temkinle hareket ediyordu; statüsünün misafir mi yoksa tutsak mı olduğundan pek emin değildi ve bunu en kötü biçimde öğrenmeyi göze almak istemiyordu.

İlk fark ettiği şey sırt çantası oldu: odunla ağzına kadar dolmuş, onu sırtında taşıyan kadıncağızı neredeyse gizliyordu. Hemen ardından sıra en sevdiği tişörtündeydi; iki ucundan düğümlenmiş, minik bir hamak gibi asılmıştı ve sapsarı sallanarak bir bebeği uyutuyordu. Giyisilerinin geri kalanından iz yoktu; onlara ne yapmışlardı kim bilir, yastık, sarık, toz bezi, tahıl torbası, kim bilir. Ama sabununu bir köşede, bir kenara atılmış buldu: derin bir ısırık izi taşıyordu ama kolonya tadı görünüşe bakılırsa beğenilmemişti.

Açıklığın dibinde sonunda saatini de yeniden gördü: birkaç saat önce doğmuş bir bebeği emziren bir kızın esmer bileğinde sallanarak pırıldıyordu. Muhtemelen yaşlıların ona o egzotik mücevheri yeni doğanı kutlamak için armağan ettiğini düşündü; nasıl alınırdı ki ondan?

Ama hayır, hiçbir şey almam ondan; zaten pek kıymetli şeyler değil; hepsi onlara kalsın, yeter ki kızmasınlar: birkaç gün içinde beni aramaya geldiklerinde ve eve döndüğümde bakarız; belki hiç değilse fotoğraf makinesini geri almak isterim, bakarız.

Köyün – ki aslında o altı ortak kulübeyle onları kuşatan açıklıktan pek fazla bir şeyden oluşmuyordu – pek sonuç vermeyen bu ilk keşif turu bitince Antônio ne yapacağını pek bilmiyordu. Ormanın içine, geniş ve çiğnenmiş görünen bir patika boyunca ilerlemeye karar verdi; bütün gün çocuklar ve delikanlılar oradan gelip gidiyordu: çocuklar gidiyorsa fazla tehlikeli olamazdı, değil mi? Antônio ile çocuklar arasında bir fark kesinlikle vardı: o, patikada ilerlerken kulakları sağır eden bir gürültü çıkarıyordu; ufaklıklar ise sessizce hareket etmeye çoktan alıştırılmışlardı. Ortalıkta yırtıcı bir hayvan varsa, çıkardığım bütün bu gürültü yüzünden pençeleriyle kulaklarını tıkıyordur kesin… Ama onlar nasıl yapıyor? Bunlar kuru dallar, onlara basmadan nasıl yürüyeyim? Ve o çıplak ayaklarını nasıl incitmiyorlar; neredeyse geri döneceğim, bir dikene basmadan (yaprakların arasına gizlenmiş bir yılan, bir çıyan).

Antônio birdenbire, pekâlâ yetişkin erkek sesleri olabilecek cıvıltılar ve vıyaklamalar duydu: kim bilir, belki onların av bölgesine vardım; umarım bir eşeklik yapmamışımdır. Birkaç dakika ne yapacağına karar veremeden kaldı; erkeklerle karşılaşmanın bir tür alfa erkekler çatışmasına dönüşebileceğinden korkuyordu; ama hayatının geri kalanını ormanın ortasında hareketsiz geçiremeyeceğinden cesaretini topladı ve açığa çıktı.

Kendini geniş, yapay bir açıklıkta buldu; kabaca dikdörtgen, iki yanı köyün kulübelerininkine benzer bir çeşit çitle sınırlı; kenarında birkaç kadın ve bir sürü çocuk tek bir yöne dikkatle bakıyordu. Antônio onların bakışını izledi ve saf bir dehşet baloncuğunun içine fırlatılmış buldu kendini. Bir adamın telaşlı çığlıklar attığını ve açıklığın dibinde bir düzine kadar adamın her yöne kaçıştığını gördü. Antônio adrenalin iğnesinin dosdoğru beynine yapıldığını hisseder gibiydi; beyin üç saniye içinde genel kaçışa yol açmış olabilecek bütün olası – ve bazı imkânsız – nedenleri işledi. Bir jaguar istilası, düşman bir kabilenin saldırısı, koca bir kavga (ya, neden kavga olmasın? Yerli ama onlar, yerliler arasında da kavgacı budalalar vardır elbet, değil mi?), kendisinin kaçırıldığını sanan ve onu kurtarmaya gelen ordu; işte belki de ordu, yüce Tanrım, benim yüzümden onları kırıyorlar; şu yerliye bak, topa ne güzel vuruyor; bizde de böyle orta açan biri olsaydı keşke.

Ha? diye sordu kendi kendine.

Kalp atışları birdenbire yavaşlarken ve bedensel felç onu terk etmeye başlarken Antônio çeşitli şeyler fark etti: kaçanların yalnızca yetişkin erkekler olduğunu; çocukların onlara dikkatle baktığını, kadınların ise heyecanla ama hiç de korkmuş olmadan kendi aralarında cıvıldaştığını. Bağıran adamın topumsu bir şeye, uzun bir ortayı pek andıran bir biçimde vurduğunu. Topun bir iki adam tarafından kovalandığını, bunlardan birinin onu ele geçirmiş göründüğünü. Bu sonuncusunun da sırayla bağırdığını ve ötekilerin hep birlikte yeniden açıklıkta koşuşturduğunu. Yeni bağırıcının topa vurduğunu (Antônio'ya göre ilkinden daha kötü) ve yeniden onu ele geçirme kavgası olduğunu.

Acil durum da neymiş. Oyun oynuyorlar. Yüce İsa, topla oyun oynuyorlar.

2.8 Dil

Köyde dolaşırken Antônio, büyük kulübelerden birinin içine ürkekçe göz atmıştı: örülmüş sarmaşıklardan bir hamakta yaşlı bir bey şekerleme yapıyor, bir başkasında birkaç aylık iki bebecik birbirine dolanmış uyuyordu; birkaçı asılı ve boştu, birçoğu ise yerde rulo yapılmıştı. Kulübenin gerçekten büyük olduğunu fark etti; içinde rahat rahat belki seksen kişinin uyuyabileceğini hesapladı; demek ki ailelere bölünmemişlerdi. Bir kulübede mi yoksa ötekinde mi uyunacağının bir ölçütü olup olmadığını merak etti; yoksa akşam olunca insan basitçe birini mi seçiyordu, hamağını herhangi bir kirişe asıyor ve orada uykuya mı dalıyordu? Öyleyse bana göre değil; bir şey anlamadıkça ben hep aynı yerde uyurum, diye karar verdi Antônio. Üstelik hamağım da yok; yine yerde uyumak düşecek bana; bir tane ödünç istemeye kalksam mı bilemiyorum, onu işaretle anlatabilir miyim onu da bilmiyorum.

Ama sorun kendi kendine çözüldü; birkaç saat sonra, akşam çökerken, iki kadın ona yaklaştı ve eline bir hamak bohçası tutuşturdu, sonra kollarından tutup onu bir kulübeye doğru iteklemeye çalıştı. Orada, dışarıda neden biraz daha kalamayacağını anlamayarak – güzel bir akşamdı ve ayın altında milyonlarca böcek vızıldıyordu – direndi; hamağa teşekkürler, çok naziksiniz ama birazdan çekilmeyi düşünüyordum, diye açıklamaya çalıştı; ama ikisi tutuşu bırakmaya niyetli görünmüyor, onu giderek daha ısrarla itiyordu. Çok mahcup, donla olmak da işe yaramıyordu, bir protesto iması yapmaya çalıştı ama ikisi keskin bir çığlıkla karşılık verdi: «Maaaaiaaaa!»; bir el işareti eşliğinde, yumruk hâlindeki parmaklar beş sayısını oluşturur gibi hızla açılarak: «Maaaaiaaaa!»

Antônio, o ses ve o işaret her ne anlama gelirse gelsin, çabuk teslim oldu; hem isteksizliği köyün giderek daha çok kişisinin dikkatini çekiyor, parmakları birdenbire açılan ellerle “Maaaaiaaaa!” korosuna katılıyorlardı; hem de onların tavrı hafifçe eğlenmişten ciddiye, oradan da kaygılıya doğru geçiyordu: «Maaaaiaaaa!»

Kulübede, yatakhanenin iç içe halkalar biçiminde düzenlendiğini fark etti: en dışta en yaşlılar uyuyordu, merkezde çocuklar; her biri kendi minik hamağında, oradan çok geçmeden kol ve bacaklar fışkırıyor, biri ötekinin içine kenetlenmiş uyuyakalmış bedenciklerin çözülmez bir yumağını oluşturuyordu. Bu iki halkanın arasında yetişkinler uyuyordu; görünürde hiçbir kural olmadan ve en eksiksiz karmakarışıklıkla. Bir an bile gözümü kırpmayacağım, Antônio’nun taş gibi uykuya dalmadan önceki son düşüncesi bu oldu.

«Anne, şu tuhaf adam kötü mü?»

«Hayır, kötü değil, sadece tuhaf. Üstelik silahsız ve her yanı yumuşacık ve beyaz; nasıl tehlikeli olabilir? İhtiyarlar diyor ki bu sarı adamlardan bir tanesi daha gelmiş, çok eskiden: dedem bana anlatmıştı ve sanırım şifacı kadın onu görmüş, çocukken. Kötü değildi ama sonra hemen hastalandı, kısa sürede öldü.»

«Bize şeyler hediye etti.»

«Ne gibi şeyler?»

«Minicik piroglar, onları beyaz bir yapraktan kendisi yaptı. Bak.»

«Ne zarif. Bak ne nazik davrandı, kötü değil.»

«Onu burada, bizimle tutabilir miyiz?»

«İhtiyarlar karar verir ama evet, sanırım onu bizimle tutacağız. Ama fazla bağlanma: söyledim sana, narindir onlar, hemen ölürler. Sonra üzülürsün.»

Birkaç gün sonra durum bir biçimde yerine oturmuştu; gerçi biraz paradoksal bir biçimde. İhtiyarlar ve genel olarak yetişkinler hep türlü türlü işlerle meşguldü; onu görmezden gelmeye hiç niyetleri olmasa da, tersine onu eğlenmiş bir ilgiyle izliyorlardı, iletişimsizliğin tam olması ve Antônio'nun onların bakış açısından kesinlikle hiçbir şey beceremememesi, girişimlerini sık sık boşa çıkarıyordu.

Dillere yatkın olduğunu sanırdı ama anlamayı başarabildiği tek şey kahkahalardı; güldükleri varsayılırsa tabii.

Bunu daha ilk sabahlardan fark etmişti, uyanma ânında: çevresindeki erkekler ve kadınlar birbiri ardına kalkarken o uzun süre gözleri kapalı yatar, onu kuşatan dünyaya kulaklarını açardı. Ve köy nüfusu kalabalık olmasına rağmen kulaklarının duyduğu şey bir kalabalığın sesi değildi; neredeyse insana benzemiyordu. Birbirleriyle ıslıklar, cıyaklamalar çıkararak, dillerini şaklatarak ve kim bilir başka neler yaparak konuşuyorlardı ve sonuç korkunç derecede doğalcaydı. Kulübenin içinden beynin yeniden kurabildiği tek şey kuş sesleri, kurbağalar, belki maymunlar, küçük bir şelale, ağaçkakanı hatırlatabilecek daha kuru bir gürültü dizisi, rüzgârla havalanan yapraklar ve, kulaklarına inanılmaz gelse de, o insanların dilini oluşturan onlarca başka sesti.

Başta onların ormanın sesleri olduğunu sanmıştı; kulübede yalnız kalınca derin bir yalnızlık duygusu onu pençesine almıştı: hepsi gitti, beni burada bıraktılar. Sonra kendine güç verip o da dışarı çıkmış, hiç de yalnız olmadığını keşfetmişti: kadınlar çoktan sarmaşık örmeye, öğütmeye ve oymaya koyulmuş; çocuklar dereden tepeden tırnağa ıslak dönüyor, kızılgerdanlar gibi cıyaklıyor; birkaç adam, bilmem nereye gitmek üzere köyden ayrılmadan önce derin şakırtılar ve vıyaklamalarla fısıldaşıyordu.

Antônio, yapacak pek işi olmadan ve iletişim kuramadan, zamanının çoğunu köyde gezinerek geçirdi; sakinleri onu dikkatle gözetim altında tutuyordu ve ona karşı çok geçmeden pek babacan bir tavır takınmışlardı. Daha çalıların arasına dalıp köyden birkaç metre uzaklaşmak bile onun için fiilen imkânsızdı; ilk günlerde her bakımdan ona bakmak zorunda kaldılar: beslemek, içirmek ve sık sık onu böceklerden ve zehirli yılanlardan korumak; sonunda ihtiyarlar yapılacak şeyde anlaştılar. Antônio bir çocuk gibiydi ve çocuklarla kalması gerekiyordu.

Ve ona tanıdık gelmeye başlayan ilk şey, kendini hep çevrelenmiş bulduğu çocukların kahkahaları oldu: serçeler gibi kalabalık ve gürültücüydüler ve gülmeye meyyaldiler. O yapraklı dallardan yapılmış toplardan birini kovalamakla meşgul çocuk grubuna yaklaştığında, merakla dururlardı; sonunda içlerinden biri öne çıkar, ona bir parmağının ucuyla dokunur, sonra döner ve cırlak sesiciğiyle hepsine bir şey söyler, karşı konulmaz kahkahalara yol açardı. O andan itibaren Antônio, onların anlaşılmaz cıvıltılarının gürültüsüyle kuşatılırdı.

Çocukları her yerde izlemeye başladı: herkesin içme suyu almaya gittiği o ikincil, sakin ırmak kolunu bir çocuk sayesinde keşfetti; ve aynı çocuk sayesinde, çok hızlı koşan, uyanık gözlü bir ufaklık, biraz daha temiz su içmek için belli bir tür yaprağın kullanımını erkenden öğrendi; iki kızcağız sayesinde hiç değilse on kadar yenebilir meyve ve yemişi tanımayı öğrendi ve onlar ona – korku ve tiksintinin hiçbir kuşkuya yer bırakmayan mimikleriyle – hangilerine kesinlikle dokunulmayacağını gösterdiler. Çocuklarla birlikte, topların yapıldığı yaprakları bitkilerden koparmaya giderdi; ve onları izlerken kendisini isabetli bir taş atışıyla hedef alan bir iki büyükçe oğlan sayesinde, ihtiyaç gidermenin doğru sayıldığı yeri ve biçimi keşfetti.

Ormanda akşam birdenbire inerdi. Güneş hiç görülmeyen bir ufka doğru alçalırdı; bir dakika önce aydınlık lekelerden bir takımada çalıların dibini aydınlatırken, bir dakika sonra, güneşin açısı birkaç

derece değişir değişmez, neredeyse büsbütün karanlık olurdu. Antônio bu ani gölgelere, dereden dönerken yakalanmıştı; serinlemeye gitmiş ve su yüzünde birbirini kovalayan iki dev kelebeği seyrederek oyalanmıştı. Az önce ona geniş ve çok kolay bir patika gibi görünen şey, birkaç saniyede karanlık bir inin girişine dönüşmüştü. Gözlerin alışması gerek, uzun sürmez, dedi kendi kendine ve bir an durdu, cırtlak bir çığlık duymasına ve kaslı bir kızın hiçten beliriverip uzun bir değnekle, dalgınlıkla elini dayamak üzere olduğu gövdeye şiddetle vurduğunu görmesine yetecek kadar. Değneğin çıkardığı ses tahtaya tahta sesi değildi; kırılan ve her yana sıçrayan bir yumurtanınkine daha yakındı. Damarlarına birdenbire karışan adrenalinle keskinleşen görüşüyle Antônio, değneğin altında, elinden az büyük rengârenk bir örümceğin kabuğun üstünde ezilmiş siluetini gördü. Tam elini dayamak üzere olduğu noktada. Öbür üç dört örümcek, biri gerçekten kocaman, gövdeden hızla iniyordu. Antônio, felç olmuş halde kıza döndü; kız ona ateşten gözlerle baktı, elinden tuttu ve onu çekiştirip götürdü.

Bir çırpıda yeniden köyün açıklığındaydılar; ağaçların sık çatısındaki boşluktan hâlâ bol ışık sızıyordu. Cadı onları besbelli bir kaygıyla bekliyordu ve patikadan çıktıklarını görünce yüzü aydınlandı.

Antônio bir şey sormak isterdi ama hiçbir soru kurmanın yolu yoktu. Ateş Gözlü kız elini yavaşça bıraktı – öyle sıkı tutmuştu ki eli karıncalanıyordu – ve tarifsiz bir ifadeyle ona uzun uzun bakmayı sürdürdü.

«Maaaaiaaaa!» dedi sonunda, elin birdenbire açıldığı o bildik işaretle: «Maaaaiaaaa!»

«Maaaaiaaaa!» diye yinelemeyi denedi o, işaretini taklit ederek, «Maaaaiaaaa! Şu örümcekler, anladım, anladım: akşam onlardan korunmak için kulübelere çekiliyoruz; şimdi anladım… Maaaaiaaaa!» diye yineledi bir kez daha, daha zayıf bir sesle; bacakları titriyordu.

Ateş Gözlü ona kısa bir an daha bakmayı sürdürdü, sonra cadıya döndü; cadı ona bir şey söyledi, kız memnun göründü ve gözden kayboldu.

2.9 Denemeler

Antônio ilk günleri basit bir gözlemci olarak geçirmişti: kendine ana hedef olarak bir jaguar tarafından yenmemeyi, bir anakonda tarafından boğulmamayı, zehirlenerek ölmemeyi ve binlerce başka "-meme"yi koymuştu; birinin (ana babası mı? Okul mu? Senhor Inácio mu?) kesinlikle düzenlediği kurtarma seferini bekliyordu. Onu almaya gelmelerini beklerken, kendisinden bu denli farklı bu insanların âdet ve törelerini yakından tanımak için karşısına çıkan bu eşsiz fırsattan yararlanarak köyde merakla dolaşıyordu.

Ama kendine etik bir ikilem de koymuştu: yakında gideceği düşünülürse, onların yaşamları üzerindeki etkisini olabildiğince az tutmak istiyordu. Örneğin, kurtarma ekipleri geldiğinde ne olacağını merak etmişti. Onu karşılayışlarından Antônio, gördükleri ilk beyaz adam olup olmadığını anlayamamıştı; ama kesinlikle pek fazla görmemişlerdi ve yakın zamanda hiç: yaşam biçimlerinde, modern dünyanın teknolojisiyle temas etmiş olabileceklerini düşündüren hiçbir şey yoktu.

Günler geçtikçe ise, sonuçta yardımına gelinmesinin o kadar kolay olmayabileceğini düşünmeye başlamıştı. Belki onu bulmaları haftalar, hatta aylar alacaktı: o zaman, kabul edilmiş olmanın (pek coşkuyla olmasa da, diyebilirdi, ama hiç değilse düşmanlıkla da değil) şükran işareti olarak konuklarına ne öğretebileceğini düşünmeye başlamıştı.

Ama işte, hiç kolay değildi. Aklına gelen ilk şeylerden biri el yıkamanın önemiydi. Ama sen git, dilinden tek kelime bilmeyen ve belli bakımlardan tarih öncesinde yaşayan birine bunu yapmanın neden yararlı olduğunu anlat. Mikropların varlığını anlat hele. Su temini sorun görünmüyordu ama yine de Antônio, onların gözünde el yıkamanın akıl almaz bir israf gibi görünebileceğini düşündü ve vazgeçmeye karar verdi.

Pek çok başka şey, Macapá'daki hayatını süsleyen nesnelerin neredeyse hepsi, söz konusu bile edilemezdi: kullanımlarını anlamayacaklarından çok, onları yapmayı kendisinin bilemeyeceğinden. Hiçbir şey yapmayı bilmiyorum, diye düşündü Antônio o dönemde defalarca; kimi zaman buna gülerek, daha sık bir burukluk payıyla.

Yemek hazırlama yönteminde birkaç yenilik önerebilirdi ama kim bilir, belki doğru enzimleri yoktu. Yerliler sana hangi adı taktı? "Bütün köye ishal getiren." Hem zaten iguana nasıl hazırlanır, ben ne bileyim? Şuradaki ırmakta küçük bir bent yapabilirdi ama ya sonra jaguarlar için sulama yeri olursa? Ergenlik anıları arasında karıştırarak belki düğümlere dair birkaç bilgi aktarabilirdi; ama kulübeler kendi başlarına zaten sağlam görünüyordu; üstelik daha düşünceyi kurmaya vakit bulamadan aklına yeni olası yerli adı gelmişti bile: "Her şeyi çökerten."

Bir güneş saati. Güneş saati zarar vermez herhalde. Ama bunlar güneş saatini ne yapsın? Belki onu şu top oyunlarında zamanı tutmak için kullanabilirler? İşte, evet. Sporlarına biraz yenilik katabilirim. Sakınca görmüyorum.

Böylece bir gün, ne tür bir yenilik getireceğini düşünürken, bir çocuğun vurduğu yaprak, sarmaşık ve çamurdan (çamur olmasını umuyordu) top ayaklarının arasına yuvarlandı ve o konuksever yerlilere ne armağan etmekten hoşlanacağını anladı.

Topların eski çağlarda nasıl yapıldığına dair bir fikri vardı; birkaç ay önce öğrencileri için konu üzerine hazırladığı bir ders sayesinde. Ama demekle yapmak arasında bir kapibara, bir tapir ya da uygun boyutlarda başka bir hayvan vardı; onun iç organlarını kullanması gerekecekti. Sonra onu yakalama, öldürme, karnını deşme, temizleme meselesi vardı. Hayalci olmak istersek, bunların

hepsi yapılabilir görünen işlemlerdi. Ama son, elzem işlem, işte o değil: dünyanın bütün iyimserliğiyle bile bir tapirin bağırsaklarının içine üfleyecek cesareti olduğunu hayal edemezdi.

Antônio sonuçsuz hayallerinden sıyrıldı ve topa vuran çocuk Pofuduk Yanak'ın birkaç adım ötesinde durduğunu, oynayabilmek için topun kendisine geri verilmesini beklediğini fark etti. Antônio onu buruk bir gülümsemeyle uzattı ve gözlerinde yaşlar olduğunu fark etti. Başını hafifçe çevirince ona bir meyve uzatan bir kız çocuğu gördü. Teselli meyvesi olacak? Değilse, olmalı, diye düşündü Antônio ilk lokmanın tadını çıkarırken; kendini şimdiden daha iyi hissediyordu ama aynı zamanda o güçsüzlük ve yararsızlık duygusunu büsbütün kovamıyordu.

İkinci lokmada, tadını incelemek için ağzındakini olağandan uzun tutarken, çekirdeklere ilişti gözü ve aklına bir fikir geldi. Bir avuç dolusu aldı, posadan özenle temizledi ve açık elini kız çocuğuna gösterdi. Dikkatle bak, kızım. Bak ve hatırla. Kız çocuğunun bakışı "gördüm"den "şimdi ne olacak?"a geçince (ya da ona öyle göründü), Antônio yerde küçük bir çukur açtı ve çekirdekleri oraya gömdü. Yeniden, bakışıyla onunkini aradı, "tamam" bakışını bekledi. Sonra yukarıda, ağaç kubbesinin dalları arasından süzülen güneşi gösterdi ve "çok günler geçecek" diye yorumlanmasını umduğu bir dizi işaret yaptı. Çekirdeklerin yattığı tepeciğe son bir bakış attı ve "bir bitki büyüyecek" işaretini yaptı (korku filmleri meraklısı bir sinemasever bunu kolayca "bir zombinin eli parmaklarını oynatarak topraktan çıkacak" diye yorumlayabilirdi).

Aklına, bir süre önce izlediği bir İtalyan filmi geldi; orada zamanda geriye giden iki herif, Leonardo da Vinci'ye bile hiçbir şey anlatamıyordu. Kim bilir sevgili kızım, belki ben onlardan iyi anlattım ve sen Leonardo'dan daha akıllısın; hatırlarsan, sana gösterdiğim şeyi anlamayı başardıysan, belki halkının ilk çiftçisi olursun.

Kız çocuğu ona gülümsedi; birkaç metre öteden, bir adamla konuşarak onu izleyen cadı da aynısını yaptı, ona öyle geldi.

«Gördün mü? Nazik.»

«Belki evet ama aynı zamanda budala. Araci'ye tohum ekmeyi öğretiyor. Sanki biz beceremiyoruz.»

«Ama belki o bilmiyor; belki onun gibi Tuhaf'lar bunu ancak yakınlarda öğrendi. Belki yalnızca nasıl işe yarar hâle geleceğini anlamaya çalışıyor.»

2.10 Karınca-Jaguar

Yamandé durumu değerlendiriyordu. Hayır aslında, Yamandé durumu açık açık değerlendiriyordu. O da değil; Yamandé durumu açık açık inceliyormuş gibi yapıyordu ama gerçekte değerlendirilecek bir şey yoktu; durum hep aynıydı, büyük oğlanlar olmadan Karınca-Jaguar oynadıklarında kendilerini her seferinde içinde buldukları durum: hayvanlar âleminin basamaklarını tırmanmada en hızlılar o ve Piata'ydı; onlar Maymun'a vardığında ötekiler hâlâ Kelebek'te, Kaplumbağa'da ya da olsa olsa Armadillo'dayken, zaferin bilmem kaçıncı kez kendisiyle Piata arasında ikili bir iş olacağı açıktı.

Doğrusu son zamanlarda iki değişiklik olmuştu: biri, Moacir'in de kendini kabul ettirmeye başlamasıydı, özellikle cesareti ve tuhaf dalışları sayesinde. Henüz onların seviyesinde değildi ama Yamandé, Piata'nın işini karıştırıp zorlaştırmak için onu stratejik bakımdan kullanmanın yollarını inceliyordu. İkinci değişiklik, bir seyirciyle oynamalarıydı: Tuhaf ile; onun birçok tuhaflığı arasında tam da sık sık gelip onları oynarken izlemesi vardı. Öteki çocuklardan bazıları çekiniyordu; bir yetişkinin gözleri önünde oynamaya alışık değillerdi; ama Tuhaf yalnızca fiziksel olarak yetişkin gibi görünüyordu (o saçma rengi bir yana). Geri kalan her bakımdan baştan aşağı küçük bir çocuktu; onlarla oynamakta direten ama Karınca olarak kalan Cauê'den bile daha küçük; çünkü bacaklarında dönüşüm ağacına vuracak kadar güç yoktu daha. Tuhaf küçük bir çocuk gibi görünüyordu çünkü konuşmayı bilmiyordu ve köyün yaşamı için yararlı hiçbir şey yapmayı bilmiyordu. Bu kadar uzun süre hayatta kalıp bu kadar uzun boylu olmayı nasıl başardığı bir muammaydı; belki de rengiyle ilgili bir şeydi.

Çocuklarla ortak olan bir başka yanı da merakıydı: tek uğraşı bakmak gibiydi. Ona her rastlayışında bir şeye bakıyordu: dokuyan birine, yemek hazırlayan bir başkasına; bazen balığa ya da ırmaktan su almaya giderken peşine takılıyordu. Ama her şeyden çok vaktini onların oyununu izleyerek geçiriyordu. Yamandé merak ediyordu: Tuhaf, hiçbir şey yapmayı bilmemenin yanı sıra hiçbir oyun oynamayı da bilmiyor muydu acaba?

Acaba oyunumuzun kurallarını anlıyor mu? Belki evet, çok basitler. Herkes Karınca'dan başlar. Sonra topa vurup dönüşüm ağacına isabet ettirmeye çalışmak gerekir. Kim ona isabet ettirirse üstteki hayvana dönüşür: Tırtıl'san Kelebek olursun, sonra Kaplumbağa, Armadillo, Tapir, Kapibara, Maymun, Kaiman ve en sonunda Jaguar. Sonra koşup kendi topunu geri almak ve eve dönmek gerekir. O anda bekçi seni kendi topuyla vurabilir; vurursa sen alttaki hayvana geri döner ve yeni bekçi olursun. İlk Jaguar olan kazanır.

Yamandé oyunu kafasında Tuhaf'a anlatmakta olduğunu fark etti, silkindi ve devam eden maça döndü; ama önce şunu düşünmeden edemedi: yazık ki Dil'i anlamıyor; ona nasıl oynandığını anlatsam belki o da oynayabilirdi, biraz eğlenirdi hiç değilse!

O turda bekçi olan Piata, Yamandé'ye bakıyor ve içinden kıkırdıyordu. Bak şuna; nasıl da düşünüyormuş gibi yapıyor, sanki ne yapacağını bilmiyorum.

Moacir ağaca çoktan vurmuş ve böylece Maymun'a dönüşmüştü; yani ikisine yetişmişti. Ama şimdi sıra Yamandé'deydi, bu turun sonuncusu. İnanılmaz aksilikler olmazsa Yamandé ağaca vuracak ve Kaiman olacaktı. Karar vermesi gereken tek şey, sonra gidip alması gerekecek topu hangi yana düşüreceğiydi. En akıllıcası, onu ötekilerin toplarının yakınına düşürmekti. Piata grubun en sert şutuna sahipti ve bu her zaman genel bir kaçışa yol açardı: o kargaşada belli bir oyuncuyu nişanlamak kolay değildi; hele Yamandé gibi çabuk biriyse. Ama orada, yakınlarda Cauê'nin topu da vardı ve Piata pek iyi biliyordu ki Yamandé, onu ıskalayan bir şutun gidip tam da ufaklığa çarpması riskini almak istemezdi.

İstediğin kadar düşün sevgili dostum; nereye vuracağını ikimiz de çok iyi biliyoruz nasıl olsa.

Yamandé, topu Cauê'ninkinin yakınına düşürürse Piata'nın ufaklığa çarpma riskini göze almamak için başkasına nişan alacağını pek iyi biliyordu. Ama bu ona haksız bir taktik gibi görünüyordu ve her zamanki gibi ondan yararlanmak istemedi. Nişan aldı ve topuna keskin, isabetli bir şut çekti; onu dönüşüm ağacının sağ yanına çarptırdı ve sonuç olarak öteki çocukların toplarından epey uzağa düşürttü. Onu almaya koşarken, Piata'nın şutundan kaçınmaya hazırlanarak, göz ucuyla Tuhaf'a doğru bir bakış attı ve onun gülümsediğini görür gibi oldu.

2.11 Zaman

Ömrü boyunca ekvatorda yaşamıştı ve yine de bunun hiç gerçekten farkına varmamıştı: günler hep aynı uzunluktadır, karanlık hep aynı saatte basar, mevsimlerin akışını fark etmenin hiçbir yolu yoktur.

Kentte başkaydı; saatler ve son tarihler vardı, takvimler ve ajandalar, çalışma ritimleri, şampiyonalar, zamanı iyi tanımlı bölümlere ayıran bayramlar ve yıldönümleri. Ama orada, ormanda, günler birbirinin ardından ayrımsız akıyordu; haftalar haftaları, aylar ayları izliyordu. Elbette bir günle öteki arasında farklar vardı, küçük gündelik olaylar – o sağanak yağmurlu gece, üçüncü kulübedeki kızın bebeğinin doğuşu, yılanın ısırdığı ve öteki avcılar tarafından köye çoktan ölmüş olarak geri taşınan adam, upuzun bir av sonunda yakalanan şu jaguar – ama bellekte onları herhangi bir dizilime yerleştirebilirdin; zaman içinde kesin bir yerleri yoktu.

Ve bu, günlerin geçişini gerçekten fark etmeyi imkânsız kılıyordu; Antônio bunu boyun eğmiş bir dehşetle fark etti: zaten kulübenin bir kirişine çentikler kazıyarak tuttuğu sayımı, altı ay bile dolmadan bıraktı. Aşağı yukarı delireceğini düşündüğü döneme denk geliyordu.

O noktada, düşünceyi uzun süre kafasından attıktan sonra, kimsenin onu aramaya gelmeyeceği gerçeğini kabullenmek zorunda kalmıştı. Artık onu kesinlikle ölü sayıyorlardı; günlerce, haftalarca gökyüzünü gözleyerek bir helikopter gürültüsü beklemiş, bir ses, bir hoparlör, bir siren, bir kurtarma ekibinin kendini duyurmak için kullanabileceği herhangi bir şey duyabilmek için kulak kabartmıştı; ama artık kimsenin gelmeyeceği gerçeğine teslim olmak zorunda kalmıştı. Belki bütün o tekne ve jeep gidiş gelişinde izlerini kaybetmişlerdi ve onu aramaya nereden başlayacaklarını bile bilmiyorlardı; belki hiç denememişlerdi bile, çünkü Amazon Ormanı'nda kaybolmuş bir insanı bulmak, samanlıkların kralında iğne aramak gibidir; belki birkaç gün içinde açlık ve susuzluktan ölmüş ya da bir yılan, bir jaguar (bir örümcek) tarafından öldürülmüş olmaktan başka bir ihtimal olamayacağını düşünmüşlerdi.

Jeep'i aramak için yola koyulmayı hiç düşünmediği değildi: oradan, eğer, eğer doğru yönü tutturursa (ama hangisi olduğunu nasıl bilecekti?) ve eğer, eğer yeniden kaybolmamayı, daireler çizmemeyi, bir jaguar ya da yılanla karşılaşmamayı başarabilirse, iki günlük yürüyüşte belki 210'a ulaşmayı umabilirdi; orada belki yardım bulabilirdi.

Ama jeep'e bile varmak bir başarıydı; üstelik neredeyse imkânsız bir başarı, fark etmişti. Köyün kurulduğu açıklıkta çevresine bakarak, en başından, hangi yönü tutacağı hakkında zerre kadar fikri olmadığını anlamıştı: cadının peşinden kat ettiği yol parçasını hiç hatırlamıyordu ve açıklığa çıktıkları noktayı aşağı yukarı hatırlasa bile, kocakarının düz bir çizgide ilerlediğine dair ona kesinlik verebilecek hiçbir şey yoktu; hatta bunu yapmadığı neredeyse kesindi. Ve o yalnızca son parçaydı: iki gün boyunca ormanı gerisin geri kat ederek – en ufak bir işaret olmadan – jeep'i yeniden bulmanın temelde düşünülemez olduğunu pek iyi biliyordu.

Zaten orada kötü değildi; yerliler sevecen ve nazikti; onu iyilikle kabul etmişlerdi ve artık epeydir erkekler onun kendileriyle ava gitmesine izin veriyordu (gerçi hâlâ mızrak ya da oklara dokunmasına izin vermiyorlardı); kadınlar odun ve yemiş toplamada kendilerine yardım ettiriyordu; çocuklar ona bayılıyordu: kayıkları kâğıt uçaklar izlemişti; kavramını açıklamak elbette imkânsızdı ama onları uçurmayı kusursuz öğrenmişlerdi; sonra defterin kâğıdı bitti (ve zaten onun kâğıttan imal etmeyi bildiği şeyler de bitti).

Hatta iki üç kız bile vardı; biraz kısacık ama hiç de, hiç de fena değillerdi: güzel göğüsler ve hep göz önünde kalçalar; onlara bakmak bir zevkti.

Ama onu delirten, kimseyle konuşamamak, bir düşünce, bir fikir, bir görüş, hiç değilse bir fıkra değiş tokuş edememekti, yüce İsa. O kuş gibi dilleri, hep cıvıltılar ve cıyaklamalar ve vıyaklamalar, bütün o aylardan sonra bile ona büsbütün geçit vermezdi. Aşağı yukarı birkaç isim öğrenmişti, onları kullanma fırsatı ender olsa da: ona söyleyecek bir şeyin yoksa bir insanın adını ne sıklıkla anarsın ki? Şu biraz kalın cıvıltının "et" demek olduğunu – olduğunu sandığını – anlamıştı; ama doğrusu pekâlâ "akşam yemeği" ya da "yemek" ya da "Fernanda'nın armadillosu da efsane doğrusu" anlamına gelebilirdi.

Ve ortasında inen bir nota olan şu cıyaklama da "su"ydu; ama ona ulaştığı kadarıyla yağmurunki için de geçerliydi, ırmak için de, Hindistan cevizlerinde içilen için de ve belki gözyaşı ve idrar için bile, kim bilir.

Öte yandan onların da onun dilini öğrenmesi pek işlemiyordu: adını öğrenmişlerdi, aşağı yukarı "'N't'nìiiiiiiii-ho" diye telaffuz ediyorlardı; çocuklar "kayık"ı neredeyse anlaşılır biçimde söyleyebiliyordu ama mesele orada bitiyordu. Öğrenmeye hiç ilgi duyuyor görünmüyorlardı; zaten ihtiyaçları da yoktu, kendi aralarında istedikleri kadar ve istedikleri gibi gevezelik edebiliyorlardı.

Antônio söz yokluğundan öleceğini düşünüyordu; nasıl yapılır, nasıl yapılır; kimseyle konuşamamak; dilsiz olmaktan beter, sağır olmaktan beter, ormanda tek başına kaybolmaktan beter (eh, bu belki değil); sözlerle yaşardım ve merhaba nasılsın bile diyemiyorum; dayanamıyorum, deliriyorum; kendimi ırmağa atar, pembe yunuslara yediririm kendimi.

Köydeki yaşamın kötü bir yanı yoktu; bir *sumaúma* ile bir palmiye arasında tuvalete gitmeye, çıplak olmaya ve ırmak suyu içmeye, her dakika milyonlarca böcek tarafından sokulmaya ve maymun etini iyice çiğnemeye alıştıktan sonra; ama Antônio onu epey bunaltıcı buluyordu. Av eğlenceli bile olabilirdi belki; ama ormanda dolaşırken örümcek dehşetinin onu hiçbir zaman tam rahat bırakmadığı gerçeğini bir kenara koysak bile, fazla az tanıdığı hayvanların izinde o seferler, pusu, kan; ona eğlenceden çok kaygı veriyordu. Ya da belki silah kullanmasına izin vermemeleriydi onu yük ve gerçekte olduğundan daha çok tehlikede hissettiren. Balık tutmak onu ölümüne sıkıyordu; odun toplamanın, sepet örmenin, komşu kadınlarla birlikte yemiş, meyve ve kabuk aramanın ya da oklara sivri uç yapmanın öyle heyecan verici etkinlikler olduğu da söylenemez.

Ve günler uzundu; okuyacak bir şey olmadan, dinlenecek müzik olmadan, iki çift laf edilecek kimse olmadan. Böylece Antônio kendini giderek daha sık çocukları oynarken izlerken buluyordu; o tuhaf top oyunlarını gözlüyordu; bazıları çok basit, bazıları hayli karmaşık kurallarla dolu. Onları seyrederek hepsini ya da hemen hepsini anladığını sanıyordu. Hâlâ anlayamadığı tek şey, maçların sonunu neyin belirlediğiydi. Kısa zamanı ölçme sistemleri yoktu; sayı önemli görünmüyordu; "maç bitti" anlamı yüklenebilecek tek bir olay bile yoktu, belli bir ağaca vurulmuş olması gibi. Ve yine de her seferinde, ansızın, maç besbelli bitmiş oluyor ve çocuklar keyifli, birbirlerinin omuzlarına dostça şaplaklar indirerek papaya ile ara öğün yapmaya koşuyordu.

Yine de şu oğlancıkların, en miniklerinin bile, olağanüstü bir hız ve beceriyle donatılmış olduğunu fark etmişti; ve ikisinin – İkiÇorap'ın ve ciddi yüzlü, yapılı bir ufaklığın – gerçekten isabetli ve güçlü bir şutu vardı.

İşte güzel bir öğleden sonra Antônio, o anlaşılmaz savruluşları seyretmekten bıkmış, ırmağa gidip atlamakla kararsız, bunun yerine canla başla üç düz dalı birbirine bağlamaya koyuldu; sonra o kaba ters C'yi açıklığın sınırına, toprağa dikti.

Sonra çocuklara yaklaştı ve işaretle topu ödünç vermelerini istedi. Onu yere koydu ve ne çok sert ne çok kısa bir vuruşla onu kalenin içine yolladı. Ona dikkatle bakan oğlancıklara döndü ve dedi: «Goal.»

Hiçbir tepki olmadı. Gidip topu aldı, ayaklarının önüne yeniden yerleştirdi, kaleye vurdu. Ve yine çocuklara bakarak tekrarladı: «Goal.»

«Goh-ìiìì-hal?»

«Hayır. Goal.»

Hepsi çok şaşkın görünüyordu. Ciddi olan omuzlarını silkti, topunu geri aldı ve hepsi cırlaya cırlaya o anlaşılmaz maçlarına yeniden başladılar.

Antônio bir gövdenin üstüne oturdu, fena hâlde bozulmuş; ırmak fikrini ya da belki kendini bir jaguara kurban etme fikrini yeniden değerlendirerek. Ama işte tam oyunun ortasında İkiÇorap ötekilerden ayrıldı ve – ani bir fikre kapılmış gibi – ağaçlara vurmak yerine kaleyi hedefledi ve onu kusursuz bir gülleyle tutturdu. Sonra Antônio'ya döndü ve alçak, soran bir tonla ona önerdi: «Go'uh-llll?»

Antônio'nun yüreği hop etti; ayağa fırladı, bağırdı: «Goal! GOAL! Evet, aferin, aferin, goal, goal, GOOOOOAAAAL!»; ellerini çırptı, kollarını salladı; ve bütün çocuklar keyifle onu taklit etti, kollarını salladı, zıpladı ve cırladı: «GOL! GOL! GOL!»

Antônio mutluydu: belki hâlâ umut var; belki Portekizce birkaç kelime öğrenebilirler; belki hiç değilse bir futbol maççığı yapılabilir.

2.12 Kehanetler

«Beyaz o!»

Ayìndé, şifacı kadın, Kirimà'ya her zamanki yarı ciddi yarı alaycı haliyle bakıyordu.

«Biliyor musun ne beyazdır? Ölü! Yalnızca ölü beyazdır!»

Kirimà köy halkının ortalamasından daha kısa ve biraz daha kalın yapılıydı ve onu bütün kabile içinde benzersiz kılan koyu bir derisi vardı. Sesi de benzersizdi: daha çınlayan ve ötekilerin ancak hayal edebileceği bir ses yüksekliğine ulaşabilen.

«Hatırlıyor musun peki ilk günleri? Hatırlıyor musun? Herkes ona dokunuyordu, çocuklar bile; herkes ona bir parmakla dokunuyordu, gerçekten canlı mı yoksa ormanın bir ruhu mu diye görmek için!»

Keskin bir şaplakla Kirimà, omzuna konmuş bir eşek arısını ezdi; onu artık niteleyen öyle sık bir hareketti bu. Köyün bütün öteki sakinlerinin aksine o, belli bir tür eşek arısının zehrine karşı tamamen bağışık değildi ve bu türün üyeleri de öteden beri bunu biliyor, ona eziyet etmekten zevk alıyor gibiydi. Ötekiler için o tür bir arının sokması, sokulan yerde sonuçsuz bir yanmadan ibaretken, Kirimà için günlerce sürebilen uzun bir eziyete dönüşürdü. Böyle durumlarda rahatlama sağlayan otların hiçbiri onda işe yaramıyordu. Küçüklüğünden beri böyle yaşamaya alışmıştı; olabildiğince çok eşek arısı öldürerek ve iğnelerin acısına kimsenin katlanamayacağı kadar katlanarak. Hiç değilse bir eşek arısı öldürmediği tek bir gün bile hatırlamıyordu; bazı mevsimlerde hiç değilse iki üç kez sokulmadan gün geçmiyordu.

Ama teslim olmamıştı. Zaman içinde, eşek arılarını uzak tutmak ya da sokmaların acısını hafifletmek için onlarca değişik çözüm denemişti ve Kirimà'nın buluşlarının birçoğu kabilenin bilgi dağarcığının parçası olmuştu; öyle ki ormanın sırlarına dair kayda değer bilgisiyle en saygın yetişkinlerden biri hâline gelmişti.

Hamağını birçok kadınınkinin yanına da asmıştı ve bazılarından bütün köyün en sağlıklı ve en güzel çocuklarından bazıları olmuştu.

«Peki şimdi? Sürekli ufaklıklarla dolaşması hoşuna mı gidiyor? Ormanı tanımayan bir adam kendisi için de başkaları için de tehlikelidir ve biz onu ufaklıklarla mı dolaştırıyoruz?»

«Öğreniyor; artık tehlikeli değil.»

Ayìndé, Antônio'ya sevecenlik duymaya başlamıştı; yalnızca onu köye getiren kendisi olduğu için değil, onun gerçekten bir tür ruh olduğunu hep düşündüğü için de; ama iyi bir ruh, kendisiyle zaman geçirmek gereken ve geçirilen o zamanın sonra onlara şu anda henüz öngöremediği ama mutlaka olacağından emin olduğu büyük bir avantaj biçiminde geri döneceği bir ruh. Ve hep pek yumuşak bir tonda konuştuğu için otoritesi bu sayede daha da ağır basıyordu.

«Öğreniyor mu? Tapirle karıncayiyeni birbirinden ayırt edemiyor o! Ne kadar oldu? Üç gün mü? Dört mü? Onu daha yeni ırmakta, korunmadan işerken bulduk!»

«Kirimà, Kirimà, sabırlı olmalısın; *candiru*nun saldırısına uğramış kaç kişi tanıyorsun? Pek çok olmadıklarını ve bizim için tehlikeli olmadıklarını iyi bilirsin. İhtiyarlar, çişin içinden yukarı tırmanıp vücuduna girebilen bu minicik balıklardan söz eder; ama sana doğrusunu söyleyeyim, ben

o kadar küçüğünü hiç görmedim; ölü balıklarda bulduklarımız parmaklarım kadar büyük; onlar tehlikeli değil.»

«Ama korunmak gerek! İhtiyarlarımız bize öyle öğretti, ihtiyarların ihtiyarları da onlara öyle öğretmişti!»

«Evet, korunmak gerek, doğru. Ama ihtiyarlarımızın ihtiyarları bu ırmakta yaşamıyordu. Belki ihtiyarların ihtiyarlarının ihtiyarlarıydı, artık kafam karışıyor. Öteki ırmakta belki daha çok *candiru* vardı ve daha tehlikeliydi. İhtiyarlarımız bize *xagua* suyunu çıkarmayı da öğretti ama kaç kez işe yaradı?»

Kirimà bunu iyi biliyordu; hep sahip olduğu bir başka yetenek de hikâyeleri hatırlamaktı. Tanıdığı ilk ihtiyarların, o gençken ölmüş olanların hikâyelerini hatırlıyordu ve bugünkü ihtiyarların hikâyelerini de hatırlıyordu. Belleği öyle müthişti ki epeydir köyde herkes ondan ihtiyarların hikâyelerini anlatmasını istiyordu; akşamları geçirmenin en sık yolu buydu ve Kirimà bu anlatımlara hep canla başla dalıyordu; atalarının seslerinin içinde yer bulduğunu hissediyor, ruhların durup onu dinlediğini hissediyordu.

Ormanın ruhlarının duruyor gibi göründüğü öteki an, oğlu Yamandé'nin topla oynadığını gördüğü andı. Kirimà topla en iyiler arasında hiç olmamıştı; erginlenme törenini bütün yaşamının en üzücü anlarından biri olarak hatırlıyordu.

Oysa Yamandé başkaydı; hep meraklı bir çocuk olmuştu ve topla oynamaya başlayacak kadar büyür büyümez yetenekleri hemen belli olmuştu. Yamandé için her şeyi yapardı iyi yürekli Kirimà; ama geçen her gün buna giderek daha az gerek var gibiydi: iyi büyüyordu, güçlüydü, arkadaşlarınca sevilen ve saygı duyulan biriydi; ayakları hızlı ve isabetliydi ve gülümsemesi hep hazırdı.

Gençler, oyun açıklığından yüksek sesle konuşup gülüşerek dönüyordu. Onların biraz ardından Antônio; bunca zamandan sonra hâlâ o kararsız yürüyüşüyle, her adımda hâlâ gök gürültüsünün sesini çıkararak ve en basit şeyleri bile iletmekte hâlâ kocaman güçlüklerle. İyi ruhmuş, canım; Kirimà'nın gözünde Antônio yalnızca kocaman, çözülmemiş bir sorun görünüyordu ve bütün o vakti çocuklarla geçirmesi onu rahat bırakmıyordu; bir şeyin ters gideceği önsezisi içindeydi.

Şak! Bir eşek arısını daha ezdi ve keyfi kaçmış halde uzaklaştı.

2.13 Şekiller

Güneşin doğuşu ve batışı, dalların arasında gülümseme gibi ince seçilen ya da manyok topu gibi yuvarlak parlayıp en alçak eğrelti otlarını bile aydınlatan ayın evreleri; zamanı anlara bölen başka şey yoktu.

Antônio, ilk zamanlarda neredeyse takıntılı olan o cazibeden, günleri saatlere ve dakikalara bölmeye, onları hafta ya da ay adlı anlamsız demetler hâlinde toplamaya duyduğu o gereksinimden vazgeçmek zorunda kalmıştı.

Kendine bir düzen kurmak kolay değildi, belli bir zaman geçtikten sonra bile; ve bunu yapmanın büsbütün yararsız olduğunu düşünmeye başlıyordu.

Yemek sabit bir buluşma değildi: hiç kimse belli ve yinelenen bir anda sofrayı palmiye yaprağı örtüsüyle, bardak olarak yarım Hindistan cevizleri ve çatal bıçak olarak kemikten aletlerle kurmuyordu. Kimse belli bir saatte ırmağa sürahileri doldurmaya gitmiyordu; öğle vakti oyulmuş bir taştan yapılmış bir çanı çalıp herkesi yemeğe çağıran yoktu: aslında “öğle yemeği” denebilecek bir an yoktu; “akşam yemeği” ise basitçe, güneş batmadan önce, aşağı yukarı herkesin hem yemek hem de hikâyeler anlatmak, yarım Hindistan cevizi kabuğu dolusu sarhoş edici karışım içmek, uzak efsanelerin şarkılarını söylemek, şamanın ağzından ruhların öğütlerini dinlemek, hamak komşularının dedikodusunu yapmak için toplandığı andı.

Ritimleri yalnızca gereklilik, kaynakların bulunurluğu ve insanlardan bile önce bizzat ormanın verdiği kararlar belirliyordu. Av, bir önceki bol geçtiyse birkaç gün durabilirdi; düzensiz ya da kusursuz orkestre edilmiş olabilirdi; özel bir iş ya da bütün köyün işi olabilirdi. Toplama için de böyleydi: bazen birkaç kişilik bir grupçuk saatlerce gözden kaybolur ve sepetleri erzak dolu dönerdi. Bazen seferler çok daha kalabalık ve gürültülü olur, neredeyse uzun kır gezilerine benzerdi.

Köy halkının gerçek bir saplantısı olan top oyunu bile kesin bir düzen izlemiyordu. Bir av seferinden dönüşte avcıların üfleme borularını, yayları ve zehirli uçlarıyla birlikte okları bir köşeye fırlatıp o tuhaf oyunlarının doğaçlama bir maçına kendilerini kaptırmaları olabilirdi. Hatta Antônio’ya daha en baştan apaçık görünmüştü: av seferleri bazen fazla kısa sürüyordu; sanki avcılar kendilerini gerçekten vermek istemiyorlardı çünkü akılları çoktan bir sonraki maçtaydı. Av seferlerinde onlara eşlik etmeye başladığında da, dili iyi anlamasa da, bazen o gayretin neredeyse göstermelik olduğu ona apaçık gelmişti; sanki şöyle demek ister gibiydiler: “Yarım saat ormanda yürüyelim; bir hayvan var mı? Yok, değil mi? Hadi! Köye dönelim de oynayalım.”

Tuhaf olan, hep meşgul görünmeleriydi; ve aynı zamanda sonsuz, esneyen saf tembellik anları var gibiydi.

Şimdi, örneğin, gün ortasında gelen sağanak gitmiş, ardında yoğun bir nem bırakmıştı; az önce dönen güneş onu bayıltıcı bir bunaltıya ısıtmıştı. Orman hâlâ milyonlarca taç yaprağından ve yapraktan damlıyordu; Antônio, sırtı bir gövdeye dayalı yarı uzanmış halde, kanatlarından yağmuru silkeleyen kuşların şarkılarıyla ve çevresinde az önce toplanmış nemli ve sıcak meyvelerle ara öğün yapan çocukların cıvıltısıyla sallanarak, uyuklamak üzereydi.

Anlamını tanıdığı birkaç kelimeyi seçebiliyordu: “ye”, “güzel”, “tatlı”, “istiyorum”, “yağmur-geçti”. Ve “opiiì”; işte, opiiì, çocukların yüzlerine bulaştırdıkları şu kırmızı ve sulu meyvelerin adı olmalıydı. Bunu hatırlamalıyım, diye düşündü. Opiiì. Ve uykulu ve dalgın, parmağıyla harfleri elinin yanındaki yumuşak toprağa çizdi: O P I I Ì

Birkaç saniye sonra sessizlik olduğunu fark etti: çocuklar birdenbire susmuştu. Gözlerini kaldırdı ve onları gördü: halka hâlinde bütün yüzcecikler yerdeki o işaretlere dikilmişti. Sonra başlarını kaldırıp ona baktılar, bütün gözlerde bir soru.

Birden doğrulup oturdu: İsa'm, yazı. Sahte Leonardo da Vinci'lik teknolojik ağdalılıklar öğretmekmiş; tohumları toprağa ekmeyi öğretmekmiş, ki çoktan pek iyi bildiklerini ve kim bilir kaç zamandır bildiklerini keşfettim. Yazı, Meryem Ana; bu insanlar onu bilmiyor; kavramına bile sahip değiller.

O baş döndürücü sezgi ve açtığı sonsuz olasılıklarla coşmuş halde, neredeyse titreyen bir elle parmaklarının arasına bir meyve aldı ve dedi: «Opiiì.»

Çocuklar ona bakıyordu.

Onu yere, yazının yanına koydu, onu gösterdi, yeniden dedi: «Opiiì.»

Onu izleyen bütün o kara gözlerde meraktan başka bir şey okumadı.

O zaman önüne, toprağa A N T Ô N I O çizdi, çok net bir sesle dedi: «Antônio»; sonra kendini gösterdi ve yeniden söyledi: «Antônio.»

Çocuklar onun adını biliyordu; o yüzden o oyunu hiç anlamasalar da kıkırdadılar ve biri yineledi: «Antônio?»

«Evet, Antônio.»

Ve harfleri birer birer yeniden göstererek: «A N T Ô N I O»

Sonra kalktı, Pofuduk Yanak'ın önüne gitti ve önce çocuğu sonra işaretleri, sonra yeniden çocuğu göstererek yere C A U Ê çizdi. Ve böylece P I R A Í ile, M O A C I R ile ve bütün ötekilerle yaptı; sonunda halkayı, solunda oturan kızcağızla kapadı: A M I A J È.

Kız ona dikkatle bakıyordu ve o yineledi: «A - A - Antônio»; sonra «A - A - Amiajè», yazıları parmağıyla vurgulayarak, aynı olan iki A'yı vurgulayarak: «A-ntônio, A-miajè. A, A, A.»

Kız yineledi: «A.»

Antônio ona gülümsedi. Kız ona gülümsedi. Hepsi gülümsüyordu. Ne tuhaf oyun.

Ertesi gün, bütün sabah topla oynadıktan sonra yorgun halde koca bir abanozun gölgesine toplandıklarında, ona yaklaşan tam da o oldu; parmacığıyla tozun içine kararsızca yamuk bir

çizdi.

«A?»

«Aferin, neredeyse oldu! Bak işte, böyle: A»

«A. Amiajè.»

«Evet, evet! A, Amiajè. A, Antônio»; ve çevresine bakıp hepsinin beklemekte olduğunu görünce her birinin önüne adını yeniden yazdı: «U, U, Ubiratan» «P, P, P, Piata»; çocuklar gülüyor ve adlarının seslerini yineleyerek toprağa aşağı yukarı gelişigüzel ama giderek daha isabetli, giderek A'lara, U'lara, P'lere, M'lere daha çok benzeyen işaretler karalıyordu.

2.14 Ipê

Şekiller oyunu pek beğenilen bir yenilik olmuştu. Ufaklıkların her biri artık kendi baş harfini pek güzel çizebiliyordu ve bir ufaklığın, küçük bir arkadaşının yanaklarına çamur ve annatto ile özenle bir A ya da bir É çizdiğini ve sesini mırıldandığını görmek ender değildi: AAAA A-A A… AA A A-A- A-A!

Antônio bir gün sayılarla başlamaya söz veriyordu kendine; ama şimdilik acele yoktu: eğlenilecek koskoca bir kelimeler dünyası vardı.

Baş harflerden tam kelimelere geçmek daha az kolay oldu; en küçükler çabuk sıkıldı ve kertenkelelerle çakıllarla oynamaya döndü; ama büyükçeler oyunu çok ciddiye aldı: her şeyde olduğu gibi, bütün çocuklar her yeni keşfin dibine inmek ister; onu söküp baştan monte etmedikçe, ona hâkim olduklarını hissetmedikçe.

Antônio ne kadar zorlasa da, yıllar önce kendi adını yazmayı ve okumayı öğrenmesinin ne kadar sürdüğünü hatırlayamadı. Ona kocaman görünen bir dersliğin, toz ve tebeşir ve terli çocuk kokusunun, kâğıdını kirleten, hindistancevizli şekerlemelerden yapış yapış olmuş parmakların bulanık bir anısı vardı. Yine de annesinin doğum gününde bunu kusursuz yapabildiğini hatırlıyordu; kocaman kelebekler ve imkânsız çiçekler çizili bir tebrik kartına harf harf yazmak için: demek çok sürmemişti, o zaman.

Ve gerçekten de o yemyeşil derslikte, kurbağa sıçrayışları ve böcek uğultusu arasında, ayaklarla silinen çamurlu toprak kara tahtalar üzerinde, herkesin kendi adını ve özellikle ilhamlı olduğunda arkadaşlarınınkini de, biraz kararsızlıkla olsa da, çizebilmeyi öğrenmesi çok sürmedi.

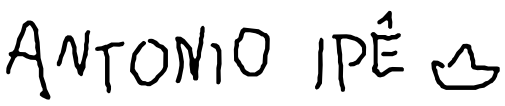
Böylece Antônio bir adım daha denedi. Ufaklıkların ırmağa gitmekten söz ettiklerini duydu: “ipê”, ırmak kelimesini bir süredir zaten biliyordu; dikkatlerini çekti ve yere, I P Ê çizerek kelimeyi güzel güzel heceledi ve defalarca tekrarladı. Ama çocuklar anlamış görünmedi; biri güldü, biri omuz silkti; hepsi koşarak uzaklaştı, ırmakta yüzmeye. Evet, çok zor; şu işaretin sen, ötekinin arkadaşın olduğunu anlamak başka; her şey için bir işaret olabileceğini, toprağa her kelimenin, her şeyin çizilebileceğini, “ırmak” daha ağaçların ardında gizliyken tozun içinde ortaya çıkarılabileceğini anlamak başka; çok zor, doğru, yazık.

Antônio doğruldu ve bir iç çekişle ırmağa yöneldi; evet, tam banyo vaktiydi.

Birkaç sabah sonra Antônio birkaç yeni top biçimlendiriyordu; çocuklardan öğrendiği, yavaş ve epey sıkıcı bir işlem; çocuklar ise hiçbir yerde görünmüyordu. Normaldi: çocuklar her sabah bulunmazdı; bazen grup hâlinde upuzun kertenkele ya da kurbağa avlarına çıkarlardı; bazen bütün günü meyve ve kuş yuvası arayarak ağaçlara tırmanmış geçirirlerdi; bazen büyükleri oynarken izlemeye açıklığa giderlerdi. Yapraklardan ve çamurdan biraz bıkmış halde onları aramaya gitmeye karar verdi.

Ortalıkta topla oynamıyorlardı ve *shabono*nun konuksever gölgesinde de değillerdi; yalnızca ormanın binlerce sesinin aralıksız uğultusunun hüküm sürdüğü açıklıkta da değillerdi; o sesler dillerininkine öyle benzerdi. Belki Antônio’nun hâlâ dalmaya cesaret edemediği o sonsuz yerlerden birine girmişlerdi: ona aşılmaz yaprak ve çalı duvarları gibi görünen geçitler, gözlerine görünmez patikalar, tırmanılması imkânsız görünen ağaçlar.

Biraz bozulmuş halde açıklığa döndü, sabahı tek başına geçirmeye razı; derken birdenbire yerde bir şey gördü, çalılığa dalan birçok patikadan birinin yanında. Gördüğüne inanmaya cesaret edemeden yaklaştı; kalbi çarparak toprak zemine kazınmış işaretlere bakıyordu:

Gerçek olabilir miydi? Kalbi çarparak ırmak patikası boyunca atılırken düşünüyordu: hayır, gerçek olamaz; gerçekten göründüğü şey olamaz.

İlk gördüğü, suyun yanındaki yaprakların arasında, ona heyecandan pırıl pırıl gözlerle bakan, ince bacakçıkları üzerinde titreyen Amiajè oldu. Besbelli arkasında bir şey saklayarak öne çıktı; çok geçmeden öteki çocuklar izledi onu; hepsinin tavrı ürkeklikle alay arasındaydı ve hepsi elinde bir şey saklıyordu. Büyükçe oğlanlardan biri cesaretini topladı ve heyecanla kıkırdayarak Antônio'yu elinden tutup ırmağın yukarısında, suyun çok sakin, neredeyse durgun olduğu bir kıvrıma doğru götürdü. Antônio ufaklıkların arkasına bakmaya çalıştı ama yapraklardan başka bir şey seçemedi.

Irmağa varınca bütün çocuklar kıyı boyunca dizildi ve Antônio'nun gördüğü şey onun nefesini kesti. Her biri arkasında, bilinmeyen bir bitkinin geniş yapraklarından yapılmış bir iki kayık saklıyordu. Antônio, ırmak, kayıklar: gerçekten bir mesajdı bu; benim için yazılmış bir mesajdı. Gözleri gururla dolu ufaklıklar kayıkçıklarını su yüzüne bıraktılar ve yavaş, yeşil bir geçit töreni oluşturdular. Kayıklar uyuşuk akıntıya kapıldı ve aşağı doğru yöneldi; bazıları hafifçe yüzerek, bazıları alabora olarak ya da birbirine takılarak.

Ama Antônio o minicik batışları göremiyordu: gözleri yaşlarla doluydu.

2.15 Kadınlar

«Sizce hiç hamağını birinin yanına asacak mı?»

«Hiç asmamış… gerçekten mi?»

«Hayır, bunca zaman hiç yapmadı, bir kez bile.»

«Belki ilgisini çekmiyor; belki yalnızca topla oynamayı sevenlerden.»

«Belki beceremiyor. Beceremediği bir sürü şey var. Tapir avlamayı denediği zamanın hikâyesini hiç duydunuz mu? İşte, belki o işi de tapir avlamak kadar iyi beceriyordur.»

«Ahahahah!»

«Eheheheeh!»

«Ama belki fazla zaman geçmedi.»

«Ah evet, geçti. O geldiğinde karıncayiyenlerin doğurduğu aydaydık; o ay çoktan döndü ve geçti.»

«Çok iyi hatırlıyorsun onu. Dikkatliydin; belki ilgini çekiyor? Belki hamağı onunla sen asmak istersin?»

«Hihihihihi!»

«Ahahaha hayır, ne diyorsun! Bütün ruhlar gülmekten kırılırdı! Gerçi birinin yanına hamak asalı o kadar uzun zaman oldu ki, neredeyse neredeyse…»

«Eheheheheh! Senin gibi buruşmuş bir maymunu o ister mi sandın?»

«Maymun olsun daha iyi; senin gibi tüyleri dökülmüş yaşlı bir tukan olmaktansa.»

«Ahaha! Yaşlı tukan da bana mı? Sen bütün anakondaların ninesisin!»

Antônio çabucak, yalnızca cadı sandığı şifacı kadın Ayìndé'nin değil, köyün bütün yaşlı kadınlarının da gözdesi hâline gelmişti: beceriksizliği ve farklılığı hoş bir yenilik esintisi getirmişti; gelişinin üzerinden aylar geçmiş olmasına rağmen gülünç sahneleri art arda sıralamaya devam ediyor, kıkırdamaları ve dedikoduları besliyordu. Dille hâlâ çok zorlanıyordu ve birkaç kelime öğrenmiş olmasına rağmen bu, en ilkel bir konuşmayı bile yapmaya yetmiyordu; ama yine de onlar için büyük eğlence konusu olduğunu anlıyordu.

Sonuç olarak bu onu pek sarsmıyordu: kesinlikle kahkaha uyandırmak, hınç ya da başka olumsuz duygular uyandırmaktan iyidir; üstelik hanımlar ona iyi davranıyor ve aklına olmadık bir iş koyduğunda ona yardım ediyordu.

Hayır, sorunlar oradan gelmiyordu. Antônio'nun korktuğu, genç kadınlardı. Bu kalış aylarında Antônio köyün âdet ve törelerini bir antropologun yapacağından daha büyük bir özenle gözlemişti: kötü ihtimalle bir antropologun hatası yanlış bir araştırmaya dönüşürdü; oysa Antônio, nazik bir konuya yaklaşımda kendi hatasının kendisine ciddi belalar açabileceğinden korkuyordu. Ve hangi konu karşı cinsle ilişkilerden daha naziktir?

Kendine bir kız bulmaktan hoşlanmayacağı değildi; ama nasıl davranacağını hiç bilmiyordu. Daha Macapá'da, doğup yaşadığı ortamda, hiç çapkın olmamıştı; hatta yaklaşımlarda hep epey beceriksizdi; bunca zaman sonra hâlâ biraz içini yakan Isabel meselesinin gösterdiği gibi. Burada ise nereden başlayacağını hiç bilmiyordu. Anladığı tek şey, evlilik töreni ya da benzeri bir şeyin yok gibi görünmesiydi. Yeni çiftlerin oluşması, onu sadeliğiyle büyüleyen bir biçimde oluyordu: bir noktada bir adam hamağını bir kadınınkinin yanına asıyordu (ya da tersi: kadının inisiyatifi aldığı epey vaka görmüştü) ve o andan itibaren o bir çiftti. Hepsi bu.

Ama bu çiftler nasıl doğuyordu, ona hâlâ büsbütün karanlıktı. Bir hamağı hiçbir şey yokmuş gibi şuraya ya da buraya koyuvermek ona fazla kaba geliyordu; o ândan önce bir tür kur yapma olduğundan emindi ama işleyişini saptayamıyordu. Bir bakış oyunu yeterli miydi, sonra hemen hamak mı? Yoksa bir süre sevimli görünmek mi gerekirdi? Ve nasıl; burada bir kıza ne sunulur, bir Hindistan cevizi mi, ölü bir yılan mı, ara öğün için bir kertenkele mi? Ve senden daha önde gelen bir erkeğin (yani köyün bütün öteki erkeklerinin) o belli hamağa ilgi duyup duymadığını nasıl bilecekti?

Hem zaten fazla gençtiler, fazla. Antônio, ders verdiği okulun öğrencilerini düşünüyordu: hayır, sözü bile edilemez. Antônio, orada, köyde, bunun kendisine ait bir tabu olduğunu anlıyordu; ama önemi yoktu: tabuydu ve tabu kalıyordu. Bu, onu "evlilik çağındaki" kızlardan kaçınmaya çalışmaya götürüyordu; bazen mahcup sonuçlarla: bir genç kızın kollarında bir hamakla ona doğru kararlı adımlarla geldiğini gördüğü akşam gibi. Antônio kendi hamağından fırlamış, tökezleyip yüzüstü düşme tehlikesi geçirmişti; sonra paniğe kapılıp başka ne yapacağını bilmeden, hamağını tutan ahşap kancayı kırmıştı: «Burada hamak asılmaz». Kız yine de ona doğru gülümseyerek ilerlemeyi sürdürmüş, sonra ona bakmadan bile onun mevziini geçmiş, yüzünde zarif toprak rengi çizimler olan uzun boylu bir gencin yanına hamağını asmaya gitmişti; zavallı Antônio'yu donmuş bırakarak ve sahneye tanık olan birkaç yaşlı kadında büyük bir neşe uyandırarak.

Bir kız vardı, doğrusu; ötekilerden kesinlikle birkaç yaş büyük ama yine de çocuksuz; hamağını da biriyle astığını hiç görmemişti. Biraz kendi başına durma eğilimindeydi; onu öteki kadınlardan ayıran bir şey vardı: yüz çizgilerinde değişik bir şey vardı; derisine yaptığı çizimlerin kendine özgü bir üslubu vardı; süs olarak kullandığı çiçekleri düzenleme biçimi de özeldi; ördüğü sepetlerin düğümleri bile… yani, Antônio, onu çok iyi gözlemişsin anlaşılan; kadınlarla işi olmamaya karar vermiş biri için çok iyi; bela istemeyen biri için biraz fazla iyi; onu santim santim betimleyebilirsin madem. Evet, kabul edelim; onu daha yakından tanımak isterdim. Belki ona herkesin pek beğenir göründüğü şu sarı yemişlerden biraz armağan etmeyi deneyebilirim; güzel parlak bir yaprağa sarılmış belki; belki bir çiçek de ekleyebilirim; ya da belki mavi bir kurbağacık. Lanet dil; iki kelimecik edebilseydim keşke; hikâyesinin ne olduğunu öğrenmeyi bile isterdim.

2.16 Janaína

Anlatılmayan hikâyeler vardır; ya da ancak kişinin kendine anlattığı, yalnızken; bir yerin ne kadar uzak görünebileceğini, iki kere on ayın ne kadar upuzun bir zaman olabileceğini düşünebildiğinde.

Kendi başına duran kızın, farklı boyananın geldiği yerin erişilemez derecede uzak olması, daha çok onun bir dileğiydi. Adı Janaína'ydı ve köyünü terk edeli neredeyse iki yıl oluyordu.

«Er geç onu öldüreceğim» demişti Janaína, Guiomar'a.

«Şşt! Ne diyorsun, deli misin?»

«Artık dayanamıyorum, ne yapacağımı bilemiyorum.»

«Bilmen gereken sen değilsin. Ruhlar bilir. Ve ruhlar senin Yarimi'nin kadını olduğuna karar verdi; bilinecek başka şey yok.»

«Aslında ruhların böyle dediğini söyleyen Yarimi'ydi; bana ruhlar bir şey demedi.»

«Şşşt! Gerçekten delirmişsin sen! Ne diyorsun? Tanrılarla konuşan Yarimi'dir, biliyorsun; neden seninle konuşsunlardı ki?»

«Neden o hayvanla kalmam ve hep onun dediğini yapmam gerektiğini açıklamak için.»

«Ruhlar bilir bunu ve kesinlikle onu sana söylemeleri gerekmez; köyün reisine söylerler. Hem bence ruhlar sana kızgın; seni alalı birçok ay geçti ve hâlâ çocuğun olmadı.»

«İyi ki de gelmediler. Öyle konuşmak senin için kolay. Tanrılar sana o iyi adam Tooru'yu yazdı, uluyan maymunu değil. Bir kez daha bana dokunmayı denerse onu gerçekten öldürürüm.»

Ama o sefer Guiomar "Şşt" dememişti. O sefer omzunun ardındaki bir noktayı dehşet içinde sabit gözlerle izlemekle yetinmişti.

Janaína dönmüştü ve Yarimi'yi görmüştü; durmuş rüzgârın sessizliğiyle bir palmiyenin ardından çıkagelmişti ve ona kötü gözlerle bakıyordu.

Plan basitti. Onu değişim içkisiyle sersemletecek ve uykuya yığılınca harekete geçecekti. Yüreğinin derininde, onu gerçekten öldürecek cesareti olmaması biraz içini acıtıyordu; ama kötü ruh oydu, kendisi değil. Ve bir kötünün yönetmesine izin veren köy, kötü bir köydür: kaçmak kolay bir karardı, pişmanlıksız; neden daha önce aklına gelmediğini anlamıyordu. Irmağa gidecek, bir kano alacak ve gücü yettiğince, köylerin en uzağına kadar kürek çekecekti. Birçok ay önce barış ve armağan değişimi törenleri için bu köylerden ikisinde bulunmuştu ve onlara nazik insanlar oturuyor gibi gelmişti. Onunki bütün ormanın en kötü köyüydü, diye karar verdi Janaína; ve ruhlar onu oraya gönderip o maymunla eşleştirecek kadar kötüydülerse, eee… Janaína düşünceyi tamamlamaya cesaret edemiyordu ama gönlünde açıktı: bu ruhlar saygıyı hak etmiyordu ve o uğursuzluğa katlanma vakti kesinlikle geçmişti.

Yarimi değişim içkisini severdi. O akşam Janaína, gözlerini yerde tutarak, ona durmadan içki dökmüştü; öğleden sonra söylediği çirkin sözler için özür işareti olarak kendi payını da ona sunarak.

Kritik an dördüncü çanaktan sonrasıydı: genellikle Yarimi o noktada coşar ve bir hiç onu saldırganlaştırmaya yeterdi. Ama o akşam her zamankinden sakin kalmıştı. Beşinci çanağı da içmişti ve altıncının ortasında sarhoş halde uykuya dalmıştı.

Yazgı benden yana, diye düşünmüştü Janaína; yaprakların arasından, gürültü yapmadan ve kimseyi uyandırmadan nerede yürüdüğünü anlamaya yetecek kadar süzülen neredeyse dolunayın ışığına bakarak. Yeni köyde onu nasıl karşılayacaklarını düşünmemeye çalışıyor, her bir adıma odaklanıyor, kendi sessizliğine hayran oluyordu. Bu becerinin ve kürek çekmenin, kaçışı için elzem olacak iki becerinin, kendisine maymun tarafından öğretilmiş olduğunu düşününce gülümsüyordu. Hiç değilse bir işe yaramıştı. Sessizliğini dinlemeye öyle odaklanmıştı ki köyün sınırından dışarı ayağını atar atmaz duyduğu o çok güçlü sesin ne olduğunu başta anlamamıştı. Nasıl bir hayvan olabilirdi ki?

Yarimi'nin birçok kusuru vardı; bazılarını bazen kendisi de kabul etmeye hazırdı. Ama aptal değildi. Ruhlar köyün başına asla bir aptal koymazdı. Ruhların neden ona bir çocuk bile veremeyen o saygısız ve söz dinlemez kadını başına sardığını uzun süre merak etmişti; ama şimdi her şey açıktı: bu, ruhunu çelikleştirecek bir sınavdı. O gün ondan kurtulma fırsatı çıkacaktı ve hemen ertesi gün başka bir kadın alabilirdi; hangisi olduğuna karar vermesi yeterliydi.

O akşam sevgili içkisinden tek damla bile içmemişti. Kadın ona her çanak getirdiğinde o yalnızca dudaklarını değdirmiş, minicik bir yudum almış ve o uzaklaşır uzaklaşmaz onu çanağa geri tükürmüş, sonra da yere boşaltmıştı. Altıncı çanaktan sonra temsilin tamamlandığına karar vermiş ve bıçağı el altında tutmaya özen göstererek uyur gibi yapmıştı.

Janaína'nın kalktığını duyunca elini kabzanın üstünde sıkmış ve saldırıyı beklemişti. Büyük şaşkınlığına, kadın onu öldürmeye kalkmamış, kulübenin dışına yönelmişti. Yarimi o zaman niyetinin ne olduğunu anlamak için peşine düşmüştü ve köyden çıkmakta olduğunu görünce anlamıştı: ruhların lanetlediği o kadın onları terk etmeye karar vermişti. Her türlüsünden beter bir hakaret: Yarimi'nin reis olduğu köyü kimse terk etmezdi. Derin bir soluk almış ve sonra alarm çığlığını avazı çıktığı kadar salmıştı.

Düşünmeye vakti olsaydı, Janaína nerede hata ettiğini, planının neden bu kadar erken ve sefil biçimde bozulduğunu kendine sorardı. Belki ruhların ona biçtiği rol üzerine kafa yorardı; ya da belki her şeyi yanlış yaptığını, ruhların mesajını kabul edip önüne konan hayatı yaşaması gerektiğini bile düşünürdü.

Ama Janaína'nın düşünecek vakti olmamıştı. Ancak harekete geçmeye ve koşmaya. Yarimi'nin, birkaç saniye sonra dehşet içinde tanıdığı çığlığıyla uyanan köyün en yetenekli savaşçılarından bazıları çoktan uyanmış, ne olup bittiğini ve ne yapılacağını anlamaya çalışarak oraya buraya koşmaya başlamıştı. Kargaşada, bazılarının tam ırmağa doğru yöneldiğini görmüştü; kendine çizdiği kaçış yolunu kesiyorlardı. Hızla yön değiştirmiş, ırmaktan uzaklaşıp ormanın sıklığına dalmıştı. Biri onu koşarken görmüş ve yardım çağırarak peşine atılmıştı. Bilinçli olarak nereye koştuğunu bilmiyordu; koşuyordu, o kadar; ama içgüdü onu, belki kurtuluşunu belki de sonu temsil edecek noktaya doğru yönlendiriyordu. Kesinlikle serüveninin dönüm noktasına.

Soluk soluğa koşmayı sürdürmüştü ve ağaçların sıklığından, takipçilere hâlâ biraz üstünlükle çıktığında her şey aydınlanmıştı, gerçek anlamda da.

Ay kayaları, ırmağın ışıldayan suyunu ve şelalenin etkileyici, çok yüksek ve dar düşüşünü aydınlatıyordu. Bütün ormanın en yüksek ağacından daha yüksekti: su, iki dar kaya levhasının arasından geçerek aşağıya, çok daha alçaktaki küçük bir göle dökülmek üzere düşüyordu. Köyün efsaneleri, atlamaya yetecek kadar yiğit çıkmış eskilerden bazılarından söz ederdi ve birçok

gözüpek genç sık sık gidip denemekten söz ederdi; ama yaşayan hiç kimse buna cesaret edememişti.

Janaína hemen atlamamıştı. Şelalenin kıyısında durup takipçilerin çıkacağı noktaya gözünü dikmişti; aralarında Yarimi'nin de olmasını umuyordu; ikisinden hangisinin daha cesur olduğunu ona göstermek için. Ve öyle olmuştu. Ay ışığı, gözlerini görmesine yetecek kadar güçlü değildi; ama gerek de yoktu. İfadedeki değişim kusursuz biçimde sezilebiliyordu: onu yakalamış olmanın kesinliğinden kuşkuya, döndüğünde ve aşağı atladığında inanamayışa.

Ormanda ırmağın akışını izleyerek günlerdir dolaşıyordu; kimseye rastlamadan. Yiyecek ve su edinmekte sorunu yoktu ve kaçışın neredeyse mucizevî başarısı ona kocaman bir manevi güç vermişti. Zor durumda değildi. Yine de o uzun yalnızlık onu biraz tedirgin etmeye başlıyordu: şelaleden sonra bu kadar uzun bir mesafede köy olmamasını beklemiyordu. Böylesi daha iyi, diye bulmuştu kendini düşünürken; ne kadar uzaklaşırsam o kadar iyi.

Beşinci günün alacakaranlığıydı; geceyi geçirecek bir yer arama vakti yaklaşmıştı ve tam o anda, papağan seslerinin üzerinde, ağaçların ötesinden çocuk sesleri duymuştu.

2.17 Kelimeler

«Tuhaf'ın çocuklarla yaptığı şey, şu şekiller, büyü mü?»

«Hayır, Kirimà, büyü değil» dedi Itátakûara esneyerek; hamakta uyuşuk uyuşuk sallanırken. Pek ilgili görünmüyordu: «Tuhaf'ın adı Antônio, biliyorsun; ve hiçbir büyü yapmaya yetenekli değil, ben söylüyorum sana. Bütün köyde ruhların uğraşmaya heves edeceği ondan daha az biri yoktur. Yalnızca bir oyun, kafana takma.»

«Ama nasıl bir aptal oyun bu? Şekiller insanın üstüne boyanır; tozun içine çubukla çizilmez. Budala bir oyun, görülmüş şey değil, hoşuma gitmiyor.»

«Onların Tuhaf çocuklarının oynadığı bir oyun olsa gerek. Bir oyun için kaygılanma. Tehlikeli değil, değil mi?»

«Hayır… hayır, birbirlerine zarar verebilecekleri görünmüyor. Ama hoşuma gitmiyor.»

«Senin hoşuna gitmeyen bir sürü şey var, Kirimà» diye kıkırdadı şaman, hamağın içinde daha iyi yerleşerek; «bırak onları rahat; yalnızca çocuklar, yalnızca oynuyorlar.»

O oyun Antônio için çok yararlı çıkmıştı: hiç öngörmemiş olmasına rağmen, onları yazmak zorunda kalınca bir sürü yeni kelime öğrenir buldu kendini; Dil'de öncesine göre çok daha hızlı ilerliyordu.

Ama çocuklar, işaretlere alıştıkça – ve dilleri yazılmaya pek az elverişli olmasına rağmen – o oyunun onlara olağanüstü bir gizli iletişim aracı sağladığını çok geçmeden keşfetmişti; yetişkinlerin ve ihtiyarların hiçbir şey bilmediği, onların denetiminden sıyrılmak için müthiş bir araç.

*Shabono*nun dışına IPÊ çizebilirdin ve ötekilerden daha geç uyanmış çocuklar, arkadaşlarının aşağıya, ırmağa oynamaya gittiğini bilirdi. Patikanın yanında OPIÌ görürsen arkadaşların meyve toplamaya gitti demekti; kıyıda yumuşak çamura kazınmış PUTÚ bulursan ötekilerle topla oynamak için açıklığa koşabilirdin.

Ateşin yanında AYÌNDÉ TATLI görmek rahattı çünkü şifacı kadının leziz manyok ve bal mamasını hazırladığını anlıyordun ve biraz beceriyle ondan hiç değilse bir avuç aşırabilirdin; kulübenin girişinin yanında YBOTYRA KIZGIN okumak yararlıydı çünkü yaşlı Ybotyra'nın kötü ruh hâli günlerinden birinde olduğunu ve taşlanmak istemiyorlarsa çocukların ondan uzak durmasının iyi olacağını biliyordun.

Biraz daha az yararlı olan – ama oğlancıkların ilerlemesiyle fazlasıyla övünen Antônio'nun kaçınılmaz olduğunu bildiği – şey, o yeni silahın kendi aralarındaki kavgalarda kullanılmasıydı: meydanın tam ortasına çizilmiş kırıcı bir CAUÊ TAPİR'i, Antônio ikisi de fena hâlde gücenmiş olan çocukları barışmaya zorlamadan hemen önce yazılmış, çok daha büyük harflerle kanlı bir MOACIR KAKA izlemişti.

İşte bu yüzden bir öğleden sonra onları sırıtırken duyunca pek şaşırmadı; katıla katıla, gözlerinden yaşlar gelene dek gülen gruba yaklaşınca, tam Itátakûara'nın hamağının altında büyük bir özenle ITÁ KOCA GÖBEK çizilmiş olduğunu gördü. Onları azarlaması gerekirdi elbette; ama kendini mutlulukla uykuya bırakmışken hamaktan aşırı olgun koca bir mango gibi taşarak yavaşça sallanan şamanın – nesnel olarak görkemli – karnına bakınca, bir kahkahayı bastırmaktan başka bir şey yapamadı; çevresinde oğlancıklar yerlere yuvarlanıyor, gülmekten kırılıyordu.

Ama çok daha az güldü; hatta mahcubiyetten kızararak alevlendi – ve o çok tehlikeli oyunu yalnızca çocuklara öğretmiş olduğu için gökyüzüne şükrederek – birkaç gün sonra sabah erkenden *shabono*nun gölgesinden çıkarken bir güruh oğlancığın göz ucuyla kaçıştığını, kıkırdayarak her yöne dağılıp dalların arasına saklandığını gördü; ve ayaklarının önünde, tam eşikte, üç yuvarlak taşla süslenmiş olarak ANTÔNIO JANAÍNA SEVİYOR yazısını buldu.

2.18 Uzak

«Sana o olduğunu söylüyorum, eminim,» diye diretti Yamandé, «sana bunu defalarca anlatmadım mı? Leeenā bana demişti ki: ona iyi bak. Ona iyi bak çünkü bu tırtıl öteki tırtıllar gibi değil. Bu, hayatında yiyeceğin en güzel şey. Manyokta bir delik açtı, onu içine koydu ve haklıydı. Bir daha onun kadar güzel hiçbir şey yemedim ve nasıl göründüğünü bir daha unutmadım; onu yeniden bulmayı ne zamandır umuyorum bilmiyorsun. Sana o olduğunu söylüyorum.»

«Bunu bana tekrar tekrar anlattığını biliyorum,» diye karşı çıktı Piata, «ve sana yineliyorum: sorun bu değil. Sorun, onun bunu asla yemeyecek olması.»

«Ama çok güzel diyorum sana. Neden yemesin ki?»

«Çünkü tırtıllar ona iğrenç geliyor.»

«Tırtıllar ona iğrenç mi geliyor?»

Bu kez şaşıran yalnız Yamandé değildi, öteki çocukların da neredeyse hepsiydi: «Sen nereden biliyorsun?»

«Çünkü onu gözledim ve onları hiç yemediğini fark ettim.»

«Ama yanılmışsındır; Tuhaf olduğu tamam ama o bile o kadar tuhaf olamaz, tırtılları herkes sever. Bence ona götürelim, göreceksin sevinecek. Doğruyu söyle; ona götürmek istemiyorsun çünkü onu sen yemek istiyorsun.»

Piata yapılacak iş üzerine düşündü ve sonra durumun, kendi büyük sırrını açığa vurmayı hak edecek kadar ciddi olduğuna karar verdi.

«Hayır. Sana tırtılları sevmediğini söylüyorum. Ve bunun bana neden tuhaf görünmediğini biliyor musun? Çünkü ben de sevmiyorum.»

«Tırtılları sevmiyor musun?»

«Hayır. Hem yalnızca sevmiyorum; bana doğrudan iğrenç geliyorlar.»

«Tırtıllar sana iğrenç geliyor.»

«Evet.»

«Peki neden yiyorsun?»

«Çünkü yemem gerek.»

Piata hepsinin en irisi, en çok ve her şeyi yiyen olduğu için, ya da hep öyle sandıkları için, bu açıklama daha da sarsıcıydı.

Çocukların üzerine uzun bir sessizlik çöktü.

Onu Moacir böldü: «Ben de sevmem. Ama ben onları hiç yemem.»

«Nasıl beceriyorsun?» diye sordu Piata, gözleri umutla ışıldayarak.

«Yiyor gibi yaparım; sonra kimse beni görmediğinde onları sıyrılmış kemiklerin arasına ya da rastgele bir yere saklarım.»

«Kurnaz!»

«Ama yani sana göre gerçekten onun hoşlanmaması tehlikesi var mı?» diye sordu bozulmuş bir Yamandé.

«Evet.»

«Yazık. Onun bize hazırladığı o tuhaf topa karşılık ona bir armağan vermeyi çok istiyordum.»

«Ben de. Göreceksin, başka bir şey buluruz. Ve üzülme: çok sevdiğini söylediğin o tadı yeniden tatmak üzeresin.»

Evet, özel tırtıl. Çevrelerine baktılar ama kaybolmuş gibiydi. Sonra Cauê'nin gruptan uzaklaştığını fark ettiler ve onu açıklığın öbür yanında, Antônio'ya yaklaşırken, ona bir şey uzatırken gördüler. O uzaklıktan ne olduğunu göremezlerdi ama hepsi bunun dolma bir manyok olduğundan emindi. Arkadaşlarının adını haykırarak koşmaya başladılar.

Antônio, Cauê'nin kendisine içinde kocaman, mide bulandırıcı bir tırtıl olan bir kök uzatmasını izliyordu. Bunun çocuğun bir iyi niyet jesti olduğundan neredeyse emindi; belki bir gün önce yaptığı kauçuk topa teşekkür. Ama tırtılı yemek mi? Şimdiye dek onlardan hep kaçınmayı başarmıştı; tepsilerden et, balık ve sebzeleri seçerek ve tırtılları bir kenara bırakarak; yerlilerin buna kesinlikle sevindiğine emindi, onlara bayılıyor gibiydiler çünkü. Ama şimdi kaçışı yoktu. Belki onu kaldırıp çocuğa verebilir ve manyoku kendisi mi yiyebilirdi? Bunu düşünürken Cauê bu olağandışı dolgulu sandviçe iri bir ısırık attı, çiğnedi ve «Ang-uàààà» dedi; Antônio bunun "çok güzel" demek olduğunu artık öğrenmişti (çocuğun yüzünün doğruladığı gibi); ve kocaman bir gülümsemeyle lezzetin geri kalanını Antônio'nun ellerine bıraktı.

Antônio zaman duygusunu çoktan yitirmişti. Köye varışından bu yana ne kadar geçtiği hakkında belli belirsiz bir fikri vardı; ama biri ona o anda saatin, Rio de Janeiro saatiyle 9, 11 Eylül 2001 olduğunu söyleseydi, Antônio, manyokun içinde ezilmiş tırtılı gözleyerek, ona kesinlikle (kullanılmamaktan giderek kararsızlaşan bir Portekizceyle) şöyle yanıt verirdi: «Beni ne ilgilendirir? Benim çözmem gereken çok daha acil sorunlarım var.»

Beş bin kilometre kuzeyde, her bakımdan öyle uzak bir yerde ki evrenin öbür ucunda bile olabilirdi, Isabel televizyona donmuş bakıyordu. Antônio'yu düşünmeyeli çok oluyordu. Bir önceki yıl bazı işleri halletmek için Macapá'ya dönmüş ve onun ormanda hâlâ kayıp olduğunu ve artık bulunmasına dair umut kalmadığını öğrenmişti.

Şimdi, birdenbire, aklına, pilotu intihar etmeye karar verip bütün yolcularıyla birlikte denize çakılan o uçağın trajedisinin onu ne kadar sarstığı geldi ve düşündü: iyi ki öldün, sevgili Antônio. Böylece bu dehşeti görmek zorunda kalmadın.

İkinci uçağın WTC'ye çarptığı bilmem kaçıncı tekrarda Isabel kendini toparladı, bir küçük sırt çantası aldı, içine cep telefonunu, iki şişe koydu. Bütün dünyanın medyası delirmiş olacak. Gidip bir çevirmene ihtiyaç var mı bakalım. Histerik bir kahkahayla düşünceyi tamamladı: "Var mı?" Ha ha. Ve evden dışarı koştu.

2.19 Dünya Kupası

Hanımlar beyler, iyi akşamlar. Tokyo'dan canlı yayınla size Hollanda-Arjantin'i sunuyoruz; 2002 dünya futbol şampiyonası çeyrek finali. Takımlar şimdiden sahaya giriyor; Hollanda geleneksel toprak rengi puantiyeli formasıyla, Arjantin ise güzel çizgili kahverengi formasıyla. Seyirci büyük günlerin seyircisi: en az 30 çocuk, bir dolu papağan ve sayısı belirsiz böcek ve tehlikeli hayvan. Ama sessizlik, ulusal marşların vakti.

Antônio, kendi kendine yapmakta olduğu naklen yayını kesti, buyurdu: «A'iybò» ve çocuklar sıraya girdi; tam da yapmalarını umduğu şeydi. Bir gurur dalgası içinden geçti; bunu telaffuzunun kusursuzluğundan değil de ne yapacaklarını çoktan anlamış olduklarından yapmış olabilecekleri güçlü kuşkusuyla yumuşayarak. Üçüncü çeyrek finaldi. İlkinde Japonya şaşırtıcı biçimde İtalya'yı yenmiş, maçları yönlendirmek istemeyen ama gizliden gizliye daha gerçekçi sonuçlar uman Antônio'yu üzmüştü. İkincisinde Almanya, Danimarka'yı 8'e 5'le halletmişti. Tabloyu tamamlamak üzere sonra Brezilya-Hırvatistan gelecekti. Antônio «Hollanda!» dedi, toprak rengi puantiyeleri gösterdi ve marşı söylemeye başladı; Hollandalı oyuncular büyük bir coşkuyla eşlik ederek:

«Poropò,

poropò,

poropoppopoppopopò.

Poropò,

poropò,

poropoppopoppopopò.»

Bir süredir çocuklar futbol oyununun ana kurallarını iyice özümsemiş görünüyordu ve Antônio köyün birkaç turnuvasını da düzenlemişti; gerçi bunlar gerçeklikten çok onun kafasında geçen turnuvalardı, çünkü Antônio gruplar, puan cetvelleri, skorlar kavramlarını açıklamaktan çabuk vazgeçmişti ve onların dilinden öğrendiği şey de işe elverişli değildi.

Belki de bütün dillerinde işe elverişli kelimeler yoktu; ona "Aca-aaaaa!" diyorlardı, basitçe "Dil". Nasıl olsa çocuklar oynuyordu, o puan cetvellerini kendi başına yeniden kuruyordu ve herkes böyle mutluydu. Daha iyileştirmek için bir şey yapılabilirdi; her zaman daha iyileştirilebilir; ama Antônio'nun aklına ne olduğu gelmiyordu.

Ta ki bir akşam, geride bıraktığı dünyayı yeniden düşündüğü o görece az akşamlardan birinde, ne yapacağı fikri gelene dek. Düşüncesi Kore ve Japonya'daki Dünya Kupası'na uçmuştu. Antônio, tamamlanışını gördüğü gebelikleri hesaba katarak, ormanda muhtemelen iki buçuk ya da üç yıldır bulunduğunu hesaplamıştı: demek ki 2002 Dünya Kupası kısa süre önce oynanmış olmalıydı ya da belki o anda bile oynanıyordu. Antônio, takımların renkleri ve ulusal marşlar gibi törensel öğeleri katmanın hem eğlenceli hem de çocuklarca anlaşılır olabileceğini düşündü.

Ertesi sabah, uyanır uyanmaz, iyi korunaklı bir toprak parçasını özenle düzeltti; oraya sivri bir çubukla ilk Amazon hayalî dünya kupasının maç tablosunu çizdi. İşleri fazla karıştırmamak için grup aşamasını atlayıp doğrudan çeyrek finallere geçmeye karar vermişti. Bütün büyük takımları seçmişti; Fransa hariç: onun 98 Dünya Kupası'nda Brezilya karşısındaki zaferi, bağışlanamayacak

kadar hâlâ taze ve acılı bir hakaretti. Antônio'nun hayalinde, yani, lanet Zidane'lı Fransa, ev sahibi ülke tarafından olay yaratacak biçimde elenmişti.

Ayrıca tabloyla maçlar arasındaki ilişkiyi anlaşılır kılmak için ulusal bayrakları değil takım renklerini kullanmaya karar vermişti. Sonra bu renkleri doğrudan oyuncularının henüz olgunlaşmamış bedenlerine boyayacaktı.

İlk sorun burada çıktı: ilk iki takımı oluşturduktan sonra, "Japonya" oyuncularını göğüslerine güzel bir kırmızı daire boyamaya karar vermişti; Yamandé ve arkadaşları buna bayılır görünmüştü. Kırmızı daire öyle güzeldi ki "İtalyan" oyuncular da kendilerine bir tane boyatmak istedi; onları dalgalı kara çizgilerle boyanmaya ikna etmek azımsanmayacak bir sabır gerektirdi.

İkinci sorun ulusal marşlar ânında çıktı: Antônio, Japon millî takımı hakkında hemen hiçbir şey bilmediğini fark etmişti; marşından başlayarak; ve onun yerine Marseyyez'i kullanmaya karar vermişti. Ama önce Fratelli d'Italia'ya girişmişti; Brezilya marşı dışında müziğini ve birkaç kelimesini iyi hatırladığı tek marş oydu. Ve baştaki "Poropò, poropò" çocuklar arasında öyle büyük bir coşku uyandırdı ki onları bundan başka müzikleri kabul etmeye ikna etmenin yolu kalmadı. Marseyyez hemen protesto çığlıklarıyla karşılandı: "Japonya"nın ufaklıkları kendilerini haksız yere dışlanmış hissediyordu ve kendilerinin de baştaki "Poropò, poropò"yu istediklerini anlattılar. İşte böylece Antônio, Fratelli d'Italia'yı ulusal marş olmaktan maçların açılış şarkısına dönüştürdü. Pratikte Dünya Kupası'nın jenerik müziği.

Genç dostlarını futbola alıştırırken Antônio, hakem haksızlıkları kavramının onlara uğramasına bile izin vermemeye kesin kararlıydı ve olabildiğince tarafsız olmaya söz vermişti kendine. İtalya'nın Japonya karşısındaki yenilgisinden sonra – ama ne zaman görülmüş – yine de, kendisi de daha çok eğlenmek istiyorsa, takımların kuruluş aşamasında müdahale etmesi gerektiğini anladı.

Aslında eyleminin bir başka sabit noktası, sabit takımların oluşumundan veba gibi kaçınmaktı: beş yüz kişilik bir köyde çete ve hizip yaratma riskini zerre kadar göze almak istemiyordu. Takımların kuruluşu maçtan maça değişmeliydi; madem öyle, onu biraz yönlendirmekten zarar gelmezdi; torpil yaratmak için değil, rol oyununun (onun gözünde) gerçekçiliğini artırmak için.

Emrindeki oyuncular otuz kadar oğlan ve altı kızdı; altı yaş ile erginlenme yaşı arasında. Sonraki çeyrek finalde takımları Almanya biraz daha güçlü ve "kaslı" çıkacak biçimde kurmuştu; Danimarka'ya ise en çevik çocukları ayırmıştı. Hollanda-Arjantin ise daha dengeli bir maç olmalıydı; bu yüzden Yamandé ile Moacir ilk takıma, Piata ile Ubiratan ikinciye düşmüştü; en zayıf ya da en küçük oyuncular da aşağı yukarı eşit paylaştırılmıştı.

Yamandé ile Piata, en güçlü iki oyuncu olmanın yanı sıra epey bağlıydılar da; ayrı oynama düşüncesiyle hafif bir hoşnutsuzluk mimik yaptılar. Korkmayın; yeşil altın formayla bir sonraki maçta yine birlikte olursunuz, diye düşündü Antônio sırıtarak.

2.20 Kül

Antônio aşağı yukarı on metre yükseklikteydi; çevikçe tırmandığı ağacın kabuğu boyunca, keskinleşecek biçimde usulünce işlenmiş iri bir karıncayiyenin gürbüz tırnaklarıyla dikey kesikler açmıştı. Kesiklerden açık sarı renkli değerli bir reçine sızmaya başlamıştı ve kesiklerin bizzat biçimiyle usulünce kanalize olarak ağacın dibindeki büyük bir çanağa akıyordu. Antônio'ya mütevazı boyutlarda görünen, kırmızı ve beyaz iri benekli iki kocaman sarı tırtıl az ötedeki bir dalda uyuşuk uyuşuk yürüyordu. Ah bunlar lezzetlidir, diye düşündü Antônio; onları birine hediye ederim.

Kendine bir bak Antônio, bizden birisin, köy halkının kendinden söz edecek bir kelimesi yoktu, Portekizce adını bilmediğin bir ağaçtan iniyorsun, elinde arkadaşlarınla birlikte yeme niyetinde olduğun iki kocaman jelatinli tırtılla. Düşünceleri ona yerel dilde akıyordu; artık ancak var olmayan ya da bir bakıma çevrilemez kelimeler için Portekizceye yer kalıyordu.

Kargaşa tam inişe başladığı sırada koptu; tırtılları sağ elinde tutması yüzünden zorlaşan bir işlemdi. İnsanlık dışı bir çığlık en büyük kulübelerden birinin ardından yükselmişti ve şimdiden bir sürü insan işlerini bırakıp koşuyordu.

Antônio hemen birinin öldüğünü anladı; içinde hissediyordu; öyle bir çığlık başka bir şey demek olamazdı.

Ölümle iyi bir ilişkileri yoktu; onu bir davetsiz misafir sayıyorlardı. Anlatılarında, ölümün var olmadığı ve köy halkının sonsuza dek yaşayabildiği bir zaman vardı. O dönemde güçlü bir düşman kabileyle karşılaşmışlar ve onu yenmeyi başarmışlardı; ölüm, bu kadarını göze almanın cezasıydı. Hep tekrarlanan temel anlatı buydu: ölüm, bizim gibi başka varlıklara karşı savaşmanın cezasıdır; artık savaşılmamalıdır ve bir gün belki ölüm bizi terk edip gider.

Ama o gün değil. Yere inen Antônio, ölenin önemli ve sevilen biri olduğuna artık emindi. Genel olarak ölüme tepki, ölenin topluluk içinde ne kadar önemli olduğu ölçüsünde daha vahşi ve öfkeli oluyordu; koşanların davranışı kuşkuya yer bırakmıyordu; öfkeden delirmiş ve kör olmuş gibiydiler.

Çığlıklar çok geçmeden herkese, oradan uzakta avlananlara ve oynayanlara bile ulaşacaktı ve en çok bir saat içinde bütün köy, ölüme verilen şiddetli tepki aşamasında toplanacaktı. Kimse bu öfkeyi kanalize etmeye ya da durdurmaya çalışmıyordu; hatta çoğu zaman en yaşlılar en öfkelilerdi de ve onların davranışı gençleri ve hatta çocukları körüklüyordu. Böylece saatlerce haykırarak, havaya tekmeler savurarak, kıpırdanıp silkelenerek, göğüslerine ve bacaklarına şiddetli şamarlar indirerek, yere yorgunluktan düşene dek devam edeceklerdi; en güçlülerden bazıları için bu, saatler süren bir ıstırap demekti.

Orman gümbürtüye önce onu büyüterek karşılık verdi: her türden kuş ve maymun, erkek ve kadınların çığlığına kendi çığlığını ekleyerek gerçekten etkileyici bir gümbürtü yarattı. Sonra acının denetimsiz uzamasıyla hayvanlar alanı terk etti ve öfke patlamalarının çevresinde bir sessizlik halkası bıraktı; yeni bir olağanüstü etki yaratarak: bizzat ağaçların ürettiği bir çeşit uzak, pes yankı.

Hayır!

Antônio'nun gördüğü ilk şey ayaklar oldu. Nedense Antônio, bunun tam farkına varmadan bile, yalnızca ayaklara bakarak neredeyse herkesi ayırt edebiliyordu; tabanı sağlam ama inanılmaz esnek, nasırlı ama fevkalade duyarlı ayaklar.

Hayır!

Kuşkusu yoktu ama bunun doğru olmadığına, olamayacağına, pekâlâ yanılmış olabileceğine kendini inandırmak istedi.

«Hayır!» Portekizce çığlık, çevresindekilerin haykırışları arasında kayboldu, «Hayır! Hayır! Hayır!»

Gözleri kapalı, yere uzanmış Ayìndé yatıyordu; ifadesi tuhaf biçimde rahatlamış; saçları başının çevresine dağılmış, bir tür hale oluşturuyordu.

Cadı.

Ayìndé, şifacı kadın, cadı, ona ne çok şey öğretmişti? Her şeyi. Antônio, ötekilerin şimdiden dışa vurmakta olduğu öfkenin aynısının içinde kabardığını hissetti. Daha önce hiç başına gelmemişti; genellikle bu ilk acı ifadesine kenardan tanıklık etmekle yetinirdi; ama bu kez farklıydı. Ötekiler gibi haykırmaya ve kıpırdanmaya başladı ve kısa sürede zaman ve mekân duygusunu yitirdi.

Gözlerini yeniden açtığında nemli toprağa uzanmıştı; öğleden sonranın sıcak havası köyü sararken, en dayanıklılardan birçoğu, erkekler ve kadınlar, bir çeşit cenaze dansına dönüşmüş olan şeyin içinde hâlâ titreşiyordu. İhtiyarlar çoktan bedeni düzenliyor ve cenaze ateşini kuruyordu: dört büyük taşın ortasına büyük bir odun yığını istiflendi; üstüne bedenin yatırılacağı aynı taştan bir levha kondu. Ölenin bütün eşyası ateşte yakılacaktı; tutuşmayacak şeyler toplanıp ırmağa atılacaktı. Et yandıktan sonra kemikler toplanacak ve kül olana dek ayrıca yakılacaktı.

Antônio bütün işlemi tuhaf bir yabancılıkla izledi: reçineden doğup odunu kaplayan, yükseklerde yükselip gün batımının kızarmasına karışarak şifacı kadını saran ateş; yavaşça kararan ve bu dünyadan silinen beden; kemikler.

Küller, ikisi erkek ikisi kadın, dört genç tarafından alındı ve köyü kısmen örten ağaç çatısının tepesine, yerden en az yirmi metre yükseğe taşındı; sonra yavaşça kar gibi kulübelerin, insanların, her şeyin üstüne bırakıldı. Bu korkunç kar yağışının altında, özel ava çıkmış ilk avcılar çoktan dönüyordu. Hep birlikte, güçleri onları terk edene dek ziyafet çekecek ve içeceklerdi. Ziyafetin süresi ölenin ne kadar gözde olduğuna bağlıydı ve bu durumda üç gün üç geceden az sürmeyecekti.

İlk şarkılar çoktan yükseliyordu; kadınlar ve en genç delikanlılar, Antônio’nun ancak birkaç kelimesini seçtiği çok eski şarkıları söyleyerek ihtiyarlara gidiyordu; açık amaç, onların ruhunu hafifletmekti. Bir işle meşgul olmayan yetişkinler bu melodileri edilgen dinliyor ve gözleri yaşlarla dolu, ender olarak kendilerine yarım bir gülümseme izni veriyordu. Yakında et pişecek ve alkollü içecek, ormanın suyu, akmaya başlayacaktı.

Kadının en yakın akrabaları, ormanın suyundan paylarına bir avuç kül karıştırdı ve Antônio bir yudum içmeye çağrıldı; daha önce hiç olmamıştı.

Antônio’nun hissettiği şey bir bütünlük duygusuydu; cadının ruhu onun içine girmişti. Üç gün üç gece korkusuzca yiyip içti ve dördüncü günün şafağında uyandığında içinde bir şeyin sonsuza dek değiştiğini anladı.

2.21 Mutluluk

Sevgili defter… Antônio sık sık kendi kendine konuşarak biraz vakit geçirirdi; hayır, daha doğru bir kelime vardı; gazete mi? Sevgili gazete… hayır, o da değil. Günlük! Sevgili günlük! İşte böyle: sevgili günlük, kendimi burada, koşuşup gülen oğlancıklarla çevrili bir hamakta uzanmış buluyorum ve ilk kez sana itiraf etmeliyim: mutluyum. Bu kadar iyi olduğuma inanamıyorum. Her gün futbol oynuyorum; ya da başta burun kıvırdığım ama şimdi bana çok güzel görünen onların top oyununu; köyün çocuklarının bir tür resmî eğitmeni oldum ve, şey, mutluyum. Bu günlerin en büyük kaygısı, onlara soğuk kavramını anlatmanın bir yolunu bulamamam. Kahkahalar arasında, arada bir suyun taşa dönüştüğünü söyleyerek onlara buzu anlatmaya kadar vardım, ama soğuğu henüz nasıl anlatacağımı çözemedim.

«Pal-la?»

Antônio'nun uzun zaman içinden İkiÇorap diye adlandırdığı Yamandé, bunu her zamanki gülümsemesiyle, Portekizce kelimeyi kullanarak sordu.

«Biraz dinlenmek istiyordum» diye yanıtladı Antônio, köyün dilini kullanarak.

«Pal-la!» diye diretti Yamandé, topu göstererek.

Kahretsin, bu çocuklar hiç yorulmuyor… zaten dünyanın bütün oğlancıkları gibi; ama bunlar bana az gördüğüm kadar cin gibi ve hareketli geliyor.

«Peki, peki; top, top» dedi Portekizce, arada yaptığı gibi. Bir tür sevgi jestiydi; bazen kendiliğinden geliyordu ve bazen, anlayamayacaklarını pek iyi bile bile, eski dilinde uzun monologlara dalma gereksinimi duyuyordu.

«Ama deparlar yok, ha? Bütün sabahtır size deparlar ve uzun koşular yaptırıyorum; kendinizi incitmenizi hiç istemem. Biliyorum, gençsiniz ve insan gençken hep yenilmez olduğunu sanır; ama ne zaman zorlama, ne zaman dinlenme vakti olduğunu erkenden anlamalısınız.»

Yamandé ona, bu bilinmez dili dinlediğinde hep yaptığı gibi, eğlenmiş bir ifadeyle baktı: «Çabuk, büyükler avda, küçükler sahada bekliyor!» dedi Dil'de.

«Sahada, ha? Yani maç; yani yarın dinleniriz…»

Antônio gerçekten kaygılı değildi; bu çocuklar onunla ya da onsuz nasıl olsa bütün gün oynayacaktı ve muhtemelen kuşaklardır böyle yapıyorlardı; olsa olsa, fiziksel ve teknik hazırlıklarını yönlendirmeye çalıştığı için kendini sorumlu hissediyordu ve bir dengeyi bozmak istemezdi; bir kas lifi koparmayı ise hiç.

Ama sahaya vardıklarında ilk yetişkinler av seferinden çoktan dönüyordu. Kural, yetişkinler varken gençlerin açıklığa girememesiydi; ancak kenarda durabilirlerdi. Antônio onlara biraz tezahürat yapmayı öğretmişti; çünkü geleneksel olarak top maçları sessizlikle izlenirdi; belki gevezelik ederek ama asla bağırarak değil. Büyüklerin gelişi çocukların üzerinde bir hayal kırıklığı peçesi bırakmıştı: köye dönmek ve hak sahiplerine yolu açmak zorunda kalacaklardı. Ama o sefer farklı oldu: avcılardan biri Antônio'ya yaklaştı ve yavaş konuşarak ona dedi: «Ötekiler hâlâ avda; küçüklerle oynayalım mı?»

Hiç olmamıştı. En iyi oğlancıklardan birinin bir maça katılması olabilirdi; belki sakatlanan ya da başka yerde meşgul birinin yerine; ama büyükler küçüklere karşı hiç görülmemişti; ara sıra olursa, ikişer ikişer ya da üçer üçer belki.

«Lütfen yavaş oynayın» diye yanıtladı ona Antônio; fazla sert bir fiziksel temasın "kendi" çocuklarından birine zarar verebileceğinden korkarak.

«Yavaş değil, sert, çok sert; böylece onlar daha erken erkek olur,» diye yanıtladı yetişkin, hiç de ironik görünmeyen bir tonla; «ama senin oyununla, futbolla; top oyunuyla değil.»

Evet, diye düşündü Antônio; biliyorum, top oyunu kutsaldır.

Oğlancıklar hemen anladı ve mutluluğun sureti oldular; bağırıyorlar, sahada koşuyorlar, birbirlerine sarılıyorlardı; kişileşmiş sevinçtiler; ve bütün bunlar daha başlama vuruşundan önce.

«Senin dediğin gibi yapalım, Antônio; zehirli okları ve fazla gergin yayı yapalım, tamam mı?»

Antônio, yüzünde yapışık kocaman bir gülümsemeyle başını salladı; onun için oynamaları ve eğlenmeleri yeterdi. Hepsinin, onun çok yenilerde ve ciddi bir şeyden çok oyun olarak getirdiği düzenlerin adlarını net bildiğinden emin de değildi. Hem artık çocuk değildiler ama yine de hepsi oğlancıktı; her hâlde fazla küçük; fazla zor kavramlardı.

Küçükler ürkek ve beceriksiz başladılar; anlamak gerekirdi; karşılarında köyün büyük avcıları, en güçlü ve en saygın erkekler vardı. Pasları şaşırıyorlar, topu kaybediyorlardı; Antônio'nun düzenleri ancak koca bir kargaşa üretiyordu. Yedikleri her golde giderek daha çok üzülüyorlardı; ikisi ağlamaya çok yakındı.

Sonra birdenbire çocukların kafasında bir şey şak etti ve fazla gergin yay işlemeye başladı. Kanatlar savunma aşamasında merkezdekilere yardım ediyordu ve yetişkinler sürekli ayaklarının dibinde iki üç ufaklık buluyordu; top tutmak giderek zorlaşıyordu. Oysa bugün onları koşturdum, yorgun olmaları gerekir, diye düşündü Antônio. Pasları şaşırmaya ve topu kaybetmeye devam ettiler ama savunma artık tutuyordu; dört beş sıfırda büyük avcılar artık gol atamıyor, kaleye fazla yaklaşamıyordu bile.

Antônio, Yamandé'nin bir iki takım arkadaşıyla fısıldaşmayı sürdürdüğünü gördü: onlara zehirli okları hatırlatıyor, fark etti. Aynı zamanda uygun fırsatı kolluyordu. Bir avcı orta sahada, üç çılgın minik rakiple kuşatılmış halde topu kaybetti; top Yamandé'nin ayaklarının arasına geldi; o iki kez, rakibini birkaç metre geride bırakan bir depar ve yön değişimiyle kendini gösterdi. Kaleyi görür görmez şut çalımı attı ve bunun yerine, kusursuz zamanlamayla rakip savunmacıların arasına sızan üç takım arkadaşından birine doğru pek isabetli bir pas servis etti: zehirli oklar.

Antônio, pasın uzun kavisini seyrederken büsbütün yeni bir duygu yaşadı: bir güzellik, sessizlik, büyüme ânıydı. Rakiplerin gözleri şaşkınlık içinde kaybolmuştu; onun çocuklarının gözleri jaguarınki gibiydi. Her şey değişir demek doğru değil: her şey bu kadar isabetliyken, bütün bu istek ve bu sevinç varken artık değişmez. Daha büyük oğlanlardan biri olan Jaci'nin yarım röveşatası, kusursuz zamanlamanın ürünü, inanılmaz bir hızla ayağından çıktı. Kaleci kıpırdamadan kaldı ve belki topun kaleye girdiğini görmeye bile vakit bulamadı. Yamandé, Antônio'nun ona öğrettiği gibi çoktan seviniyordu; kollar havada, sarılmak için bir takım arkadaşına doğru koşarak. İçinde bir biçimde topun gireceğini çok önceden biliyordu; içinde artık değişmediğini çoktan biliyordu.

Bu, şimdiye dek sahip olduğum en iyi futbol takımı, diye düşündü Antônio; hiç olmadığı kadar mutlu.

2.22 Hikâyeler

«Antônio, sen her şeyi yapmayı becerir misin?»

Janaína'nın ince sesi, belirsiz anılardan ve yere bir çubukla çizilmiş düzenlerden oluşan uzun bir futbol monologunu böldü. Antônio şaşkın döndü ve ona sorgular bir ifadeyle baktı; onu kuşatan çocuklar kalkıp koşarak uzaklaşırken.

«Sen hep köyünden ve köyünde olan şeylerden söz ediyorsun; sen o şeyleri yapmayı bilir misin? Örneğin, büyük ışıklı kuşu yapmayı becerir misin?»

«Uçağı mı?» diye sordu Antônio Portekizce; «Hayır, beceremem; sizin kulübelerinizi bile yapmayı beceremem» diye bitirdi, yerel dile geçerek.

«Ama sen bütün o şeyleri gördün, değil mi? Neden onları yapmayı bilmiyorsun?» diye diretti Janaína; konuşurken yoldaşlarından çok daha fazla el kol hareketi yapma özelliği vardı; çünkü köyün dili onun için de ana dili değildi. Bu, söylediği her şeye vurgulu bir ton veriyordu ve Antônio'nun gözlerini koymaktan kaçınamadığı fiziksel varlığını, bedenini vurguluyordu.

«Çünkü zor şeyler onlar,» Antônio bazen hâlâ görece sınırlı söz dağarcığını kullanarak ne kadar çok şey söyleyebildiğine şaşıyordu, «çok insan ve çok düşünce gerekir.»

Biraz ötede iki yaşlıca kadın bir ateş yakmakla meşguldü; biri gülerek araya girdi: «Antônio ateş yakmayı bile beceremez!»

«Beceririm tabii!» diye yanıtladı o, «çok vaktimi alıyor ama beceririm!»

Toplu bir kahkaha, Antônio'da bir şeyi yanlış biçimde söylemiş olduğu kuşkusunu doğurdu.

«Köyünden güzel bir şey anlat» diye yine rica etti Janaína, Antônio'nun yanına, çok yakına oturarak; dizleri neredeyse değiyordu.

«Güzel bir şey mi?»

Anlatılarının neredeyse hepsi futbolun, dünya şampiyonalarının, büyük oyuncuların, kendi birkaç deneyiminin çevresinde dönüyordu. Bunu bilerek yapmıyordu; kendini dille sınırlı hissediyordu ve futbol, çevrilecek kadar basit ve herkesi ilgilendiren bir konuydu. Kelimelerle varamadığı yere göstererek, işaretle, çizerek varabiliyordu. Futbol, dili öğrenmesinin kapısı olmuştu. Şimdi ise Janaína'ya kendi dünyasından güzel saydığı bir şeyi, yokluğunu duyduğu bir şeyi anlatmak istiyordu.

«Benim köyümde, ama yalnız orada değil, bütün dünyada, teller var…» Bunu Amazon Ormanı'nın içinde gelişmiş, bir avcılar halkı için uygun ve gelişmiş bir dilde nasıl anlatılır? «Ve bu tellerden başkalarının düşüncesi geçer; biz ona 'İnternet' deriz; sen bu tellerden birine bağlanırsan başkalarının ne düşündüğünü görebilirsin.»

«Görmek mi?» diye sordu az önce Antônio ile dalga geçen kadınlardan biri, büyülenmiş.

«Evet, görmek; çünkü bu tellerin içinden düşünceler geçer ve sonra bizim 'ekran' dediğimiz bir şeyin üstünde biterler; biz ekrana bakarsak düşünceleri görürüz. Ha, yere çizim yaptığımız zamanki gibi: toprak ekrandır ve size ne düşündüğümü gösterir, değil mi?»

«Bunu hiç düşünmemiştim…» diye araya girdi Janaína.

«Evet, çizim yaparken içinde olan bir şeyi dışarı çıkarıyorsun,» bunu bu dilde söylemek ne zor, «dünyada bulunan teller sayesinde çok uzakta da olabilirsin ve düşüncen yine de ekrana varır.»

«Ama ne kadar uzak? Irmağa kadar mı? Bakaba ağaçlarına kadar mı?»

Antônio, uzaklık kavramının köy halkı için epey muğlak olduğunu biliyordu; bütün dünyadan onlara söz etmekte bir kereden fazla kocaman güçlükler yaşamıştı.

«Uzak, istediğin kadar uzak; bildiğin en uzak şeyi düşün.»

«Ay.»

«İşte, ay kadar uzak.»

«Ayın düşünceleri duyulabilir mi?»

«Hayır, ayın düşünceleri hayır; ayın düşüncesi var mı bilmiyorum. Ama bir keresinde insanlar aya gitti ve biz onların sözlerini özel görünmez teller aracılığıyla duyabiliyorduk.»

«Görünmez teller mi?»

«Evet.»

«Yerden aya kadar giden mi?»

«Evet.»

Antônio o sözlerin ne kadar inanılmaz duyulması gerektiğinin farkına vardı; o telleri kullanıp da insanın aya gittiğine inanmayan insanlar olduğu hesaba katılırsa. Kuşkuculuk gösterisi bekliyordu; bunun yerine Janaína'nın düşlü bir ifadeyle çevresine baktığını ve ona sorduğunu şaşkınlıkla gözledi: «Burada da var mı, görünmez tellerden?»

Antônio, şaşkınlıktan kendine gelmesi birkaç saniye sürdü; sonra yanıtladı: «Evet.»

«Ama biz onları göremiyoruz çünkü ekranı yapmayı beceremiyoruz, değil mi?»

«Doğru.»

«Yazık,» diye bitirdi Janaína, «onu görmek isterdim. Ve senin yapmayı öğrenmene dair umut yok, değil mi?»

«Hayır, üzgünüm.»

2.23 Vahiyler

Antônio'nun köyde şimdiye dek duyulmuş en tuhaf hikâyeleri bildiği haberi yayıldı ve sakinlerini, sahip olduklarını bile bilmedikleri bir merak kapladı.

Onları doyurmak imkânsız görünüyordu; buna, Antônio'yu betimlenmesi çok zor, hatta imkânsız olan şeyi betimlemeye çalışmak için upuzun dolaylamalara zorlayan Dil de yardımcı oluyordu. Sonuç hep gülünçle büyülü arasındaydı; her hikâyede dinleyici artıyordu ve çok geçmeden Antônio, anlatıları sırasında kendini dinleyen bütün köyce kuşatılmış buldu.

Zaten radyoda olduğum zamandan pek farklı değil; hatta, bakarsın burada daha çok dinleyicim var. Bu arada…

«Yalnızca görünen teller yok; görünmez teller de var…»

«Aya kadar giden gibi!» diye araya girdi Janaína, geniş el kol hareketleriyle ve sesinde bir gurur notasıyla.

«Ay bu yüzden gökte kalıyor demek! Bir tele bağlı!» diye pekiştirdi başka bir ses.

Antônio sürdürdü: «Bu görünmez tellerden insanların sesleri geçer…»

«Ama düşünceler geçmiyor muydu?» diye sordu yaşlı bir kadın.

«Hayır kız kardeş,» diye yine araya girdi Janaína, «düşünceler gerçek tellerden geçer, görebildiğin tellerden! Görünmez tellerden yalnızca ses geçer!»

Ve görüntüler de, güzelim; ama bunu belki başka bir sefer anlatırım…

«Her gün ses için bir tuzak içine konuşurdum; o tuzak sözlerimi alır ve görünmez tellere dağıtırdı. Ona 'radyo' deriz ve sizinle yaptığım gibi insanlarla konuşmak için kullanılır. Yalnız, dinleyenin önümde durması gerekmezdi; kendi kulübesinde de durabilirdi, açıkta da durabilirdi, uzakta bile.»

«Ne kadar uzak? Bakaba ağaçlarına kadar mı?» diye sordu bir kız; tam Antônio'nun "uzaklık" konusuna yine değdiği için pişman olmakta olduğu anda.

«Aya kadar! Aya kadar!» diye yanıtladı Janaína, her zamankinden daha vurgulu.

«Ama benim sesim aya kadar varmazdı; diyelim ki aşağı yukarı bakaba ağaçlarına, belki biraz ötesine varırdı» diye bitirdi Antônio; bu arada hayal kırıklığı Janaína'yı kaplıyordu; o içinden Antônio'nun ayla konuşabildiğini ummuştu.

«Bu, bizim hikâye anlatma biçimimiz. Herkes yapmakta olduğunu yapmaya devam eder ve bu arada benim sesimi dinler.»

«Ama hep birlikte dinlemek güzeldir!» diye araya girdi bir yetişkin, avcılardan biri.

«Gençler daha iyi öğrenir!» dedi bir ihtiyar.

«Sesi duyarsan gürültüleri duymazsın; nasıl avlanırsın?» diye savundu ilk avcı, meseleyi kapatarak.

Antônio çevresine baktı; herkesin bakışını üzerinde hissediyordu; özellikle Janaína'nınkini: o, Antônio'nun ayla konuşmadığı haberinin şokunu atlatmış, çatlak fikirlerinden birini işliyordu.

«Köyün ne tuhaf,» dedi sonunda kocaman bir gülümsemeyle; «içinden düşünce geçen teller var ve sesi taşıyan görünmez teller var. Düşünceyi doğrudan görünmez tellere koyamaz mıydınız?»

«Biliyor musun, iyi fikir bu? Hatta eminim, er geç tam böyle olacak; düşünceler görünmez tellerde yolculuk edecek.»

«Antônio,» diyen, birçok çocuğun yapılı ve anaç bir ninesiydi: «Peki sen köyünü, kabileni özlemiyor musun?»

Antônio böyle doğrudan bir soru beklemiyordu; bunca zaman kendine hiç bu kadar yalın biçimde sormadığı bir soru ve onu beklediğinden çok duygulandırdı.

«Hayır, pek değil; burada iyiyim; artık kabilem sizsiniz. Şey, ana babam ve kız kardeşlerim elbette, biraz özlüyorum onları… ve belki tanıdığım bir kız…» dedi Antônio; önceki hayatının artık ne kadar uzak olduğunu birdenbire fark ederek.

«Hamağını seninkinin yanına mı asıyordu?»

«Hayır, hayır, şey…» diye yanıtladı Antônio mahcup bir gülümsemeyle, Janaína'ya bakarak, «O istemiyordu…»

«Bunun için mi gittin?»

«Kayboldum; gerçek bu. Benim köyümde birlikte olduğum çocukları artık topla oynatmayacaklardı; o zaman biraz zaman için orayı terk etmeye karar verdim ama kayboldum.»

Bu söz, köyün bütün üyelerinde bir ürperti yarattı; kendi aralarında hararetle tartışmaya başladılar. İki yaşlı üye kaşlarını iyice çatmış halde kalktı ve halkanın ortasına geçti: «Topla oynamak! Topla oynamayı yasaklamak nasıl olur?»

«Belki saha yanmıştır? Ama o durumda bile birkaç gün beklemek yeter!»

Dinleyiciler arasındaki kargaşa kesilmiyordu ve Antônio bundan yararlanıp kendini sarsan duygu dalgasından sıyrıldı.

«Zaten siz de beni uzun zaman top oyununuzu oynamaktan alıkoydunuz; benim köyümde pek farklı değildi. Yaşlı bir adam, çocuklarımın artık oynamasına izin vermiyordu.»

«Oynamanı engellemiş olsaydı,» dedi iki ihtiyardan ilki, «yaşlı adam bilge olurdu: sen topla iyi değilsin! Ama çocuklarının oynamasını engelledi ve bu bilgece değil.»

«Sizinle karşılaşmış olmaktan gerçekten mutluyum» diye bitirdi Antônio, başını sallayarak.

2.24 Saudade

Çok zaman önce Antônio, dünyanın çeşitli dillerindeki benzersiz kelimeler üzerine bir makale okumuştu; çevrilmesi zor olanlar, çünkü anlamını vermek zordur. İlk on arasında görünen tek Portekizce kelime ‘saudade’ idi ve Antônio bunu eğlenceli bulduğunu hatırlıyordu; çünkü gerçekten de o ona da hep pek anlaşılmaz bir kelime gibi görünmüştü.

Anlamı ona apaçıktı elbette; ama onu benimsemekte ve tanıdıklarının çoğunun yapar göründüğü gibi herhangi bir şey için *saudade* duyulabildiğini anlamakta zorlanıyordu. Bunun hiç değilse kısmen Macapá’dan hiç ayrılmamış olmasından kaynaklandığını varsaymıştı; ama kız kardeşleri de hep aynı şeyleri yapardı ve hatta doğdukları aynı aile evinde yaşıyordu; yine de durmadan *saudade*den söz ederlerdi: uzun zamandır görmedikleri bir dost için, okulun öğretmeni için, çocukken yedikleri bir yemek için, bir oyuncak için…

Ve şimdi, artık kim bilir ne zamandır ormanda yaşadığına göre, *saudade*nin yaşadığın yere bağlı olmadığının kesin kanıtını almıştı. Bazı şeyler için üzüntü duyuyordu: ana babasının ve kız kardeşlerinin onu öldü sanmasını düşünmek ona acı veriyordu; ama tuhaf biçimde onların *saudade*sini duymuyordu (gerçi bundan biraz utanıyordu). İlk zamanlar artık ders vermemek, futbolu açıklamamak, radyoda konuşmamak ona acı verirdi; ama o korkunç iletişimsizlik dönemi geçtikten sonra, artık yeni dostlarıyla konuşabildiğine göre, eski zamanları zerre özlemiyordu. Saudade duyduğu yalnızca iki şey vardı.

Biri gelecekti. Antônio artık yeni dünyasında pek iyiydi ve kesinlikle sıkılmıyordu; hep yapılacak şeyler ya da anlatılacak hikâyeler vardı; ama yanında yaşadığı halkın yaşam biçiminde ilerleme neredeyse büsbütün yoktu. On yıl sonra aynı şeyleri, az çok şimdi yaptıkları aynı biçimde yapacaklardı.

Bu çoğunlukla huzur vericiydi; ama zaman zaman Antônio, terk ettiği dünyanın ilerlemesinin baş döndürücü ritmini bir tutam hüzünle düşünmekten kendini alamıyordu. Kim bilir örneğin bilişim alanında hangi yenilikler olmuştu. Neredeyse kesinlikle artık internet sayfaları iki kat, hatta üç kat hızla yükleniyordu; ve şu nesneyle, Napper ya da adı neyse, belki artık koca albümler dinlenebiliyor, belki hatta filmler izlenebiliyordu! Ama kesinlikle yeni savaşlar da olmuştu; ve insan teknolojiyi kötülük için de kullanmanın yolunu hep bulduğuna göre, belki biri yeni teknolojilerin karanlık yanını bulup kullanmayı çoktan başarmıştı? Bu düşünce her seferinde baş gösteriyor ve ormanın dışındaki dünyaya duyduğu özlemi derinde tutmasına yardım ediyordu.

Ama *saudade*nin en saf biçimini dedesi için duyuyordu. Ricardo Paulo Almeida Carvalho, 1918’de Macapá’da doğmuştu. Kentin, birçok hemşehrisi için orada, yerde çakılı kalmak için harika bir bahane olmuş yarı yalıtılmışlık hâli, Ricardo’da tersine gezme, Brezilya’yı ve dünyayı tanıma isteğini kamçılamıştı. Savaş çıkınca, 1943’te hemen orduya yazılmıştı. Savaşta ölmek dünyayı tanıma planına engel olacağı için, kendini makul ölçüde cepheden uzak tutacak bir uzmanlık seçmişti. İşte böylece kendini İtalya’da, Força Expedicionária Brasileira’nın bandosunda trompetçi olarak bulmuştu; Emilia Apeninleri’nde savaşarak ve Montese’de ve sonra sırayla kurtarılan bütün öteki kentlerde Brezilya’nın ve İtalya’nın marşlarını çalarak.

Antônio, o dönemin hikâyelerinden pek azını hatırlıyordu; çünkü çoğu zaman severek dinleyeceği savaşları değil, Bolognalı ve Modenalı kızların cazibesini anlatırlardı; onları büyükannenin önünde dinlemek onu azımsanmayacak kadar mahcup ederdi. Şimdi o anlatıları da severek dinlerdi; ama onları anlatacak dede artık yoktu ve belki de onun *saudade*sinin başlıca nedeni buydu. Her ne olursa olsun, Ricardo sonra savaş sonunda Brezilya’ya dönmüştü; Rio de Janeiro’da görevliydi; orada, cazibesi Emilialılarınkini birçok kat aşan bir kadınla tanışmıştı (kaç kat aştığı, anlatım sırasında

büyükannenin hazır bulunup bulunmamasına bağlıydı) ve orada, her şeyden önce, tam Brezilya'da yapılacak savaş sonrasının ilk futbol Dünya Kupası, 1950, öncesinde askerî bandonun rütbelerinde yükselmişti.

O dünya kupasının ve trajik sonunun hikâyesi bütün Brezilyalılara malumdur. Antônio, onu dedesinden dinlediği zamanı, bir dakika önce duymuş gibi kusursuz hatırlıyordu: 1978'di ve Brezilya, Peru'yla oynanan skandal maçın ardından Arjantin tarafından finalden yeni mahrum bırakılmıştı. Ricardo, bilinçli bir televizyon izleyicisi olarak ilk dünya kupasını yaşayan, fena hâlde bozulmuş on bir yaşındaki Antônio'yu çağırmış ve onu dizlerine oturtmuştu. Yanına oğlu Italo'yu da, Antônio'nun babasını, çağırmış ve anlatmaya başlamıştı.

«Bunun hayal kırıklığı olduğunu mu sanıyorsunuz? Şimdi size gerçek bir hayal kırıklığının hikâyesini anlatacağım. Hatta sözlükte "hayal kırıklığı" maddesinde çıkması gereken hikâyeyi. Sana daha önce hiç anlatmadım, sevgili Italo, çünkü fazla acılı bir hikâye ve onu hayatta bir tek kez anlatmaya karar verdim: bugün doğru an gibi görünüyor.»

Ricardo büyük bir anlatıcıydı ve Antônio onun spor hikâyelerini dinlemeyi çok severdi; ama daha da çok, yıldan yıla onunla birlikte yenilerini yaşamayı ve onları ondan dinlemeyi severdi; öyle tutkulu ve sürükleyici bir biçimde ki neredeyse aynı maçı izlemiş olmaktan kuşkulanırdı. Ne yazık ki yakın zamanların hikâyeleri hep kötü bitiyordu: 78'in gaspı, 82'de İtalya karşısında sürpriz yenilgi, 86'da Fransa karşısında penaltı atışlarıyla yenilgi, yine 90'da lanet Arjantin. Sonra nihayet 94'te yeni bir zafer gelmişti. Ricardo İtalya'yla maçları severdi; çünkü ona savaş zamanlarını, gençliğini ve sempatik Emilialıları hatırlatırdı. Bir de genellikle iyi biterlerdi. Baggio son penaltıyı üst direğin üstünden dışarı fırlattığında Ricardo, sinemada dilediği sonu görmüş birinin gülümsemesiyle gülümsemiş ve televizyonun çevresinde toplanmış aileye demişti: «Artık nihayet Antônio'yla birlikte mutlu bir son gördüğüme göre mutlu ölebilirim.»

Bu laf olsun diye söylenmemişti: Ricardo birkaç hafta sonra göçmüştü; dudaklarında, onu bir daha hiç terk etmeyen gülümsemeyle.

Dört yıl sonra Brezilya finalde dağılmıştı; yine o lanet Fransa karşısında. Antônio saf, tatlı, acı mı acı bir *saudade* duymuştu: belli bakımlardan dedesinin bu yeni hayal kırıklığından kurtulmuş olmasına seviniyordu; ama aslında onun en eğlenceli anlatıları yenilgilere dair olanlardı ve Antônio, lanet Zidane için hangi yaratıcı hakaretleri saklayacağını duymak isterdi.

«Antônio'nun yine hikâye gözleri var,» dedi Yamandé, Piata'ya; «gidip bir hikâye anlattıralım.»

«Antônio, gözlerin gökyüzünde kaybolmuş; ama güzel bir öğleden sonra. Bize hikâyelerinden birini anlatır mısın?»

«Ha? Ah, evet. Peki.»

«Eveeeet!» diye bağırdı en küçükler coşkuyla.

«Kötü adamlı bir tane olsun, lütfen!» diye rica etti Moacir.

«Ama sempatik olsun…» diye yalvardı Cauê; zaman geçtikçe yuvarlak pofuduk yanaklarını kaybetmemişti.

«Kötü ama sempatik bir adamlı hikâye mi istiyorsunuz? Peki öyleyse. Rahatınıza bakın; size Paolorossi'nin hikâyesini anlatacağım.»

2.25 Yetişkinler

«Sen Erkek olunca ne yapmak istiyorsun?»

«Ne demek istiyorsun?»

«Sana sorduğum şeyi. Yarından itibaren, Erkek olunca, ne yapmak istiyorsun?»

Bütün ormandaki sevgili yerlerinde toplanmışlardı; köyle ırmak arasında yolun yarısında kocaman bir abanoz ağacı: rahat oturaklar işlevi gören büyük dalların üstünde oturmuş, o gün bitki örtüsünün görece daha seyrek olduğu o bölgede alışılmadık bir ısrarla döven yağmurdan onları koruyan kocaman yaprakların altına büzülmüşlerdi. Papağanları rengârenk çiçekler gibi dallara konmuş bırakan yağmur; oradan onları izliyor, kendi aralarında alçak sesle cıyaklaşıyorlardı. Helikonyaların taç yaprakları hiç olmadığı kadar parlak ve kırmızıydı. Kusursuz bir andı.

Piata, sanki Yamandé ona güneşin battıktan sonra ne yapacağını sormuş gibi yanıtladı. Güneş doğacak ve sonra yeniden batacaktı; yağmur dövmeyi kesecek ve sonra yeniden başlayacaktı; bu arada bitkiler büyümeye, hayvanlar bitkileri yemeye ya da birbirlerini yemeye devam edecekti: «Erkek olunca yapılanı yapacağım: köyün parçası olmayı sürdüreceğim, erkeklerin sorumluluklarıyla. Peki, sen başka ne yapmak istiyorsun? Neden bana bunu sorduğunu bile anlamıyorum.»

«Senin için böyle demek kolay. Hayatı geldiği gibi kabul etmek. En irimiz ve en yapılımızsın ve fazla aptal da değilsin,» Yamandé, Piata'nın ona atmaya çalıştığı tekmeyi savuşturmak için kısa bir ara verdi, «hatta bizden önce doğmuş birçoklarından bile daha irisin ve herkes sana saygı duyuyor. Zamanı gelince köyün İhtiyarı'nın sen olman doğal.»

«Ne diyorsun sen? Kim takar. O olabilmeden önce gökten ne kadar su inecek biliyor musun? Ben İhtiyar olmak istemiyorum ve hele şimdi bunu düşünmek hiç istemiyorum. İhtiyar olmak, ölümüne az kaldı demek, biliyorsun. Neden şimdi düşüneyim ki? Ne düşünceler bunlar; yarından bu kadar mı korkuyorsun?»

«Yarından korkmuyorum, bilirsin. Uyurken beni rahat bırakmayan, yarın geçtikten sonra olacak şey. Erkek olacağız. Ya sonra? Erkek olunca ne yapıyoruz? Erkek olmak neden farklı olmak zorunda?»

«Erkek olduktan sonra ne yapmak istediğimi ben biliyorum» dedi Moacir, birkaç dal aşağıda oturmuş, gövde üzerine resmetmekte olduğu adının zahmetli kazımasını bölerek. Herkesin ona dönmesini bekledi ve sonra ekledi: «Dünyayı görmeye gitmek istiyorum.»

Biri gözlerini fal taşı gibi açtı, biri gülmeye başladı.

«Ama hangi dünya?» Yamandé Moacir'in ciddi söylediğini hemen anladı; o fikrin nereden doğduğunu da anladı. Çünkü, kabul etmek istemese de, onun da aklından geçmişti.

«Antônio'nun köyünü görmeye gitmek mi istiyorsun, Macapá'yı görmek mi?» diye sürdürdü.

«Evet. Hem de yalnız o değil. Ormanın dışındaki dünyada yürümek istiyorum, Maracanã'ya gitmek istiyorum, Antônio'nun bize sözünü ettiği bütün aletleri kullanmak istiyorum, bütün o tuhaf oyunları oynayan insanları görmek istiyorum. Büyük ışıklı kuşa binmek istiyorum.»

O konuştukça ötekiler kıkırdamayı kesmişti; ama bu son sözün cüretkârlığı onları büsbütün dilsiz bırakmıştı; sözsüz ve nefessiz. Abanozun yapraklarının üstünde daha da büyütülmüş görünen ormanın o bildik ses halısından başka bir şey duyulmuyordu.

«Delirdin mi sen? Daha Erkek olmadan düşlerin içkisini mi içtin?»

Yeniden konuşmaya başlayan Piata oldu (ve Yamandé derhal düşündü: işte İhtiyar olarak ilk konuşması): «Macapá'ya varmak imkânsız. Ve imkânsız olmasa bile, neden biri istesin ki? Antônio buraya Macapá'dan geldi ve burada kaldı. Demek ki burası daha iyi.»

«Belki. Ama o iki köyü de gördü ve sonra seçti. Ben de seçmeden önce görmek istiyorum.»

«Peki zavallı Araci? Hamağını seninkinin yanına asmak için can attığını biliyorsun. Onu böyle mi terk edeceksin?» Piata, Moacir'in kızlardan söz ederken mahcup olduğunu biliyordu ve onu susturmak istediğinde hep başvurduğu numaraydı bu. Ama o akşam değil.

«İsterse benimle gelir» diye karşılık verdi kendinden emin bir Moacir; o akşam onları sonuna dek şaşırtmaya kararlıydı.

Ama yağmur dinmişti; papağanlar yeniden havalanmıştı ve Yamandé, grupta oluşan mahcubiyeti kırmak için bundan yararlandı: «Konuşmak yeter; yağmur bitti; gidelim de yarın için son öğütleri Antônio'dan alalım.»

2.26 Erginlenme

Oğlanların erginlenme töreni toplu yapılırdı ve yetişkinler takımı (köyün gerçek bir millî takımı gibi en güçlülerin seçildiği) ile henüz erginlenmemişler arasından en büyük on oğlandan kurulu bir takım arasında Top Oyunu'nda bir maçtan ibaretti. *Shabono*nun girişinin yanında erginlenme palmiyesi vardı: bir oğlan yeterince uzun boylu oldukça bir Hindistan cevizi koparıyor ve yakında erginlenecekler grubuna giriyordu. Onuncu oğlan meyveyi koparınca takım kurulmuş oluyordu ve üç gün sonra yapılacak törenin hazırlıkları başlıyordu.

Piata ile Yamandé, bir önceki harmana dâhil edilmemiş en büyük iki oğlandı; onların doğum yılında doğumlarda hafif bir düşüş olmuştu; dolayısıyla bir önceki törenden bu yana epey zaman geçmişti. Ama günler önce Ubiratan meyveyi koparan dokuzuncu olunca bir ürperti geçirmişlerdi: artık az kaldığını biliyorlardı.

Herkes onuncu Hindistan cevizinin Ubirajara ya da belki Tainì tarafından koparılacağını düşünüyordu; ama bir sabah ışıl ışıl bir Cauê, elinde bir Hindistan ceviziyle, törenlerin şamanı Itátakûara'nın karşısına dikildi.

«Sağ ol Cauê, ama şimdi aç değilim» diye yanıtladı Itátakûara, olup biteni yanlış anlayarak.

«Hayır» diye başını salladı Cauê, «Yemek için değil. Törenin cevizi bu.»

«Cauê!» diye onu uyardı Itátakûara, kırmızıya boyanmış alnını çatarak; «Bu şeylerle şaka olmadığını bilirsin.»

«Mutluyum ama şaka yapmıyorum.»

«Ve yardım görmek ya da ağaca tırmanmak yasak olduğunu da bilirsin.»

«Bana kimse yardım etmedi; her şeyi kendi başıma yaptım.»

Cauê, ufak tefekliğinin, gençliğinden bile daha çok, Itátakûara'nın inanmayışını haklı çıkardığını biliyordu; bu yüzden eklemeyi kendinde borç gördü: «Taşlardan bir tepecik yaptım, üstüne çıktım ve sıçradım.»

Bu, eşi görülmemiş bir şeydi. Kuşaktan kuşağa aktarılan en eski anlatılarda bile benzer bir olaydan söz edilmezdi; öyle ki kurallar bunu hesaba bile katmamıştı. Oğlanlar palmiyenin altından geçmekle yetinirdi, ellerini uzatırlardı; biri bir sıçrayış yapardı ama genellikle pek inançsızca: yetişkin olmak için acele yoktu. Cauê ise çok eski oyun arkadaşlarından kopmak istemiyordu ve gereklilik, zaten her bakımdan parlak bir zekâ olan şeyi geliştirmişti.

İhtiyarlar arasında kısa bir danışmadan sonra, Cauê'nin törene erişme hakkını usulünce kazandığı kararlaştırıldı; gerçi herkes, üç gün sonra olacakları bilerek onun için üzülüyordu.

Öteki dokuzu, onuncunun o olduğunu öğrenince sevindi. Ufaklıktı evet; ama öldürücü bir deparı ve eşsiz bir konum duygusu vardı. Antônio da bunun oğlanlar takımı için iyi olduğuna inanmıştı.

O takım için epey kaygılıydı: yıllar geçmişti ama törenin kendisine dokunduğu zamanki anı hâlâ canlıydı; kolundaki bir yara izi gibi.

Köyde bulunduğundan beri en yoğun anlardan biri olmuştu. Yetişkin olduğu için Hindistan cevizi koparması gerekmemişti; ihtiyarlar bir noktada basitçe onun artık bir bebek gibi beceriksiz olmadığına ve erkekler arasına kabul edilebileceğine karar vermişti. Başta baskın duygu mutluluk olmuştu; çünkü kabilenin tam üyesi olarak kabul edilişinin tacıydı bu. Sonra kaygı başlamıştı. O sırada artık iletişim kurabiliyordu; henüz kaba saba olsa da; ama maçları izleyerek kuralları çoktan anladığını sanmasına rağmen, önceki üç günü onları tekrarlayarak geçirmişti.

Ana açıklıkta ona on oynanıyordu; açıklık bu vesileyle hazırlanıyor ve temizleniyordu. Topa sahip olan oyuncu hareket edemezdi. Rakiplerin en yakını onun karşısına geçebilirdi ama topun sahibi onu bir itişle uzaklaştırma hakkına sahipti. Görüşünün açık olduğuna karar verince topun sahibi onu bir takım arkadaşı yönünde tekmelerdi. Topa elleriyle ya da ayaklarıyla ilk dokunan yeni sahip olurdu ve böyle devam ederdi. Oyunun amacı, sahanın dibindeki iki kutsal ağaca vurmayı başarmaktı. İkisine de her vuruluşta takım bir sayı kazanırdı.

Kaygının ardından, sonunda, son duygu gelmişti: aşağılanma beklentisi. Erginlenenler için o, o zamana dek ancak izleyebildikleri Oyun'daki ilk maçtı. Bu, Erkekler takımının olası en iyisi olmasıyla, erginlenenlerin ise herhangi on oğlan olmasıyla birleşince, sahada korkunç bir güç dengesizliği doğuyordu; bu da yıkıcı yenilgilere dönüşüyordu.

Hatta doğru dürüst yenilgiden söz etmek bile olmazdı: uçurum öyleydi ki sayılar sayılmazdı. Yalnızca erginlenenler takımının attığı sayılar hesaba katılırdı ve tören, bunlar ona ulaşmayı başardığında biterdi; bu da genellikle saatlerce oyun sonunda olurdu; bu sürede Erkekler hiçbir darbeyi esirgemez ve salkım salkım sayı kazanırdı. Mesaj açıktı: artık Erkeksiniz ama bu ancak ilk adım; bizim gibi olmak için daha yolunuz var. Antônio'nun katıldığı tören neredeyse koca bir gün sürmüştü; daha uzun törenleri hatırlamak için çok yaşlı olmaya gerek yoktu; Kirimà'nın katıldığı gibi, iki günden çok süreni.

Şimdi Antônio'da baskın duygu yine kaygıydı. Her iki ayda bir düzenli düzenlediği "futbol Dünya Kupası" sayesinde de, bu belki yıllardır görülen en güçlü erginlenenler grubuydu; kesinlikle sağlam bir takım ruhları vardı. Ama Oyun'u hiç oynamamış olmak (Moacir birkaç kez onlara gizlice antrenman yapmasını istemişti ama Antônio kategorik olarak reddetmişti) büyük bir handikaptı; üstelik Antônio onları futbola alıştırmış olmanın sonunda onları karıştırmasından korkuyordu.

Bu yüzden törenin ilk anlarına büyük bir şaşkınlıkla tanık oldu. Erginlenme ve olgunluk renklerine boyanmış oğlanlar ve erkekler yoğunlaşmış ve gergindi; taş ve değneklerin ritmik sesi, kadınlar ve ihtiyarlar Erkek Olma Şarkısı'nın tiz ve derin notalarını söylerken kalplerinin atışını büyütüyordu.

Törensel tüy başlığıyla süslenmiş Itátakûara, son dörtlüğü güçlü sesle söyledi ve töreni upuzun bir vuruşla başlattı; vuruş hemen Moacir tarafından kesildi; bir tür kedimsi kurtarışla. Top derhal Piata'ya paslandı ve oradan Yamandé yönünde uzun bir pas çıktı; Yamandé onu havada vurarak iki kutsal ağacın arasından sekti. Erginlenenlere sayı.

Şaşkınlıktan kendine gelecek kadar zaman ve yeniden erginlenenler atağa çıktı ve ikinci bir sayıyla döndüler; bir arbededen şimşek hızıyla sıyrılan Cauê'nin sayısı.

Yetişkinler inanamıyordu. Erginlenenler, kurallara saygı göstererek, köyde kim bilir kaç zamandır, belki yüzyıllardır köklü bir oyun üslubunu alt üst ediyordu. Top onlardayken, rakiplere kendilerini engellemek üzere yerleşmeye vakit bırakmamak için olabildiğince havada vuruyorlardı.

Top yetişkinlerin elindeyken karşılarına geçiyorlardı evet; ama itilip uzaklaştırılamayacak kadar uzaktan. Sahanın bir o yanına bir bu yanına deli gibi koşuyor, rakiplerin kesin referans noktaları saptamasını engelliyorlardı. Ve bazılarının, özellikle Yamandé ile Cauê'nin, öyle isabetli vuruşu

vardı ki uzaktan bile ilk denemede sayı yapabiliyorlardı; oysa genellikle sayı prosedürü hedefe yavaş bir yaklaşma ve bir sürü deneme öngörürdü.

Yetişkinler oğlanların büyük performansına sevinir görünmeye çalışıyordu; ama içlerinden birçoğu aslında öfkeden kuduruyordu ve çok geçmeden karşılaşmayı hâlâ üstün oldukları tek düzleme çekmeye çalıştılar: fiziksel çarpışma düzlemine.

Oğlanlar ondan olabildiğince kaçınıyordu ama olduğunda aldıkları itişler korkunçtu. Cauê bir seferinde neredeyse iki metre geriye fırlatıldı ve kafasını vurdu; neyse ki büyük hasar olmadan. Jaci, Itaúna ve hatta Piata bile hiç de azımsanmayacak dayaklar aldı. Bütün bu kargaşanın üstünde zarar görmeden dans eder görünen tek kişi Yamandé'ydi. Ve onuncu sayının topu ona düştü. Piraí ona mükemmel bir top servis etmişti ve onunla ağaçlar arasında yalnızca Jaguarìuna vardı; en yapılı ve deneyimli yetişkinlerden biri; ona neredeyse vahşice ama hafif bir gecikmeyle atıldı. Yamandé onun kaslı bedeninden bir sıçrayışla kaçındı ve kendini tek başına, ayakları arasında topla, sayı ağaçlarının önünde buldu; ama onlara arkası dönük.

Kısa süre önce Antônio ona Brezilyalı bir futbolcudan, topa topuğuyla vurup rakipleri şaşırtmaya bayılan Sócrates adlı birinden söz etmişti. Yamandé bu yenilik için coşmuş ve hemen defalarca denemeye koyulmuştu. Şimdi Antônio, Yamandé'nin töreni bu vuruşla kapatmak istememesi için dua ediyordu; lütfen hayır; aşağılanmamak tamam ama yetişkinleri aşağılamak kesinlikle hayır, lütfen. Yamandé bir an kararsız kaldı; sonra kendi ekseninde bir dönüş yaptı; böylece biraz vakit kaybedip Jaguarìuna'ya üstüne dönme olanağı verdi. Ayağının hafif bir dokunuşuyla topu, bu arada aksiyonu izleyerek onlara doğru gelmiş Piraí'ye pasladı; o da iki ağaca vurup karşılaşmaya son vermekte zorlanmadı.

Şenlikler başlayabilirdi.

Köy tarihinde ilk kez yetişkinler takımı erginlenenleri ezip geçmemişti. Janaína, Antônio'ya Erkeklerin sayılarının işaretlenmemesinin yazık olduğunu söyledi: «Kim bilir kaç sayı yaptılar. Düşünsene bir; oğlanlardan az yapmış olsalardı, harika olurdu.»

«Kim bilir» diye yanıtladı Antônio. Ve yetişkinlerin ifadelerini, onları tam yorumlayamadan gözlerken, karşılaşmanın onlar için 10'a 8 bittiğini hiç kimseye, ona bile, oğlanlara bile, asla açıklamayacağını düşündü.

2.27 İşaretler

«Yarın sabah devam edemez miyiz?»

Yamandé babasına bir kez daha yalvarır bir ifadeyle baktı. Antônio, güneş hâlâ gökte yüksekken konuşmaya başlamıştı ama artık hava kararıyordu ve ateşler yakılmıştı. Kirimà genci, birkaç saat önce balık tutulmuş iki iri kaimanı yüzmesine yardım etmeye zorlamıştı; ikisi de bunun aslında Yamandé'yi Antônio'dan uzak tutmak için bir bahane olduğunu pek iyi bilse de. Kaiman yüzmek, gençlerin, özellikle o boyutlardaki örnekler söz konusuysa, seve seve kaçındığı uzun ve epey yorucu bir işti. Ama Yamandé artık yetişkindi ve Kirimà'ya hayır diyememişti.

Antônio küçük bir oğlan grubuyla futboldan söz etmeye başlamıştı; ama sonra biri ona ana dilini sormuş ve iş uzamıştı.

Eski Romalılardan başlamıştı; büyük bir denizin ötesindeki büyük bir imparatorluktan ve bilinen bütün dünyayı fethetmeye nasıl çalıştıklarından. Her şey onlar için bir şaşkınlık ve bir soru yağmuru kaynağıydı; büyük deniz – deniz nasıl açıklanır – dünya, imparatorluk: dünyanın enginliği ve onda yaşayan bütün halklar ve uluslar kavramının kendisi onlar için yabancı bir şeydi. Ne kadar çok soru gelirse anlatı o kadar zenginleşiyordu; bir şeyi açıklamak için, onların dilinde ifade edilemeyen nesneleri ya da olayları betimlemeye varmak üzere uzun sözlü dolambaçlar yapması gerekse bile. Zaman geçiyordu ve Portekizlilerin yeni dünyanın fethine yola çıkışı anına varıldığında bütün kabile Antônio'nun çevresine toplanmış dinliyordu. Görmeye pek güzeldiler: hayretten kocaman açılmış kara gözler ve yarı aralık ağızlar; büyükler ve küçükler birbirine yakın toplanmış ve sessiz; o fantastik anlatılara öyle kapılmışlardı ki neredeyse nefes almayı unutuyorlardı.

Bütün kabile, Kirimà ve zavallı Yamandé hariç; o, iki sürüngenden birinin karnını boylu boyunca kesmeye, kokmuş ve kalın bağırsaklarını dışarı çıkarmaya, bazı noktalarda reçineyle yapıştırılmış gibi görünen, ısırarak bile, karıncayiyen pençelerinin en keskiniyle bile çıkmayan derinin etten ayrılmasının o uzun ve zahmetli işlemine başlamaya zorlanmıştı. Sonra beyazımsı ve lifli eti şeritler hâlinde kesmek, kurusun diye özel olarak hazırlanmış çubuklara asmak, kaimanın bedeninin başka bir parçasıyla yeniden başlamak; büyük bir kaiman, kocaman; bu kadar iri bir kaiman hiç görülmemişti; yok, görülmüştü, hemen yanında ondan da iri bir tanesi daha vardı ve yüzülmekten başka bir şey beklemiyordu.

«İlki neredeyse bitti; yalnızca büyük kayayı temizlememiz kaldı; yarın sabah devam ederiz, değil mi?»

Kirimà'nın kafasında birçok duygu birbiriyle boğuşuyordu. O koskoca dinleyici topluluğuna kıskançlık vardı elbette; ama bunu hiç kimseye, kendine bile itiraf edecek durumda değildi. Antônio'nun yararsız saydığı anlatılarına öfke vardı, işte o kesin vardı. Yararlı anlatılar ava, balıkçılığa, tehlikeli hayvanlara, hatta top oyununa dair olanlardı (gerçi bundan pek emin değildi); ama Antônio'nun anlatıları kesinlikle değil. Büyük ışıklı kuşlar, "okyanus" denen akıl almaz bir şeyi yaran koca koca piroglar, sarmaşıklara benzeyen tellerin içinde yolculuk eden düşünceler; bir de şu yeni oyun, "futbol"; bütün o adlar, o anlaşılmaz olaylar. Hepsi köy için kesinlikle yararsız şeyler; ve Kirimà içinde, onu iyi ifade edemeden, kesinlikle zararlı da olduklarını hissediyordu.

Köyden biraz uzaktaydılar; kuşaklar boyunca avların bu tür temizleme işlemlerine dayanak olarak kullanılan, ırmak yönünde bulunan büyük, düz bir taşın önünde. Yamandé'ye upuzun gelen bir zaman sonra ilk kaiman büsbütün yüzülmüş ve temizlenmişti; taştan kalıntıları kaldırıyorlardı, sonra öteki hayvanı üstüne yatırıp baştan başlayacaklardı. Ama geç olmuştu; yakında karanlık artık hiçbir

şey görmelerine izin vermeyecekti. Zaman zaman Kirimà, Antônio'nun anlatısından parçalar kapmak için kulak uzatmış; ama her seferinde bir tiksinti mimiğiyle buna pişman olmuştu.

«Neredeyse karanlık; az sonra ellerimizi bile göremeyeceğiz; hepsini temizlemeyi asla beceremeyeceğiz!»

Kirimà, Yamandé'nin haklı olduğunu biliyordu. İlkini büyük bir özenle, belki fazla özenle yüzmek istemişti; sonsuz bir zaman harcamışlardı ve gerçekten geç olmuştu.

«Babanı dinle Yamandé,» oğluna yönelik cümlelere böyle başlaması alışılmadık değildi, «karnını açıyorsun yalnızca ve temizliyorsun; onu kapalı bırakmanın tehlikeli olduğunu bilirsin; patlayabilir. Bu arada ben bir çukur kazarım; bitirince gömeriz ve yarın sabah devam ederiz.»

Yamandé başıyla onayladı ve isteksiz ama canla başla iri sürüngenin karnını açmaya başladı. Akşamın gölgeleri her şeyi çok hızlı sarıyordu ve birkaç dakika içinde devam etmek artık mümkün olmayacaktı. Bağırsakları çıkarmak için elini leşin içine sokunca Yamandé bir şeyin direndiğini hissetti; öteki hayvanda olmayan ağır bir şey. Yamandé babasının dikkatini çekti; baba başta oğlunun neyi kastettiğini iyi anlamadı; hem az ışık yüzünden hem de o kaygan ve dolaşık bağırsakların hacmi yüzünden. Sonunda bunun kaimanın midesi olduğunu anladı; keskin pençeyi aldı ve onu açtı. İğrenç bir kokuyla birlikte mideden neredeyse bütün hâlinde minik bir maymun çıktı; kaiman onu besbelli, kendisi de balıkçılarca yakalanmadan kısa süre önce yemişti. Kirimà dehşet içinde neredeyse geriye sıçradı, «Hayır!» diye haykırarak.

Yamandé anlamadan ona baktı.

«Kaimanlar bu maymunları yemez! Asla! Onları yemezler!»

Kabilenin geri kalanına döndü ve anladı: «Bu, ormanın ruhlarından bir işaret! Memnun değiller! Antônio bu anlatılara son vermeli! Bak!»

Yamandé babasına ve onun orman bilgisine büyük saygı duyardı – ara sıra onu sıkıcı bulsa da – ve söylediğinin doğru olduğundan kuşkulanmak için bir nedeni yoktu. Hatta ağaçlarının tepesinden kaimanlara bağırıp taş atan maymun gruplarına birkaç kez tanık olmuştu.

«Bir daldan düşmüştür,» dedi Yamandé, «kırılmıştır dal.»

«Babanı dinle Yamandé; bu maymunlar bizim yediğimiz şeylerin aynısını yer, bizim çıktığımız aynı ağaçlara çıkar ama bizden çok çok daha beceriklidirler. Felaketi anlıyor musun? O küçücük ağırlığın altında bir dal kırıldıysa, bizim bedenlerimizin altında ne olabilir?»

«Haklısın, anlıyorum; ama Antônio'nun suçu değil, değil mi?»

«Bilmiyorum.»

2.28 Doğuş

Poranga Pagé ormanın iyi ruhudur. Onu görenler güçlükle tarif edebiliyor: kesinlikle beyaz, belki yuvarlak, kusursuz bir sessizlikte, ağır (ama bu hiç sorun olmadı). Neşeli ama ele avuca sığmaz, ilkel ama utangaç bir ruhtur; soylu amaçlarının peşinden plansızca, gelişigüzel gider, yine de ormanın başka hiçbir ruhunda bulunmayan bir sistemlilikle.

Işıktan korkmaz, çünkü neredeyse görünmezdir, ama karanlığı ve ormanda bolca bulunan gölgeyi yeğler. Saklanmakta ve kılık değiştirmekte çok ustadır, rakip ruhlardan hafiflikle ve inatla sıyrılır, beceriksiz görünür ama çok hızlıdır, yakalanamaz.

Yaprakların açık bıraktığı sonsuz küçük aralıklara süzülür, sarmaşıkların üstüne kıvrılır, sıçrar, dalar ve balıkların en hızlısı gibi yüzer. Ormanı boydan boya durmadan biçim ve ad değiştirerek dolaşır ve ona bakmayan, zihni kederli düşüncelerden arınmış olanlar, pek seyrek olarak, onu görebilir.

Poranga Pagé'nin her dokunuşu bir iz bırakır; tozdan hafif, içinde ruhun bütünüyle var olduğu havanın kıvamında bir peçe. Evet. Poranga Pagé kocaman olabilir ama bir kum tanesi kadar, hatta çok daha küçük de olabilir. Ama peçe mi, tane mi, dev mi olduğu önemli değil: her izi ve her anısı onu bütünüyle içerir.

Poranga Pagé ormanda, küçük bir yan su yolunu izleyerek dolaşıyordu. Ağaçların alçak dallarına, yırtıcı balıkların ya da tehlikeli örümceklerin yumurtalarına tutumlu dokunuşlarla değiyordu. Ve dokunduğu her şey, hep olduğu ve hep olacağı gibi, açıyor, değişiyor, canlanıyordu.

Bütün orman onun içinde yankılanıyordu: avcılar, avlar, cansız bitkiler. Ama hepsinden çok, ormanda yaşayan kadınların ve erkeklerin ruhları yankılanıyordu içinde: geçmiş, şimdiki ve gelecek bütün ruhlar. Çünkü ormanın sakinleri çocuklarına etlerini vermişlerdi ama ruhlarını değil; o, hep olduğu ve hep olacağı gibi, Poranga Pagé'den geliyordu.

Nehrin küçük kıvrımı, yere serilmiş muz yapraklarını ve üzerine çömelmiş, soluyup duran küçük kadını neredeyse gözden saklıyordu. Yalnız bırakılmayı isterdi ama dinlenmemişti. Bir sürü çocuk, ancak çocukların başkasının acısına duyabileceği büyülenmeyle çevresinde dolanıyordu. Birçok kafa merakla ilk bitki sırasının ardından uzanıyor, iki üç yetişkin telaşla ya da daha basitçe sabırsızlıkla bir o yana bir bu yana gidip geliyordu.

Poranga Pagé, bir zamanlar kendi içinde olan bütün bu ruhların melodisini duyuyordu ve bir gülümsemenin karşılığını yaptı. Ayağa kalkmaya yeni başlayan küçük bir çocuk onu gördü, parmağıyla işaret edip anlaşılmaz sesler çıkardı. Genel kargaşada kimse aldırmadı ve çocuk da kısa süre sonra ilgisini yitirdi. Ruhlardan biri ona yabancıydı: akort edilmiş bir çalgı gibiydi ama tınısını tanımıyordu, hiç ona ait olmamıştı. Daha iyi duymak için yaklaşmayı denedi, çevresinde orman ruhlarının dansını ederek dolandı ve hoşuna gittiğine karar verdi: başkaydı ama güzeldi.

Bir çiçeği açtırmak ya da bir yumurtayı çatlatmak için bir peçe yetiyorsa, bu görev için Poranga Pagé'nin daha çok emek vermesi gerekiyordu: içinde doğru ruhu aramalı, onu usulca çıkarmalı, çömelmiş kadına yaklaşmalı ve derin, soluk soluğa nefesinden yararlanarak ruhu ona solutmalıydı. Ruh kadının sinir düğümlerini hızla kat edip bedenine dağılarak hedefini aradığında ve sonunda çocuğa girdiğinde, Poranga Pagé bir gülümseme daha ederek kadına kimin katıldığını anladı: yabancıydı.

O yeni varlıktan gerçek yaşamın ilk vuruşları çıktığını duyunca Poranga Pagé son kez gülümsedi ve uzaklaştı; şimdi bir köke, şimdi bir kabuğa, şimdi bir kuşun kuyruğuna dokunarak. Onun ruhuyla dolup taşan orman onu geri çağırıyordu ve o daha fazla bekleyemezdi.

«Kafa! Kafa!»

Antônio duygularına yenik düştü ve o ana dek onu kavrayan bütün korkular yok oldu.

«Belki su kaynatmalıyız» diye sormuştu, «Neden?» diye yanıtlanmıştı. «Belki o pençeyi iyice yıkamalıyız» diye diretmişti, «Neden?» diye yine yanıtlanmıştı. «Hiç olmazsa muz yapraklarını temizleyelim» diye sızlanmıştı, «Neyden temizleyelim?» diye sorulmuştu.

Şimdi kafa dışarıdaydı ve onu ellerinin arasına alıp çekmek istiyordu ama hayır, çekmek kesinlikle hayır, kendi kendine çıkmasını isterdi ama Janaína artık ıkınmıyor gibiydi, ya da ıkınıyordu da görünmüyordu. Ne kadar kalabilirdi böyle? Tehlikeli değil mi? Ölümcül tehlikeli değil mi? Peki ya o renk? Bebeklerin mavi olması normal mi? Mor?

Janaína baştan beri öyle sakin görünmüştü, acı çeken ama sakin. Birkaç boğuk soluk dışında tek inilti çıkarmamıştı ama o anda yıpranmış görünüyordu, yumrukları sıkılıydı, bitkin bir havası vardı, soluğu bile kalınlaşmıştı. Antônio kendi kuşkularından felç olmuştu. Korkularına bir doğrulama aramak için çevresine bakındı ama orada bulunan kadınlar rahattı, alçak sesle Doğuş Şarkısı'nı söylüyor ve sahneyi güven dolu bir uzaklıkla izliyorlardı.

«Antônio'nun burada ne işi var?» diye sormuştu başta kadınlardan biri, varlığına şaşarak.

«Antônio artık uzun zamandır bizimle, ama unutma, başta ona Tuhaf derdik. Eski âdetlerinden kalma bir şey olsa gerek» diye yanıtlamıştı ona ikinci bir kadın, gülümseyerek.

Antônio'nun söyleyebildiği tek şey, kendini hemen çok aptal hissederek, Portekizce tedirgin bir «Respira…» oldu.

Janaína terden çizgi çizgi olmuş yüzünü kaldırdı ve ona dosdoğru gözlerinin içine, içini titreten bir kararlılıkla baktı. Sonra gülümsedi ya da yüzünü buruşturdu, Antônio emin değildi, ve eskisinden çok daha güçlü ıkınmaya başladı. Kısa sürede, Antônio'ya geçmiş gibi gelen onca zamanla kıyaslanınca kısa, bebek tümüyle çıktı, ilk ağlama sesi duyulmuştu ve Janaína şimdiden gevşiyordu.

«Erkek, Antônio, gördün mü?»

«Gördüm, gördüm.»

Yeni doğmuş bebeğin gözleri ve yumrukları sımsıkı kapalıydı, ağlamıyordu; rengi sonunda normale dönmüştü ve köyün birçok üyesi hoşnut gülümsemelerle çevrelerinde toplanıyordu.

«Umalım da Poranga Pagé güzel bir ruh getirmiş olsun.»

«Umalım, evet» diye yanıtladı Antônio, anlamadan.

2.29 Çığlıklar

Açıklığın bir ucundan öbür ucuna yankılanan çığlıklar ve kahkahalar. Cangılın binlerce sesi, gençliğin ve tasasızlığın gürültüsüyle örtülmüş, yok olmuş görünüyor. Ve kafasının içinde, birkaç dakika sonra kendi boğazından çıkacak olanların hepsinin en parlak, en coşkulu çığlıklar olacağını şimdiden biliyor.

Henüz yağmur ormanının kubbesinin üstüne çıkacak kadar yüksekte değil ama yakınında. Yalnızca en güçlüler ve en cesurlar bu kadar yükseğe çıkıp gözlerini ormanın sonsuz yeşilliğinde gezdirebilir ve zirveye vardığını, bundan yukarısının olmadığını anlayabilir. Bu duyguyu henüz hiç tatmadı ama anlatıldığını nice kez duydu. Ve bugün köyün en güçlü, en cesur genci o. Bugün kendilerini çevreleyen yeşil tavanı o delecek ve yarından itibaren dünyanın çatısına tırmanmanın nasıl bir şey olduğunu çocuklara o anlatacak. Kahkahaların ve cesaret haykırışlarının sesi her şeyi örtüyor: daldan dala kararlılıkla tırmanırken soluğunun sesini. Yanlarında yaşanmakta olan destansı işe aldırmadan yaşamını sürdüren hayvanların sesini. Ve bu genç adamın güçlü basışıyla bükülen, sonra kırılan dalın sesini. Sonra bir anlık sessizlik geliyor ve sonra sesler çirkinleşiyor, gürültüye dönüşüyor. Olmaması gereken gürültüler: kırılan dalların gürültüsü, korku gürültüsü, korkunç bir gümbürtü. Ve sonra acı ve umutsuzluk çığlıkları.

2.30 Elveda

Antônio olay yerine vardığında Yamandé'nin çevresinde çoktan umutsuz bir küme oluşmuştu ve o lanet olası öteki seferde, şifacı kadında olduğu gibi, onu ayaklarından tanıdı.

Bayılacak gibi oldu ama sonra birinin kıpırdadığını gördü, hatta çocuğun sesini duyar gibi oldu. Bir insanın sesini, acıdan çarpılmış çığlık atarken, dehşete düşmüş başka çığlıkların korosunun içinde tanımak mümkün müdür, diye sordu kendine. Görünüşe göre evet. Çığlık atıyorsa ölü olamaz, aman Tanrım, neyse ki, neyse ki ölmemiş, buna dayanamazdım.

Ötekiler geçmesine izin vermek için çekilince rahatlama duygusu yok oldu ve yeniden bayılacak gibi oldu. Vücudunun her yanındaki kesikler büyük sorun değildi, yüzeysel oldukları belliydi ve neredeyse güzelliğini artırıyorlardı; kana bulanmış o pazı, az önce bir savaştan zaferle çıkmış yiğit bir savaşçıyı düşündürüyordu.

Ama sol bacak kötü durumdaydı. Çok kötü. Hiçbir sol bacak öyle olmamalıydı. Olamaz, kesinlikle bir kabus bu, dün gece o tuhaf kurdun tadına bakmamalıydım, şimdi gözlerimi bir an kapıyorum ve yeniden açtığımda uyanmış oluyorum ve Yamandé'nin sol bacağı yine eskisi gibi, tek dizli; uyluğun ortasında bir dizin daha ne işi var, olamaz…

Antônio kendine geldiğinde üzerinde Piata ile Moacir'in yüzlerini gördü.

«Yamandé! Nasıl? Yoksa…?»

«*Shabono*da, uyuyor. Itátakûara ona bayılma otu verdi» diye bilgilendirdi Piata.

«Ya bacak?»

«Bacağın nasıl olduğunu sen de gördün.»

«Ama iyileşecek mi? Itátakûara ne diyor?»

«Itátakûara bekleyip ummak gerektiğini söylüyor. Çok ummak.»

«Hayır!» diye söze karıştı Moacir öfkeyle, «Umacak bir şey yok. Bekleyecek daha da az. Tek bekleyeceğimiz şey onun ölümü.»

«Moacir, sakin ol.»

«Sakin falan olmayacağım, bana sarılma da! Sen de çok iyi biliyorsun. Herkes biliyor. Böyle bir yaradan kimse kurtulmadı. Hiç.»

Sözleri yanıt bulamadı, ta ki söylenmesi gerekenin yükünü üstlenen Piata olana dek: «Itátakûara ummamızı söyledi ve biz umuyoruz. Itátakûara ırmağın ucundan bile bir ot getirmemizi söylese gideriz. Ama yapılacak başka bir şey yoksa başka bir şey yapmayız. Yamandé'ye veda ederiz, ağlarız ve köyün yaşamını sürdürürüz.»

Moacir ona nefret sanılabilecek bir bakışla baktı, belki de nefretti. Sonra gözlerini Antônio'ya çevirdi ve artık kuşku kalmadı: katıksız nefretti. Belki köyün tarihinde hiçbir genç, hiçbir zaman bir yaşlıya bu kadar açık ve küstah bir nefretle bakmamıştı.

«Ya sen? Bir şey söylemiyor musun? Sözlerin mi bitti?»

Sanki Moacir'in suçlamasını doğrular gibi Antônio susmayı sürdürdü. Gözlerini indirmeden, ama ağzını da açmadan.

Genç sürdürdü: «Ne çok söz döktün bunca zaman, Macapá'yı ve ormanın dışındaki dünyayı anlatıp durdun. Ha? Ne çok? Büyük ışıklı kuşu, kendi kendine giden arabayı, görünmez telleri, düşüncelerin ekranını. Hepsini hatırlıyorum, birer birer, biliyor musun? Peki şimdi? Tam da sözlerin bir işe yarayabileceği şu anda susuyor musun? Artık söyleyecek bir şeyin yok mu?»

«Ama ben…» Antônio, Moacir'in kendisinde unutulmuş bir hekimlik bilgisini uyandırmayı umduğunu düşündü ve elinden gelebilecek en sakin sesi bulmaya çalıştı: «Ben şifacı adam değilim, Moacir. Biliyorsun, Macapá'da sana anlattığım bütün bu şeyleri tanırdım ve kullanmasını bilirdim ama yapmasını bilmem. Yamandé'ye yardım etmek için Itátakûara'dan daha iyi yapabileceğim hiçbir şey yok.»

«Şifacı adam olmadığını biliyorum. Hiçbir şey yapmayı bilmediğini biliyorum.»

Moacir, darbeyi daha iyi indirmek için soluklandı: «Topla oynadığın o aptal oyundan başka hiçbir şey yapmayı hiç bilmedin. Ve işe yaramaz olduğundan o kadar eminsin ki, şimdi Yamandé'ye yardım etmek için gerçekten bir şey yapabilecek tek kişi olduğun aklına bile gelmiyor.»

Antônio neredeyse aval aval ona bakmayı sürdürdü, tek söz etmeden. Moacir de başka bir şey eklemedi. İkisinden biri kıyamete dek bir daha konuşmayacak gibi göründüğünde, araya girip Moacir'in demek istediğini, kendisine ilk dakikadan beri apaçık olan şeyi açıklayan Cauê oldu.

«Moacir, Yamandé'yi Macapá'ya götürmemize yardım etmen gerektiğini söylüyor, Antônio.»

«Olmaz öyle şey» diye araya girmeye çalıştı Piata ama Moacir gözdağına aldırmadı.

Arkadaşından çok daha az kaslıydı ama biraz daha uzundu ve öfkesini bu boya yükledi, iki kat uzunmuş gibi Piata'ya tepeden bakarak: «Sen karışma. Bizimle gelmek istemiyorsan önemli değil. İyi edersin, köyün sana ihtiyacı var, kalman doğru.»

Sonra, Piata artık yokmuş gibi dönüp bakışını yeniden Antônio'ya yöneltti: «Ee?»

Antônio çoktan, yaşamını köyde noktalamaya karar vermişti. Kendisiyle öylesine barışıktı ki bu seçimin büyük olasılıkla beraberinde getirdiği kısalmış yaşam beklentisini bile seve seve kabul etmişti. Ama kendi yaşamından nice yılı dinginlik sunağında feda etmeye razıysa, Yamandé'nin yaşamı için aynısını yapamazdı. Ve ömrünün geri kalanını, sevgili İkiÇorap'ını kurtarmak için elinden geleni yapmadığı kuşkusuyla geçirecek olsaydı, dinginlik falan kalmazdı.

Çevresine bakındı, hamağına, *shabono*nun duvarlarına, ona çatılık eden ağaç kubbesine baktı. Evine baktı. Sonra kocaman bir iç çekti, bakışını yeniden Moacir ile Cauê'ye indirdi ve: «Tamam. Haklısınız: ama sorun şu ki, ona yardım etmek istesem bile, yemin ederim bahane aramıyorum, Macapá'ya nasıl döneceğimi gerçekten bilmiyorum.»

«Biz biliyoruz» diye yanıtladı Cauê gururla.

«Büyük Irmak'ı bulduk» demişlerdi Moacir ile Cauê, «Büyük Irmak'ı, hikâyelerdeki ve şarkılardaki ırmağı, biz bulduk.»

Ve bunu güvenle söylemişlerdi, en küçük bir kuşkuya bile değinmeden. Çevredeki ırmaklardan nasıl farklı olduğunu güzelce açıklamışlardı: köyün tanıdığı tek ırmaklardı onlar, her yağmurda yön ve biçim değiştiren, içinden çıkılmaz bir su yumağının dönek ve dolambaçlı dokunaçları. Dil'deki en büyük "büyük" sözcüğünü kullanmışlar, onu gözleriyle gördüklerini, şu ilerideki palmiye kümesine kadar büyük olduğunu söylemişlerdi.

Suyunun aktığını, dosdoğru aktığını söylemişlerdi; büyük ırmağın suyu nereye aktığını bilirdi. Onların yavaş sulu, sarmaşıklara ve yapraklara bulaşmış ırmaklarından biri gibi değil; öyleleri ki dikkat etmezsen ve balık tutarken kendini fazla uzağa bırakırsan sonra eve dönüş yolunu bulamazsın, çünkü döner durur, halka çizerler ve akıntı nereye gideceğini bilmez. Büyük Irmak'tı o, yolu bilen.

Bunu coşkuyla söylemişlerdi, inanılmak kaygısıyla neredeyse gözleri yaşararak. Ve Antônio onlara inanmıştı.

Birden, bunu gerçekten düşünmeden, sapmalara ve belirsizliklere karşın hem Pepè ile geçen uzun yolun hem de ardından yaya olarak yaptığının başlangıçtaki yönü — ırmaktan aşağı yukarı dik olarak uzaklaşan yönü — izlediğini hep varsaymış olduğunu fark etti. Kafasında hep, bütün kıvrımlarına karşın Jari'yi kabaca geride, gittikçe daha uzakta bırakmış bir güzergâh canlandırmıştı. Ama Tanrım, gerçekten aptalca bir düşünceydi bu. Sonuçta Pepè'nin kaybolduğunu hep bilmişti, hele kendisi, o başıboş, dayanaksız dolaşmasıyla: o rastlantısal güzergâh pekâlâ ırmağa aşağı yukarı hep paralel kalmış olabilirdi, dönüp dolaşıp ona iyice yaklaşmış bile olabilirdi. Jari'nin gerçekten uzak olmaması, bir günlük yürüyüşten az mesafede olması pekâlâ mümkündü. Hatta şimdi, orman onunla konuştuğuna, o da onun dilini ve sırlarının çoğunu anladığına göre, bundan emindi: Büyük Irmak fazla uzakta olamazdı.

Ve eğer öyleyse, belki, biraz şansla, belki Yamandé gerçekten kurtarılabilirdi. Öyleyse Antônio ne yapması gerektiğini biliyordu.

Kendi dünyasına, önceki dünyaya dönme düşüncesiyle dehşete kapıldığını fark etti: bunca yıl bir biçimde bunun bir daha asla olmayacağına kendini inandırmıştı; sanki başka bir gezegene indirilmişti de anayurdun, sevdiği şeylerin, insanların anısı oradan bazen özlemle gölgeleniyordu, evet, ama dönüşü olmayan bir sürgünün özlemiyle.

Sanki o dünya var olmaktan çıkmış, ona bile artık neredeyse uydurma gelen hikâyeleri anlatmaya yarayan malzemeye buharlaşmıştı ve şimdi onu yeniden görme, içine yeniden dalmış olma düşüncesi ellerini terletiyordu.

Ama o çocuklar ona güveniyordu, onları hayal kırıklığına uğratamazdı, ihanet edemezdi. Yamandé'ye ihanet edemezdi: onu ölüme terk edemez ya da kötünün iyisiyle korkunç biçimde sakat kalmasına izin veremezdi: maymun gibi çevik Yamandé'si, herkesten hızlı koşan o. Ormanda sakatların ne uzun ne güzel bir yaşamı olur; bunu Yamandé'ye yapamazdı. Tek bir olasılık bile varsa tek bir seçim vardı. Denemeliydi.

2.31 Hoşça Kalın

Bir sal, tek çare bir sal yapmak. Sekiz kişiyiz: ben, ne pahasına olursa olsun gelmek isteyen altı çocuk ve taşınması gereken Yamandé. Balık tutmak için kullandığımız oyma kütüklerle, büyük ırmakta günlerce — kaç gün, kim hayal edebilir, belki iki, belki üç? — sekiz kişi yolculuk etmek düşünülemez; ayrıca su, yiyecek bir şeyler de taşımak gerekecek… Bir sal gerek ve yeterince büyük olmalı.

Antônio, başı hâlâ neredeyse bütün gece süren törenin dumanlarından, seslerinden ve içkilerinden sersemlemiş durumda, yüzünü yıkadığı ve ağaç eğreltilerinin yaprakları arasından şafak sökerken bakakaldığı ırmaktan dönüyordu. Ormanın uyandığını seyretmiş, gecelik hayvan kalabalığının susmasıyla gündüzcüllerin havayı, ağaçları, günü ele geçirmesi arasındaki o asılı sessizlik ânını, birkaç ân ancak, dinlemişti; seslerin, seslenişlerin, kanat çırpışlarının giderek güçlenen bir crescendo'sunda.

Gidiyorum, diye düşündü, birkaç gün içinde, her şey yolunda giderse başka bir yerde olacağım, bambaşka — Tanrım, ne kadar bambaşka — bir yerde başka bir şafak göreceğim. Ama gerçekten gitmiyorum — Janaína ile çocuğa veda etmek için kulübeye yönelirken bundan emindi — sadece Yamandé'yi kurtarmaya gidiyorum, sonra döneceğim.

«Sonra eve dönersin, Yamandé iyileşince, sonra dönersin, değil mi Antônio?»

«Elbette eve dönerim, uzak kalmakta zorlanırım, benimkinin yanındaki hamağını çok özlerim» dedi Antônio ama gözlerinin içine bakacak gücü yoktu: sana yemin edemeyeceğim kadar çok risk, çok beklenmedik şey var, bunu ben de biliyorum sen de.

Çömelmiş, çocuğu emziren kadına gülümsedi, yuvarlak yanağını ve saçlarını okşadı; okşayış göğsüne ve gözleri kapalı, mutlulukla emen Ybyráatã'nın küçücük başına indi.

«Hem bu küçük karıncayiyenin büyüdüğünü görmek istiyorum, biliyorsun. Bunun için de gittiğimi biliyorsun, bildiğini biliyorum. Bir gün kendini incitirse, onun yaşamını kurtarmak için, güçlü bacaklarını kurtarıp eskisi gibi koşmasını sağlamak için elinden gelen her şeyi yapacak birinin olmasını isterdim.»

«Biliyorum. Gitmeni ve Yamandé'yi kurtarmanı istiyorum. Ama dönmeni istiyorum, kocasız kalmak istemiyorum, oğlunun seni tanımadan büyümesini istemiyorum.»

«Dönerim, elbette dönerim: merak etme, mavi kurbağacık.»

«Ve kendine dikkat et. Büyük ırmaktan ve kimsenin tanımadığı, senin köyünün bütün ruhlarından çok korkuyorum.»

«Şaman onlarla konuştu, bütün tanrıların seslerini dinledi, hepsinin izin verdiğini söyledi. Yolculukta bize eşlik edecekler, korkmana gerek yok.»

«Evet. Ama sen kendine dikkat et. Senin köyünde kim bilir kaç jaguar vardır.»

Cauê, Itaúna, Moacir, Ubiratan, Jaci ve Piraí sessizce yaklaştılar. Bölmek istemiyorlardı ama vakit yoktu: Yamandé inlemeye başlamıştı ve telaşlanmışlardı. Gitmeleri gerekiyordu.

Hoşça kalın, doruklarının yüksekliği akıl almaz ağaçlar; biri ötekinden farklı, yine de hepsi öylesine tanıdık, kendi kabilenin üyeleri kadar kolay akılda kalan; uğultusu bir dostun sesi gibi işitilen ırmak; açıklıklarda ürkek gece hayvanları gibi yarı gizli kulübeler: hoşça kalın!

Ne kadar hüzünlü olabilir, aranızda büyümüş olanın uzaklaşan adımı! Böylesine soylu bir nedenle kendi isteğiyle yola çıkanların bütün umudu solar gibi olur ve güven hemen onları terk eder; karar verebilmiş olduklarına şaşarlar ve tehlikede olanın en büyük dostları olduğunu düşünmeseler geri dönerlerdi. Ormanda ilerledikçe gözleri, o yeni tekdüzelikten yorgun, daha çok yere iner; hava şimdiden ağır ve ölü görünür; bilinmedik ormanlara dalarlar; ağaçlara ağaç eklenir, patikalar patikalara dökülür; solukları kesiliyor gibidir ve adını bilmedikleri yeni yapraklıkların önünde köylerini, hamaklarını ve ağaçlarına galip döndüklerinde yankılanacak kahkahaları düşünürler.

Hoşça kal, onları her zaman korumuş, hamakta uzanmışken gizemli bir korkuyla beklenen bir adımın sesini sıradan adımların sesinden ayırt etmeyi öğrendikleri kulübe. Hoşça kalın, hâlâ tanınmamış, geçerken kaçamak gözlerle ve utanç duymaksızın değil nice kez bakılmış, düşüncenin içlerinde bir eş bulabileceğini çoktan hayal ettiği kulübeler. Hoşça kalın, sayelerinde ruhların sözleriyle nice kez dinginliklerine yeniden kavuştukları köyün ihtiyarları, ve onları yetişkin kılan top oyunu: hoşça kalın!

“3. Bölüm”

3.1 Yola Çıkış

Şafaktan hemen sonra yola çıktılar; cesaretin, maceranın ve bir-arkadaşa-yardım-etmenin figürleriyle boyanmış, Itátakûara'nın orman ruhlarının, ırmak ruhlarının ve Büyük Irmak'ın tanrıçalarının önerisiyle buyurduğu tüyler ve muskalarla bezenmişlerdi.

Yamandé, uykulu görünmesine karşın, alçak sesle, aralıksız inliyordu; o darmadağın bacağa sıkıca sarılmış yaprak, çamur ve şifalı ot kompresleriyle hamağında çoktan hazırdı.

Kadınlar Büyük İşler Şarkısı'nı söylemişti ve çocuklar heyecanlı, kararlı ve ödleri kopmuş halde titriyorlardı. Mars'a gitmek zorunda olan astronotlar gibi, diye düşündü Antônio: belirsiz ve tehlikeli bir yolculuğa çıkılır, yabancı bir yere, orada hiçbir şey ama hiçbir şey bütün ömrün boyunca gördüklerine benzemez.

«Hadi, gidiyoruz. Cauê, Itaúna, hamağı önce siz taşıyorsunuz.»

İlk etap, ormanın içinden, görece en kolayıydı; Antônio bunu iyi biliyordu. Moacir ile Cauê büyük ırmağı yeniden bulabileceklerinden emin görünmüşlerdi ve gerçekten de fazla kararsızlık çekmeden ilerliyorlardı; ormanda yol açarak ilerlemenin zorluğu herhangi bir av seferinden hiç farklı değildi. Yamandé taşınamayacak kadar ağır bir yük değildi ve yola çıkmanın coşkusu çocuklara en iyi, en capcanlı enerjilerini harcatıyordu.

«Fazla kalmadı» diyordu iki kâşif kendinden emin, «fazla kalmadı, yakında Büyük Irmak'ı göreceğiz.»

Ve gerçekten vardılar, akşam çökerken: ağaçların açıldığını ve aralarından rio Jari'nin upgeniş ve sarı akışını gördüler; ormanın bütün ırmaklarından geniş akan, nereye gideceğini bilen ırmak.

Oraya, kıyıya kamp kurdular ve köyün onlar için hazırladığı taş ve kil çanaktan aldıkları korlarla ateşi yaktıklarında kendilerini neredeyse varmış gibi hissettiler: o güne dek gördükleri en büyük ırmağı bulmuşlardı, her şey tanrıların güvence verdiği gibiydi.

Daha rioyu görmediniz bile, işte asıl büyük olan o, diye düşündü Antônio. Bu sadece ilk adım, sadece başlama vuruşu, çocuklar: şehir hâlâ çok uzak, Yamandé kötü ve acele etmeliyiz, ben de ırmağın yatağı hakkında hiçbir şey bilmiyorum, doğru ırmak mı onu bile bilmiyorum; siz benim sizi götürebileceğimi sanıyorsunuz ama ben bilmiyorum, iki dünyayı birbirine bağlayan bu su yolu hakkında hiçbir şey bilmiyorum, hayatımda hiç sal yapmadım ve yarın sabah bir tane yapmam gerekecek. Umarım su tanrıları gerçekten bizden yanadır, umarım sizi kaybolmaya, yolumuzu yitirip ölmeye, şelalede parçalanmaya sürüklememişimdir. Şelale. Nerede olduğu hakkında hiçbir fikrim yok ama umalım, umalım ve şimdi uyuyalım, yarın yola çıkıp acele etmek gerek.

Sabah onları ırmağın hışırtılı sesiyle, çoktan değişmiş görünen kuşlar ve maymunlarla uyandırdı ve Yamandé'nin kompresini değiştirdikten sonra — yüzü mosmor, ateşler içinde yanıyor, hızlı gitmeliyiz — talimatlara dikkat ederek salı yapmaya koyuldular.

Antônio sallar hakkında pek bir şey bilmiyordu; çocukken çamurlu derelerde arkadaşlarıyla yarışlar için küçük dal parçalarından ve dondurma çubuklarından yaptıklarını hatırlıyordu, Kon-Tiki üzerine bir belgeseli — kim bilir ne kadar romantize edilmiş — bulanık hatırlıyordu, aklında birkaç fotoğraf, birkaç resim vardı. Ama çocuklar yönerge bekliyordu ve o da verdi: kütükler gerek, düz dallar gerek, onları şöyle bağlamak için sarmaşıklar gerek.

Bir sürü kuşkuya kapılıyordu: herhalde şu şey gerek, adı neydi, dik bir kürek, bir salma, işte, düz gitmesi için, yoksa sallarda hiç mi olmaz? Kuşkuluyken takalım, ne zararı olabilir, çocuklar, şöyle yapılmış bir tahta parçası gerek. Peki onu nasıl yöneteceğiz, ya ilk kıvrımda karaya oturursak, ırmağın akıntısı bizi kaparsa kıyıya nasıl döneceğiz? Dallar gerek, uzun ve sağlam sırıklar gerek, hiç değilse birazcık yönlendirebilmeliyiz.

Sal çok güzeldi, diyordu çocuklar coşkuyla: ancak en büyük kulübelerin yapımında bu kadar mühendislik görmüşlerdi ve ırmaktan gözle görülür biçimde korkmalarına karşın, o teknik harikası taşıtla su üstünde yarışmayı denemek için aynı derecede gözle görülür bir istek duyuyorlardı. Antônio o kadar emin değildi: Tanrım, dünyanın en ilkel taşıtlarından birini yapmak ne zor iş, kim bilir dayanacak mı; hadi, gidiyoruz, yola çıkılıyor.

3.2 Sal

Salın yapımına hayran kalmak başka şeydi, üstüne çıkıp kendini ırmağın kollarına bırakmak bambaşka. Bir miktar erzakı ve neredeyse bilincini yitirmiş zavallı Yamandé'yi yükledikten sonra, o kırılgan kütük düzeneği fazla eğilip onları suya devirmeden herkesin üstüne çıkması bile karışık bir iş oldu. Ve ancak oturup olabildiğince kıpırdamamaları gerektiğine dair binlerce tembihten sonra — tanrılar bizi korur ama aptallık edersek korumaz — Antônio mürettebatından yeterince emin olup sırıkları kıyıya dayadı, yükleme sırasında salı bağladıkları sarmaşıkları kesti ve açılmaya cesaret etti.

Epey bir süre, büyük ırmakta hızla kaymanın heyecanı hepsini dilsizleştirdi: kütüklere sıkı sıkı tutunmuş çocuklar kıyıların akıp gitmesini izliyor, ancak ara sıra ilginç bir şeyi göstermek için birbirlerine bir işaret veriyorlardı: çok uzun bir abanozun gövdesi, üzerlerinden uçan kocaman bir tukan, yaprakların arasında gizli bir silüet, belki bir karıncayiyen, bir *jacaré* olduğundan emin olamayacakları kadar çabuk gözden kaybolan sualtında bir gölge.

Antônio kıyıları, karıncayiyeni, tukanı izliyordu ama daha çok şelaleyi düşünüyordu. Çocuklara ondan söz etmemişti (zaten kendisi de varlığını ancak yoldayken hatırlamıştı) ama bu, düşünmeden edebildiği anlamına gelmiyordu.

Aşağı yukarı nerede olması gerektiğini saptamak için bütün anılarını, bunca yıldan sonra kalan o birkaç bulanık anıyı, toplamaya çalışmıştı. Ama geri getirebildikleri solmuş parçalardı: kendisi şekerleme yaparken Gambone'un gevezelikleri, her papağana havlayan İşkence, alışık olmadığı milyonlarca böcek, görünüşte birbirinin aynısı kilometrelerce kıyı: yeterli değildi. Şelaleden kaçınmak için yaptıkları sapmadan sonra ırmağı kaç saat yukarı çıkarak yol aldıklarını tam olarak yeniden kurmak çok zordu; motorlu teknenin hangi hızla gittiğini, şimdi onları taşıyan akıntının ne kadar hızlı olduğunu hesaplamak hepten imkânsızdı. Pepè ile jeep'te yapılan bütün yolculuktan söz etmeye bile gerek yoktu: yönü ve doğrultusu hakkında hiçbir kesin fikri yoktu. Sal — bunu kabul etmek gerekiyordu — ırmağın herhangi bir noktasına indirilmişti; Cachoeira ve gürültülü tehlikesiyle hiçbir ilişkisi saptanamaz halde.

Antônio kafa patlatıp duruyordu ve saatler geçiyordu; yolculuğun yeniliğinin etkisi yatışınca çocuklar gevşemiş — hâlâ rahat görünmeyen ve ellerinin kütüklerdeki kavrayışını hiç gevşetmemiş olan Itaúna hariç — sakince sohbet edip şakalaşmaya başlamışlardı, ara sıra Yamandé'nin dudaklarına birkaç damla su dökmeyi de ihmal etmeden.

Güneş sedefli bir gün batımına doğru alçalmaya başladığında grup, kıyıya yanaşıp geceyi karada mı yoksa salda mı geçireceklerini görüştü ve oybirliğiyle ırmakta kalınmasına karar verildi: ne kadar yol almış olurlarsa o kadar iyi olacaktı; Yamandé'nin durumu göz önündeyken öncelik acele etmekti.

Üstelik ırmağın yadsınamaz bir avantajı da vardı: gece hayvanlarından korunmayı düşünmek zorunda kalmıyorlardı: delirmiş bir *jacaré* kurbağa gibi salın üstüne atlamadığı sürece orada uyumak, ormanda karada uyumaktan çok daha güvenliydi.

Ama gece yarısı şelalenin yakınlarına sürüklenme düşüncesi Antônio'yu rahat bırakan düşüncelerden değildi; bu yüzden bir iç çekerek kararını vermek ve çocuklara Cachoeira'dan söz etmek zorunda kaldı.

Onlara ne kadar büyük olduğunu açıklamaya çalıştı — pek başarılı olamadan — ama onu Büyük Irmak'ın özellikle huysuz ve belki de aç bir tanrıçasının meskeni olarak betimlemesi, gece nöbetleşe

uyuma önerisini hemen benimseyecek kadar onları etkiledi; böylece hep biri uyanık ve kulakları iyice açık olacaktı: «Gök gürültüsü gibi bir ses, uzak da olsa, zorlukla duyulsa bile, nöbette olan herkesi hemen uyandırır. Aman çocuklar, tanrıçalar uyumaz.»

Beklememiş olmasına karşın Antônio iyi uyudu ve gözlerine güneş vururken uyandığında tayfayı uyanık ve zinde buldu; köyden getirilen kızarmış etle kahvaltı ediyorlardı: «Gök gürültüsü yoktu, Antônio, sadece kuşlar ve maymunlar ve gece de fısıldayan büyük ırmak.»

Şimdilik her şey yolunda gitti; kim bilir, belki Gambone'un girdiği gibi bir yan kolu tutturacak kadar şanslıyızdır, belki aklımdan çıkmayan o mübarek şelaleyi hiç görmeyeceğiz bile.

Ve uzun saatler boyunca seyir onu haklı çıkarır gibi oldu; öyle düzgün ilerliyordu ki tek kaygı, Yamandé'nin başını olabildiğince gölgede tutmaktı. Çocuk neredeyse hep uykulu görünüyordu ve Antônio bunun iyi bir işaret olduğundan emin değildi: bacağındaki kompresi yenilediğinde onu hatırlamayı yeğlemediği koşullarda bulmuştu.

Onu ilk duyan tam da Itaúna oldu: ırmaktan en çok çekinen oydu ve bu yüzden en tetikte olan da. Başını kaldırdı ve mırıldandı: «Gök gürültüsü.»

Sonra haykırarak yineledi: «Gök gürültüsü, duyun, duyun!» ve birden hepsi duydu; hâlâ uzak ama iyice seçilebilir bir uğultu ve şarıltı, havada bir titreşim.

«Kıyıya, kıyıya! Çabuk, yanaşmalıyız, sırıkları kullanın, dibi arayın!»

Ama sopalar ne kadar uzun olursa olsun en küçük bir tutunma bile sağlayamıyor gibiydi; ırmak sandıklarından daha derin olmalıydı ve kim bilir sadece kendi telaşları mıydı, yoksa akıntı gerçekten şimdiden daha hızlı ve güçlü müydü.

Şelalenin gürültüsü artık dikkat etmese bile seçiliyor ve her an yaklaşıyor gibiydi. Irmağın fazla ortasındayız, kıyıdan fazla uzaktayız, sırıklar dibi bulmuyor, böyle asla yanaşamayacağız: Antônio çabuk karar vermek gerektiğini anladı: «Moacir,» (en atletik, en korkusuz) «Moacir, suya girip salı kıyıya doğru itmemiz gerek, hemen yapmamız gerek, şimdi!»

«Peki Antônio, ama balıklar gibi yüzmekte pek iyi değilim…»

«Sadece ayaklarını oynatacaksın ve sala sıkıca tutunacaksın, bırakma sakın, ayaklarını olabildiğince hızlı çırp, hadi, vakit yok, gidiyoruz.»

Antônio önce kendisi suya indi, ırmağı kaç varlığın paylaştığını düşünmemeye çalışarak: ormanda yüzme pek icra edilen bir spor değildi ve bunun birçok iyi nedeni vardı. Ama seçenek yoktu; şelale hepsi için kesin ölüm demekti; böylece kütüklere tutunarak (balıkları düşünme, yılanları düşünme, kaimanları) bütün gücüyle yüzdü. Moacir çoktan yanındaydı ve hemen ardından Ubiratan, o suskun, kalın bacaklı Ubiratan, tek söz etmeden suya inip ayaklarını bir *pirarucu*nun gücüyle çırpıyordu. Irmak serindi, hatta hoştu — canlı bir şeyin bacaklara, tene sürekli değdiği duygusunu saymazsak — ama akıntı gerçekten güçlüydü; beceremiyoruz, hayır, düşünme, çırp ayaklarını, çırp ayaklarını. Neredeyse tükenmişlerdi, dişler kenetli, eklemler zordan bembeyaz, sonunda taşıta vermeyi başardıkları eğik rota onu sırıkların tutunabileceği kadar kıyıya yaklaştırdığında: «Değiyoruz, Antônio, değiyoruz!»

Son bir sarsıcı hamleyle bitkilere tutunmayı, salı kıyıya kilitlemeyi başardılar: damlalardan gökkuşakları ve artık sağır edici bir uğultu arasında ırmak, topu topu yüz metre ötede boşluğa gömülüyordu.

Riskin heyecanının yatışması, karınlarını doyurmaları ve üzerlerinden koca bir sülük lejyonunu temizlemeleri için çamurlu kıyıda soluk soluğa uzanıp uzun bir mola vermek gerekti. Her şeyden önce nasıl ilerleyeceklerine karar vermek gerekiyordu: Antônio'nun rastlantıyla şelaleyi dolanan bir yan kol bulacağına dair belli belirsiz umudu fazlasıyla görünür biçimde suya düşmüştü ve o noktada, öyle ya da böyle, Cachoeira ile yüzleşilmeliydi.

İlk olasılık salı sırtlanıp taşımak ve düşüşün aşağısında yeniden suya indirmekti ama hızlı bir keşif, o noktadaki ormanın yüzyıllardır su serpintisi ve buharla sırılsıklam olmaktan her zamankinden bile gür olduğunu göstermeye yetti: yaralıya ek olarak o hantal zımbırtıyı o nemli ve dik yokuşlu yumaktan geçirmeyi başarmak mucize olurdu.

Öte yandan Antônio, Monte Dourado ile şelale arasındaki uzaklığı epey net hatırlıyordu: o zamanlar henüz yeni yola çıkmıştı ve çevresindekilere hâlâ dikkat ediyordu; yarım günden fazla yol almadıklarını iyi hatırlıyordu. İyi bir yaklaşımla yirmi beş, belki otuz kilometre sayılabilirdi: yürüyerek fazla değildi, bir günlük zorlu yürüyüş yetebilirdi. Ama önce o uğursuz düşüşün dibine varmak gerekirdi ve sırf o gür bitki örtüsünün içine inmek bile saatler sürerdi: bu, ormanda bir gece daha geçirmek demekti, ama her şeyden önce şehre bir gün geç varmak demekti. Kimse açıkça söylemeye cesaret edemiyordu ama herkes Yamandé'nin durumunun gözle görülür biçimde kötüleştiğinin farkındaydı: belki bir gün fazla, onun için çok olurdu.

«Yayan inebiliriz, salı da ırmak aşağı götürsün. Şelaleyi geçince alırız.»

«Paramparça olur, Piraí.»

«Belki olmaz.»

«Sana söylüyorum, bin parçaya ayrılır, yüksek o şelale, asla…»

Ve o anda Antônio hatırladı — nerede, ne zaman görmüştü, bir gazetede, televizyonda mı? — Niagara Şelaleleri'nden tahta bir fıçının içinde kendini bırakan ve inanılmaz biçimde sağ kalan o adamları. Cachoeira ne kadar heybetli olursa olsun o kadar yüksek olmadığı kesindi: belki salın paramparça olmama olasılığı vardı. Ve bir gün kaybetmek istemiyorlarsa tek olasılık o görünüyordu.

«Belki haklısın, belki paramparça olmaz. Denemeliyiz. Sonra parça pinçik olursa yayan beceririz demektir.»

«Ama sonra onu nasıl geri alırız? Irmağın ortasından nasıl alırız?»

«Bilmiyorum, Moacir, bilmiyorum. Şelalenin yarattığı akıntılar, hacimli nesneleri kıyılara doğru taşıyan bir devinim oluşturur ve… hiç değilse öyle sanıyorum, aşağı yukarı. Neyse, oraya vardığımızda düşünürüz.»

İkilerinin salda kalmasına, ötekiler aşağıya vardıktan sonra onu akıntıya emanet etmelerine karar verdiler: onu izleyen ve hiç değilse nereye gittiğini görmeye çalışan biri olmadan düşmeye bırakamazlardı.

Böylece Moacir ile Cauê dışında hepsi yola koyuldu; ikisi, ötekilerin yaktığı ateşin ince duman sütununu ve parıltısını görmeden önce, yemiş arayıp kertenkele avlayarak neredeyse üç saat beklemek zorunda kaldılar.

Salı sırıkları kullanarak kıyıdan olabildiğince uzaklaştırmışlar, onu yalnızca iki uzun sarmaşıkla bağlı tutmuşlardı. Ancak işareti görüp bağları keserek onu serbest bıraktıklarında, onun uçuşunu izleme gösterisini kaçıracaklarını anladılar: su üstünde gittikçe hızlanarak koştuğunu ve — birden — hiçliğin içinde gözden kaybolduğunu gördüler.

3.3 Atlama

Hangi ruha teşekkür etmem gerektiğini bilmiyorum, diye düşündü Antônio; salın, o upuzun görünen, neredeyse ağır çekimdeki uçuştan sonra neredeyse sapasağlam kaldığını görünce. Ya da belki düşünmedi, çünkü Ubiratan öyle çok ruhu, tanrıyı, ağaç ya da kuş ya da daha önce hiç duyulmamış bir şeyin adını anmaya, her birine usulünce teşekkür etmeye başladı ki Antônio sesli düşünmüş olabileceğinden kuşkuya düştü ve o adların çoğunu çocuğun oracıkta uydurduğundan emin oldu.

Sal dayanmıştı. Salma bir kaya çıkıntısında paramparça olmuş, dümen kaybolmuştu ama yapı, biraz eğri büğrü de olsa, suyla çarpışmaya dayanmıştı ve şimdi, Antônio'nun tahmin ettiği gibi onu kıyıya iten şelalenin çarpma bölgesinin türbülansıyla sürüklenerek hoplaya zıplaya onlara doğru geliyordu. Moacir ile Cauê gruba katıldığında yeni bir dümen çoktan hazırlanmıştı: biraz eğri, uzun bir sırıktan ibaret.

Ortak kararla salmayı yeniden yapacak vakit olmadığına hükmettiler; yenisini yerleştirebilmek için bütün salı söküp yeniden kurmak gerekirdi, bu yüzden hemen sala binip kendilerini yeniden ırmağa bıraktılar; her biri içten içe, cesaretleri ve korkusuz taşıtları sayesinde atlattıkları sınavla ölesiye gurur duyuyordu.

Sonraki seyir saatleri öyle kolaydı ki Antônio, bitkin, birden çok kez uyuyakaldı; suyun kütüklere çarpması ve ormanın hep kendine öyle eş öyle değişik fon sesi onu neredeyse hipnotize etmişti. Yine de sal kendi iradesiyle canlı gibiydi ve onları kararlılıkla, yatağı artık gözle görülür biçimde genişleyen ırmağın uzun kıvrımları arasında taşıyordu.

Yamandé hamağından inlemeye başlayınca herkesin dikkatini çekti. Belki de ona bir doz daha bayılma otu vermenin vakti gelmişti.

3.4 Bakışlar

İşte o zaman, ırmağın bilmem kaçıncı kıvrımından sonra, Antônio uzakta bir sac çatının pırıltısını, ağaçların arasında yapıların silüetini gördü ve çok geçmeden iskeleyi, bıraktığı gibi sallantılı, ve ıssız, açıkça seçebildi. Bağlanmış tekne yoktu, sadece karaya çekilmiş alışıldık soluk renkli kayıklar ve pervanesiz paslı bir dıştan takma motor vardı; üstüne tünemiş bir *urubu*, onları uykulu gözlerle bağlanıp karaya çıkarken izledi.

Çocuklar iyice sessizleşmişti; kasabaya temkinle girdiler, elleri boş yere Antônio'nun taşımalarını yasakladığı bıçakları aramaya gidiyordu. Hamağın çevresinde kümelenmiş halde, gözleri faltaşı gibi açık, meraklı ama tetikte çevrelerine bakınarak onun öncülük etmesine izin verdiler. Antônio'ya göründüğü kadarıyla tehlike yoktu: sokaklar, evlerin yanına hatırladığından biraz daha fazla otomobil park etmiş halde, köpekler ve kertenkeleler dışında tozlu ve bomboştu. İnsanlar akşam yemeğinde olmalıydı: açık pencerelerden tabak şıngırtıları, sesler ve haber bültenlerinin jenerik müzikleri geliyordu. Onların geldiğini gören iki üç çocuk — bir hamak bohçası taşıyan altı çıplak çocuk ve onlardan önde giden, çıplak ve sakallı daha uzun bir adam — afallayıp gözlerini açmış, eve sığınmak için koşmuşlardı.

Küçük meydan hatırladığıyla neredeyse aynıydı: *pelourinho*nun çevresine biraz yamalı bir çiçeklik eklenmişti ve hiç açılmamış görünümlü bir bina panjurlar ve plastik sıvayla yenilenmiş, üzerinde "Tumucumaque Millî Parkı - İdare" yazan bir tabela taşıyordu. Dükkân dışarıya renkli parmak arası terlikler ve naylon elbisecikler asılı bir teşhir standı yerleştirmişti; tasarımları fazlasıyla cüretkâr alüminyumdan üç sokak lambası köpeklere yeni ve fütüristik çiş fırsatları sunuyordu; *pousada* siklamen rengine boyanmış ve şimdi sönük, pek de özgün olmayan "Al pelourinho - Pousada - Café - Cerveja Brahma" yazan bir neon tabelayla donatılmıştı.

Yarı karanlık salonda patroniçe, girişe ve tek müşteriye sırtı dönük bardakları yıkıyordu; tek müşteri, duvara asılı dev televizyonda, lacivert ceketli tıknaz bir sunucunun aynı anda hem yatıştırmaya hem kışkırtmaya çalıştığı, yoğun makyajlı iki hanımın son ses atışmasını dikkatle izleyerek biracığını okşayan bir ihtiyardı.

Onların çıplak ve boyanmış halde, tam bir sessizlikle girdiklerini görünce ufak tefek adamın gözleri faltaşı gibi açıldı ve kargavari seslendi: «Gesita…»

«Efendim Armando, ne var? *Cervejinha*nız bitti mi yoksa?»

«Gesita, şey… burada… insanlar var.»

Gesita döndü ve bir an afalladı, bir elinde bardak, ötekinde bez; ama çabuk toparlandı: «Siz de kimsiniz? Burada ne işiniz var? Dışarı, haydi, haydi, burası size uygun bir yer değil.»

Antônio öne çıktı, dağınık saçlarının arasındaki iki papağan tüyünü düzelterek: «Gesita Hanım, iyi akşamlar. Telaşlanmayın, kötü bir şey yapmıyoruz: yardıma ihtiyacımız var, yaralı bir çocuk var, bize yardım gerek.»

«Ama siz, durun bakalım, siz onlardan biri değilsiniz. Anlamıyorum, bu *indios*la ne işiniz var sizin?»

«Çok uzun bir hikâye, hanımefendi… adım Antônio Carlos Rocha de Almeida. Bakın, siz beni hiç hatırlamazsınız ama ben burada bulundum, bir zamanlar. Kardeşinizi tanıyorum, Gambone'u…»

«Ah, Gambone! İki yıldır görmüyorumdur. Paulo tekneyi aldı ve rio boyunca yukarı gitti, ticaret yapacakmış, satacakmış, alacakmış, Tanrı bilir ne. Monte Dourado gelecek vaat etmiyor, derdi. İki yılda üç kez telefon etmiştir, o kapibara ruhlu.»

«Kuzeninizi de tanırdım, zavallı Pepè'yi, ne yazık ki…»

«Pepè mi? O da kim? Hiç erkek kuzenim olmadı: Paulo'yla benim yedi kız kuzenimiz var, hepsi kız; oysa Armando amcamız bir erkek evlada ne çok önem verirdi, ama belki böylesi iyi oldu, onun gibi aylak bir çapkın çıkardı… Ama siz, hâlâ anlamadım kim olduğunuzu ve ne istediğinizi: yaralı bir çocuk, mi dediniz? Neredeymiş? Bir gösterin bakalım.»

«Haklısınız, bu çocuk epey kötü durumda, bir doktorun onu çabucak görmesi gerek.»

«Belki bir tekneyle…»

«Artık adamakıllı motorlu tekne kalmadı; kendininkini Gambone aldı, öteki de o kadar bakımsızdı ki ırmak onu yıllar önce çürüttü. Şimdi herkes arabayı kullanıyor: çocuğu taşıyacak birini bulmamız gerekecek.»

«Ama çok kalabalığız, iki araba gerekir, belki üç bile…»

«Saçmalamayın, çocuk hastaneye gider, ötekiler de ormana döner. Yoksa hepsini birden mi şehre götüreceksiniz?»

«Aslında… galiba öyle, Gesita Hanım, böyle yapmak zorundayız: onlar ayrılmaz, ben de onları burada bırakmak istemem, benimle şehre gelmelerini istiyorum. Hem sonra Macapá'ya gitmek istiyorum, Almeirim'e değil. Uzun hikâye, demiştim.»

«Bana bir delilik gibi görünüyor ama neyse, memnunsanız, arabaları bulmaya bakarız, gerçi bütün bir kabileyi arabasına alacak birini bulmak kolay olmayacak… Ah! Ama işte: yarın sabah erkenden Laranjal'dan Macapá'ya giden otobüs geçiyor: oraya hepiniz sığarsınız ve rahat yolculuk edersiniz. Laranjal ırmağın öbür yakasında ama bu sorun değil, biz hep kayıklarla geçeriz. Her şey hesaba katılınca sizi şehre ulaştırmanın en hızlı yolu bu; hepsini arabayla yapmaktan daha az sürer ve daha rahat edersiniz.»

«Ah, size teşekkür ederim, harika bir fikir bu! Elbette burada gecelememiz gerekecek ama size rahatsızlık vermeyiz: kasabanın dışına, ağaçların altına yerleşiriz…»

«Yok canım, ne ağacı. Burası orman değil. Burada, salonda yatarsınız, herkese hamak indiririm. O çocuğu da adamakıllı bir yatağa yatırırız: yeterince sarsıldı, sakin durması gerek.»

«Teşekkür ederim, gerçekten çok naziksiniz. Yanımda param yok ama şehre varınca bankaya gidebilirim ve…»

Gesita omuz silkti: «Onu sonra düşünürüz. Benim geçim sıkıntım yok, ailede de sülük olarak kardeşim Gambone yeter. Tasalanmayın. Peki, yemek istersiniz, değil mi?»

«Doğrusu, şey, evet. Bilirsiniz, çocuk bunlar, karınları hep açtır: erzak getirmiştik ama artık bitti… evet, çok teşekkürler, doğrusu ilk iş Yamandé'yi yatırmak ve sonra bir şeyler yemek.»

«Hayır» dedi Gesita onu tepeden tırnağa süzerek, «ilk iş üstünüze bir şeyler geçirmek.»

Antônio uzun yıllar sonra ilk kez üzerinde giysi olmadığının bilincine vardı: Dona Gesita'nın keyifli bakışı altında, ne tuhaf, kendini epeyce… hissediyordu, neydi o sözcük, aklına gelmiyordu, kabile dilinde karşılığı olan bir sözcük yoktu: işte, çıplak, sözcük çıplaktı.

Salonda ihtiyarcık birasını unutmuş, çocuklara bakıyordu. Çocuklar ise sıkı sıkı birbirine yanaşmış esmer, sımsıkı bir küme halinde, gözleri kocaman açılmış, büyülenmiş gibi televizyonu izliyorlardı.

3.5 Gesita

Dona Gesita'da kendini gösterecek yol bulamamış güçlü bir anaçlık içgüdüsü olmalıydı, çünkü başlangıçtaki kısa güvensizlikten sonra onlara bir kuluçka tavuğu gibi baktı. Hiç de çirkin bir kadın değil, diye düşündü Antônio, belki biraz geveze ama çok sevecen görünüyor; kim bilir neden aile kuramadı. Büyük olasılıkla o kuytuda elverişli talip pek yoktu, ya da neon tabelası bile olan bir *pousada* sahibesi olarak hiçbirini kendi seviyesinde görmemişti.

Olan şu ki onları — Antônio dâhil — koruyucu kanatlarının altına aldı, hepsi bakıma muhtaç çocuklarmış gibi. Ki her şey hesaba katılınca bu, gerçekten pek uzak değildi: ormanda yiğit ve kusursuz uyumlu avcılarken, o büsbütün yeni ortamda bebekler kadar acemiydiler.

Önce Gesita, Yamandé'yi üst katta gerçek bir yatağa yerleştirdi; öncesinde onu bir dispanser büyüklüğündeki ecza dolabından alınmış çeşit çeşit hapla iyice doldurmadan değil. Şilte ve yastıklar yaralı için büsbütün yeni bir deneyim olsa da, başlangıçtaki rahatsızlık ve o yumuşaklığa, o beyaz, düz ve güzel kokulu şeye duyulan şaşkınlıktan sonra, ateşe karşın yüzüne yayılan mutluluk gülümsemesi, onu hiç de nahoş bulmadığını en küçük kuşkuya yer bırakmadan anlatıyordu.

Grubun dikkatini çekmek için televizyonu kapatmak gerekmişti — yoksa Büyük Anakonda bile onları o büyüden koparamazdı — üstelik senhor Armando'nun biraz bozuntusuyla; Dona Gesita onu nezaketle ama fazla iltifata kaçmadan uzaklaştırdı: «Bu akşamlık kapalıyız, Armandinho. Misafirim var.»

İhtiyar pek ikna olmamış halde başını sallayarak çekildi. İnsan biracığını bile içemiyorsa, çıplak *indio*slardan oluşan koca bir kabile gelip televizyonun önüne konuşlanmadan, ne dünya ama. Nerelere geldik.

Ortalık boşalınca kadın organizasyonu ele aldı: çocuklar onun ilgisini memnuniyetle kabullenir göründü — özellikle ona durmadan ışıl ışıl gülümsemeler sunan Moacir — ve Antônio'nun biraz şaşkınlığına, o yığınla yenilik karşısında ürkmekten çok meraklanmış göründüler.

Gençleri bir güzel birbirlerini bahçe hortumuyla ıslatırken bırakıp Antônio'ya küvetli bir banyonun kullanımını sunduktan sonra, Gesita her çeşit giysiyle dolup taşan geniş bir şifonyeri grubun emrine verdi.

«İnsanların odalarda ne kadar çok şey unuttuğu hakkında hiçbir fikriniz yok» diye homurdanmıştı ama bu ne kadar doğru olursa olsun, Antônio'ya o giysiler, özellikle erkek giysileri, böyle bir hanın şimdiye dek görebileceği dalgın müşteri sayısına göre gerçekten biraz fazla göründü. Belki sonuçta bir koca olmuştu ama görünüşe göre Gesita bundan söz etmeyi sevmiyordu.

Çocuklar, bir anlık kuşkulu ürkekliğin ardından — sonuçta kendilerinin gördükleri en iyi yansıma bulanık bir su birikintisindekiydi — Dona Gesita'nın odasında süslü rokoko çerçevesiyle hüküm süren boy aynasına vuruldular: bir saat boyunca çoraplar ve tişörtlerle kurumlanıp aynaya girebilmek için birbirlerini iterek, kibirli ve neşeli kahkahalarla vakit geçirdiler.

Akşam yemeğini hazırlarken — mutfaktan, ocaktan, kap kacaktan, parmaklarını daldırıp iştahla tattığı malzemelerden büyülenmiş Piraí sürekli ayak altında dolaştığından onu bir yandan öbür yana savarak — Gesita yola çıkışı düzenliyordu: «Yemekten sonra João ile Vicente'ye gidip yarın sabah erkenden sizi tekneyle ırmağın karşı yakasına geçirmelerini isteyeceğim. Zaten sizin hakkınızda bir şeyler söylemem de gerek, geldiğinizi görmüşlerdir. Görmemiş olsalar bile senhor Armando, kuzenim Gilberta'dan daha dedikoducudur.»

En basit çözümün, grubun yemeğini iç avluda servis etmek olduğu anlaşıldı: salonun sandalyelerini pek beğenmiş, hepsini teker teker deneyip memnun kıkırdamışlardı ama masaları, görünüşe göre, daha ziyade kullanışsız bir icat bulmuşlardı. Böylece avluda, sardunya, kişniş ve kekik saksıları arasında, usulüne uygun olarak yerde oturarak, seçtikleri tişörtlere bürünmüş halde yediler. Yarın yola çıkarken onlara birer şort da geçirtmek gerekecek, yandım; ayakkabıyı düşünmek bile boşuna, sonra bakarız, belki parmak arası terlikler hoşlarına gider, ama şort kesinlikle şart. Ve ne pahasına olursa olsun Cauê'yi pek hoşuna giden görünen o dantelli lila kombinezondan çıkarmaya ikna etmek gerekecek.

Patroniçenin koca bir tencerede ortaya koyduğu, fasulyesi bol, kızarmış yemeklik muz dilimleriyle güçlendirilmiş yahni coşkuyla karşılandı: tavuğu hiç tatmamışlardı ama nefis buldular; yılandan biraz daha az lezzetli ama *jacaré*den kesinlikle daha lezzetli.

Buna karşılık onlara bardaktan su içirmenin yolu yoktu: cam, o şeffaflığıyla onları tedirgin ediyordu; katı su gibiydi, anlaşılmaz ve kesinlikle ürkütücüydü. Ancak Gesita mutfaktan birkaç toprak çanak getirdiğinde içmeye razı oldular, ama o suyun tatsız oluşunu çok ilginç ve biraz gülünç buldular. Suyun çamur, yaprak, toprak ya da çürük kamış tadı vermemesinin ne garip olduğu hakkında hararetli bir tartışmanın tam ortasındayken Antônio, tümüyle silmiş olduğu bir anıyla çarpıldı: bira. Aman Tanrım, bira diye bir şey var!

Gesita ona seve seve bir şişe açtı ve ilk soğuk yudum boğazından aşağı inerken Antônio, işte bunun, bunun üç gün değil üç ay bile, sırılsıklam ve eğri büğrü bir salın güvertesinde şelalelerde inip çıkmaya değdiğini düşündü. İkinci yudumda gözlerini kapadı, lezzete dalmış. Ama üçüncü yudumda onları birden açtı, ansızın bir düşünceyle sarsılmış: «Hanımefendi, hangi yıldayız biz?»

3.6 On Dört Yıl

1. Tanrım, 10 Mart 2014. Antônio, Dona Gesita'nın kendisine kullandırmakta nezaket gösterdiği küvetin içine gömülmüş, o sarsıcı keşif üzerine düşünüyordu. Küvet. Sifon. Fayans. Gül kokulu sabun: on dört yılda insan varlığını unutmaya varacağı kaç şey olabilir? On dört yıl çoktu, düşündüğünden çok daha fazla. Elbette çocukların genç adamlar olduğunu görmüştü, artık anne olan kız çocuklarını görmüştü ama tuhaf bir nedenden — belki de günlerin o mevsimsiz akışından — yıllar üzerine hiç net bir düşünce kurmamıştı. Ansızın, düşünmeden sorsalardı beş ya da altı, en çok yedi derdi.

Lavabonun aynasında kendine baktı; öyle değişmiş buldu ki kendisiyle karşılaşsa tanıyacağından emin değildi.

Zayıf ve bronz, artık onlar kadar esmer, ve sakalla saçtan koca, nemli bir yumak. Eline bir jilet aldı, tıraş köpüğünün aromasını kokladı, parmaklarının arasına bir tutam sürüp gezdirdi. Sonra tümüyle tıraş olmamanın daha iyi olduğuna karar verdi; bir kısmı yarım yüz bronzla gülünç olacağından, bir kısmı da artık kendini sakallı hissetmeye alıştığından; böylece makasla sakalı ve saçları kırpmaya başladı — ara sıra bir kemik bıçağıyla gelişigüzel düzeltmekten her zaman iyiydi — ve tam o anda, beklenmedik ve şiddetli bir şekilde, yakında ailesini yeniden göreceğinin bilinci ona bir yumruk gibi çarptı.

Onları bir daha hiç görememenin acısını, farkına bile varmadan, midesinin, yüreğinin, zihninin dibine gömmüştü ve ancak şimdi, onları yeniden göreceğini bilirken, ne kadar derine gömdüğünü anlıyordu.

Ve orada, lavabonun önünde gül kokulu, elinde makas ve iki beden büyük donla, bunca yıldan sonra onları düşünme sevincini kendine bağışladı.

Janita daha da kilo almış mıydı acaba, sonra da ara sıra dediği gibi rahibe olmuş muydu; Amanda kim bilir, kim bilir o kendini beğenmiş nişanlısıyla evlenmiş miydi — o çocuğu hiç hazmedemedim, o aylak havasıyla — kim bilir, belki şimdiden iki üç çocuğu vardı, ya da belki çoktan boşanmıştı; ya Gabriela, daha yürümeye bile başlamamış Gabrielita, artık bir genç kızdı, nasıl biri olmuştu acaba, okulda durumu iyi miydi. Bir korku sızısı onu bir an dondurdu: ya babam, ya annem? Ya ölmüşlerse? Ama hayır, ne düşünüyorsun, sen gittiğinde daha orta yaştaydılar; babam dinçti, annem sağlık ve tazelik fışkırıyordu: hâlâ Ernesto enişte ve Norminha teyzeyle didişip duruyordur, kim bilir hâlâ o tüysüz tapire benzeyen korkunç köpek var mı. Bir de arkadaşlar kim bilir; Paco radyoyu yeniden açmış mıydı, Jaquinho kendine bir kadın bulmuş muydu; öğrencileri kim bilir, o bilmiş George ve şimdi erkek olan öteki ergenlerin hepsi. Ya o kız, radyodaki, adı neydi, Isabella, Isadora, kim bilir ne oldu.

Beni tanımayacaklar, diye düşündü aynaya gülümseyerek. Beni tanımayacaklar ama ben onları tanıyacağım, hepsini tanıyacağım.

3.7 Çalar Saat

Her şey göreceli. Her şey değişir, diye düşündü Antônio yarı karanlık salonda; Gesita'nın sağladığı hamaklara uzanmış, uykuya dalmadan az önce çocukların kendi aralarındaki sohbetini yarım kapalı gözlerle dinlerken.

Sonra şaşkınlıkla aklına geldi: "her şey değişir" sözü onun eski bir dil alışkanlığıydı ama ormanda geçen sürede onu kullanmayı bırakmıştı. Ve şimdi düşününce Dil'de o kavramı anlatacak bir sözcük bile yok gibiydi. Kim bilir, belki de ormanda her şeyin daha basit ve daha net olduğunun göstergesidir, diye sordu kendine, sonra gülümseyerek yeniden çocukların sözlerine kulak verdi.

«Ama siz bu kulübeleri bu kadar büyük hayal eder miydiniz?» diye konuşan Jaci olmuştu.

«Ben ederdim» diye yanıtladı biri.

«Ben etmezdim. Üstelik bir köyün bu kadar büyük olabileceğini de anlamamıştım. Yani, Antônio durmadan tekrarlardı, büyük, büyük, ama bu kadar büyük düşünmemiştim.»

«Doğru anladıysam, bu köy onlarınkilerin en büyüğü bile değil. Antônio'nun geldiği daha da büyük.»

«İmkânsız.»

«Öyle diyorum sana.»

«Antônio'ya soralım.»

«Galiba uyuyor. Yaşlı, bizden önce yoruluyor.»

«Hahaha.»

«Benim şaştığım şeyse insanların ne kadar az olduğu» diye konuşan Ubiratan'dı, «çevrenize bakın: bu kulübe kocaman ama biz vardığımızda sadece sarı içeceği içen şu adam vardı…»

«Sidik içiyordu!» diye sözünü kesti Cauê, büyük bir neşeye yol açarak.

«…ve Gesita kadın. O kadar. Bu köyler çok sıkıcı yerler olmalı.»

«Ben çok daha fazla insan var sanmıştım.»

«Belki kötü bir şey oldu ve hepsi öldü!» diye önerdi Cauê şakayla, ama arkadaşlarında ve kendisinde biraz fazla ürperti uyandırarak.

«Antônio!» diye seslendi Jaci, «Uyuyor musun?»

«Hayır, ama uyumalıyım. Siz de uyumalısınız.»

«Neden köyde bu kadar az insan var? Kötü bir şey mi oldu?»

«Hayır Jaci, merak etme. Bu köy böyle. Hem biz vardığımızda neredeyse akşamdı, hepsi çoktan kulübelerindeydi. Yarın tekerlekli tekneye binip benim eski köyüme gideceğiz, görürsün, orada çok daha fazla insan olacak. Şimdi uyuyun, yarın erken uyanmamız gerek.»

«Erken uyanmak ne demek? Uyandığımızda uyanırız.»

«Hayır, çünkü otobüs, yani tekerlekli tekne, bizi beklemez. O gitmeden önce uyanmalıyız.»

«Nasıl yapacağız bunu?»

Antônio onlara Gesita'nın az önce verdiği çalar saati gösterdi: «Bu nesne geçen zamanı tam olarak sayar ve vakti gelince bir ses çıkarıp bizi uyandırır.»

«Uyurken sizi uyandıran bir nesneniz mi var?» diye sordu Jaci inanamayarak.

«Evet.»

«Siz delisiniz.»

«Belki haklısın.»

3.8 Yeni Sözcükler

Şafakta hepsi çoktan uyanıktı, çalar saat çalmadan bile önce; binecekleri otobüs için aşırı heyecanlıydılar. Önceki akşam kasabada park etmiş birkaç otomobile saygıyla göz ucuyla bakmışlardı: öyle parlak, renkli ve o güne dek gördükleri her şeyden öyle farklıydılar ki. Antônio onlara otobüsün onlardan biri gibi olduğunu, yalnızca çok daha büyük olduğunu açıklamıştı; içine bineceklerdi ve o onları bir tekne gibi ama yol üstünde taşıyacaktı. Muhtemelen tam anlamamışlardı ama o hareket ve metal harikasını deneyimlemek için can atıyorlardı.

Dona Gesita'nın yemek pişirmek için kullandığı şeyler gibi metal, tencere gibi, ama biz içine bineceğiz ve o hareket ediyor ve bizi Antônio'nun köyüne götürüyor, korkuyor musun sen? Hareket eden bir tencereden korkmak mı? Ben hiçbir şeyden korkmam, Antônio kadar yaşlandığımda benim de bir otobüsüm olacak, baştan ayağa metal ve bir papağan gibi rengârenk.

Hepsi kahvenin tadına baktılar — Antônio neredeyse vecd içinde yudumladı — ve tadının yanık odun gibi olduğunu, şekeri o bulamaca boş yere eritmektense tek başına yemenin çok ama çok daha iyi olduğunu buldular; sonra, herkesin üzerinde şort ve tişört olduğunu denetleyen Gesita'nın teftişi geçilince iskeleye yürüdüler; Yamandé acı çeken ama ateşi biraz düşmüş halde, bol çizgili bir pijama içinde hamağa yerleştirilmişti.

João ile Vicente çoktan oradaydılar: önceki akşam Gesita durumu onlara anlattığında itiraz etmemişlerdi; yaralı bir çocuk, hadi canım, elbette, ne demek. Böyle yalıtılmış kasabalarda insanlar dayanışmaya alışkındır, kimseye yardımı esirgemek zordur.

Ama böyle yalıtılmış kasabalarda insanlar çok da meraklıdır; böylece o sabah bütün Monte Dourado iskelenin çevresine toplanmış, onların gidişini izliyordu: çocuklar biraz hayal kırıklığına uğramıştı çünkü çıplak *indios*dan — ormanda, orada duranlardan — söz edildiğini duymuşlardı ve yalnızca tişörtlü çocuklar görüyorlardı; yetişkinler on dört yıl dünyadan uzak kalmış Antônio'dan çok etkilenmişti, ama nasıl becerdi, ben olsam ölürdüm, kesin ölürdün oradan geçen ilk jaguar seni yerdi, sırf öğleden sonra *telenovela*sını izleyemediğin için bile ölürdün, sen orman hakkında ne bilirsin, ha sen mi bilirsin, bir ömürdür orman evinin üç metre ötesinde ve içine hiç adım atmadın, şu çocuklara bak, jaguar avlayarak büyümüşler, sen de orada duruyorsun bir kapibaradan daha şişman ve tembel.

Kayıklar iskeleden ayrıldı; kasaba onları ellerini sallayarak uğurluyordu; Gesita — o ölü yerde beklenmedik şeyler yağmursuz bir gün kadar enderdi — şimdiden özlem duyuyordu.

«Ne güzel kadın, çok güzel.»

«Ha? Kim ama? Kim çok güzel?»

«Şu kadın, Gesita, bize kendi evinde yemek veren.»

«Senin için çok yaşlı, Moacir.»

«Evet, çok yaşlı. Ama güzel, bütün o sarı saçlarıyla, güzel sarı saçlar» diye iç çekti.

«Evet, neyse, boyaydı onlar, Moacir, boya.»

«Boya ne demek.»

«Boya, renklendirilmiş demek, boyanmış, gerçek renkleri değil.»

«Önemi yok, öyle deme, sen kıskanıyorsun çünkü senin saçların o kadar güzel değil. O çok güzel bir kadın, çiçek gibi kokuyor, gözlerinde boyalar var, rengârenk çok güzel bir elbisesi var, saçları güneş gibi sarı. Bence o ırmağın tanrıçası gibi, Büyük Sarı Anakonda, çok güzel, sen hiçbir şey anlamıyorsun.»

Moacir yine iç çekti, gözleri uzaklarda, uzaklaşan kıyıyı izliyordu.

Cauê, giymemesi koşuluyla yanında götürmesine izin verilen lila kombinezonu yumruğunda sıkıyordu; otobüsü düşünüyordu ve çok korkuyordu ama bunu kabul etmektense ölürdü.

3.9 Gözyaşları

Sürücünün adı Fernando'ydu ve Laranjal'ın çakılında gıcırdatarak yeniden yola çıktığında biraz kuşkuluydu: onlar *indios*tu, o onları bir mil öteden tanırdı, kim bilir nereden çıkmış o sakallı dışında dili bile bilmiyorlardı, bir de o yaralı çocuk… Sorun istemiyordu; zaten o dev kasayı çamuru asfaltından çok o yollarda sürmek öyle bir zahmetti ki ödedikleri paraya bakılırsa belki karısı haklıydı, belki Belém'e gidip fabrikada balık konservesi paketlemek daha iyiydi. Ama sonra fikrini değiştirmişti: her şey hesaba katılınca sorun çıkarmıyorlardı, sessiz ve sakindiler — camdan bakıyorlar, yolun koştuğunu, koştuğunu görmenin büyüsüne kapılmışlardı.

Şehre girdiklerinde Antônio çevresinde olup bitenin neredeyse farkında değildi; sersemlemişti ama her şeyden çok kaygılıydı — herkesi hastaneye kadar nasıl götürmeli, bir otobüsle mi, bir taksiyle mi, hangi parayla — tam o sırada sürücü, durakta acelesi olan son ev hanımını da indirdikten sonra, dedi ki: «Peki siz nereye gidiyorsunuz, o yaralı çocuğu Senhora dos Anjos'a götüreceksiniz, değil mi?»

«Evet ama bilmiyorum, belki bir otobüs vardır…»

«Bence pek rahat olmaz, Rua Paraná'da aktarma yapmanız gerekir, üstelik bekleyebilirsiniz de; ayakta bile duramayan o çocukla… Neyse, ben turu zaten bitirdim, madem öyle, ben götürürüm sizi, hadi.»

«Emin misiniz? Bizim bilet paramız ancak şehre kadar (bir yolunu bulup onları Gesita'ya geri ödemeliyim, kesinlikle), hastaneye kadar gitmek güzergâhınızın dışında.»

«Ah, ama hastane neredeyse depoya giderken yol üstünde… İyi çocuklar bunlar, terbiyeli, bir de şu zavallı, benim de yirmisinde bir oğlum var, o bacakta kötü şey, oraya kadar götürürüm sizi, sonra bakarsınız.»

Altı *indios* bir hamak taşıyarak acil servise girdiğinde epey bir karmaşa oldu: o kadar beyaz ve yeşilden, o bilinmedik ve kuşkulu kokudan ürkmüşlerdi, peşlerinden gittikleri sakallı bir herif yüksek sesle bir doktor istiyordu, bir şey, nasıl denir, bacakları, kemikleri onaran, bir çocuk yaralı, bir, bir… bir ortopedist gerek. Çabuk.

«Yani bana on dört yıl ormanda kaldığınızı söylüyorsunuz; bu çok… tuhaf bir şey, gerçekten olağan dışı bir şey, bilin.»

«Evet, doktor, biliyorum. Biraz uzun bir hikâye ama beni çocuğun, bacağın iyi olması ilgilendiriyor.»

«Evet, evet, iyi. O iyi ama onu buraya getirmekle iyi ettiniz: gerçekten kötü bir kırıktı ve durumu çok kötüydü, zamanında alınmasaydı ölürdü. Bacak düzelecek, kendini incittiğinin farkına bile varmayacak ama uzun bir iş olacak, epey bir rehabilitasyon dönemi gerekecek. Ama siz, sizden bahsedin: nasıl oldu da, yani, o on dört yıl…»

«Bakın, evet, anlatacağım, ama şimdi lütfen, bir telefon edebilir miyim?»

Telefona Janita çıkmıştı — sonuçta rahibe olmamıştı — ve bu bir şanstı çünkü şoka giriş biçimi, telefona annesi çıksaydı bir kalp kriziyle yüz yüze kalacaklarını düşündürüyordu: soludu, soluk soluğa kaldı, kekeledi, garanti olsun diye — ne olur ne olmaz, ortalıkta bir sürü tuhaf insan var —

baba tarafından büyük büyükannenin adını sordu, sonra hıçkıra hıçkıra gözyaşlarına boğuldu: «Antoninho, ah, Antoninho! Geliyoruz, hemen geliyoruz, yarım saate oradayız.»

Yamandé'yi henüz odaya nakletmişlerdi, ameliyat edilmiş ve sakinleştirilmişti; Antônio ise acil serviste epeydir ayakta duran o çocuklarla ne yapacağını anlamaya çalışıyordu; gerçi hâlâ sakin görünüyorlardı, tükenmez bir merakla aşağıya, sokağa bakmak için kocaman camlara yapışmışlardı: otomobiller, kamyonetler, tabelalar, dükkânlar, bisikletler ve motosikletler, trafik ışıkları ve dilenciler, topuklu ayakkabılı kadınlar, asfalt, çöpler ve rögar kapakları, pantolonlar ve etekler ve gözlükler, tasmalı köpekler, panjurlar, sigaralar, şemsiyeler.

İşte o zaman geldiler, hepsi birden: annesi önce ona sarılmak için yol açarak, soluğunu kesercesine sıkarak, çeşme gibi ağlayarak ve telaştan sersemlemiş halde evden çıkmadan önce hazırladığı kırk *beijinho*luk paketi sallayarak; sonra Janita ile Amanda, ikisi birden onu okşayarak ve onlar da ağlıyorlardı; ve Amanda'nın kocası, iyi ki o kendini beğenmiş değildi, onu daha önce hiç görmemişti ama erkekçe sıktı, elinden tuttuğu iki çocuğu yüreklendirerek: «Hadi, hadi, dayınıza bir öpücük verin!»; ve mini etekli Gabrielita, onu hiç hatırlamıyordu ve biraz kenarda duruyordu ama bulaşıcı biçimde o da ağlıyordu. Ve Norminha teyze onu gözyaşlarına boğup yanaklarını ellerinin arasında sıkarken, Ernesto enişte omuzlarına şaplaklar indirmekten vazgeçmeyip burnunu çekerken, Antônio gülse mi kendisi de birazcık ağlasa mı bilemiyordu.

«Ne kadar güzelleşmişsin, annesinin Antoninho'su, benim yavrum, şu *garimpeiro* sakalıyla… Baban seni görünce kim bilir nasıl olacak, o kalabalığı sevmez, bilirsin ne kadar ayıdır, ama seni evde bekliyor: onu senin doğduğunu gördüğünden beri böyle duygulanmış görmedim… Güzel yavrum! Daha uzun görünüyorsun ama zayıfçıksın, göster bakayım, kim bilir ne yiyordun, ne kötü hayvanlar ve otlar… Öldün diye düşünerek ne çok ağladım, bilmem kaç tane ayin söylettim, görüyorsun Nossa Senhora dos Meninos beni duydu, bana her şeyi anlatacaksın, her şeyi… Peki bunlar mı senin arkadaşların? Ne güzel çocuklar ama!»

Ve minnettarlık ve sevinçten çılgına dönmüş halde çocuklara sarılıyordu; o ıslak, yumuşak kütle ve iris kokusu onları biraz şaşırtmıştı; saçlarını okşuyor, ellerini taze çıkmış *beijinho*larla dolduruyor, sonra Antônio'yu yeniden kucaklamak için kız kardeşlerinin kollarından çekip alıyor, kızlarına sarılıyor, Norminha ile Ernesto'ya yıllardır görmemiş gibi sarılıyor, tesadüfen oradan geçen bıyıklı bir hemşireye ağlayıp gülerek sarıldı.

Ernesto enişte, bir hemşireyi bardak aramaya yolladıktan sonra iki şişe İtalyan köpüklü şarabı açtı: «Hadi, lütfen, çabuk olun, kadeh kaldıracağız!»; çocuklar şekerlemelere tıkınıyordu, kadınlar bir mendili ötekinin ardından ıslatıyordu, çocuklar dayı için anaokulunda öğrendikleri bir şarkıyı söylemeye koyuldular, Norminha teyze ellerini çırpıyordu: Senhora dos Anjos'un acil servisi, on üç yıl önce Anita Madeira de Andrade hanımın doğum salonuna yetişecek vakit bulamadan orada dördüzlerini, ikisi sarışın ikisi esmer, dünyaya getirmesinden beri bu kadar gürültü, gözyaşı ve sevinç görmemişti.

3.10 Ev

Sonraki saatler öyle bir duygu ve yüz keşmekeşi, hatırlamadığı seslerle kaynayan ve hindistan cevizli şekerlemelerle yapış yapış bir şeydi ki Antônio onları hiçbir zaman tam olarak yeniden kuramadı.

Hastaneden çıkmadan önce onu ve çocukları alıp pratikte her şeye karşı aşılamışlardı: «Standart protokol bu; bizimle hiç temasa geçmemiş kabilelerin yerlileri aşırı risk altındadır, bir grip sizi öldürebilir, kızamık ve suçiçeğinden söz etmiyorum bile.»

«Ama ben suçiçeğini çocukken geçirdim, gribi de en az bin kez kapmışımdır…»

«Hadi, hadi, bu kadar tantana etmeyin, garanti olsun diye size de hepsini yapıyoruz.»

Bu iş onu çocuklardan çok daha fazla rahatsız etmişti; onlar daha ziyade önlüklerden, muayene yataklarından, şırıngalardan meraklanmışlardı ve o küçük iğnenin — bir eşekarısından az, şu iri karıncalardan birinden az! — onları sonsuza dek dünyanın bütün hastalıklarından koruyacağı düşüncesiyle coşmuşlardı.

«Tam olarak öyle değil çocuklar, bazı hastalıklardan korunuyorsunuz ama…»

«Sen bu şeyin bizi hastalıklardan koruyacak bir ilaç olduğunu söyledin. Bir daha hiç hastalanmamamıza yaradığını söyledin.»

«Tamam Cauê, tamam. Tam olarak bunu söylemedim ama yine de tamam. Şimdi buradan çıkabilmenin bir yoluna bakalım.»

Önce Yamandé'ye uğrayıp selam vermeleri gerekmişti; anesteziden yeni uyanmış ve hâlâ sersem, nerede ve neden olduğunu pek anlamıyor gibiydi ve bütün o insanların kim olduğunu hiç anlamıyordu kesinlikle; özellikle yastıklarını kabartan o tombul yaşlı hanımı ve yanağına birer öpücük konduran o iki çocuğu: «Hasta olan dayının arkadaşına merhaba deyin!»

Ama günlerdir ilk kez yüzü gevşekti, acıdan kasılmış değildi ve o sert beyaz yatağında rahat görünüyordu; bu yüzden, pek yakında döneceklerine dair ona güvence verdikten sonra, üçüncü katın koridorlarını keşfe gitmiş Cauê'yi geri almak, hastaneden ayrılmaya hazır olmaları için yeterli oldu.

Herkesi Marcela'nın, Antônio'nun annesinin, evine taşımak için Ernesto'nun arabasıyla üç tur gerekti; orada coşkulu bir akraba ve komşu güruhu onları bekliyordu: ölüden dirilmişi kucaklamak, ona eşlik eden orman kabilesini görmek ve fırsattan yararlanıp yemek, içmek, biraz müzik açmak, dans etmek, dedikodu yapmak, siyaset, futbol, durmadan yükselen fiyatlar ve daha yeni biten, ne yazık, o diziyi konuşmak.

«Cumartesi dönseydin ya Antoninho, seni kutlamaya daha da çok insan gelebilirdi!»

Cumartesi, düşünsene. Cumartesi ve pazarın öteki günlerden farklı günler olduğunu hatırlamak, her günün bir adı ve bir özelliği olduğunu — perşembe Rua Mendes'te pazar kurulur, salı günü televizyon yarışması var, pazartesi haftalık dergiler bayilere çıkar, yoksa çarşamba mıydı? — Antônio'yu çok eğlendirdi; tümüyle unuttuğu ve şimdi kendisine epey gülünç görünen bir şeydi bu.

O yabancılar kalabalığının ortasında çocuklar çok iyi başa çıktılar; herkese gülümsüyorlar, bilinmedik dillerinde edepli gırtlak nağmeleri yapıyorlar ve kendilerini şeker, cips ve sıcak *empanada*larla doldurmalarına izin veriyorlar, bir kase Coca-Cola ardından bir kase daha içiyorlardı: içecek onları ilk andan âşık etmişti, oysa bardakların camı karşısında bütün çekincelerini koruyorlardı.

Ubiratan verandadan hiç kıpırdamamıştı; oradan, Marcela hanımın her yıl yeni minderlerle yenilediği gıcırdayan sallanan koltukta oturmuş — o sıralar açık pembe akrilik ortancalar — şehrin manzarasını, çatıları, sokakları, elektrik telleri ve antenlerin içinden çıkılmaz yumağını, upuzun vinçlerle dolu yakın bir şantiyeyi bıkmadan seyrediyordu.

Divanın bir köşesinde oturan Gabrielita, tek söz anlamayan ama her yeni işlevin sergilenişine hayranlıkla başını sallayan Itaúna'ya minyatür bir televizyon gibi görünen fuşya bir aletcik gösteriyordu — telefondan, internetten, oyunlardan ve müzik ve filmlerden söz ediyor, ama ne diyor bu, onunla alay ediyor, artık öyle telefonlar var olamaz, bir oyuncaktır o, dergilerde reklamı yapılan şu çocuk işi şeylerden, birazdan elbiselerin içini görmeyi sağladığını söyleyecek — Piraí ise mutfakta bir grup ev hanımıyla gülüyordu; onu salçalara ve tavalara ilgili görünce ona yengeç *moqueca*sı pişirmeyi öğretmeyi kafalarına koymuşlardı.

Janita evde ancak Yamandé için bir çanta hazırlayacak kadar kaldı ve onu hastaneye götürmek üzere döndü: «Zavallı çocuk, yanında pijaması bile yok, bir çift terlik, bir sabahlık… Ona bir paket bisküvi ve biraz da şeker götüreyim, hastanede bizim burada evde pişirdiğimiz gibi yemek pişirmezler, ağzını tatlandırmak hoşuna gider. Belki birkaç dergi de alırım, öyle bir delikanlı bütün gün yatakta, kim bilir nasıl sıkılır.»

Antônio ona, Portekizce gazete okumanın Yamandé için doğru bir meşgale olmadığını söylemek üzereydi ama sonra dergilerin resimlerinin onun çok hoşuna gideceğini düşündü; sonuçta harika bir fikirdi. Öyle iyi bir fikirdi ki terlik ve sabahlığın gerekliliği konusunda kız kardeşiyle tartışmaya bile girmedi.

Çocukların verandada uyuması kararlaştırılmıştı — aralıksız yağmurdan korunaklı ama bir odaya kapalı değil, onlar böyle yeğliyordu — ve Janita, Amanda ile Marcela verimlilikle, birbirlerine söylemeden, arkadaşlardan birkaç hamak ödünç istemenin daha iyi olacağını düşünmüşler, bunun sonucunda oturma odasının koltuklarına en az otuz hamak yığılmış olmuştu.

Antônio ölürcesine yorulmaya başlıyordu; duygular, kargaşa ve özellikle artık alışık olmadığı iki üç bira onu gülümseyen bir sersemlik içinde askıda tutuyordu; ancak bir kapı her çarptığında, sokakta bir motosiklet her gürlediğinde, bir ambulans her geçtiğinde irkiliyordu: bir zamanlar farkına bile varmadığı ve şimdi sadece tanımlamak için bile birkaç ân gereken seslerdi bunlar.

Ama birinin açtığı televizyondan gelen sesi hemen tanıdı: belli ki bir maç anlatımı; unutulması imkânsızdı. Adını hatırlamadığı, geç kalmış uzak bir kuzenin yapışkan kucaklaşmasından sıyrılarak oturma odasına girdiğinde, Moacir az önce herkesi çağırmaya koşmuştu ve çocuklar aşırı heyecanlıydı: «Antônio, bak, şu içinde insanlar olan nesneye bak, bak! Bizim gibi topla oynuyorlar, futbol oynuyorlar!»

3.11 Televizyon

«Bir ekran, değil mi?» diye sordu Cauê, Antônio'nun anlatılarında nice kez andığı Portekizce sözcüğü hatırlayarak: «Oynayan kişiler gerçekten orada içeride değil, uzak bir yerde, çok uzak bir yerde. Ah, evet, ayda!»

Antônio gülümsedi ve başıyla onayladı, gözlerini, bazı bakımlardan sanki ilk kez görüyormuş gibi olduğu o çocukların üzerinde gezdirerek.

Mobilyaların işlevi hakkında hiçbir fikirleri yoktu; onlar için bir koltuk ancak hantal bir yığındı ve "oturma" kavramıyla hiçbir biçimde bağdaştırılmıyordu. Moacir divanı görünce üstüne uzandı; hastane yatağına belli belirsiz benzeyen bir nesnenin belli belirsiz aynı işlevi de olabileceğini düşünerek. Piraí de aynı fikre kapıldı ama masayla; akrabalardan homurdanmalar ve kıkırtılar yükseldi. Ötekiler çeşitli biçimlerde mobilyaların üstüne tünemişti: kimi bir sandukanın üstünde, kimi koltuğun sırtlığında. Yalnızca Jaci bir köşede ayakta duruyordu; avizenin cam sarkıtlarından büyülenmişti, Antônio ona bir kereden fazla onları koparmaya kalkmamasını söylemişti, meyve sanabileceğinden korkuyordu.

Maç görüntüleri, çocukların dikkatini yakalayamayacak kadar hızlı akıyordu; çevrelerindeki yığınla yenilik onları durmadan oyalıyordu; Antônio'nun kendisi bile dikkatini öyle bir nesneye odaklama alışkanlığını tümüyle yitirmişti. Üstelik teknolojiden büyülenmişti: o televizyon kendi hatırladıklarının yanında devasaydı; ekran dümdüz ve incecikti, görüntülerin kalitesi nefes kesiciydi.

Masadan kovulan Piraí, ekranda gördüğü oyuncuların hareketlerini taklit etmeye başlayan ilk kişi oldu; kısa sürede bütün ötekiler onu izledi. Bir çalım, bir pas, yerinde bir depar. Her biri kadrajdaki bir oyuncuyu seçip hareketlerini kopyalıyordu. Antônio vecde gelmişti. Dışarıdan bakınca ritimsiz bir dans ediyorlarmış gibi görünüyordu; oysa Antônio, beklemediği bir oyun görüşü sergilediklerini anlıyordu. Toplu oyuncuyu taklit etmiyorlardı, öteki oyuncuları, savunma ya da hücum aksiyonuna katılanları taklit ediyorlardı: oyun stratejilerini algılama ve yorumlama biçimleriydi bu.

Bir ara sarı takımın 10 numarası, Antônio bunun tam Brezilya millî takımının bir maçı olduğunu anlamak için çeyrek saat harcamıştı, topu rakip ceza sahasının hemen dışında aldı ve korkusuzca rakip savunmanın eşekarısı yuvasına daldı; minyon yapısına karşın ürkütücü bir çeviklik ve güçle hareket ediyordu. Kısa sürede üç dört rakibi geçmişti ama güçlü bir şut savurmak için sağa fazla açılmıştı. Bilmem kaçıncı rakip savunmacıdan kaçınmak için kendi çevresinde burularak düşerken, sol ayağından büyülü bir rota çıktı: kavisli mi kavisli bir parabol çizen yavaş bir top; rakip kaleciyi aşıp sağındaki doksana yerleşti.

«GOL!» diye bağırdı çocuklar koro halinde, «GOL!»

Hayatlarında ilk kez Antônio'nun onlara öğrettiği jestlerin uygulandığını görüyorlardı: havada kollar, kucaklaşmalar, zafer işaretiyle sıkılmış yumruklar. Yayın yönetmeni, o teknik mucizeyi az önce gerçekleştiren sarı formalı küçük dâhinin yüzüne yakın çekimle odaklandı. Çocuklar kucaklaşmayı bıraktı, susup birden Antônio'ya döndüler. Konuşan ilk kişi Cauê oldu: «Golü atan…» Nasıl söyleyeceğini bilemiyordu (gerek de yoktu, hepsi çoktan fark etmişti): «Gördün mü Antônio? Yamandé'ye ne kadar benzediğini gördün mü?»

Antônio inanamıyordu: Yamandé ile formasında yeşille "Foguete" adı yazan Brezilyalı dâhi 10 numara, gerçekten kardeş gibi birbirlerine benziyorlardı.

3.12 Zerão

«Nereye gidiyoruz, Antônio?»

Çalar saat olsun olmasın Antônio güneş doğarken çoktan ayaktaydı; zaten bütün çocuklar da öyle. Günleri nasıl düzenleyeceğini uzun uzun düşünmüştü; en çok da Yamandé'nin fazla yalnız kalmamasına önem veriyordu. Ama hastanenin kuralları çok katıydı: öğleden önce içeri almıyorlardı ve ziyaret saatleri zaten sınırlıydı: boş zaman epey çoktu.

Evin eşyalarının kullanımını ve anlamını çocuklara açıklamakla saatler harcamıştı ama o dünyanın onlarınkinden fazla tuhaf biçimde farklı olduğunu fark etmişti; onları alıştırmak için birkaç sabahtan çok daha fazlası gerekecekti.

Moacir en meraklılardan biriydi; buzdolabını açıp kapayarak on dakika geçirmiş, içindeki soğuk şeylerin hepsine büyülenerek dokunmuş ve içindeki lambanın yanma ve sönme düzeneğini anlamayı başarmıştı: Antônio, en azından kendilerini tehlikeli olabilecek bir duruma sokana dek onları serbest bırakmaya karar vermişti. Ötekiler onun kilitlerden, halılardan, düğmelerden, kitaplardan ve gözlerine çarpan bütün öteki şeylerden söz edişini dinlerken Moacir musluğu incelemeye geçmişti. Sıcak ve soğuk suyu açıp kapatıyor, ona dokunuyor, akışı en aza indiriyor, tadına bakıyordu; bir iki kez az kalsın haşlanıyordu.

Gece yağmurundan sonra serin ve beklenmedik biçimde güneşe boğulmuş o sabah, Antônio altı gürbüz ve canlı delikanlıyı avizeler ve sifonlar hakkında konuşturarak evde tutamayacağını anladı ve zorunluluğu fırsata çevirdi.

Kesinlikle görmek istediği bir yer vardı ve bir tür kurt gibi zihnine girip her düşüncesinin ortasına yerleşmişti: Zerão'ya gitmek istiyordu; bunca yıldan sonra ne olduğunu görmek istiyordu; içten içe terk edilmiş olamayacağını biliyordu.

Kolay olmayacaktı, çok iyi biliyordu, kendisi için bile. Fazla tuhaflık, fazla farklılık. Onları stadyumdan ayıran birkaç kilometreyi kat etmek saatler sürebilirdi (ya da günler sürebilir, ya da kaybolup yolu bir daha hiç bulamayabiliriz, burada bin tehlike var.)

«Siz bana ormanın bütün sırlarını öğrettiniz. Burası benim ormanım ve sizin bilmediğiniz sırlarla dolu. Çok dikkatli olmalısınız, çünkü benim ormanımda jaguardan ve kaimandan çok daha tehlikeli şeyler var.»

Çocukların alaycı gülümsemeleri, yanlarından birkaç santim öteden geçen ilk otobüsün bir su birikintisine girip hızını kesmeden onları ıslatmasıyla söndü ve kısa sürede panik ifadelerine dönüştü: motorlar, otomobiller, hatta bisikletler ve el arabaları ölümcül tehditlere dönüşüyordu. «Durmuyor!» en sık yorum buydu; «şu büyük metal hayvanın üstündeki adam gözlerimizin içine bakıyor ama durmuyor!»

«Belki büyük metal hayvan duramaz.»

«Evet» diye açıkladı Antônio, «durabilir ama sürücüsü onu durdurmaz.»

«Neden? Peki o zaman neden saldırmıyor?»

«Bu hayvanlar genellikle saldırmaz; şunu düşünmelisin: bu hayvanların zihni sürücünün zihnidir. Saldırdıklarında sürücü yanıldığı içindir.»

Antônio'nun yanıtları onları tatmin etmiyordu ve peşinden gelmelerine ikna etmek epey vaktini aldı; sonunda kestirip attı: «Ben ne yaparsam onu yaparsanız başınıza bir şey gelmez.»

Dönüşünden sonra öyle sık yaşadığı çelişik duygu çığırı Antônio'yu yeniden sarstı. Kendini, üzerinde rengârenk tişörtler olan dünyalıların en tuhaf gezegenleri keşfettiği şu bilimkurgu dizilerinden birine düşmüş gibi hissediyordu; adını hatırlamıyordu: otomobillerin ve motorların modelleri çoğunlukla yabancısıydı, dükkânlar, insanlar, havadaki koku bile artık aynı değildi; egzoz gazlarının pis kokusu ona boğucu geliyordu. Görünmez bir duvarı yarıp içinde büyüdüğü evrene benzeyen ama derinden farklı başka bir evrene düşmüş gibiydi. Yine de bu yabancılaşma duygusuna karşın, eski ve belli ki hiç unutulmamış alışkanlıklar kendiliğinden su yüzüne çıkıp onu derinden şaşırtıyordu.

Rodovia Juscelino Kubitschek'e çıkıp sola bakmak; Alfonso'nun, balıkçısının hep sarıya boyalı verandasına yaslanmış sigara içip içmediğine bakmak (balıkçı hâlâ duruyor! Tabelasıyla filan! Belki Alfonso da vardır!); yol daha uzun olsa da Rua da Bacia'ya sapmak, sırf kanal boyunca ağaçlar var diye (ağaçlar hâlâ duruyor! Ve ne kadar küçük ve cılız görünüyorlar!); tek katlı alçak evleri, çamurlu yolların kıyısında dengede duran öteden beri oradaki barakaları, palmiyelerin ünlem işareti gibi durduğu, yer yer renk patlamalarıyla benekli beyazımsı ve gri binaların upuzun dizilerini tanımak; bir evin köşesinin ardındaki bir su musluğunu hatırlamak, ama yeni bir bina ya da değiştirilmiş bir kavşak karşısında şaşırmak da.

Sonunda işte Zerão, tanınmaz halde. Önündeki otopark kocaman bir toprak boşluğa indirgenmiş; sevgili mavi çiti tümüyle yeniden boyanmış, daha doğrusu yeniden yapılmış: yeşil direklerle bölünmüş göz alıcı bir beyaz. Ve tribünler, fark etti, tamamen yeniydi, yeniden inşa edilmişti: iki katlı, eğimli bir çatıyla, eskilerinden geniş, yeni boyanmış, çok güzel. Demek tadilat yapmışlardı, diye düşündü Antônio. Coşkusunu çocuklara aktaramadı; onlara bunun çok sık anlattığı saha olduğunu açıklamakta bile zorlandı; ne beklediklerini bilmiyordu ama kesinlikle o çit, o yollar ve görmekte oldukları şey değildi.

Tadilata karşın stadyumun kuzey tarafı hâlâ, sallantılı, yarı açık bir kapıcıkla kesilen bir telle çevriliydi.

Çocukları içeri sokarken sahada antrenman yapan bir takım olduğunu gördü ve birkaç siyah-beyaz forma görünce hiç kuşkusu kalmadı: Macapá Futebol Clube'ydu.

İşte, bu çocuklardan biri benim oyuncum olabilirdi ama çok zaman geçti, onları tanıyamıyorum ve onlar da kesinlikle beni tanımayacak.

Antônio özür dileyecek sözleri bulamazken bir yardımcı gülümseyen bir havayla koşarak yaklaştı: «Sabahın bu saatinde kimseyi bulacağımı düşünmemiştim…»

«Biz profesyoneliz,» diye yanıtladı genç adam çok sempatik bir havayla, «sözleşme gereği burada olmalıyız, değil mi?»

Profesyoneller, diye düşündü Antônio, Macapá artık profesyonel bir takım!

Çocukların resmen ağızları açık kalmıştı; Cauê: «Büyük.» dedi ve Piraí neredeyse aynı anda: «Ne tuhaf ağaçlar kullanıyorsunuz, şu beyazlar…» ve çoktan onlara dokunmak için yaklaşıyordu: «Ağaç değil! Metal!»

Yardımcı şaşkın bir ifadeyle Antônio'ya baktı ve sordu: «Ama konuşuyorlar mı? Dil mi o?»

Antônio ona gülümsedi ve Piraí'ye dedi: «Elbette ağaç değiller, bunu size anlattığımdan da eminim.»

«Hatırlamıyordum» diye yanıtladı çocuk.

Sonra Antônio yardımcıya döndü: «Evet, bir dil. Zaten canınızı sıkmak istemeyiz; bu çocuklara sahayı göstermeye gelmiştim, kimse yoktur ve iki şut çekeriz sanmıştık ama bakın, hemen gidiyoruz.»

«Neden, onlar futbol mu oynuyor?»

Yardımcı, o gençler grubunda tuhaf bir şey olduğunu fark etmişti. Yerli olmaları değildi; Macapá'da yerli gruplarının dolaşması hiç de seyrek değildi. Giyinişleri de değildi; kısa şortlar ve yalınayaklar olağandı. Ama bir şey vardı, dilden başka, ona uymayan. Belki birbirlerine nasıl yakın durduklarıydı, omuz omuza; belki kendi aralarında fısıldaşırken nasıl el kol oynattıklarıydı. Yardımcı onları tekrar tekrar izledi ve ikna oldu ki evet, onlarda farklı bir şey vardı.

«Evet, Portekizce bilmiyorlar ama oynuyorlar, hem de epey iyi.»

«İsterseniz,» dedi yardımcı dostça havasını bozmadan, «tam bir mini maç düzenlemek üzereydik; katılmak isterseniz ancak memnun oluruz; bizimle oynayabileceklerini düşünüyor musunuz?»

«Bakın, bilmiyorum. Deneyip görelim, tamam mı?»

O birkaç günde çocukları büyülemiş şeyler arasında hiçbiri, futbol toplarının şimdi göründüğü kadar olağanüstü görünmemişti. Yumuşak, pürüzsüz, kusursuz küresel; onları elleldiler, kokladılar, tadını duymak için yaladılar, burunlarının ya da ayaklarının üstünde dengede tuttular; Macapá grubunda birden çok kahkaha doğurarak.

«Ne oluyor?» diye fısıldadı yardımcı eğlenerek Antônio'ya, «Sanki ömürlerinde hiç futbol topu görmemişler.»

«Size bir sır vereyim mi?» diye fısıldadı bu kez Antônio, «Evet, ilk kez bir futbol topu görüyorlar.»

Yardımcı Antônio'ya hafifçe dirsek attı, şaka olduğuna ikna olarak; Antônio da aksini göstermek için hiçbir şey yapmadı. Bunun yerine çocuklarına gitti ve onlara birkaç şey açıklamaya başladı. Bu sırada Macapá'nın atletleri takımları kurmuştu ve beş oyunculuk bir küme çekine çekine Antônio'ya ve o yabancılar grubuna yaklaşıyordu.

Antônio çocuklara o beş oyuncunun onlarla oynayacağını söyler söylemez coşkun bir protesto patladı: «Biz biziz!» diye patladı Moacir; «Onlarla oynayamayız, bizi anlamıyorlar!» diye dozu artırdı Ubiratan ve hakeza.

Antônio yeniden yardımcıya gitmek zorunda kaldı; o sırada antrenör gibi görünen biriyle konuşuyordu: «Affedersiniz, gerçekten, size bunca zahmet vermek istemezdim. Ben antrenörüm… yani öyleydim ve bu durumların ne kadar sıkıcı olduğunu iyi bilirim. Neyse, benim çocuklar tek başlarına oynamak istiyorlar, mahzuru yoksa.»

«Kaç kişisiniz? Altı? Sizinle yedi mi? İsterseniz yediye yedi oynarız.»

«Şey, evet teşekkürler, çok teşekkürler, on dakika oynarız sonra gideriz, olur mu? Böylece oynamanın nasıl olduğunu görürler.»

«Nasıl yani, hiç oynamadılar mı?» diye sordu antrenör.

«Evet, oynadılar. Yani, söylediğim son şeyi unutun, tamam mı?»

«Bir şey daha,» dedi yine antrenör, kır saçlı, kırk yaşlarında bir adam, «kramponları yok mu?»

«Hayır, onlar yalınayak oynar.»

«Öyleyse biz de!» dedi yardımcı bir kahkahayla ve bir çırpıda bütün oyuncular sahaya yalınayak dizilmişti bile; eğlenen Macapá'lı oyuncular dâhil.

Başlama vuruşu konuklara bırakıldı ve Antônio herkese ilk pas kuralının tam olarak nasıl olduğunu hatırlatmayı ihmal etmedi: «İleri doğru, unutmayın.»

Ubiratan topu Cauê'ye doğru hafifçe dokundurdu; o da doğrudan kaleye bir depara kalktı, başı önde, gözlerinde Zerão'da daha önce kimsenin görmediği hayvansı bir kararlılık ifadesiyle. Rakip kaleye otuz metre kala duyulmamış bir güçte bir şut savurdu; top yükseğe, çok yükseğe gitti. Top durmak bilmiyor gibiydi; üst direği, yapımı hiç tamamlanmayacak olan atletizm pistini, çevre tellerini ve hatta *bairro*nun ilk evlerini aştı.

Macapá'nın oyuncuları hep birlikte kahkahaya boğuldu; yine de kimileri, o vuruşta üretilen bütün o güç karşısındaki dehşeti hiç değilse kendinden saklayamadı. Antônio koşarak Cauê'ye gitti ve ona bu toplarla ormanda kullandıkları yaprak toplar arasındaki farkı açıklamaya çalıştı. Cauê'nin gözlerinden ateşler saçılıyordu; dişlerinin arasından yanıtladı: «Anladım, anladım.»

Oyun başka bir topla yeniden başladı ve tek sefer olmadı: yerlilerin ayakları çok hızlıydı, topa hep önce varıyorlardı ama son vuruş hep uzağa, çoğu kez stadyumun dışına giden bir tüfek atışıydı.

«Daha alçak» demekle yetiniyordu Antônio, "daha yavaş" demekten kendini tutarak, gülümseyerek ve omuzlarını sıvazlayarak durumu yumuşatmaya çalışarak. Birkaç dakika sonra Macapá oyuncularının kahkahaları sönmüştü. Şutlardan hiçbiri kaleciyi kaygılandırmamış olsa da, o çocukların minyon yapılarına karşın fiziksel ve teknik üstünlüğü apaçıktı ve bu toplarla yaşadıkları beceriksizlik dakikadan dakikaya azalıyordu.

Sekizinci dakikada antrenör, bilmem kaçıncı kez orta sahada top kaptıran adamlarından birine ilk öfkeli çığlığını saldı. Macapá pratikte sahanın orta çizgisini hâlâ geçememişti; auta giden bir iki uzun top dışında.

Yerlilerin pasları parabol rotalar izlemiyordu; topları mermi gibi dümdüz gidiyor, daha önce hiç görülmemiş bir şiddetle vuruluyordu ve oyunları süslemelerden tümüyle yoksundu; savunmada saf saldırganlık, hücumda hızlı sonuçlandırma.

Dokuzuncu dakikada Macapá'nın savunma bölgesinde bir taç atışı oynanıyordu. Cauê, topu almakta olan oyuncudan en az on metre uzaktaydı ama hızı etkileyiciydi ve o on metre bir şimşek hızıyla kat edildi. Topu kapınca aralarında hızla paslaşmaya başladılar; ta ki Jaci gözünün ucuyla Ubiratan'ın deparını görene ve ona sahayı yıldırım gibi kat eden yarı yükseklikte bir pasla milimetrik bir kesinlikle ulaşana dek. Ubiratan iki kez düşünmedi ve topa voleyi vurdu, bu kez vuruşu kusursuz denetleyerek. Top sağ doksana yakalanmaz biçimde ağlarla buluştu; geç kalkmış kaleci, uçuşunun yararsızlığını anlar anlamaz kendini küfrederken buldu.

«Zehirli ok» diye gülümsedi Antônio içinden, uyguladıkları düzeni anarak. O saldırganlığa ve o hızlara alışkındı ama bu yetişmiş oyuncularla karşılaştırma gerçekten etkileyiciydi. Fark öyle uçurumsuydu ki Macapá'lı çocuklar yerinde duruyor gibi görünüyordu.

«GOL!» diye bağırdılar birlikte çocuklar, «GOL!»; kucaklaşıp kollarını göğe kaldırdılar, önceki gün televizyonda gördükleri futbolcuları beceriksizce taklit ederek.

Yardımcı, çocuklar hâlâ o pandomimleri icra ederken on dakikanın bittiğini düdükle ilan etmeye karar verdi. Antônio bir kulaktan öbürüne bir gülümsemeyle yaklaşıp onlara maçın bittiğini ve kazandıklarını bildirdi; bu, bu kez kendi usullerince, zafer şarkıları ve danslarıyla coşmaya start verdi; Macapá'nın atletleri ise sıvışarak çoktan onları azarlamakta olan antrenöre doğru yöneliyordu: «Yazıklar olsun! 2013 şampiyonları! Yazıklar olsun!»

Antônio, artık gözle görülür biçimde mahcup ama son derece mutlu, oyuncularının kutlamalarını durdurmaya gitti, hepsine övgüler yağdırmaktan geri kalmadan. Antrenörün yardımcısı şaşkın ama hâlâ neşeli ona doğru geldi ve Antônio'yu kutladı.

«Öyle bir şey hiç görmedim,» dedi, «hiç görmedim.»

«Teşekkürler. Adınız ne sizin?»

«Carlos, ya sizinki?»

«Antônio. Övgüler için teşekkürler Carlos ama bakın, çok da şanslıydık.»

«Ne şansı, bu çocuklar müthiş! Antônio mu dediniz? Ben bir Antônio tanırdım ama yıllar önceydi… Neyse, numaranızı verir misiniz, temasta kalmak isterim?»

«Numara mı?» diye sordu Antônio, telefondan söz edildiğini hemen anlamadan, «Numaram yok benim.»

Carlos ona sorgulayan bir ifadeyle baktı, sonra çocuklara baktı: «Ne tuhaf adamlarsınız siz, ha? Doğruyu söyleyin Antônio, onlar yerli, değil mi? Yani gerçekten *indios*, ormandan geliyorlar, değil mi?»

Antônio yanıtlamadan önce çevresine bakındı: çim, tribünler, üzerinde biri gösteren koca saatin olduğu skor tablosu. Yamandé!

«Evet Carlos, biz yerliyiz, ama şimdi gitmeliyiz.»

Ve sonra onların dilinde: «Çocuklar çabuk, Yamandé'ye gitmeliyiz, çabuk, çabuk!»

Yerliyiz mi? diye düşündü Carlos, onların koşarak uzaklaştığını görerek.

3.13 Oyun Görüşü

Başhekimin çığlıkları koridorun dibinden duyuluyordu. Odası, Antônio'nun hep kapalı gördüğü, pek okunaklı olmayan bir tabelası olan kapının ardına gizlenmişti.

Yamandé'yi yatakta oturur, bir elma yerken bulmuşlardı ve sonunda onun gülümsemesini görmek bir sevinçti. Enerjik bir hemşire, doktorun az önce onu vizite ettiğini ve yakında fizyoterapiye başlayabileceklerini kararlaştırdığını söylemişti; böylece Antônio memnun, doktorla konuşmayı denemek için koridora fırlamıştı.

Bu sırada çocuklar arkadaşlarına futbol sahasını, topları ve kaleleri anlatmaya çoktan başlamışlardı; öteki hastaları ve ziyaretçilerini eğlendiren o alışılmadık konuşma ve el kol oynatma biçimleriyle: hiçbir şey anlamıyorlardı ama yine de bir gösteriydi.

Başhekimin çığlıkları dinmiyordu; Antônio kapıyı çalmak için iki girişimde bulunmuş ama yanıt alamamıştı; sabırsızlanarak Yamandé'nin odasının kapısının önüne dönmüş, onunla konuşabilmek için doktorun yatışmasını bekliyordu.

Çocuklar Macapá ile maçı coşkun bir ayrıntı bolluğuyla anlatıyorlardı. O on dakikalık oyunda her biri etkileyici miktarda bilgi toplamıştı ve şimdi onları Yamandé'nin üzerine çığ gibi boşaltıyorlardı. Rakiplerinin ve antrenörlerin nasıl giyinmiş olduğunu fark etmişlerdi, bir topla öteki arasındaki farkları, tribünlerde sandalyelerin eksik olduğu yerleri, hatta atletizm pistini onarmaya yarayacak toprak yığınlarının terk edilmiş halde nerede durduğunu bile. Ama hepsinden çok, bütün rakiplerin konumunu ân be ân hatırlıyorlardı.

«Topu Jaci'ye geçirirken,» diyordu Cauê, «saçları çok kısa ve forması sarı olan rakip orta çizgiden üç adım uzaktaydı; uzun boylu koyu tenli olan on adım önümdeydi; hep gülen yavaş yavaş Piraí'ye doğru koşuyordu ama aralarında çok mesafe vardı…»

«Ve kaleci biraz sağa kaymıştı, şut çekebilirdin bile!» diye söze girdi Itaúna.

«Evet, şut çekebilirdim ama topun geçeceği boşluk yarım adımdan azdı ve o kadar hafif toplarla yanılabilirdim, o yüzden Jaci'ye verdim.»

«Korkak olmak iyi değil» diye bitirdi Moacir, Cauê'yi susturarak; o da ne yanıt vereceğini bilemeyip bakışlarını indirdi.

Ama Ubiratan çoktan başka bir oyun evresini anlatmaya yeniden başlamıştı ve o da arkadaşlarının ve rakiplerin konumunu ve hareket yönlerini inanılmazlık sınırlarında bir kesinlikle kaydetmişti.

Antônio başıyla onaylıyordu; çocukların bu niteliğini iyi biliyordu. O güne dek bu hünerlerinin nedenini hiç sormamıştı kendine; ona son derece normal görünmüştü. Ama şimdi yeniden Macapá'nın gerçekliğine gömülmüşken, ne kadar özel olduğunu fark ediyordu. Belki avcı oldukları için? Onları böyle yapan orman olmalı, diye sonuçlandırdı.

Yamandé'nin bacağı, etinden fışkıran ve görenin içini ürperten metal gergilerden bir ağın içine kafeslenmişti ama o çok ağrı duymadığını söylüyordu ve birkaç yüz buruşturma dışında neşesi bunu doğrular gibiydi. Anlatıları izliyor, her çeşit soru soruyor ve arkadaşlarının jestlerine gücü yettiğince katılıyordu. O da her şeyi kaydediyor, diye anladı Antônio, bütün maçı kafasında yeniden kuruyor.

Sanki Antônio’nun düşünmekte olduğunu doğrular gibi Yamandé sordu: «Ubiratan! Neden Cauê’ye pas vermedin?»; bu, Ubiratan’ı açılar ve rakiplerin koşu yönlerinden örülü uzun ve inanılmaz bir açıklamaya zorladı; sonunda herkes şutun, Ubiratan’ın seçtiği çözümün, en iyi seçenek olduğunda hemfikir oldu.

Antônio başhekimle bir girişim daha yapmaya karar verdi ve öfke nöbetinin hâlâ bitmediği kapıya yeniden yaklaştı. İstemeyerek doktorun söylediklerini dinler buldu kendini; sesinin yüksekliği düşünülürsa başka türlüsü mümkün değildi.

«Dünya Kupası! Dünya Kupası’nın canı cehenneme! Burada bir hastamız enfeksiyon kaparsa pratikte ölmüş demektir, Dünya Kupası’ymış! Bak! Şu stadyumlara ne kadar para harcadıklarına bak! O dolarlarla kaç hastane çıkardı bilmek ister misin? İstemezsin, ben söyleyeyim sana! Dünya Kupası’ymış!»

Antônio’nun gözleri, anodize alüminyum kapının ötesinde bir yerde bulunan uzak, belirsiz bir noktaya dikilip büyüdü. 1998 Fransa, sonra 2002, 2006, 2010…

«İki bin on dört!» diye bağırır buldu kendini, «İki bin on dört!»

Koridoru koşarak geçti; birine söylemeliydi ve el altında yalnız çocuklar vardı.

«İki bin on dört!»

Odaya girdiğinde hepsi ona döndü ve Antônio kendini toparlamak için çabaladı. Yamandé’nin yanındaki yatakta genç bir adam, karısı ve iki kızı olması gerekenlerle birlikte, o ses ve jestlerle taşan dilde çocuklara tam o yıl futbol Dünya Kupası olacağını, birkaç ay sonra orada düzenleneceğini açıklarken onu baştan sona izlediler. Bir kolu alçıda ve yüzünün bir yanı sıyrıklarla dolu olan genç, Moacir’in gülerek söylemeye başladığı «Poropò, poropò!»yü tanıdı ve bir açıklama arayarak Antônio’ya baktı.

«İki bin on dört,» dedi ona Antônio hâlâ coşku dalgasının üstünde, «futbol Dünya Kupası var!»

Genç gülümsedi ve elinden gelen en babacan tonla dedi: «Bu yaz Brezilya’da Dünya Kupası olacağını bilmeyen dünyada belki bir tek sizdiniz!»

Antônio’nun haberi hazmetmesi biraz sürdü: yakında Dünya Kupası olmakla kalmıyor, Brezilya’da düzenleniyor. Yüreği daha hızlı atmaya başladı ve ensesindeki tüyler, ilk kez bir jaguar gördüğü zamanki gibi dikildi.

Çevresindekiler ona bir şey olduğunu fark etti: kolu kırık genç gırtlaksı bir ses çıkardı, Yamandé de öyle yaptı ama belki bacağındaki bir sızıdan. Cauê yaklaştı ve sordu: «Antônio?»

«Çocuklar,» düşüncelerini toparlamaya çalıştı, «dünya kupası…» Onlar için hiçbir şey değişmeyeceğini fark etti, «Brezilya’da olacak!»

Onlar için hiçbir şey değişmiyordu. Onlar için “Brezilya”, son zamanlarda sorgusuz sualsiz kabul etmek zorunda kaldıkları nice başka kavram gibi soyut bir kavramdı. Yalnız Yamandé biraz düşündü, sonra sordu: «Biz Brezilyalıyız, değil mi?»

«Evet Yamandé, biz Brezilyalıyız.»

«Ve bu demek oluyor…» çocuk kısacık düşündü, «dünya kupasında oynayabileceğiz?»

«Hayır Yamandé, en iyiler oynayacak.»

Antônio gülümserken Cauê dedi: «Foguete gibi olanları kastediyor.»

«İşte evet,» diye doğruladı Antônio, «Foguete gibi olanlar.»

3.14 Haberler

Janita gözyaşları içindeydi. Antônio'nun ilk düşüncesi şu oldu: Yamandé. Yamandé'ye bir şey oldu. Sonra Janita'nın televizyonu izlediğini fark etti ve hemen rahatladı. Muhtemelen bir dizi ya da benzeri için ağlıyordu.

«Neden ağlıyorsun, Janitinha?»

«Nelson Mandela'nın ölümüne.»

Antônio'nun aklına yıllar ve yıllar önce bir gün geldi; Janita'yı Çaykovski'nin ölümüne ağlar bulmuştu; ölümünün trajik koşullarını az önce okumuştu.

Bunun, o on dört yılda atladığı ve biraz boş vakit bulur bulmaz yetişmeye koyulmak istediği nice tarihî ândan biri olduğunu düşündü.

«Ne zaman öldü?» diye sordu.

«Üç ay önce,» diye yanıtladı Janita, Antônio'nun şaşkınlığına, burnunu çekerek, «şimdi cenaze törenleri hakkında bir belgesel var.»

Antônio koltuğa konuşmadan oturdu. Döndüğünden beri ilk kez anlıyordu, o yıllarda nasıl olağanüstü bir serüven yaşadığını ve bu arada dünyanın onsuz, onu beklemeden nasıl ilerlediğini gerçekten anlıyordu. İnternette kesinlikle olmuş yenilikleri düşündü; herkesin elinde görünen, görünüşe göre telefon etmekten çok daha önemli işlere yarayan o fütüristik görünümlü telefonları hâlâ iyice inceleyecek vakit bulamadığını fark etti. Ve yerel siyasetin ya da dünya jeopolitiğinin nasıl evrildiği hakkında hiçbir fikri olmadığının pekâlâ bilincindeydi.

Bu değerlendirmeleri yaparken televizyon, Madiba'ya son saygılarını sunmaya gitmiş çeşitli devlet başkanlarının geçidini gösteriyordu. "İşte Brezilya Cumhurbaşkanı, Silvina Mello…" diyordu seslendirmen.

Cumhurbaşkanı mı? «Janita, bir kadın cumhurbaşkanımız mı var?»

«Evet.»

Düşünsene. Peki başka neler var, diye sordu kendine Antônio.

Televizyon, sanki aklından geçeni okumuş gibi, ona çabucak yanıt verdi: "…ve sağır-dilsizler için tercüman rolü yapan bu adamın vakası büyük yankı uyandırmıştı…"

«Hahahah, büyük adam!» diye güldü Antônio.

"Burada, Amerika Birleşik Devletleri başkanı Barack Obama'nın sözlerini sağır-dilsiz diline çeviriyormuş gibi yaparken görülüyor."

«Janita, doğru mu anladım? Şu, ABD başkanı mı? Bir siyah mı?»

«Evet Toninho, o.»

Çılgınca. Ama ben ne kadar kaldım uzakta, on dört yıl mı, yüz kırk yıl mı?

Antônio’nun babası hep içe kapanık bir tip olmuştu ve şimdi yaş ilerledikçe daha da suskunlaşmıştı. Günün büyük bölümünü salondaki koltukta ya da verandadaki sandalyede geçirir, köpeği okşayarak ya da onun avluda oynamasını izleyerek. O döndüğünden beri aralarında birkaç söz geçmişti yalnızca ve henüz baş başa bir konuşma fırsatı olmamıştı.

Spordan hep seyrek konuşmuşlardı: Italo, Maracanaço faciasından bir yıl sonra doğmuştu, Antônio ise Azteca zaferinden bir yıl önce; ve budalaca görünse de bu şey ilişkilerini damgalamış gibiydi.

Antônio kendine tarih ve siyaseti buz kırıcı konu olarak kullanmayı vaat etmişti ama bu konularda artık gerçekten pek az şey bildiğini, laf olsun diye konuşmaya yetmeyeceğini fark etmişti; verandada babasının yanına otururken spora yönelmeye karar verdi.

«Ee, baba. Az önce Brezilya’da Dünya Kupası olacağını öğrendim madem, anlat bakalım bunca yıl neler kaçırmışım. Brezilya’nın bir spor zaferi var mı? Yine bir hayal kırıklığı mı?»

«Değişir, Toninho, değişir,» Italo bir an düşündü, sonra önerdi, «artistik jimnastikten mi konuşsak?»

«Haha, ta temellerden mi başlıyorsun baba?»

«Hayır, Brezilya’nın spor zaferlerinden konuşmak istiyorum.»

«Gerçekten mi?»

«Evet, Toninho. İki yıl önce Londra’da Olimpiyatlar vardı ve ilk kez jimnastikte, halka aletinde, altın madalya kazandık.»

«İnanılmaz!»

«Evet öyle. Bir de judoda bir tane kazandık ve üçüncüsünü… voleybolda!»

«Voleybol mu?! Gerçekten mi? Harika! Er geç bizim kazanacağımızı hep söylerdim.»

«Ama kadın voleybolu.»

«Ha. İyi. Peki erkek voleybolu?»

«Gümüş.»

«Aaaah, yazık! Neyse, hiç değilse yarı final lanetini yenmişiz. Kim bilir er geç…»

«Yarı final lanetini epeydir yenmiş bulunuyoruz.»

«Ne demek? Hadi baba, haberleri kerpetenle söyletme kendine.»

«Pekin’de de, 2008’de, gümüş aldık. Ama 2004’te Atina’da altını kazandık.»

«Altını mı?»

«Evet. Ama her şeyden çok…»

«Her şeyden çok?»

«Son üç Dünya Kupası’nı art arda kazandık. Voleybol artık bizim toprağımız, Toninho. Ve bizi bu zaferlere taşıyan antrenörün kim olduğunu biliyor musun? Bernardinho, tam senin umduğun gibi,» diye gülümsedi babası, ona bir armağan vermiş gibi memnun.

Pasta üstüne krema olarak futboldan konuşmaya geçtiler. Italo 2002’deki Brezilya zaferini, 2006’daki İtalyan galibiyetini anlattı; Fransız kaptanın onursuz çıkışı üzerinde büyük bir ayrıntı bolluğuyla durarak. Sonra tiki takanın yükselişini ve İspanyolların 2010’daki zaferini anlattı.

Sonra, birkaç dakikalık sessizlikten sonra, Antônio hâlâ bütün bu bilgileri yeniden işlerken, Italo derin bir iç çekti ve oğluna dedi: «Hiç öldüğüne inanmadım, biliyor musun?»

Ağlıyordu ama sesi her zamanki gibi kararlıydı.

«…»

«Ve nedenini biliyor musun? Hatırlıyor musun deden ölmeden az önce ne demişti? “Antônio’yla birlikte mutlu bir son gördüm, mutlu ölebilirim.” Ben de bir torunumla birlikte mutlu bir son görmek istiyorum, ondan önce gitmiş olamazdın.»

Antônio’nun gözleri faltaşı gibi açıldı. O günlerin karmaşasında, düşünülecek bin şey, anlatılacak bin şey ve yeniden keşfedilecek binlerce şey arasında, ailesine en önemli haberi iletmek aklından tümüyle çıkmıştı. Tanrım, ne utanç, nasıl oldu da düşünmedim?

3.15 Sürprizler

Hepsi sofradaydı; Antônio anne babası ve Janita ile oturuyordu, çocuklar yahni tabakları ve kola kaseleriyle çeşitli biçimlerde dağılmıştı. Yağmurla şiş ılık rüzgâr çiçekli naylon perdeleri oynatıyor, radyo arkada cırlak konuşuyordu; annesiyle Janita ertesi gün Yamandé'ye *cajuzinho* mu yoksa yine hindistan cevizli şekerlemeler mi götüreceklerini tartışıyordu; tam o sırada o boğazını temizledi ve dedi: «Şey, işte, size söylemek istediğim… şimdiye dek fırsat olmadı ama… yani, benim bir oğlum var.»

«Aman Tanrım! Antoninho! Evlenmişsin!» Marcela çatal bıçağı düşürmüş ve ellerini duygudan kızarmış yanaklarına götürürken az kalsın bardağı devirmişti.

«Değil… şey, tam olarak değil, ama yani…»

«Aman Tanrım, ah İsa'm, ne sevinç! Bir torun! Hemen Amanda'yı aramalıyım, ona hala olduğunu, çocukların bir kuzeni olduğunu söylemeliyim!»

Telaşla kalktı, peçeteyi uçurup girişe ve telefona koştu ama yarı yolda gerisin geri dönüp kendini sandalyeye bıraktı, ateş basmış yüzünü yelpazeleyerek: «Allah aşkına, bayılacak gibiyim; ölmüştün, oysa yaşıyorsun, bir de evlenmişsin!!!»

«Anne, öyle tam olarak değil…»

«Ama duydunuz mu? Antônio'dan bir bebek! Kutlamak gerek! Janita, yine hala oldun! Italo, bir şişe getir, iki tane de olur, hemen Amanda'yı ve Norminha teyzeyi aramalıyım… Peki adı ne? Kaç yaşında?»

«Hayır, yaşında değil, küçücük, sadece dört dol… dört aylık, aşağı yukarı. Adı Ybyráatã.»

«Ne güzel ad, sinekkuşu adı gibi. Peki karının adı ne? Kim bilir ne güzel kız!»

Janita kalkmış, gülerek ona sarılmıştı, sıkı sıkı: «Ne güzel, Antônio, ne kadar mutluyum! Artık bir ben kaldım, bana da acele etmek düşecek!»

Babası ona bakmakla yetiniyordu; sandalyesinde dimdik, elinde hâlâ bıçak ve çatalla, kulaktan kulağa bir gülümsemeyle, burnunu çekiyordu; gözleri yaşlı yaşlı. Çocuklar bir şeyin kutlandığı dışında hiçbir şey anlamamıştı, bu yüzden onlar da gülüyor, alkışlıyor, herkese sarılıyorlardı; Ubiratan ile Piraí Şenlik Şarkısı'nın yıldırım hızındaki ritmini masanın üstünde elleriyle birlikte vuruyordu.

Kapı eşiğinde komşu belirdi, elinde hâlâ peçeteyle: «Her şey yolunda mı? Bir şey mi oldu?»

«Genovefa, yeniden nine dede olduk! Benim Antônio'm bize bir torun verdi! Gel, gel bir şeyler iç, kutlamak gerek; Ronaldo'yu da çağır, çocukları da; yan avludaki Meñares beye de söyle, kim bilir ne sevinir!»

Antônio bir kadehten öbürüne geçiyordu — öteki avlunun komşuları da gelmişti — ve herkese yinelemesi gerekiyordu: hayır, fotoğraf yoktu, video bile yoktu, hayır hiçbir şey: belki bir dahaki sefere, bir dahaki sefere söz, söz.

«Ve onu orada yapayalnız bıraktın, karını? Bizi tanımaya getirmeliydin, Allah aşkına ne kafa var sende. Ah, ama ona bir hediye göndermeliyim; Janita, gidip almalıyız: bebek için bir şey ve ona küpeler, belki bir *liseuse*. Italo, yarın hemen minik için bir posta hesabı açacaksın; ah işte Amandinha, aferin Janita onu aramışsın! Çocuklar, bir halanız ve bir kuzeniniz var, gelin dayınıza bir öpücük verin! Annesinin güzel Antônio'su baba olmuş! Peki karının adı ne demiştin?»

«Tam olarak değil… Janaína, adı Janaína.»

«O da güzel bir ad; peki söyle, nasıl tanıştınız, ne zamandır evlisiniz? Aman Allah'ım, bebeği görmek için sabırsızlanıyorum, ninesinin minicik sinekkuşu.»

Norminha teyze, koca bir tepsi pasta ve örgü bir çift mavi patikle gelmişti — Gabriela'yı beklerken yapmıştım, sakladım onları, gücenmiyorsun değil mi? Teyzeden küçük bir hediye — ona Gabrielita ile birlikte sarıldı; Gabrielita vaftiz anneliği kendisinin yapıp yapamayacağını soruyordu; Facebook'a koyacak tek fotoğraf bile olmadığı için çok hayal kırıklığına uğramıştı.

Amanda burnunu silip duruyordu, çok mutlu: «Aferin Antônio, bir de üstüne bir erkek çocuk daha! Baba, gördün mü, memnun musun? Ama Antônio, Teresa'ya mutlaka telefon etmelisin.»

«Teresa mı? Hangi Teresa?»

«Nasıl yani, hatırlamıyor musun, senin dinleyicin, hep arayan: duy, duy, şu an yayında!»

«Yayında mı? Ama nerede, nasıl?»

Amanda sesi açtı: «Evet, radyoyu yeniden o ayağa kaldırdı; tamamen uzun bir hikâye, iyice bilmiyorum, ama yani hepsi onun sayesinde. Tarifler ve dünyadan haberler üzerine harika bir program yapıyor, hep dinliyoruz: bak ne kadar iyi, hiçbir şey anlaşılmıyor, çok başarılı, dinle! Yok, en iyisi ara onu, hemen ara!»

Telefon çoktan eline tutuşturulmuş halde Antônio güldü: bu biçimde hattın öbür ucunda bulmak kendini neredeyse bir baş dönmesiydi.

«Alo?»

«Teresa?»

«Evet, iyi akşamlar canım, nereden arıyorsunuz… Ama bu ses, bu sesi binlerce arasından tanırım, binlerce milyonlarca arasından… Antônio?!»

«Evet Teresa, benim, Antônio.»

«Aman Allah'ım göklerde, Antônio, ne heyecan! Ölmeyen yeniden görüşülür! Ölmüş olamayacağını biliyordum Antônio, olamazdın, öyle bir sesle. Aman Tanrım, sevgili dinleyicilerim, siz hayal edemezsiniz; işte, heyecanımı atlatmak için güzel bir şarkı koyuyorum: canım dinleyicilerim, işte karşınızda Barbra Gaynor'dan 'I Will Survive'.»

3.16 Gazeta

Marcela soluk soluğa geldi, ellerini kurulama bezine silerek; Antônio ise kız kardeşi Amanda'nın ödünç verdiği ve ancak açmayı başarabildiği cep telefonunun nasıl çalıştığını anlamaya çalışıyordu: «Antônio, Antônio, telefona gel! Bir gazeteci var! Senin için bir gazeteci!»

«Hangi gazeteci anne? Ne istiyor?»

«Bilmiyorum, bir şeyin Gazeta'sı, haydi çabuk ol, bekletme onu!»

Antônio annesinin telaşını hiç paylaşmıyordu ve doğrusu bir gazeteciyle konuşmaya pek hevesli de değildi; ne için, hem? Neyse, ne istediğini dinleyelim, yoksa annem başımın etini yer.

«Evet, alo?»

«Sevgili Antônio! Sizi duymak ne zevk!»

«Affedersiniz, kimsiniz?»

«Ben José Geremia Opispo de Mervelhos, ama siz rahatça José diyebilirsiniz bana! Gazeta Esportiva do Amapá'dan gazeteciyim, kesinlikle tanırsınız.»

«Doğrusu hayır. Ama gerçekten de son zamanlarda biraz kopuktum ortamdan…»

«HAHAHAHA! Biraz kopuk! On dört yıl kopuk, ha Antônio! Ne tipsiniz!»

«Bakın, işim gücüm var, onun için eğer…»

«Ama elbette! Ama elbette Antônio, çok meşgul olursunuz! Sadece beş dakikanızı çalıyorum, ayaküstü bir röportajcık ama yayımlandığını görünce donakalacaksınız! Beş dakikada size yılın röportajını yaparım, görürsünüz Antônio, görürsünüz!»

«Valla, bilmiyorum, anlamıyorum… ne hakkında bir röportaj? Daha doğrusu, her şeyden önce, adımı size kim verdi?»

«E, sevgili Antônio, gazeteci kaynaklarını asla açıklamaz, bunu kim bilmez! Bu seferki, Senhora dos Anjos'taki doktor Traverso'ydu ki tesadüfe bakın, benim kuzenim! İnsanın kendi kuzeni kaynak bile sayılmaz, değil mi? Hem zaten artık söyledim, hahahah!»

«Peki doktor size ne anlattı Allah aşkına?»

«Ah, her şeyi, sevgili Antônio, her şeyi! On dört yıl sonra, ormanda kaybolmuş olarak, biri yaralı bir *indios* kabilesi eşliğinde döndüğünüzü, her şeyi anlattı bana!»

«Bayağı işgüzarmış bu Traverso.»

«E, o beni hep güncel tutar, en ilginç kaynaklarımdan biridir; hem sonra, kuzenim, kuzenim olduğunu söylemiştim size, değil mi? Bir acil serviste nelere nelere rastlanır bilseniz; dört dörtlük bir kaynaktır, size söyleyeyim!»

«İyi, madem size her şeyi anlattı, o zaman vedalaşabiliriz sanırım ve…»

«Yok canım Antônio, yok canım! O bana çıplak olguları anlattı ama onlar ancak kemiklerdir: et, Antônio, gazeteciliğin eti, kahramanların izlenimleridir, onların sesidir! O zaman, ilk soru.»

«Ama ben röportaj vermek istediğimden emin değilim, bilmiyorum, biraz düşünmek isterdim çünkü…»

«Hahahahah! Röportaj istemiyormuş! Gerçekten çok sevimlisiniz, sevgili Antônio: dünyada kim röportaj vermek istemez ki? Neyse diyorduk, ilk soru: on dört yıl sonra uygarlığa dönerken ne hissettiniz?»

«Ama nasıl bir soru bu? Bilmiyorum, bilemiyorum, iki sözle öyle söylenemez…»

«Harika. “Bilmiyorum. Ne hissettiğimi sözlerle anlatamıyorum; beni derinden travmatize eden bir şey; belki bir gün duyduğum şiddetli duyguları dile getirmeyi başarırım.” Harika. İkinci soru.»

«Ama öyle demedim ki! Budalaca bir soru olduğunu söyledim, nasıl sorulur böyle, ne hissetmiş diye, bir insan…»

«İkinci soru. Sizi öldü sanan sevdiklerinizi yeniden görünce ne hissettiniz?»

«Bakın, devam etmenin uygun olduğunu sanmıyorum; sevdiklerime duyduğum sevgi özel bir meseledir, onun için…»

«Muhteşem, muhteşem. “O ânın duygusu beni tümüyle yuttu. Sevdiklerime duyduğum sonsuz sevgi yüreğimden taşan bir ırmak gibi fışkırdı, bir çocuk gibi hıçkırıyordum.” Kusursuz.»

«Hoşça kalın. Kusura bakmayın, bu röportaj anlamsız.»

«Bitirdik, Antônio, bitirdik! Zor olmadı, gördünüz mü? Bitirirken söyleyin, sizin o çocukların futbol oynadığını, onları sizin çalıştırdığınızı duydum, değil mi? İyilermiş, bana diyorlar, güzel bacakçıklar!»

«Peki bunu size kim söyledi? Doktor olduğunu hiç sanmam.»

«Hahahaha, hayır, hayır Antônio! Bunu bana sahanın bekçisi söyledi; açıklamamam gereken bir başka kaynağım ama artık, birini açıkladın mı hepsini açıkladın! İlginç bir şey olduğunda hep beni haberdar eder; oyuncular arasında bir kavga, bir sakatlık, bir dedikodu… Karşılığında ben ona Piratas da Batucada samba okulunun antrenmanına en ön sırada yer veriyorum — dansçı kızlara ufak bir tutkucuğu var, yaramazın — bana hiçbir şeye mal olmuyor, okulu kuzenim yönetiyor, bilirsiniz, doktor Traverso’nun karısı; doktoru hatırlıyorsunuz, kuzenim, değil mi?»

«Bakın, neden söz ettiğinizi bilmiyorum, hoşça kalın.»

«Ve bekçi bana yerliciklerin Macapá’ya güzel bir sopacık çektiğini söyledi, hahahahah! Müthiş! İyiler, ha! Öyleyse Antônio, ne hissettiniz…»

Klik.

Antônio bitkin ve sersemlemişti; Tanrım, bu embesil de kim, daha önce kapatmalıydım, ne aptal, kim bilir yazmayı aklına ne koymuş. Neyse ki bu kahrolası Gazeta’yı kim okur ki.

Çocuklar çok etkilenmişti; zaferden çok maçın kendisinden, kendilerinden farklı insanlarla oynamış olmaktan, hayatlarında ilk kez yabancılarla oynamaktan.

Ve sahaya, kalelere, yerdeki çizgilere, tribünlere bayılmışlardı: oraya dönmek için ona yalvardılar; o tribünlerin altında, o ışıklar altında, bir maymun yavrusunun tüyü kadar yumuşak o çimde yeniden oynamayı denemek için ölüyorlardı.

Antônio'nun da onlardan az hevesi yoktu; bu yüzden bir sabah bekçiye uğrayıp kimsenin olmadığı bir vakit gelip iki şut çekebileceklerini sordu; rahatsızlık vermek istemiyorlardı, belki ölü saatlerde. Bekçi Joaquim sorun çıkarmadı: kollarını ve kocaman bir dişsiz gülümsemeyi açtı ve ilan etti: «Ama elbette! Ne rahatsızlığı! Üçle beş arası burada hiç kimse olmaz, istediğiniz zaman gelin.»

Saat tam dördü ve çocuklarla Antônio yarım saattir sahada top koşturuyordu; yağmura aldırmadan, sırılsıklam, terli ve mutlu; top sektirerek, koşarak ve sık sık o güzelim çimde yuvarlanarak: Antônio böyle güzel çim hiç görmemiştim, eve döndüğümde *shabono*nun çevresini baştan sona onunla döşeyeceğim, hep böyle yumuşak yeşil çim.

Tam o anda Antônio gözünün ucuyla tribünlerde bir kıpırtı gördü ve döndü; seke seke inen, kollarını selam işaretiyle sallayan, sarı şortlu, kıvırcık saçlı ufak bir tip gördü: «Sevgili Antônio! Ben José, hatırlıyorsunuz, Gazeta'dan José Opispo!»

«Hatırlamama hatırlıyorum ama sizin burada ne işiniz var?»

«Ama bekçi, sevgili Antônio! Hemen bana haber verdi — haber vermesini söylemiştim ona: araştırmacı gazetecilik, Antônio, araştırmacı gazetecilik! — ve özel prova için yerini hak etti; bütün dansçı kızlar kostümlü, tüyler ürpertici şeyler, Antônio. Ama diyorduk, gerçekten iyi bu çocuklar, ne bacaklar!»

«Anlamıyorum, röportajı zaten yaptık, benden ne istiyorsunuz?»

«Fotoğraflar, Antônio, fotoğraflar! İmge uygarlığıyız biz; fotoğraf yoksa makale bir şey ifade etmez! Harika kareler çektim, şahanesel bir haber olacak; işte, bir de yakın plan, böyle.»

«Ama ne yapıyorsunuz, size beni fotoğraflama iznini kim verdi, çekilin gidin!»

«İşte, çocuklar da, evet, evet, böyle; bak şu yerlicikler ne kadar fotojenik, aferin, böyle, sen de, harika, harika.»

«Çocuklar ne yapıyorsunuz, ona aldırmayın! Siz de gidin, haydi, çıkın buradan!»

«Oldu, bitirdik, tamam; harika bir makale sevgili Antônio, göreceksiniz!»

Ve bir anda ona arkasını dönüp tribünleri çoktan seke seke çıkıyordu; elinde, el sallar gibi salladığı fotoğraf makinesi.

3.17 Dersler

Düşünüp o dersi onlara daha önce vermeliydi; oysa onu çocuklara pazarda, Jaci'nin bir kavun alıp karşılığında öfkeli satıcıya iki kola kapağı önerdiği meyve sebze tezgâhının önünde vermek zorunda kaldı. Haksız da sayılmazlardı: şort ve tişört almak için çıktıklarında Antônio'nun tezgâhtar bıyıklı Arap'a karşılık olarak birkaç banknot verdiğini, sonra balıkçıya anne Marcela'nın çorbası için bir torba karışık balık almak üzere bir avuç madenî para verdiğini görmüşlerdi. O şeylerin karşılığında başka bir şey önermek gerektiğini anlamış olmaları mantıklıydı ve parlak kapaklar onlara uygun bir takas gibi görünmüştü.

«Karşılık olarak herhangi bir şey verilemez, illa şunlardan vermek gerekir, görüyor musunuz? Adları para. Bir şey istediğinizde karşılığında bunları verirsiniz.»

«Ama onlar neden bunları istiyor? Şu küçük yuvarlak olanlar güzel, parlak, ama bunlar çirkin, hepsi kirli, üstünde antipatik bir adamın resmi var.»

«Çünkü burada böyle işler, Jaci. Bir kavun istiyorsan o adama bunlardan birini vermelisin, rastgele bir şey değil, yoksa kızar.»

«Tamam. O hoşlanıyorsa, tamam. Peki bunlar nereden alınır?»

«Alınmaz, hak edilir. Portekizcede kazanılır denir. Örneğin sende çok muz var; o zaman buraya gelirsin ve onları isteyen sana karşılık bunlardan birkaçını verir. Buna satmak denir; sonra sana verdikleri bu paralar senin olur ve onları başka birinden başka şeyler almak için kullanabilirsin, buna da satın almak denir.»

«Ama anlamadım; ben bir muz istiyorsam o adama onlardan birini mi vermeliyim?»

«Evet.»

«Ama onlardan birine sahip olmak için başka bir adama bir muz mu vermeliyim?»

«Evet, yani, aşağı yukarı.»

«Ama o zaman neden muzu kendime saklamıyorum da onu verip sonra bir başkasını alıyorum?»

Aman Tanrım, kim derdi ticareti, ekonomiyi açıklamanın bu kadar zor olduğunu. Antônio çocukken bunu nasıl öğrendiğini hiç hatırlamıyordu: öyle olamayacağını bilse de hep bilmiş gibi geliyordu ona. Başka bir yaklaşım denedi.

«İşte, diyelim ki çok büyük bir çukur kazman ya da büyük bir kulübe kurman gerek ve tek başına beceremiyorsun. O zaman yardım istersin, değil mi?» çocuklar aynı anda başlarını salladı. «Güzel, o zaman sana yardım eden kişilere teşekkür olarak bu paralardan biraz verirsin, emeklerinin karşılığı olarak, anladın mı?»

«Ve onlar gidip o adamdan muzları mı alırlar?»

«Evet, muz istiyorlarsa evet.»

«Ve karşılığında ona benim verdiğim bunları mı verirler?»

«İşte, evet, aferin!!!» hadi bakalım, başardık, anladılar.

«Peki, karşılığında istedikleri muzsa, ben onlara doğrudan muzları neden vermiyorum? Ve muzları neden kendileri almıyorlar?»

Antônio başını ellerinin arasına aldı. Yüce Tanrım.

Bazen ne kadar sinir bozucu olsa da, çocukların ara sıra karşılaştığı güçlüklere şaşıramayacağını çok iyi biliyordu; çünkü içinde doğmuş olmasına karşın o dünyayı gerçekten anlamak kendisi için de hiç kolay değildi. Kendini hep bilgili saydığı nice şey bile şimdi elinden kaçıyordu ve bir rehbere ihtiyacı olan bizzat kendisiydi.

Onu modern dünyanın yeni teknolojik harikalarıyla tanıştırmak için doğal olarak ailenin taze kanı görevlendirilmişti. Gabrielita onunla birlikte evin bilgisayarının yanına oturdu: güzel bir bilgisayar, ince ekranlı ve kendi hatırladıklarından çok daha büyük.

«Ne görmek istiyorsun dayı?»

«Pekâlâ, internete bir göz atalım. Hâlâ internet var, değil mi?» dedi Antônio şaka yollu, ama sesinde tümüyle gizlemeyi başaramadığı bir parça kaygı vardı.

«Haha, dayı. Elbette var.» Gabrielita, Antônio'nun tanımadığı bir simgeye tıkladı ama sonra tanıdık bir logo belirdi ve onu çok hayal kırıklığına uğrattı.

«Google mı?! Hâlâ Google mı kullanıyorsunuz?»

«Elbette. Herkes Google kullanır. Neden soruyorsun?»

«Şey, on dört yıl önce ben de onu kullanıyordum da; bu arada biraz değişiklik olur diye bekliyordum. Neyse. Bak, dünyanın her yerinden şarkıları bedava indirme programı hâlâ var mı?»

«BitTorrent mü? Evet, evet, hep kullanırız.»

«Hayır, başka birini diyordum ama adını artık hatırlamıyorum. Napper, galiba, ya da ona benzer bir şey.»

«Hiç duymadım.»

«E. Peki bu Bittoren, bir şarkı arıyorsun ve indiriyorsun, öyle mi çalışıyor?»

«Hmm, evet ve hayır. Şarkıları bulmak zor; genelde koca diskografiler indiririz.»

«Yani sen bir şarkıyı dinlemek istiyorsun, şey… kimindi… Santana'nın, ve onu dinlemek için bütün diskografisini mi indiriyorsun?»

«Hayır, tek bir parça dinlemek için genelde YouTube kullanırım.»

«Neyi kullanıyorsun?»

Çalışma oturumu pek iyi gitmiyordu. Google dışında her şey değişmiş gibiydi. Sonuçta Antônio'nun beklediği ve umduğu buydu ama beklemek başka, karşısında bulmak bambaşka bir meseleydi. Antônio kendini neredeyse çocuklardan daha yabancı hissediyordu: onlar için hiç değilse

her şey sıfırdan öğrenilecekti; onda, hatırladığı her şeyi unutup yeniden öğrenme yükü de ekleniyordu.

Gabrielita ona bir yetişkinin hoşlanabileceği bir şeyler, örneğin Facebook ve Twitter'ı açıklamayı denedi: Antônio başını sallıyordu ama gerçekten anlamadığı görülüyordu. Konuşurlarken, sohbetten Wikipedia'yı hiç duymadığı ortaya çıktı.

«Wikipedia'yı bile mi bilmiyorsun?»

«Hayır. Bilmeli miyim, ha?»

«Aman Yüce Allah'ım dayı, sen nerede yaşad…» Gabrielita gafını tamamlamadan önce gülerek sustu ama Antônio onu başına kakmadı ve sözü daha kolay bir alana taşıdı.

«Hadi şu müzik sitesini bir daha göster bana. Ve bana bugünlerde sevilen bir şey dinlet.»

Gabrielita ona Na Linha do Tempo ve Livre dinletti.

«Bana senin sevdiğin müziği mi dinletiyorsun, yoksa benim hoşlanabileceğimi düşündüğün müziği mi?»

«Şey… ikisi de,» diye yanıtladı Gabrielita diplomatça.

«Peki bugünün dünya yıldızları kim? Dürüst ol.»

Antônio daha kesin sorular sormaya cesaret edemiyordu; hele sevdiği grupların ne olduğunu sormak hiç istemiyordu; bunun, araya bir ölümler listesi serpiştirilmiş uzun bir "hiç duymadım" listesine dönüşeceğinden korkuyordu ve onu dinlemeye hiç hevesi yoktu.

«Hmm… bilemiyorum; ben Katy Perry ile Lady Gaga'yı çok severim.»

«Hadi, bir şeyler dinlet bana.»

Antônio, dürüst olmak gerekirse, yeğeninin zevklerini paylaştığını söyleyemedi; ama buna karşılık ilişkili videolar sütununun kullanımını çabuk öğrendi ve ağın en çok izlenen videolarının keşfine daldı. Bazılarını beğendi, bazıları onu çok güldürdü, bazılarını anlamadı. Sonra bir patlamanın çarpıcı görüntüsü onu çekti. Tıklarken Gabrielita'nın yanında kaskatı kesildiğini duyar gibi oldu.

Uzunca saniyeler boyunca görüntüyü hiçbir şey demeden izledi.

«Bu ne? Gerçekten oldu mu bu?» diye sordu ona, sesi kırık.

«Evet,» diye fısıldadı o, ağzını buruşturarak.

Antônio birkaç saniye konu üzerine düşündü ve sonra dedi: «Aman dikkat, çocuklar bundan hiçbir şey öğrenmemeli. Anladın mı Gabrielita? Hiçbir nedenle.»

Ama Gabrielita ona üzgün bir havayla bakıyordu. Antônio döndü ve birkaç metre arkasında, ekranı izleyen Itaúna'yı gördü. Birkaç saniye birbirlerine baktılar; sonra çocuk tek söz etmeden döndü ve avluya geri gitti.

3.18 Yazı İşleri

Rete Norte'nin yazı işleri odacığı insanlarla, kâğıt yapraklarıyla, tabletler ve cep telefonlarıyla, buruşturulmuş şeker kâğıtlarıyla, yaklaşan teslim tarihleriyle, can sıkıntısı ve bıkkınlıkla doluydu.

«Hadi çocuklar. Hadi. Bu bölüm bir nine poposu kadar sönük. Hadi. Yeni fikirler gerek, biraz yaşam, biraz renk. Canlı bir şey, taze bir şey. Alfonso, öneriler?»

«Dünya Kupası üzerine bir şey düşünülebilir, belki biraz yan bir açı…»

«Dünya Kupası. Aman Tanrım. Taze bir şeyden söz ediyorum, o bana Dünya Kupası'nı çıkarıyor. Bir yıldır Dünya Kupası'nı konuşuyoruz ve en az bir yıl daha konuşacağız. Fark ettin mi, diyorum, yayın akışında şimdiden Dünya Kupası üzerine iki haber olduğunu fark ettin mi? Biri takımların formaları üzerine — aman Tanrım — biri de — iki kere aman Tanrım — atletlerimizin bir maçla öteki arasında ne yiyeceği üzerine. Dahice bir fikir gelse bile — ve yüzlerinize bakınca bundan kuşkuluyum — HEP VE SADECE DÜNYA KUPASI'NDAN SÖZ EDEMEYİZ: AÇIK OLDUM MU?»

«Evet, evet, elbette.»

«Çok açık, şef.»

«Evet, çok açık.»

«Güzel. Sen, Amélia, fikirler?»

«Şey, şu aldatma hikâyesi var ki…»

«Bugün hepinizi işten attırıyorum. Hepinizi. Bir Mısır mumyasından daha mumyalanmış ve işe yaramazsınız. Ya da belki Portekizce konuşmayan benim. PORTEKİZCE Mİ KONUŞMUYORUM ben? YENİ bir şey istedim, Tanrı aşkına: aldatma hikâyeleri Homeros zamanında bile eskiydi. Hepiniz, işten attırıyorum sizi.»

«Şey… basın özetinde…»

«Hadi Esmeralda, çekinmeyin. Ne varmış?»

Esmeralda boğazını temizledi; sesi cılızın da cılızından cılıza yükseldi: «Şey, işte, basın özetinde şu yerel gazetecik var ki… işte, ormanda on dört yıl geçirdikten sonra dönen bir adamın hikâyesi var; futbol oynayan bir *indios* takımıyla birlikte. Ve onu ölü sanıyorlarmış. Ve onlar iyilermiş, bir hazırlık maçında Macapá'yı yenmişler diyorlar ve… işte.»

«Hm. Hoşuma gitti. Yeni, farklı. Adam, ormanın Robinson Crusoe'su, üfleme boruları ve futbol topları, çırılçıplak ve boyanmış *indios*lar: hoş, renkli, hoşuma gitti. Aferin Esmeraldinha; seni yazı işleri müdürü yapıp Alfonso'yu senin yerine yazı işleri sekreteri yapmalıyım. Daha da iyisi merdivenleri yıkamaya yollamalıyım. Bugün işten atılmıyorsanız Esmeralda'ya teşekkür edin, hepiniz. Ve hemen gidip adamla röportaj yapalım; şu, ölüden dirilen, adı neydi?»

«Antônio Carlos Rocha de Almeida, şef,» dedi Esmeralda.

George, o âna kadar neredeyse tümüyle dalgın — Korint başlığına çok ama çok belli belirsiz benzeyen bir resimcik üzerine çok karışık süslemeler işliyordu — kalemini birdenbire düşürdü.

«Antônio Rocha de Almeida mı?» diye haykırdı afallayarak, «Aman Tanrım, ben onu tanıyorum!»

«Ya? Nasıl oluyor?»

«Beden eğitimi hocamdı, şef… Tanrım, öldüğünden emindim!»

Kayıp olduğunu ve artık gitti sayıldığını öğrendiğinde biraz ağladığını söylemedi: on beşlik bir veletti doğru, ama deli de olsa bir öğretmene bu kadar bağlandığını fark etmemişti: «Onunla röportajı ben yapabilir miyim şef? Yapabilir miyim?»

«Ama elbette; hiç değilse bir kere işe yararsın. Tanıyorsan daha da iyi: daha çok tutku, daha çok renk. Hemen ara onu. Ve yanına Manuel'i video kamerayla al, bir haber hazırlayalım, özet bir videocuğu da bu arada siteye koyarız. Hoş bir şeycik, kısa, birkaç dakika ama taze, kıpır kıpır, aman dikkat. Ve aman dikkat: renk, çok renk.»

3.19 Sokaklar

Çok fazla renk, diye düşünüyordu Antônio; otobüste pembe giyinmiş tombulca bir ergenle, kendi kendine konuşup onu hayal kırıklığına uğratmış görünen Ernesta adlı birine seslenen ufak tefek bir adamın arasında ezilmiş halde.

Orkideler, elikoniyalar, yabani yemişler, meyveler, kuşlar kör edici, alacalı fırça darbeleriydi ama fon, ormanın gerçek ve temel rengi yeşildi; havayı, ışığı boyar gibi görünen milyonlarca yeşil tonuydu. Orada olmak, bir göletin ya da bir havuzun zümrüt dibinde durmak gibiydi; oysa burada bütün o kırmızıların ve sarıların, sıvaları dökülmüş duvarların turkuazlarının ve tişörtlerin akrilik fuşyalarının, otomobillerin kırmızıları ve mavilerinin, turuncuların, morların, tabelaların elektrik mavilerinin keşmekeşi onu sersemletiyordu; her şey fazla renkliydi ve gelişigüzel yığılmış gibiydi; gürültü gibi renkler.

Bir zamanlar kendisinin olan o şehirde tek başına dolaşmak için hâlâ belli bir çaba göstermesi gerekiyordu; hâlâ yönünü bulamayacağı, her şeyin fazla karışık ve bulanık olduğu, neredeyse okunamaz bir kakofoni olduğu hissi vardı.

Biraz ileride oturan üç kız cıvıldıyordu; kahkahaları sevimliydi ama Antônio bir kızın güzel olup olmadığını artık saptayamayacağını çoktan anlamıştı: giysilerini çözmekte zorlanıyordu; ona hep ya fazla açık saçık ya fazla şık görünüyorlardı, çoğu zaman ikisi birden. Hem sonra hep fazla, fazla giyinikler. Bir kadın o kadar kumaşa bürünmüşken güzel olup olmadığını nasıl anlarsın, diye sorarım kendime, kim bilir.

Koltuğunda kıpırdandı; pantolon, gömlek, ayakkabılar onu rahatsız ediyordu: bağlı, sıkışık, kısıtlı hissediyordu ve hep biraz kirli ve terli gibiydi. Tıpkı kendisi gibi şehir de ona gittikçe daha kirli ve daha bunaltıcı görünüyordu; hatırlamadığı bir kirlilik, kirli sudan ve eski boyalardan, ortada bırakılmış çöplerden, özensizlikten, sefalete dönüşen yorgun haysiyetlerden, her yere sinmiş egzoz gazı ve yemek, insan kokusundan yapılmaydı.

Zaten bütün gün eve kapanıp çıplak ve rahat oturamazdı da; artık çocuklar bile yapmıyordu bunu: her sabah grup halinde çıkıyorlar, mahallede temkinli ama gittikçe uzayan turlar atıyorlar, her şeyi yabancı bir gezegendeki kâşifin yoğun ilgisiyle gözlüyorlardı.

Kuaförün vitrini parfümler ve hayretlerden, kabarık röflelerden ve buklelerden, cilalı tırnaklardan oluşan koca bir dünya içeriyordu. Ve hemen ardından oto yıkama vardı; mavi fırçalar kalkıyor iniyor ve dönüyorken, su, köpük, içinden mücevher gibi pırıl pırıl çıkan otomobillerin parlaklığı, o fıskiye dönme dolabını işleten koca göbekli adamın boğuk kahkahası varken nasıl koca bir saat durup seyretmezsin. Sonra manav; kim bilir kimlerin kim bilir hangi bitkiden derdiği hiç görülmemiş meyve ve sebze dağları güneşte yavaş yavaş solarken; gölgeliği, tuhaf ve biraz bayat kokulu, camlar ve şişelerle ışıldayan bardan sızan müzik; sonra kırmızı topuklu bir kadın, birbirini kovalayan iki köpek, bir çocuğu sarsan asık suratlı bir polis ve uluyarak şimşek gibi geçen bir ambulans. Ve şemsiyeler: binlerce yıl yağmur yaşamış biri için şaşırtıcı bir yenilik: Cauê ile Ubiratan birer tane edinmek istemişlerdi ve hiç yağmur yağmadığında bile onlardan ayrılmıyorlardı.

Moacir ise bir çocuğu bisiklet üstünde uçar gibi geçerken gördüğü anda dünyanın bütün şemsiyelerini unutmuştu. Antônio'nun eski bisikletinin hâlâ giriş holünde durduğu ortaya çıkıp onu kullanmayı öğrenme izni verildiğinde sevinçten neredeyse ağlayacaktı; ilk pedal denemeleri için güneşli tozlu avluda Janita'ya emanet edilmişti.

Onu Macapá’da bisikletle dolaşır düşünmek Antônio’yu hiç rahat bırakmıyordu ve bisiklet tutkusu bir sorun olmadan Yamandé’nin iyileşmesini ve hepsinin ormanın huzuruna dönmesini umuyordu. Doğrusu çocuklar ortalama olarak çok sakıngandı ve şimdilik yolu olabildiğince az geçmeye çalışıyorlardı: Antônio’ya bile otomobiller fazla ve hep fazla hızlı görünüyordu; bir anakondanın ya da bir jaguarın üstesinden gelmek başka şeydi ama kaldırımdan inip o gürültülü ve öngörülmez bolidlerin arasına atılmaya cesaret etmek bambaşka bir hikâyeydi. Bir de bisiklet eksikti.

Camdan biraz gergin baktı; durakları tanıyamayacağından, yanlış yola sapıp bir süpermarket, bir ara sokak ve bir oyun salonu arasında kaybolacağından hep kuşkuluydu; Ernesta’nın nice günahına ilişkin homurtuyu dinlerken, bunca yıldan sonra George’un görünüşünü hayal etmeye çalışıyordu. Onu aradığına, onu görmek istediğine, sağ ve sapasağlam ve şehre dönmüş olduğunu öğrendiğine bu kadar sevindiğini bildirmesine sevinmişti. Öğretmen olarak o kadar da kötü olmamalıyım demek, sonuçta, bunca yıl sonra bir öğrencim beni hâlâ ve böylesine sevgiyle hatırlıyorsa. Röportaj istiyormuş, çocukları oynarken çekmek istiyormuş, harika bir önerisi varmış, bilmiyorum, biraz tuhaf görünüyor, aklında ne var kim bilir, göreceğiz. Yine de radyoda buluşmaya karar vermek iyi fikirdi; Teresa’nın neler becerdiğini görmek için meraktan ölüyorum; onu yeniden ayağa kaldıracak olanın tam o olacağını kim derdi; o, karışık telefonun kraliçesi.

3.20 Radyo

Eski, biraz bakımsız duvarı yeniden göreceğini beklemişti; ama mahalle belli ki sınıf atlamıştı ve radyoyu barındıran apartman güzel bir turkuaza boyanmıştı; bu renk, birinci katın pencerelerinde, seçilemez bir logolu ve sarı-siyah Radio Nova Amizade yazılı dört renkli modern vitrin çıkartmalarını öne çıkarıyordu.

Girişte, sarıya boyalı kapının ötesinde, hasır koltuklar ve *chintz* minderlerle küçük bir karşılama düzenlenmişti. Bir bilgisayarın ve epey cafcaflı "yazı işleri sekreteri" yazısının önünde oturan kıvırcık bir genç kız Antônio'yu coşkuyla karşıladı: «Ah, elbette, Teresa geleceğinizi söylemişti! Teresa! Teresa!» diye camlı bir kapıya doğru cırladı: «Şu bey geldi!»

Teresa anında geldi, kulaklıklar hâlâ boynunda: çilek pembesi plastik küpeler, kiraz ruju ve muz renkli bir küt saç; bir meyve sepeti gibi görünüyordu. Radyoda çalışmak ona iyi gelmiş olmalıydı; bunu bizzat kendisi, Antônio'yu menekşe kokulu bir kucaklaşmaya sararak doğruladı: «Antônio, ne kadar mutluyum! Senin için çok dua ettim, Nossa Senhora da Conceição'ya bir sürü mum yaktım, bir de *candomblé* yapan komşuma kurbanlık bir tavuk verdim; ne olur ne olmaz, ne kadar çok tanrı oyunda olursa o kadar iyi; bak işe yaradı! Kurtuldun! Ve seni nihayet tanımak ne güzel, üstelik burada, radyoda. Bu radyo işinin beni nasıl değiştirdiğini, nasıl silkip kendime getirdiğini bilsen; biliyorsun, kültür de edinmelisin, güncel olmalısın. Ve hepsi senin sayende, senin sesin sayende; ama kendine bak, ne yakışıklı delikanlı; biliyordum, o sesle. Seni biraz daha yapılı hayal etmiştim, doğrusu, ama hiç fena değilsin; on yaş küçük olsaydım, görürdün.»

«Övgüler için teşekkürler ama…»

«Ahah, merak etme, sana asılmıyorum; evli olduğunu da biliyorum, ne sandın.»

«Peki bunu nereden biliyorsun Allah aşkına?»

«Annen söyledi, değil mi? Dün saati doğrulamak için aradığımda iki çift laf ettik; ne sevimli kadın. Güzel bir kızla evlendiğini, çok güzel bir bebeğin olduğunu ve yakında ikinciyi kucağa alma vaktinin geleceğini söyledi; tebrikler, annen çok mutluydu!»

«Evet şey, tam olarak… neyse, boş ver. Sen anlat, radyoyu; onu yeniden nasıl ayağa kaldırdın?»

«Ah, uzun hikâye, bak; şu Senhor Inácio cömert davrandı, inkâr edilemez. Hem sonra başardığımız başarıyı görecek vakti bile olmadı; polisle biraz sorunları olmuş, diyorlar, ben iyice bilmiyorum: Bogotá'ya yerleşti; orada şirketinin, varlığını gerektiren bir şubesi varmış. Gustavo'ya gelince, bilirsin, şeytanın unu hep kepek olur: hapiste, zavallı; iyi çocuktu ama kötü yetişti; kötü arkadaşlıklar, bilirsin nasıldır bu şeyler. Ve işte böylece radyoyu yeniden kurduk, anlıyor musun?»

Antônio hiçbir şey anlamamıştı ama Teresa'yı bölmeye çalışmayı yararsız gördü; o sırada Teresa onu *chintz* minderlere buyur etmiş, kayısı renkli tırnaklarını sallayarak aralıksız konuşuyordu: «Ve güzel bir başarı elde ettik, biliyor musun? Benim programım bir sürü dinleyici topluyor; yemek tarifleri ve siyaset, harika işliyor, bilsen. Elbette hâlâ Madame Samuela'da çalışıyorum — eski yolu bırakıp yenisine sapan pişman olur, bilinir — ama artık başları yıkamıyorum; şimdi boyaları ve fönleri yapıyorum; ama bütün gün yayınımı düşünüyorum; bir tutkum var, bak. Ve dinlenme oranları çok iyi gidiyor; Luiza biraz kıskanç bile.»

«Luiza mı?»

«Evet, arkadaşım Luiza, hatırlıyorsun değil mi? O gossip köşesini yapıyor; öyle deniyor artık, dedikodu değil, biliyorsun değil mi? İşte, o şarkıcılar ve ünlüler hakkında her şeyi bilir; nasıl giyinirler, nasıl nişanlanırlar ve ayrılırlar; güzel bir programcık yapar, gerçekten yatkın. Elbette benimki kadar dinlenmiyor; benimkine en çok yaklaşan João.»

«Ama hangi João, bekçi mi?» Antônio gittikçe daha afallıyordu.

«Evet, evet, o, o! Elbette bekçilik yapmaya devam ediyor ama dokuzda astroloji programını, onda dert köşesini yapıyor. Ne kadar iyi olduğunu bilsen; öyle öğütler verir ki gözlerin yaşarır; neredeyse sırf ona danışmak için aşk sorunlarım olmasını isterim. Mutlaka sen de yıldız falına baktırmalısın, bak; kim bilir bu Amazon işinin ne yıldız etkileri var.»

«Elbette, sabırsızlanıyorum. Neyse, tebrikler, gerçekten iyi iş çıkarmışsınız. Ama tarifler ve siyaset işini iyice anlamadım; şimdi siyasetten anlıyor musun? Zamanında pek öyle görünmüyordun…»

«Ben mi siyaset? Yok canım, ne münasebet! Yemek pişirmede iyiyim ve hep tutkum oldu — yemek programları da hep revaçta, bak — ama konumlandırmayı biraz genişletmek gerektiğini düşündüm; sadece nineler ve ev kadınları değil; bu yüzden içine siyaseti kattım. Ama kolay, biliyor musun? Birkaç haber sitesine bakıyorum; internet siteleri, biliyorsun; elbette biliyorsun: interneti sen öğrettin bana, senin programınla; Tanrım, üzerinden ne kadar zaman geçmiş gibi görünüyor! İşte, başlıkları okuyorum, sonra Gugıl’a gidip anahtar sözcükleri yazıyorum, tamam mı? Anahtar sözcükleri “tarifler” sözcüğüyle birlikte yazıyorum; örneğin ne bileyim: “Irak, tarifler” ya da “Ukrayna, Putin, tarifler”. Ya da aklımda bir yemeğin tarifi varsa önce onu yazıp sonra anahtar sözcükleri: “Karides moqueca’sı, Obama, kimyasal izler”. Hep ilginç bir şey çıkıyor, bilsen. Gugıl’ı kullanmayı bana Paco öğretti; Paco’yu hatırlıyorsun değil mi, ses teknisyeni? Bir Alman’la evlendi ve Avrupa’ya yerleşti; Berlin ya da Amsterdam ya da Almanya’da başka bir şehir; şimdi hatırlamıyorum. Belki Sydney.»

Antônio, Teresa’nın eline tutuşturduğu fazla tatlı meyve suyundan bir yudum daha içmeye çabaladı: «Şey, sevindim: Avrupa’yı hep istemişti.»

«Evet evet, bak, ben de mutluyum; gerçi başta onun yerini nasıl dolduracağımızı bilmiyorduk; sonra neyse ki Saverio’yu bulduk; körler okulunda piyano öğretiyor, çok başarılı; sonra sana tanıştırırım; yeni logo fikrini bana o verdi; beğendin mi? Ben çizdim.»

«Hm. Çok şirin, evet. Bir… bir papağan. Gagasında bir… tırmık?»

«Ahah, hayır canım, ne papağanı: bir kuğu, bir küre üstünde kanatları açık bir kuğu; gagasında halklar arası barışın zeytin dalı. O çok sevdiğim güzel şarkıdan esinlendim, bilirsin, ‘Imagine all the people’, şu Paul Lennon’ınki, biliyor musun?»

«Nasıl bilmem, nasıl bilmem. Ve logo gerçekten zarif.»

«Değil mi? Çizime hep yatkın olmuşumdur. Saverio da öyle dedi; o görmüyor tabii ama ona iyice betimledim ve çok hoş olduğunu söyledi. Ah, bak, arkadaşın geldi! Sizi rahat bırakayım; kim bilir birbirinize söyleyecek ne çok şeyiniz var; bir *cafezinho* ister misiniz belki?»

3.21 Bireysellik

Antônio onlara hâlâ “çocuklar” diyordu. Çocuklar şunu yaptı, çocukların buna ihtiyacı var; sanki tek ve ayrımsız bir bedenmişler gibi. İlk zamanlarda gerçekten neredeyse öyleydiler: yeniliklerin çokluğu karşısında ürkmüş, ezilmemek için birbirlerine sokulup karşılıklı cesaret vermişlerdi. Bu, Antônio’nun onları göz önünde tutup orman dışındaki hayatın nice tehlikesinden koruma işini de kolaylaştırmıştı.

Ama haftalar geçip yeni dünyaya uyum sağladıkça, ki yarabbi ne çabuk da sağlıyorlardı, ayrı ayrı bireysellikler yeniden su yüzüne çıkıyor ve hepsini her an bir arada tutmak artık mümkün olmuyordu: beceriksizlikler, kuşkular, korkular günden güne eriyip daha büyük bir rahatlığa ve o yeni dünyayı deneme isteğine dönüşüyordu. Antônio, onları artık denetleyemeyeceğini ya da bunun için ailesinin yardımına ihtiyaç duyacağı gerçeğini kabullenmek zorunda kalmıştı.

Moacir ile Cauê yine havaalanına, uçakların yakından inişini ve kalkışını seyretmeye gitmişlerdi; birkaç gündür edindikleri bir uğraştı bu. Antônio’nun üst üste dördüncü kez onlarla gidesi yoktu ama Gabrielita onlarla gitmeyi önermişti: çocuklar zaten yolu bildiklerini söylemişlerdi, üstelik uzak da değildi; böylece nice tembihten sonra gitmelerine razı olmuştu. Ormandayken onun modernlik anlatılarını dinlerkenki tutkularının gerçeklikle yüzleşme sınavına dayandığını görmek yine de onun için hep bir zevkti.

Jaci ile Itaúna ise, Janita eşliğinde, donmuş bir krallıkta geçen o çizgi filmi görmeye sinemaya gitmişlerdi. Dilden başka, soğuk kavramıyla tek deneyimlerinin Antônio’nun evindeki buzdolabı ve yedikleri — doğrusunu söylemek gerekirse epey çok — buz şekerler olduğu düşünülürse kim bilir ne anlayacaklardı.

Antônio, Itaúna’nın onu 11 Eylül görüntülerini seyrederken yakaladığı gün ne kadar korktuğunu hatırlıyordu: Itaúna’nın ne olduğunu anlayabileceğini sanmıyordu ama işini sağlama almak için çocuklara “film” kavramı üzerine bir ders vermişti; insanların rol yapmayı ve her türden tuhaf, bazen üzücü öyküleri ve olayları ekranda canlandırmayı sevdiğini, bunların kesinlikle gerçek olmadığını, hayır hayır, gerçekle hiç ilgisi olmadığını, bakın bu filmde bu oyuncu ölüyor ama sonraki filmde yine dipdiri, anlatmıştı. Dil engeli yüzünden de herkes çok ilgili görünmemişti ama Jaci ile Itaúna sinema tutkunu çıkmış, birbiri ardına çizgi filmleri silip süpürmeye başlamışlardı. Antônio’nun buna hiçbir itirazı yoktu, aksine: sonuçta güzel, öğretici, anlaması kolay ve kansız öykülerdi; onlara beş yaşındaki çocuklar gibi davranıyor izlenimine kapılıyorsa da, varsın olsun.

Öte yandan sinema zevkleri bir yana, çocuk olmadıklarını çok iyi biliyordu: yirmili yaşlarında delikanlılardı ve kaldı ki ormanda erginlenmeden sonra her bakımdan erkek sayılıyorlardı. Burada, bu öteki dünyada işler biraz farklıydı; insan kırk yaşına kadar çocuk sayılıyordu, anne Marcela’nın kendisine o yaşta hâlâ öyle demesinden de belliydi (hatta bazen, biraz yakışıksız da olsa “bebek” bile derdi, ama anneler böyledir işte). Marcela demişken: kim bilir o sırada, alışverişin sırlarını öğrensin diye pazara götürdüğü Piraí ile ne karıştırıyordu.

Antônio kendi kendine düşünürken buldu: benim çocuklarım büyüyor. İçine bir parça hüzün düştü; bu da onu kendine ve aklından geçen tuhaf düşüncelere güldürdü. Tam o sırada gözlerini kaldırdı ve Ubiratan’ın elinde iki birayla verandaya çıkıp yanına oturduğunu gördü. Bir süre susup biralarını yudumlayarak parmaklığın ötesindeki sokağı seyrettiler. Sessizliği ilk bozan Ubiratan oldu.

«Biliyor musun, köyden yola çıktığımızda Yamandé’nin kurtulacağından emin değildim. Tuhaf. Nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum, sözlerine inanıyordum ama yine de bana tuhaf geliyordu. Fazla tuhaf. Oysa başardın. Sana hâlâ teşekkür etmedim.»

«Bana teşekkür etmen gerekmiyor. Onu tek başıma kurtarmadım. Hep birlikte kurtardık. Ne çılgın bir işti ama. Şelaleyi kıl payı atlattığımız zamanı hatırlıyor musun?»

«Evet,» Ubiratan iki saniye güldü ama besbelli hüzün hemen geri döndü yüzüne «burası güzel ve herkes çok nazik. Bize çok yardım ediyorlar. Oysa bunu yapmak zorunda değillerdi.»

«Siz de beni bulduğunuzda kurtarmak ve yardım etmek zorunda değildiniz. Bütün köy beni baştan beri aranızdan biriymişim gibi karşıladı. Ailem de sizin için aynısını yapmayı en az borç sayıyor.»

«Senin ailen, evet. Biliyor musun Antônio, köydeyken hiç düşünmemiştim; sen geldiğinde biz çocuktuk, senin olmadığın zamanı neredeyse hiç hatırlamıyorum. Benim için hep kabileden biri oldun. Ama şimdi aileni görünce, ailenin burada olduğunu bile bile o kadar zaman köyde nasıl dayandın diye soruyorum kendime.»

«Ee. Kolay olmadı. Özellikle ilk zamanlar, dilinizi daha konuşmayı bile bilmezken. Ama bana tam da siz çocuklar yardım ettiniz, size hiç yeterince teşekkür edemem. Bir de şu var: oğlun yazgısı gitmektir. Benim hasretim vardı ama sizin sayenizde iyi yaşamaya devam ettim. Kendimden çok annemle babam için üzülüyordum; asıl acı çeken kalanlardır.»

Antônio acı bir noktaya dokunduğunu fark etti. “O” acı noktaya. Hemen onarmaya girişti: «Ama merak etme, Ubiratan. Benim o zamanki durumumla bugünkü durumumuz çok farklı. Kalanlar, bilmedikleri zaman daha çok acı çeker. Sevdiklerine ne olduğunu bilmezler, dönüp dönmeyeceğini bilmezler. Bizim eşlerimiz bize ne olduğunu biliyor, neden gittiğimizi biliyor, döneceğimizi de biliyor. Senin oğlun da olup biteni anlayamayacak kadar küçük; eminim Ybyráatã’ya arkadaşlık ediyor orada.»

Çoğu zaman olduğu gibi yama delikten beter oldu.

«Üzgün olmamın bütün nedenlerini saydın, biliyor musun? Kinératan’ı çok özlüyorum ama o belki beni çoktan unutmuştur. Amiajè ise sadece neden gittiğimi biliyor, bana ne olduğunu bilmiyor. Doğru yolu bulup bulmadığımızı bilmiyor, hâlâ sağ olup olmadığımızı bilmiyor, hayatta kalınması gereken bir şelale olduğunu bile bilmiyor ama eminim çok daha kötü tehlikeler hayal etmiştir. Yamandé’yi kurtarıp kurtaramadığımızı da bilmiyor, ne zaman döneceğimizi ya da dönüp dönmeyeceğimizi de. Kimse bilmiyor. Ne zaman döneceğiz, Antônio?»

«Yamandé iyi iyileşiyor ama biraz daha zamana ihtiyacı var, doktorlar öyle dedi, en az bir ay, sonra eve döneceğiz: artık az kaldı. Bizi bekleyenler için, hepimizi sapasağlam ve anlatacak nice şeyle dönerken görmek daha da güzel olacak» diye gülümsedi Antônio.

Yine sokaktaki gelip geçeni seyre daldılar. Sohbet ikisine de iyi gelmişti; ikinci biraya, oradaki kalışlarının nice komik yanı üzerine daha neşeli bir konuşma eşlik etti; alt metni şuydu: evet, ormanı özlüyorum, ama sonuçta bu ömür boyu hatırlayacağım çok güzel bir macera.

İlk dönenler Marcela ile Piraí oldu. Yüzleri asıktı, birbirleriyle konuşmuyorlardı. İki ayrı dili konuşup birbirini anlamayan iki insan için tuhaf bir anlatımdı bu; oysa mutfak seanslarında normalde ikisi de bir an susmaz, anayla oğul gibi görünürlerdi, şimdiyse neredeyse birbirlerini yok sayıyorlardı. Antônio annesinin tırtıllar ve iğrençlikler hakkında bir şeyler mırıldandığını duyar gibi oldu ama yüzlerine bakan Antônio da Ubiratan da belli olan kavgalarının nedenine dair ayrıntılı bilgi istemekten kaçınmaya karar verdiler.

Az sonra Jaci ile Itaúna da geldiler; arkalarında bir an susmayan Janita vardı. Besbelli sarsılmış iki genç, konuşmadan doğruca eve girdi. Bunlar da tedirgin, diye düşündü Antônio; az önce bir çizgi

film seyretmiş iki insanın yüzü değildi yüzleri. Buz ve kar kavramları onlara yabancıydı tamam ama bu etkiyi yapmış olamazdı: «Janita! Ne oldu? Frozen'a gitmemiş miydiniz?»

«Gittik, hem de çok eğlendiler. O acayip kardan adam ekrana her çıktığında nasıl güldüklerini görmeliydin. Gerçekten eğlenceliydi.»

«…Bana eğlenceli bir öğleden sonra geçirmiş iki çocuk gibi görünmüyorlar. Sonra ne oldu?»

«Ha, o mu, evet. Onları dondurma yemeye götürmek istedim ama dışarı çıkar çıkmaz öteki filmin afişlerini gördüler, şu kaslı iri göğüslü Yunan savaşçılı, 300 Spartalı olan. Çok merak ettiler, görmek istediklerini anlattılar.»

«Janita, sana söylemiştim ama…»

«Düşündüm ki, ne yani, savaş filmi, dili anlamasalar da izlemesi zor olmaz. Yeter artık şu çizgi filmler, çocuk değiller ya.»

«Janita…»

«Meğer film biraz fazla şiddetliymiş; ben durmadan "film, film" diyordum ama onlar biraz ürktü ve yarım saat sonra gitmek istediler. Özür dilerim, Antônio.»

Biraz ürkmüş ha, diye düşündü Antônio; şelaleyle boğuşurken bile onları böyle görmedim. Ama Janita'nın zaten kendi adına üzgün olduğunu ve yaraya bıçak çevirmenin yeri olmadığını anladı: «Yok, ne yani. Önemli değil, geçer, görürsün. Onlara eşlik etmen incelikti; şimdi gidip biraz sakinleştirebilir miyim diye bakayım.»

Antônio kalktı, Ubiratan'a peşinden gelmesini işaret etti ve tam o sırada parmaklığın ötesinde Moacir, Cauê ve Gabrielita'nın havaalanından gelinen alışılmış yönün tamamen dışında bir yönden geldiklerini gördü.

Cauê'nin yüzünde yırtıcı bir ifade vardı, bu da yeniydi. Moacir besbelli benzer duyguların esiriydi ama onları bastırmada daha becerikliydi. Gabrielita başı önde onları izliyor, arada gözlerini kaldırıp şimdi birine şimdi öbürüne hızlı bakışlar atıyordu. Antônio o bakışta minnetle kederin karışımını görür gibi oldu. Yaklaştıklarında Antônio Cauê'nin tişörtünün yırtık olduğunu, iki çocuğun da epey çamur içinde olduğunu fark etti. Cauê'nin yanağındaki şey morluk muydu acaba? Moacir'in parmak eklemleri hep öyle sıyrık mıydı?

Antônio yine pek parlak olmayan çıkarım yeteneklerini kullanmak zorunda kaldı çünkü anlaşılan bu grupçuğun da konuşmaya pek hevesi yoktu. Cauê ile Moacir birbirleriyle mi dövüşmüştü acaba? Cauê ile Gabrielita selam bile vermeden doğruca eve girdi. Moacir bir an durdu, elini Antônio'nun omzuna koydu: «O iyi, merak etme. Biz de. Ötekiler biraz daha az iyi» dedi ve arkadaşlarının ardından yürüdü.

Antônio ile Ubiratan donakalmış birbirlerine baktılar; Antônio düşündü: evet, ne zaman çekip gidiyoruz biz?

3.22 Teklif

«Hadi çocuklar, gidin topları alın ve çalışmaya başlayın; birazdan bir arkadaşım gelecek, televizyon için size çekim yapacak.»

«Çekim nedir?»

«Hangi televizyon, ekranda duran mı?»

«Şimdi, çekim… yani fotoğraf gibi; size fotoğraf çektikleri zamanı hatırlıyorsunuz, değil mi? İşte çekim de öyle şeyler ama hareket eden fotoğraflar ve ekrana koymak için işe yararlar, evet, böylece herkes görür onları.»

«Yani sonra bizim fotoğraflarımızı herkes ekranda görür, televizyon izlerkenki gibi mi?»

«Evet, aynen öyle.»

«Kendimi ekranda minicik görmek çok hoşuma gidecek.»

«Zaten ekranda kimse sana bakmayacak, bana bakacaklar çünkü ben daha güzelim.»

«Ama ben daha iyiyim.»

«Ama ben daha hızlı koşarım.»

«Çocuklar, haydi oyuna, hadi. Ekranı sonra düşünürüz.»

Evet, ekranı sonra düşünürüz. Oysa ekranı hemen düşünmek gerekiyordu: George gerçekten sevecen ve tatlıydı, röportaj da keyifli ve akıllıca geçmişti — o kıvırcık salak gibi değil — ama anlaşılan izleyiciler işi çok ilginç bulmuştu ve George onu yeniden arayıp çocuklar üzerine, çocukların oynadığı nice görüntüyle özel bir program önermişti; görüntüleri tam o gün, George kameramanla gelir gelmez çekeceklerdi. Bu da doğal olarak harikaydı.

Ama ondan sonra söylediği şey, iyice düşünmesi gereken bir şeydi. Hem de şimdi, azizim, çünkü George'un bugün bir cevap istemesi pek muhtemel ve ben daha bilmiyorum, karar veremiyorum. Antônio dalgınlıkla topu bir ayağından öbürüne geçirirken düşünüyordu; çocuklar sahada bir aşağı bir yukarı bağrışarak altı yedi topu birden kapışıyorlardı.

Onu kararsız bırakan, yapılan teklifti. Görünüşe göre George'un çalıştığı kanal onlarla çok ilgileniyordu: izlenmeleri biraz düşüktü ve yeni — taze, demişti — bir şeye ihtiyaçları vardı; bu yüzden bölgede bir maç turu düzenlemeyi önermişlerdi: altı yedi şehir, bölge düzeyinde takımlar, bütün deplasmanlar ve masraflar ödenmiş ve yayın hakları karşılığında bir sözleşme ücreti. Üstelik bütün çocuklara spor kıyafetleri — kanalın markasıyla, tabii — ayakkabılar dahil. İşte ayakkabılar daha şimdiden dertli bir işe benziyordu: çocuklar hep yalınayak oynamıştı ve Antônio sistemi değiştirmekten hiç hoşlanmayacaklarından emindi. Ama öte yandan, başkaları ayakkabılıyken onları yalınayak oynatmak da düşünülemezdi; nasıl çözeceğine dair hiç fikri olmayan bir sorun. Hem kaygılandıran tek şey de değildi: otobüsler, deplasmanlar, farklı şehirler, oteller, bir sürü yabancı, oyun için değil de artık bir tür zorunluluk olduğu için oynamak, çocukların bütün bunları nasıl karşılayacağını hiç bilmiyordu.

Öte yandan bunun onlar için yeni ve kesinlikle ilginç deneyimler edinmek, başka yerler ve başka insanlar tanımak, tanımadıkları ve kendilerinden farklı oynayan oyuncularla boy ölçüşmek ve büyük olasılıkla çok eğlenmek için eşsiz bir fırsat olabileceğinin de farkındaydı. Kendisinin de buna çok hevesli olduğunu inkâr edemezdi: masrafsız biraz gezip dolaşmak, başka şehirler görmek, takımıyla birlikte oynayıp adam gibi birkaç maçın tadını çıkarmak ona epey çekici geliyordu.

Ayrıca doktorlardan öğrendiklerini hesaba katmak gerekiyordu: Yamandé'nin rehabilitasyon için en az bir aya daha ihtiyacı vardı ve o kadar zaman daha Macapá'da kalmak sorun olma riski taşıyordu. Çocuklar aktif bir hayata alışkındı; bir ay daha, günleri avarelikle ve antrenman sahasında günde bir iki saat topla oynaşmaktan — şimdilik iyi niyetle tahsis edilmiş ama daha ne kadar kim bilir — başka bir şey olmadan hareketsiz geçirmek pek ideal sayılmazdı.

Daha Cauê'nin, hamağını Gabrielita'nınkinin yanına asmak istediğini söylemesi meselesi vardı. Ne hamağı ama, daha on beş yaşında bile değil, yarabbi.

«Olmaz öyle şey, çok genç.»

«Kız kardeşim onun kadar genç ve daha yeni bebek sahibi oldu.»

«Kız kardeşin karışmaz bu işe. Burada işler farklı.»

«Neden?»

«Nedeni var. Ben söylüyorum da ondan. Bak Cauê, bir kız istediğini anlıyorum: mesela sen — hamağı bir an bırakalım — mesela sen komşuların kızı Fernanda'yla arkadaşlık edebilirsin; Fernanda sevimli ve çok güzel.»

«Ama o yaşlı!»

«Ne yaşlısı, on sekiz yaşında!»

«Yıl nedir bilmiyorum. Ama yaşlı. Üstelik çirkin de, çekirge bacağı gibi kuru. İstemiyorum onu.»

«Ee, senin zararına.»

«Hem Gabrielita bana hep bakıyor, bence o da hamağını benimkinin yanına asmayı çok istiyor.»

«Bitsin artık şu hamaklar! Sen benim yeğenime dokunma, konu kapandı.»

Ama Antônio hiç de kapanmadığını biliyordu: gençtiler, kızların onlar için başlıca düşünce olması apaçıktı — hele ellerinde neredeyse hiç iş olmadığı düşünülürse — ve bir dert çıkması an meselesiydi diye korkuyordu.

Moacir ile bisikletini saymıyorum bile: artık "elleri bırakarak"a gelmişti ve çok geçmeden avlunun çevresinde daireler çizmekten bıkacaktı; sokağa çıktığı an kendini bir belaya sokar, biliyorum, hiç kuşkum yok. Sonra Ubiratan var; kumandayı kusursuz kullanmayı öğrendi, bütün gün televizyonun karşısına çivilenmiş reklamlarla ve *telenovela*larla kafayı ütüklüyor, ahmağa dönecek (hem de çok şükür daha pornoları keşfetmedi). Piraí de hep mutfakta; annemle Norma teyzeyle yemek ve tatlı deneylerinden kilo alıyor: bir ay daha soslar ve kurabiyeler, tapir gibi koca bir kıçı olacak, top oynaması hayal. Hayır hayır, onları oyalamak, buradan koparmak, meşgul etmek gerek: işte, en çok da meşgul etmek. Hem de koşturmak.

Sahanın ucundan George’un kameraman eşliğinde geldiğini gördü: Antônio gülümseyerek el salladı. Karar vermişti.

3.23 Finans

Aslında onu ikna eden bir yan daha vardı, diye düşünüyordu Antônio; sabahın serpintili ışığında kahvesini içerken çocukların mısır keki, karpuz ve papayayla kahvaltı edişlerini ve *beijinho*ları anne Marcela'nınkiler kadar iyi olduğu için Piraí'ye iltifat edişlerini seyrediyordu. Neredeyse on beş yıl tek düşünce bile ayırmadığı para, bak sen, hesaba katılması gereken bir şeymiş. İştahı yerinde altı delikanlıyı, artı kendisini beslemek az bir masraf değildi; hoşlarına gitsin ya da gitmesin bir biçimde giydirilmeleri de gerekiyordu.

Ölü sayıldığında — banka hesabı da kapatıldığında — sahip olduğu üç beş kuruş anne babasının hesabına geçmişti; onlar da doğal olarak sonra emrine geri vermişlerdi: senin paran, Antoninho, lafı mı olur. O da o güne kadar masraflara katkı olarak kullanmıştı onları; anne babası, dirilip gelen oğulla birlikte hediye paketi gibi eve doluşan bir güruh tuhaf yabancıyı üstlenmekle zaten fazlasıyla eli açıktı.

Ama birikimler eriyordu, Macapá'daki kalış uzuyordu, Yamandé'nin rehabilitasyonu ve fizyoterapisi azımsanmayacak masraflar getirecekti: George'un önerdiği, Rete Norte'un tur ve sözleşme ücreti — onları turneye çıkarma önerisi cömertçeydi, sonuçta kimse değillerdi — sorunun çözümüne katkıda bulunabilirdi.

Buna karşılık başka bir sorun yaratıyordu: Yamandé'nin tıbbi masraflarını ve çocuklara — ve kendine — bir aylık tur için gerekli asgarî donanımın maliyetini düşerek hesap etse bile, önümüzdeki haftalar boyunca bütün masrafların ödeneceği hesaba katılırsa, ortaya henüz ölçülmemiş, pek çok kişinin gözünde elbette gülünç ama Antônio'yu kaygılandıran bir para çıkıyordu.

Mesele şuydu: o para her bakımdan çocukların malı olacaktı: oynayan onlardı, ücret onlarındı.

İlk şaşkınlıktan sonra paranın işleyişini oldukça iyi kavramaları uzun sürmemişti; Antônio'nun, anlamaları için her dışarı çıkışlarında sırayla her birine bir dondurma ya da şekerleme alsın diye birkaç bozukluk emanet etmesinin de payı vardı bunda, şekerlemelerin Portekizce adlarını da şaşırtıcı bir çabuklukla öğrenmişlerdi.

Antônio kaygılıydı çünkü o meblağ çok büyük olmasa da tatlılara ve meyan kökü şeritlerine harcanacak bir para olmadığını biliyordu. Yine de onunla ne yapacağı aklına gelmiyordu.

Ormana döndüklerinde o paranın hiçbir işe yaramayacağı kuşkusuzdu ama onların malı olduğu da o kadar gerçekti ve bir yere konması gerekecekti illa.

Fikri ona Teresa verdi.

Antônio'nun çocuklarla birlikte radyoya dönmesini ısrarla istemiş, onları sıcak bir coşkuyla karşılamış, çok sevecen davranmış, kahve, limonata ve nane şekerleri ikram etmiş, onları Luiza'ya, João'ya ve Saverio'ya tanıtmış, hatta Antônio ikna olmamasına rağmen yayını onların açmasını istemişti: «Portekizce bilmiyorlar, Teresa.»

«Ah, önemli değil. Ben konuşurken de az anlaşılıyor, oysa Portekizce bilirim. Onları da arkadaşları anlar, ormandaki anaları anlar.»

«Ormandakilerin onları duyabileceğini hiç sanmam, o…»

Ama onu artık dinleyen yoktu; çocuklar şimdiden mikrofonu birbirinin elinden kapıyor, tril ve ıslık seslerinin amplifikatörlerden yankılanışını duymaktan pek memnundu.

«Ne tatlı! Şakıyan kuşlar gibi! Bunu jenerik yapasım geldi, ne dersin?»

Birkaç gün sonra, inceliğine ve konukseverliğine teşekkür için elinde saksıda bir begonyayla onu görmeye gittiğinde, onu *açaí* gibi kara ve parlak, ufak tefek ve yuvarlak bir kadının yanında bulmuştu; kadın kocaman bembeyaz bir gülümsemeyle tanıştırdı kendini: «Günaydın, sizi tanımak ne zevk. Ben Mariana.»

«O balinalarla çalışıyor» diye açıkladı Teresa.

«Aslında Greenpeace için çalışıyorum. Yalnız balinalarla ilgilenmiyoruz, bilirsiniz.»

«Ee, Teresa size söylemiştir, artık pek bir şeyden haberim yok ama elbette, Greenpeace'in ne olduğunu iyi bilirim.»

Mariana gülümsedi: «Sizi tanımayı çok istiyordum, biliyor musunuz? *İndios* ve Amazon'un ormansızlaşması sorunu üzerine sürmekte olan birkaç projemiz var. Anladığım kadarıyla arkadaşlarınız temas kurulmamış bir kabileden geliyor, değil mi? Demek ki neyse ki ormansızlaşma sorunu henüz onları vurmadı. Gerçek bir dram, ne yazık ki.»

«Evet, ben gitmeden önce daha konuşulmaya başlandığını hatırlıyorum. İşler kötüye gitmiştir herhalde…»

«Öyle. Bir şeyler yapıldı ama hep çok az, denizde bir damla. Daha yapılacak çok şey var.»

«Ah zavallılar, Antônio, düşünsene: çevrelerindeki bütün ağaçları kesiyorlar, her şeyi söküyorlar, onlar da nereye gideceklerini bilemiyorlar. Bütün ormanı satın alsınlar; bakayım o zaman kim gidip evlerinin bahçesindeki ağaçları sökecek.»

«Teresa bizim davalarımıza çok tutkuyla bağlanır, büyük destekçimizdir, özellikle balinalar söz konusu olunca. Ama sizi yeniden görmek isterim, Antônio, daha rahat bir zamanda. Belki arkadaşlarınızla da konuşuruz; söz konusu yerli halkların sesi bizim için çok önemli.»

«Elbette Mariana, çok memnuniyetle: çocuklar Portekizce bilmiyor ama ben tercümanlık edebilirim, sorun değil. Şimdi birkaç haftalık bir tura çıkıyoruz ama döndüğümüzde görüşmek için mutlaka ayarlarız.»

«Görüyor musun Mariana, ne kadar nazik ve sevimli? Üstelik bitkileri de çok sever, kesilmelerini istemez, değil mi Antônio? Onun eli yeşildir, tıpkı benimki gibi. Bak, bana ne güzel bir begonya getirmiş, harika değil mi? Biliyor musun, bitkilerin onuruna yayını 'Where are all the flowers gone' şarkısıyla açacağım, şu… Baez'in söylediği sürümle, memnun musun Mariana?»

«Joan. Joan Baez.»

«İşte evet, Johnny Baez, adını hatırlayamamıştım, neden acaba.»

Ancak sokağa çıktığında, hâlâ Teresa'nın menekşe parfümünün sersemliğindeyken o paranın doğru kullanımının ne olduğunu anladı. Turdan döner dönmez Mariana'yla konuşurum, o nasıl yapılacağını bilir. Teresa haklı: ormanı satın alacağız, köyün çevresindeki bütün ormanı.

3.24 Sözleşme

Antônio yolu geçti ve Rete Norte'un genel müdürüyle az önce yaptığı, turne anlaşmalarını, özellikle ekonomik yanını, kesinleştirmek için gittiği görüşmeyi düşünerek içinden gülümsedi.

Müdür onu upuzun konuşmalarla oyalamış, düşüncenin yedi maç yayınlamak olduğunu, her maçın öncesinde her biri hakkında on beş dakikalık bir mini özel program olacağını açıklamıştı. Sonunda bütününden, turları sırasında çekilmiş birkaç başka parçayla zenginleştirilmiş bir belgesel de çıkaracaklardı.

«Belém ve Altamira'dan bazı yerel takımlarla temas kurduk bile. Ne yazık ki ciddiye alınmak zor, çünkü sizi kimse tanımıyor. Şimdilik bize yalnız küçük takımlar ya da velet takımları öneriyorlar. Ama Macapá'nın antrenörüyle konuştum bile; geçen ayki maçın rövanşını istiyor. Onunla başlayacağız: iyi sıyrılırsanız, belki bir beraberlik kaparsanız, sonraki maçlarda ilginç karşılaşmalar ayarlamak daha kolay olur.»

«Geçen sefer gördüğüm gibi oynarlarsa beraberlik kapmaya çalışacak olan Macapá olur» demişti Antônio, kendi cüretkârlığına şaşarak. Müdür oralı olmamış ve sürdürmüştü: «Bir futbol hikâyesi olacak ama yalnız o değil. Takımın çeşitli üyelerinin insani yanı da bizi ilgilendiriyor. İleri toplumumuzun üzerinizdeki… üzerinizdeki etkisi nasıl oldu.»

İleri mi? diye düşünmüştü Antônio yüzünü buruşturarak ama sözünü kesmeden.

«Ne yapıyorsunuz, nasıl yiyorsunuz, nerede uyuyorsunuz. Diyelim ki bu, Amazon, futbol ve hamaklar üzerine bir hikâye olacak.»

Bilmem, diye düşünmüştü Antônio kuşkuyla, kuşkularını dile getirmekten özenle kaçınarak. Kanalı sonuçta o yönetiyordu.

«Günün büyük bölümünde çevrenizde bir kameraya alışmanız gerekecek ama bakın göreceksiniz, rahatsız etmeyecek, hatta belki çocuklarınız eğlenecek bile. Ve dediğim gibi, özel programlar için röportajlar gerekecek. Doğal olarak tercüman olarak ek rolünüz için küçük bir ekstra öngörülüyor.»

Doğal olarak. Antônio yalnızca ona bakmakla yetinmiş, devam etmesini beklemişti.

Müdür dahili telefona basıp sekreteri çağırmış, sözleşmeyi getirmesini istemiş ve hemen Antônio'ya uzatarak nereye imza atacağını göstermişti.

«Özür dilerim,» demişti sonunda Antônio, müdürün kestirip atıcı tavrından sinirlenerek, «paragöz görünmek istemem ama ekonomik konuyu daha konuşmadık. Az önce bir ekstradan söz ettiniz ama bu ekstranın ne kadar olduğunu bilmiyorum. Neyin ekstrası olduğunu da bilmiyorum. Temel ücret ne? Her şey şu sözleşmede yazılı herhalde?»

Müdür "yani tabii" der gibi bir yüz yapmıştı.

«Hızlıca okumamın sakıncası var mı?»

«Elbette hayır» diye yanıtlamıştı müdür, beden diliyle: elbette evet.

Her şeyin nasıl da göreceli olduğu, her şeyin onu hangi yandan tuttuğuna göre nasıl da değiştiği inanılmaz, diye düşündü Antônio Rete Norte binasından çıkıp merdivenleri inerken; kendinden

memnun, neredeyse gururlu. Hatta neredeyseyi atalım: gururlu, müdürün karşısına dikilip koşullarını kabul ettirmesinden.

Kuşkusuz sonuçta kaybedecek hiçbir şeyi olmamasının önemi olmuştu.

Önüne konan sözleşme Antônio için 2.000 real öngörüyordu; eski öğretmen maaşının yaklaşık dört katı. Aradan on dört yıl geçmişti tamam, 2.000 real o zamankinden az ediyordu ama yeme içme, konaklama ve ulaşım Rete Norte'a ait olacağı düşünülürse paranın neredeyse tamamını cebe indirmek demekti. Fena değil. Neredeyse imzalayacaktı ki aklına bir kuşku düştü ve her şeyi baştan okumaya başladı. Müdür belli bir sıkıntıyı gizlemeden oflamıştı ama Antônio aldırmamıştı. Söz konusu bölümü yeniden okumuş, gözleri fal taşı gibi açılmış, sonra bulamadığı bir şeyi arayarak sözleşmede hızla ileri geri gitmişti.

«Özür dilerim ama burada yalnız benim ücretimden söz ediliyor. Çocuklarınkini göremiyorum.»

«Göremiyorsunuz çünkü öngörülmedi. Doğal olarak düşündük, bakın, kötüye yormayın. Ama bildiğim kadarıyla çocuklarınızın kimlik durumu hiç net değil. Bu parayı kimin adına çıkaracağız? Adlarını bile bilmiyoruz, nerede oturduklarını da. Ödemeyi Bay *İndio*, Amazon Ormanı No. 2 adına mı çıkaralım?»

Müdür küçük bir öksürük çıkarmıştı, belki de kıkırdamaydı, ama Antônio hiçbir mizah yakalayamamıştı.

«Doğal olarak muhasebe büromuza ve hukuk büromuza danıştım; ikisi de işin çok karışık olacağını, vergi dairesinin üstümüze atlayacağını söylüyor.»

«Demek iş karışık diye onlara ödeme yapmamaya karar verdiniz. Nasıl olsa *indios*, bir aya kalmaz ormana dönerler; parayı ne yapsınlar?»

«İşte öyle» diye başını sallamıştı müdür; Antônio'nunkinin tam da kendisine yönelik bir alay olduğunu ve hemfikir görünmekten başka her şeyi yapması gerektiğini ölümcül bir anlık gecikmeyle fark ederek.

Antônio imzasız sözleşmeyi masaya bırakmış, ayağa kalkmış ve müdüre elini uzatmıştı: «Bakın, hukuk büronuzun, muhasebe büronuzun ve öteki hepsinin işini kolaylaştırmak istiyorum. İş sizin imkânlarınıza biraz fazla karışık geldiğine göre, hiç yapmayalım bu işi. Herkes kendi yoluna, güle güle.»

Müdürün belki kimi kusurları vardı ama yılların ticarî pazarlıkları ona blöfü gördüğünde tanımayı öğretmişti ve Antônio'nunki blöf değildi. Karşı teklif denemiş, dört bin real önermişti, iki bin Antônio'ya, iki bin çocuklara, ama bildiği bir başka şey de ipi fazla germemenin gerektiği anı tanımaktı. Antônio sakin kalmış, yalnızca haklı bulduğunu elde etme kararlılığında durmuştu. Müdür, üçüncü meziyet, hesabını anında da yapabilirdi; kişi başı iki bin reallik sözleşme ve masraflarla bile kanalın yine de güzel bir kâr payı olacağının farkındaydı ve koşulların koşar adım değiştirilmesi için bir asistan çağırmıştı.

Bay Antônio Carlos Rocha de Almeida'ya iki bin real ve takımın emanetçisi sıfatıyla yine Bay Rocha de Almeida'ya on iki bin… «Evet, takımın adına daha karar vermedik. Biz burada Amazonia Futebol Clube'yi düşünüyorduk, ne dersiniz?»

«Manauslu bir takım için güzel ad» diye karşılık vermişti Antônio; içini daha önce hiç tatmadığı bir güvenin kapladığını hissediyordu: «Ama biz ormandan geliyoruz ve kendi dilimiz var. Bizim adımız Asu Ka’a Futebol.»

«Ha. İyi. Güzel. Ne demek, sorabilir miyim?»

«Büyük Orman demek. Hem ek realler on dört bin.»

«Efendim?»

«On dört bin. Yamandé de oynamasa da her bakımdan takımın parçası. Gidin onunla da röportaj yapın, pişman olmayacaksınız, göreceksiniz. Tercüman ücretimin ekstrasını da size hediye ediyorum, ne kadar nazik olduğunuzu gördükten sonra.»

3.25 Manken

Rete Norte'la pazarlıkların iyi gidişinden gelen güvenle Antônio, köyün çevresindeki ormanı koruma fikrini uygulamaya koymaya başlamak için aniden Amazon Ormanını Koruma Kurumu'na gitmeye karar verdi.

Ona çocukların sözcüsü sıfatıyla Cauê eşlik etti; onlara ormanın ağaçlarını devirmek isteyen kötü insanlar olduğunu özetle açıklamıştı. Ya da niyeti özet bir açıklama yapmaktı ama doğal olarak "neden"ler başlamıştı.

Ağaçları neden devirmek istiyorlar? Tahtasını kullanmak istiyorlar. Ee orman kocaman, birkaç ağaç devirebilirler, bir şey olmaz. Ama devirdikleri ağaçlar çok, çok çok, fazla; bir gün hepsi olabilir. Neden hepsi? Çünkü kötüler. Öyleyse neden yapabiliyorlar? Çünkü ormanın kendilerinin olduğunu sanıyorlar. Bu bilgi konuyu kapatmıştı çünkü birinin ormanı "kendi" sayabileceği saçma, akıl almaz düşünce çocuklarda öyle bir kahkaha uyandırmıştı ki Antônio, onları o budalalığa hâlâ katıla katıla gülerken bırakıp odadan çıkmıştı.

Binanın yalancı mermer eşiğini aşan Antônio ile Cauê, kendisi için fazla küçük bir masada oturup kıvrılmış bir dergiyle sinekleri sistemli biçimde imha etmeye koyulmuş, odacı kasketli, tıknaz, kel bir beyin karşısında buldular. Antônio'nun sorununu hangi büroya iletmesi gerektiğine dair sorusuna adam, darbeleri kesmeden başını salladı ve buyurdu: «Galiba doğru yerde değilsiniz.»

«Ama burası Amazon Ormanını Koruma Kurumu değil mi?»

«Elbette öyle» ŞLAP!

«Ee ama o zaman koruma işlemleriyle ilgilenen bir büro vardır, değil mi…»

«Bilmem. Bildiğim kadarıyla yok. Ama çok istiyorsanız Halkla İlişkiler Bürosu'na bir bakın. İkinci kat» ŞLAP! ŞLAP!

Halkla İlişkiler Bürosu Antônio'ya en uygunu gibi görünmüyordu ama görevliden başka bir şey çıkarılamayacak gibiydi; epey şaşkın bir Cauê'nin izlediği Antônio asansöre yöneldi. Söz konusu büroyu, Antônio'ya bile antika görünen bilgisayarların önünde oturan bir grup genç kız ve delikanlıya göz kulak olan sinirli, kravatlı bir gencin mesken tuttuğu ortaya çıktı. Genç onları neredeyse odadan dışarı itti; vakitleri yokmuş, hem oraya başvurmak da ne fikirmiş; çok istiyorlarsa birinci kata, Harita ve Kadastro Bürosu'na gitsinler.

Oradan lavanta ve toz kokan, kel ve yumuşak huylu bir adamcık tarafından üçüncü kattaki Raporlama Bürosu'na, sonra yeniden ikinci kattaki Özel Şahıslar Yönetim Bürosu'na gönderildiler. Sonra zemin kata uğradılar; orada Bakım Servisi'nin sempatik bir görevlisi onlara bir *cafezinho* ikram etti; dördüncü katta ise kanı kaynayan bir memur, gerçekten çok ama çok nemli olan orman yerine Santa Mariana taraflarında iyi havalanan, gelişme ufukları büyük bir bölgede bir arsa satın almaya onları ikna etmeye çalıştı, sağlam bir yatırım. Memur ellerine eniştesinin emlakçısının kartvizitini tutuşturup arazi alımı söz konusu olduğunda bir uzmana danışmanın her zaman daha iyi olduğunu yineledi.

Antônio yorgun ve öfkeliydi; her muhataba ters ters bakıp ormanı devirmek isteyenin o olup olmadığını savaşçı bir edayla soran Cauê'ye durmadan cevap vermek zorunda kalmayı sinir bozucu bulmaya başlamıştı ki, belirli bir neden olmaksızın kendilerini Tahsisat Bürosu'nun önünde buldular; hiç değilse adı, doğru yer olduğu umudunu veriyordu.

Kapı açıktı ve içeride masada kısa kollu gömlekli bir adam oturuyordu; bir levhacık onun doktor Thomas S. Mello Aluguer olduğunu gösteriyordu. Ondan ve bir köşede sandalyeye yerleştirilmiş kaşif üniformalı bir mankenden başka kimse yoktu. Antônio kapıyı tıklattı; adam bekleme salonuna, yani kapının hemen dışındaki sandalyelere, buyur işareti yaptı; Antônio orada beklemeyi Cauê'yle eski püskü kuş bilimi dergileri karıştırarak ve kapıdan adamın masasındaki birkaç kâğıda hareketsizce, ne okur ne başka bir şey yapar izlenimi vermeden bakışını seyrederek geçirdi.

Yarım saatlik bekleyişten sonra Bay Aluguer kış uykusundan uyanır gibi oldu ve onlara girip oturmalarını işaret etti. Büroda tek boş sandalye vardı; ona çabucak Cauê kuruldu, Antônio da ayakta kalmak ile mankeni yerinden kaldırmak arasında seçim yapmak zorunda kaldı. Bay Aluguer'in yeni bir işareti onu ikinci seçeneğe itti.

Karşısına oturur oturmaz Aluguer sıcak işaretini taklit ederek biraz kenara çekilmelerini işaret etti. Antônio'ya büroda özellikle sıcak olmadığı gerçeği bir yana, onun bakış açısından en kaygı verici şey bir dilsizle uğraştığının açıklığıydı. Yapılacak şeyi bana nasıl anlatacak? Ama artık oradaydılar, denemeye değerdi. Antônio boğazını temizledi ve sözcükleri iyice vurgulayarak konuşmaya başladı.

«Şöyle ki, biz Amazon Ormanı'nda bir toprak parçası satın almaya niyetliyiz ve…»

Bay Aluguer yerinden fırladı, dolaptan hızla bir klasör aldı; içinden birkaç broşür ve bir harita çıkarıp Antônio ile Cauê'nin önüne serdi ve Peru sınırındaki ormanın bir noktasını gösterdi.

«Harika!» dedi Bay Aluguer güzel, tok bir sesle; Antônio şaşkınlıktan sıçradı «bu niyetinizi duymak beni çok sevindiriyor. Böyle bir programı yakınlarda başlattık, PPFACP; ama buradaysanız hiç kuşkusuz onu biliyorsunuz. 50 reale koruma altına alabilirsiniz — satın almak değil, ahaha, elbette satın alma söz konusu değil — Rio Uapés'in kaynaklarında, çeşitli temassız ya da eski temassız kabilelerinin yaşadığı yerde 50 metrekare ormanı. Arkadaşınız oradan geliyor, sanırım? Ne kadar ormanı koruma altına almak istiyorsunuz, elli metrekare mi? Yüz mü?»

«Öhöm, hayır, biz çok daha yakından geliyoruz; köyümüz Rio Jari taraflarında, sanırım Tumucumaque Ulusal Parkı'nın içinde.»

«Sizin mi? Siz, bay…?»

«Antônio Rocha de Almeida, memnun oldum. Bu da Cauê.»

«Memnun oldum. Özür dilerim Bay Almeida, gücendirmek istemem ama siz yerliye benzemiyorsunuz.»

«Hayır, evet, yani karışık. Bir yerli halkını temsil ediyorum.»

«Tam olarak hangi halk? Adı ne?»

Antônio hazırlıksız yakalandı. Ormanda yalıtılmış yaşayan bir halkın ihtiyaç duymadığı nice sözcükten biri, kesinlikle kendini adlandırma sözcüğüydü. Ne olup bittiğini anlamak için sabırsızlanan Cauê duraklamadan yararlanıp Antônio'ya sordu; Antônio isteği ona çevirdi.

«Adımızın ne olduğunu mu bilmek istiyor? Köyün bütün sakinlerinin, birer birer mi?»

«Hayır, kabilenin adını bilmek istiyor.»

«Ne aptalca soru? Biz biziz, insanlarız.»

Antônio, kendini “insanlar” diye adlandıran bir halkın adının memura uygun düşeceğinden emin değildi ama dikkatli doktor Aluguer sözcüğü çoktan kapmış ve kendi başına yola koyulmuştu bile: «Manguarì mi? Hiç duymadım. Neyse, sürmekte olan birkaç orman koruma programı var ama şu anda üçüncü kişilerce koruma altına alınmayı öngören tek program size söylediğim bölgeyle ilgili.»

«Ama köyün çevresindeki ormanı doğrudan satın almak istesek, ya?»

«Ahaha. Satın almak sözü bile edilemez. Orman kamu malıdır, devletindir, herkesin malıdır. Aslında Brezilyalı olarak zaten sizindir, sevgili efendim. Koruma söz konusuysa, Peru sınırındaki şu çok ilginç bölgeden söz ediyorduk ki…»

«Ama bizi o bölge ilgilendirmiyor, bambaşkasını ilgilendiriyor! Henüz bir koruma programı yoksa belki başlatılabilir, değil mi? Başlatmak için ne gerekir?»

«Ee. Karışık işler bunlar. Karmaşık işler. Sizin hiç fikriniz yok. Ama istiyorsanız Bakanlığa bir öneri sunabilirsiniz; bütün haritacılık, hidrojeoloji belgeleri ve doğal olarak bitki-hayvan ölçümleriyle birlikte. Eklenecek iş planı, doğal olarak yetkili bir Kamu Görevlisi nezdinde onaylatılmış, bütün ölçümleri ve ölçüm verilerini uygun biçimde tablolaştırılmış olarak, orada bulunması olası bütün nüfusların etnografik sayım kimlik kartları da dahil olmak üzere ve bir, üç ve beş yıllık raporlama varsayımlarını içeren bir plan taşıyacak; bu plan, tercihen …Enstitüsü’nün onayıyla, kanıtlayacak ki…»

Antônio iki elini masaya koydu, konuşurken çekmecelerden ve klasörlerden demet demet form çıkarmakta olan memurun sözünü kesip boğazını temizledi, soluk aldı ve zorla sakin bir sesle dedi: «Tamam, söylememiş olayım, anladım. Kafama ne esti acaba.»

Kalktı ve kapıyı gerekenden biraz daha sert kapatarak bürodan çıktı.

Cauê ile Bay Aluguer birkaç saniye birbirlerine bakakaldılar; memur gencin üzerine diktiği puma bakışından huzursuz olmaya başlarken. Sonra kapı yeniden açıldı, Antônio girdi, sandalyeyi köşeye koydu, üstüne mankeni yerleştirdi ve gence buz gibi bir sesle dedi: «Gel Cauê, gidelim. Top oynamaya dönelim, bildiğimiz iş o.»

Genç onu izledi; ama doktor Aluguer’e birkaç sözcük tıslamadan değil. Aluguer kolları formlarla dolu, şaşkın, çıkışlarını seyretti.

«Ona ne dedin? ambûá eçaí ité ne demek? Hatırlamadığım bir sözcük.»

«Yapışkan-zehirli-kurbağa-gözlü-çıyan demek.»

Evet, çok yerinde.

3.26 Arkadaşlar

Yamandé bacağını tamamen yeniden kullanabilecekti; kaza sportif yeteneklerinde bile iz bırakmayacaktı. Elbette biraz daha zaman gerekecekti, en az bir ay; hele onu izleyen fizyoterapist işi ciddiye almış, kendine hedef olarak yalnız kas tonusunun tamamen geri kazanılmasını değil atletik etkinliğe dönüşü de koymuştu. Ama harika bir haberdi; doktorlar iyileşme hızına ve gencin bedensel niteliklerine çok şaşırdıklarını söylemişlerdi. Yamandé de, birkaç gün sonra arkadaşlarının ve Antônio'nun gerçek takımlarla yedişer kişilik gerçek futbol maçları oynayacakları bir tura çıkacağı haberine fazla kötü tepki vermemişti: önce karardı, sonra birkaç saniye düşünüp sonunda buyurdu: «Ama yedinci kim? Sen mi oynuyorsun, Antônio? Ahahah doğru, yoksa fazla güçlüyüz! Ne güzel ama! Çabuk iyileşirsem belki birkaç maçı ben de oynayabilirim!»

Başından beri kafile her gün ikişer üçer kişilik grupçuklarla nöbetleşe hastaneye gidiyordu ve o gün başhekimin sözlerini dinlemek Antônio ile Jaci'ye düşmüştü: dönüş yolu, yakında başlayacak o futbol yolculuğuna dair kahkahaların ve coşkulu beklentilerin ard arda dizilişi olmuştu.

Eve birkaç yüz metre kala Antônio, yolun öte yanındaki yabani otlarla çevrili toprak boşluktan gelen bir «Jaci!» sesini açıkça duydu.

Bir grup velet top oynuyordu; en küçükleri, hepsi gibi yalınayak, kendisine şort ve belki pijama yerine de geçen fazla uzun kanarya sarısı bir atlet giymiş, üç dört dişin eksikliğinin göze battığı çamurlu minicik yüzünü yağmurun çizdiği çocuk selam işaretiyle bir elini sallıyordu.

Antônio Jaci'ye döndü; Jaci, ona sıkılganlık gibi gelen bir ifadeyle boşluğa ve çocuğa yöneldi; yolu, otomobil gelebilir mi diye hiç aldırmadan geçerek ağzını açmaya bile vakit bulamayan Antônio'ya neredeyse kalp krizi geçirtti.

Çocukla Jaci'nin kabile hareketleriyle selamlaştığını görünce azar boğazında sönüp kaldı; bu küçük tören biraz daha büyükçe üç dört çocukla daha yinelendi. Tanışıyorlar mı?

Jaci grupçuktan ayrılıp yolun öte yanındaki Antônio'ya ulaştı, yine hiç mi hiç çevresine bakmadan; nitekim üstünde iki adam olan bir mobilet onu sıyırıp geçti, adamlar Antônio'nun bile tam yakalayamadığı bir küfür sağanağı savurdular.

«Ben biraz kalıp Marcos'la ve ötekilerle top oynayacağım.»

(Marcos mu? Ötekiler mi?) Soru değildi bu; Antônio tuhaf bir duygu yaşadı: kendini onların koruyucusu seçmişti ama bu çocukların kendi özerklikleri ve istedikleri gibi yaşamaya hakları vardı.

«Elbette, Jaci… Ama yalvarırım, yolu geçerken dikkat et.»

«Yol mu? Ah evet elbette, yol, yol.»

Jaci yolu aynı umursamazlıkla yeniden geçti; birkaç ân sonra çocuklar onu çevirmiş, top sektirişlerini yüksek sesle sayıyorlardı: kafa, kafa, diz, topuk, sol ayak (birkaç vuruş), sağ ayak, omuz, yine topuk, öyle sürüp gidiyor. Antônio gülümsemeye başlayarak onu seyretti; Jaci top sektirmeyi kesmeden yere oturdu — çocuklardan kendiliğinden bir alkış koptu — sonra yeniden ayağa kalktı.

Antônio için en şaşırtıcı şey tekniği değil, dudaklarının su götürmez biçimde sayıyor oluşuydu, ve artık en az beş yüz sektiriş yapmıştı. Kabilenin dilinde ancak yirmiye kadar sayılar vardı; sonra iyi tanımlanmamış büyüklük derecelerini anlatan birkaç sözcük: yaşlıların yaşadığı günler kadar "çok"; ırmaktaki balıklar kadar "çok"; ormanın bütün ağaçları kadar "çok". Jaci ise sayıyordu ve, bu düşünce Antônio'yu derinden vurdu, bunu ister istemez Portekizce yapıyordu.

Bininci sektirişe doğru çocukların ilgisi söndü, Jaci de bıktı. Sonsuza dek sürebilir, diye düşündü Antônio; bu sırada Jaci ile ufaklığın öteki herkese karşı oynayacağı bir maççık başlıyordu. İkisi iletişim kuruyordu: birkaç hareket, nice gülümseme, ortak dil olarak kesinlikle futbol ve… birkaç sözcük mü? Antônio, Jaci'nin o çocuğa düzenlerinden birkaçının temellerini öğrettiğini fark etti; çocuk özellikle çift oku beğenir gibiydi, sürekli denedikleri bir tür hızlı verkaç; başardıklarında da, Jaci'nin arkadaşlarıyla normalde uyguladığı hızın onda biriyle, birlikte zıplayarak ve yayın kirişini gerip bırakma hareketini tekrarlayarak kutluyorlardı.

Doğrusu bir talih bu, diye düşündü Antônio; bu çocuklar yirmi yaşında ikinci bir çocukluk yaşayabiliyorlar, benim ormanda başıma gelenden çok farklı olmayan biçimde.

Aynı konumda, yaklaşık çeyrek saat boyunca sahneyi ağzı açık seyretmişti; bunun bilinci yavaş yavaş kendine sokuluyordu ki çocuklardan biri yeniden selam işaretiyle el salladı.

«Moacir! Moacir! Penaltıları kurtarmaya gelmiş, Moacir!»

Hayır, bu kadarı da fazla.

Moacir, Antônio'nun eski gıcırtılı bisikletiyle ters yönden çılgın hızla geldi ve boşluğun kaygan zemininde onu çocukların kahkahaları arasında bacakları havada bitiren beceriksiz bir kontra fren yaptı. O da bir yerini incitirse mahvolduk. Neyse ki yara almadan kalktı; üstelik yüzünde saf bir sevinç ifadesiyle. Arkadaşlarından ancak biraz uzun olsa da bu veletlerin arasında gülümsemesi ve kurnaz gözleri hepsinin üstünde boy veriyordu. Bir dakika geçmeden penaltıları kurtarmak için kaledeydi.

Kale, sıvasına özensizce iki direk ve bir üst direk kazınmış eski, döküntü bir duvardı. Bütün duvar, en büyüğü yumruk boyunda küçük deliklerle ve tozla yağmurun soldurduğu renkli tebeşir yazılarıyla doluydu. Moacir kalenin önüne geçti. Her vurucuyu küçük bir kükremeyle ve elleriyle yaptığı pençe hareketiyle karşılıyor; bunu çoğu kez havayı yumuşatan bir kahkaha izliyordu. Çocukların hiçbiri çevik mi çevik kaleciyi zorlayamıyordu; o bazı penaltıları kurtarmak için çömelmiş, hatta yere oturmuş halde şutu bekliyordu.

Moacir'in gelişiyle silkelenen Antônio da yolu geçip penaltıları biraz kenardan izleyen Jaci'nin yanına gitti.

«Ufaklığa bak» dedi Jaci gülümseyerek.

Marcos'un karşısında Moacir, önünde gerçek bir rakip varmış gibi ayakta hazırlandı. İki adımlık koşu ve ayak ucuyla bir vuruş. Topun hafifliğindendi belki, çocuğun gerçek becerisindendi belki, top büyük bir isabetle Moacir'in sağındaki doksana yöneldi; Moacir topu ancak parmak uçlarıyla dışarı çelebildiği son derece estetik bir sıçrayış sergiledi. Şut birazcık daha hızlı olsaydı yetişemezdi.

«Çok iyi,» diye karşılık verdi Antônio «biraz senin küçüklüğüne benziyor…»

Ama hepsi onu çoktan Portekizce çağırıyordu: «Jaci, Jaci, gel bir penaltı at!»

Jaci, Antônio’yu bir kez daha şaşırtarak, bu cümleyi eksiksiz anladığını gösterdi.

Jaci ısrar ettirmedi. Topu aldı, Antônio’nun ona çok önceleri öğrettiği on bir adımı saydı (acaba Portekizce mi sayıyor, diye sordu Antônio kendine) ve topu tecrübeli bir profesyonel gibi özenle yere yerleştirdi (bunu nerede gördü acaba? Denetimi gerçekten kaybediyorum). Önündeki Moacir daha büyük inançla kükreyip havayı pençeliyordu ve gözleri jaguar gözleri olmuştu. Jaci kendini tutamadı ve ufaklığın penaltıyı sokmaya çalıştığı doksanın hizasındaki sıvadan otuz santim kadar çapında kocaman bir parçayı söken çok güçlü bir şut savurdu. Bir yanda sevinç ve coşku, öbür yanda bu topa da dokunmayı başarmış Moacir’in yenilgi hareketi.

Hemen büyüklerden biri koşup o koca deliğin, bütün duvardakilerin açık ara en büyüğünün, altına kırmızı bir tebeşirle kararsız bir yazıyla ‘JACI’ yazdı.

Ancak o zaman Antônio yazıların imza olduğunu anladı: çocukların savurup duvar parçaları düşürmüş oldukları top darbeleriydi (hepsi ya da hemen hepsi kalenin içinde); o gençlerin küçük işlerini anımsatan deliklerdi. Şimdi Jaci de izini bırakmıştı.

Antônio eve gitme vakti olduğuna karar verdiğinde Jaci hâlâ en büyük deliğin altına yazılmış adını gururla seyrediyordu.

3.27 Orman

«Şimdi hepsi Antônio'nun köyünde, değil mi?»

Janaína kaygılanmamaya çalışıyordu — kaygı süte girer ve bebeğe zarar verir, yaşlılar hep öyle derdi — ama erkeğinin nerede olduğunu, ne yaptığını, hangi tehlikeleri göğüslediğini durmadan düşünmeden edemiyordu.

«Elbette oradalar. Şimdi hepsi Antônio'nun yaşadığı büyük *shabono*da, bizim gibi ateşin çevresinde ve köyün savaşçılarının oradaki koskoca ırmakta yakaladığı yumuşacık kaiman eti yiyorlar. Oranın kaimanları bizimkilerden çok, çok daha büyük ama tehlikeli değiller; tek dişleri bile yok, yalnız papaya ve orkide yiyorlar.»

Kirimà'nın sergilediği güven gerçekte duyduğundan epey uzaktı; iki ay önce gitmişlerdi ve haklarında hiçbir şey bilmiyorlardı; sağ salim olup olmadıkları ve nerede oldukları hakkında hiçbir fikirleri yoktu. Ama Janaína'nın kaygılanmasını istemiyordu, köyde kimsenin kaygılanmasını istemiyordu. En çok da kendisi hiç mi hiç kaygılanmak istemiyordu. Gözlerinin önünde oğlunun öyle harap olmuş bacağının görüntüsüyle uykusuz geceler geçirmişti; öyle bir yaranın illa ölüme götürmediğine kendini inandırmak neredeyse dayanılmaz bir çaba gerektirmişti.

Her zaman nefret ettiğini sandığı bir adama güvenmek zorunda kalmıştı; Yamandé'nin başına kazayı getiren ruhların kötü gözünden hâlâ belli belirsiz, bir biçimde sorumlu tuttuğu adama. Ama inanılmaz biçimde gerçekten güvendiğini fark etmişti. Belki seçeneği olmadığındandı, elbette; ama belki de sonuçta onun anlatılarına, kendine bunu itiraf etmek ona ne büyük çabaya mal olsa da, hep inanmış olduğundandı.

Kirimà hikâye anlatıcısıydı, bazı şeyleri bilirdi. Birinin gerçek bir hikâye mi yoksa uydurma bir hikâye mi anlattığını ayırt etmeyi bilirdi. Uydurmakta olduğun bir hikâyeyi anlatırken gözlerin yükseklere, gökyüzüne, ağaç tepelerine dalıp gider; anlatının imgelerinin uçuşunu, duman topakları gibi hiçten havada biçimlenişlerini görmek için. Ama gerçek bir hikâye anlatırken imgelerin hepsi zaten içindedir, onları aramak gerekmez. Gerçek bir hikâye anlatırken seni dinleyenlerin yüzüne bakarsın; ne düşündüklerini görmek, iyice anladıklarından emin olmak istersin. Bir hikâyeyi uydururken dinleyenin onu biraz farklı görmesi umurunda olmaz; nasıl olsa uydurma bir hikâyedir, hatta bu yüzden daha da güzeldir. Ama bir şey gerçekten varsa ötekilerin onu doğru anlamasını istersin. Antônio da konuşurken köyün hep gözlerinin içine bakardı; bu yüzden Kirimà, istemeye istemeye, uydurmadığını hep bilmişti.

Ağaç tepelerinin üstündeki bulutlara baktı: şimdi biraz uydurması gereken kendisiydi, çünkü Antônio nice şey anlatmış ama nice başka şeyden hiç söz etmemişti; çocuklarının nerede olduğunu anlatmak istiyorsa bilmediklerini hayal gücüyle yaratması gerekecekti. Bütün kabilenin bunu pekâlâ bildiğinden emindi ama kimsenin umurunda değildi: yine de mutluydular; iyi uydurulmuş bir hikâye kaygıları gerçek bir hikâye kadar yatıştırırdı.

«Aralarındaki büyük ateşte orman dışından başka hayvanlar da pişiyor; sayısız kurbağa bacaklarıyla koşan hayvanlar, geri geri uçan ve ancak tam üç gözlerinin ortasına bir okla vurulursa ölen, yoksa ölümsüz olan hayvanlar. Ama etleri nefistir; tırtıl ve olgun yemiş tadında.»

Ocakbaşının çevresinde toplanmış dinleyici güruhunun tamamı ağzı sulanarak yutkundu; karıncayiyen etinden akşam yemekleri bu kadar egzotik lezzetle boy ölçüşemezdi bile.

«Yemek bitince görünmez tellerin taşıdığı şarkıları dinleyecekler ve hepsi dans edecek, bütün gece; bal gibi tatlı meyve suları içerek. Yamandé aralarında dans edecek; bacağı öncekinden daha düz ve güçlü» Kirimà'nın sesi bir an çatladı.

Janaína yardımına koştu: «Antônio da onlarla dans edecek, değil mi?»

«Oh, o davulun üstünde ritmi tutan; saçlarına sinekkuşu tüyleri örülmüş; çevrelerinde güzel mi güzel kadınlar var, orman dışından kadınlar, upuzun sarı ve yeşil saçlı…»

Kirimà duygulanma ânını atlatmış, Janaína'ya birazcık takılma isteğine karşı koyamamıştı; kıskançlıktan alev alev yanan gözlerinin fal taşı gibi açıldığını görüp içinden gülümseyerek sürdürdü: «…ama Antônio sarı kadınlara ve onların örme çiçek hamaklarına bakmayacak; çünkü alevlerin içine bakacak ve kendisine el sallayan Janaína'sını ve Ybyráatã'sını görecek.»

İşte, Janaína ufaklığı sallayarak yeniden gülümsüyordu bile.

«Bu güzel mi güzel kadınlardan bize hiç söz etmedi, Antônio» dedi Piata, çok ilgilenmiş olarak.

«Ah ee, unutmuş olmalı. Top oyunları hikâyeleri anlatmayı yeğlerdi, bilirsin.»

«Hem kim bilir dönüşlerinde bize nice yeni hikâyeler anlatacak, anlatacaklar.»

«Nice hikâye, evet. Top oyunu anlatıları; orada, o büyük köyde bütün gün oynamaktan başka şey yapmıyorlar. Ama büyük ışıklı kuşların sırtında çok yükseklerde uçtukları zamandan da söz edecekler; görünmez tellerin hepsi parmak gibi saçlarına hafifçe dokunurken ve…»

Işıklı kuşlar ilginçti ama Piata'nın aklı gitmişti: o renk renk, dalga dalga saçlı kadınlar hakkında Moacir'le Yamandé'ye daha çok ayrıntı sormak için sabırsızlanıyordu.

3.28 Kulaktan kulağa

Isabel kendini fildişi kulede tutuklu hissediyordu. Hayatının beş yılını Cenevre'de geçirdikten sonra (ruhunu bulmakta zorlanıyorum, diye tekrarlıyordu annesine seyrek telefon konuşmalarında) New York'a dönüşünü coşkuyla beklemişti ama JFK'ye ayak basıp her zamanki gibi o olmazsa olmaz U2 parçasını mırıldandıktan sonra çok geçmeden kendini yeisin pençesinde bulmuştu. Gerçekten hayatı bu muydu? Gerçekten sonsuza dek tercümanlık mı yapacaktı?

Mesleki bakımdan mutlu olmaktan başka bir şey yapması gerekmezdi. Birleşmiş Milletler'de çalışmak bile, o acımasız seçme sistemiyle, niteliklerinin kanıtıydı; hemen ikinci bir beş yıllık dönem için yarışmayı kazanmış olması, üstelik New York merkezinde, onu son derece memnun etmeliydi. Hem tercümanlık harika bir işti, farklı kültürler arasında vazgeçilmez köprü: ara sıra, keyfi yerindeyken, Rosetta Taşı'nın meslektaşı olduğunu söyleyerek tanıtırdı kendini.

Ama şimdi yıllarca en çeşitli sorunlardan, en küçüklerinden en önemlilerine dek söz etmiş olmanın ve bunların hiçbirine gerçekten eliyle dokunmamış olmanın ağırlığını duyuyordu. Dünyanın bütün sorunlarıyla temas halindeydi, yine de kendini onlara başka bir gezegendeymişçesine uzak hissediyordu.

Bir de *saudade* vardı, o denli yalnızca Brezilya'ya özgü duygu. Cenevre'de yaşarken onu — nasıl böyle bir hata yapabildim! — ev dediği son yerin, 36. Cadde'deki dairesinin özlemi sanmıştı. Ama şimdi bakışı Roosevelt Köprüsü'nün tanıdık siluetine değdiğinde zihni aydınlanmıştı: *saudade*'nin Brezilya'dan başka bir ülke için duyulabileceğini sanmak, Asya için Afrika hasreti çekilebileceğine inanmak gibidir: Ulan Batur ya da Katmandu ne denli büyüleyici olursa olsun, düpedüz imkânsızdır.

Onu dizginlemeyi öğrendiğini sanmıştı, gezilerle ve yoğun, hızlı bir hayatla; ama evden uzaklık hep geri gelip kendini duyuruyordu; kopamadığımız o dost-düşmandan farksız, diye düşünüyordu. Teknolojik ilerlemenin sağladığı araçlar ateşe körükle gitmekten başka işe yaramıyordu: cam binada yeniden göreve başladığından beri tableti Brezilya haber ajanslarıyla, Macapá bölgesinin medyasıyla giderek daha sık bağlantıdaydı.

Evdeki olayların küçüklüğü yüreğini ısıtıyor, ona sık sık bir gülümseme ve bazen — son zamanlarda daha duygusallaştığı geliyordu ona — bir gözyaşı koparıyordu: Bay Jaco Sainz'in adını hiç duymamıştı ama mevsim dışı ırmak meddi olan bir *pororoca* dalgasının çiftliğinin sürüsünü dağıttığını okumak onu üzmüştü. Zavallı Jaco. Hem de zavallı inekleri. 2014'ün yeni ikincisi samba okulu Maracatu da Favela gelecek yılın karnavalı hazırlıklarına şimdiden başlıyordu. Acaba Silvinha hâlâ düzenleme kurulunda mıydı; ne güzel insandı, öyle güneş gibi. Amapá eyaleti valisi kadın politikalarından sorumlu yeni bir olağanüstü sekreter atamıştı: sevimli hatlı genç bir kadın; işte güzel bir haber.

Güzel bir Portekizce konuşan ve Isabel'in hemen arkadaş olduğu Sırp tercüman Ana, Isabel'i tabletiyle oynarken gördüğünde merakla yaklaşırdı.

Yerel haberler bir yana, basın kadınlardan ve dünya kupasından söz ediyor, iki temayı akla gelebilecek her biçimde birleştiriyordu.

Bir hafta biraz aşkın sürede Macapá bölgesinde şunlar seçilmişti: "Miss Kupa", "Kupanın İlham Perisi", "Kupanın Kedi Kadını", "Kupanın Vaftiz Annesi" ve on kadar başka unvan; hepsi az çok yarı çıplak ve az çok şirin genç kadınların fotoğraflarıyla bezenmişti.

Ana işi çok eğlenceli buluyordu: «Siz Brezilyalılar inanılmazsınız!»

Isabel o kadar hevesli değildi; zaman geçtikçe bu tür yazıları giderek daha uyumsuz buluyordu.

«Evet, öyleyiz. Ama biricikliğimiz başka biçimlerde göründüğünde yeğliyorum. Bak şuraya,» diye karşılık verdi Isabel «bir adam on dört yıl Amazon Ormanı'nda geçirdikten sonra Macapá'ya dönmüş» diye yüksek sesle okudu.

«Dinle: "Temas kurulmamış bir kabilenin konuk ettiği adam, kabile üyelerinden birine yardım getirmek üzere bir grup *indios* ile birlikte yeniden ortaya çıktı." Şu fotoğrafa bak!»

Fotoğraflar harikaydı; yerliler grubunu o daha uzun boylu sakallı adamla birlikte yalınayak futbol oynarken gösteriyordu.

Adama daha iyi bakınca Isabel'e onu tanıyor kuşkusu geldi. Sakalı bir parmağıyla örtüp yalnız gözlere iyice baktı: ona birini hatırlatıyordu ama yerleştiremiyordu. Yazıyı okurken belleğinde apaçık canlandı.

Antônio Carlos Rocha de Almeida.

«Antônio!» diye haykırdı Isabel.

«Ne oldu, tanıyor musun?» diye sordu Ana.

«Evet, tanıyorum, tanıyorum» diye yanıtladı Isabel afallamış.

«Yapma, inanılmaz! Bağlantıyı bana maille atar mısın?» diye sordu Ana «Facebook'ta paylaşmamak için fazla güzel bir hikâye.»

Ertesi gün Ana Üçüncü Komisyonun bir toplantısına katılıyordu ve her zamanki gibi eşyalarını düzenlemek ve mümkünse iki çift laf etmek için epey erken geldi. Facebook'taki iletisi şimdiden yüz kadar beğeni almıştı; kimlerin yeniden paylaştığını görmek için listeyi taradı. Yanında ağır toplardan biri, Daimî Konsey üyesi ve Başkanın kişisel kabinesinden bir büyükelçi, ekranda kayan görüntülere gösterişli biçimde göz ucuyla bakıyordu. Ana onunla Isabel'in iyi tanıştığını biliyordu; Isabel BM yarışmasına girmeden önce büyükelçinin değerli bir yardımcısı olmuştu.

«Isabel'in bir arkadaşı,» dedi ona ekrandaki bir görüntüyü göstererek «işte, şu. Anlaşılan epey iyi de tanışıyorlarmış.»

«Ama ne olmuş? Yerli mi bunlar?»

«Evet, görünüşe göre adam on dört yıl önce Amazon Ormanı'nda kaybolmuş ve geçen aylarda yaşadığı kabilenin birkaç üyesini de peşine takıp doğdukları kentte yeniden ortaya çıkmış. İşin komik yanı da futbolda harika olmaları!»

«Futbolda mı?»

«Evet, anlaşılan harika oynuyorlarmış.»

«Yoksa Dünya Kupası reklamı mı bu?»

«Hayır hayır, gerçekten olmuş: size diyorum ya, şu, adı Antônio, Isabel'in arkadaşı.»

«Bana yazının bağlantısını gönderir misiniz?»

«Kişisel mailinize mi?»

«Evet, lütfen; çok güzel bir hikâye.»

Büyükelçi Isabel'i birkaç gün sonra Brezilya büyükelçiliğindeki bir kabulde gördü ama kalabalık onları ayırmadan ancak bir selam ve iki üç sözcük değiş tokuş edebildiler.

Isabel, *batida* kadehiyle oynaşarak tam o salonda Macapá'daki kadar sıcak olduğunu eğlenerek düşünüyordu ki kendisine seslenildiğini işitti.

«Sıkılmıyor musunuz?»

Kendisine hitap edenin kırk beş yaşlarında, kabulün yapıldığı salondaki tek kravatsız, kendinden çok emin görünümlü bir yabancı olduğunu gördü.

«Ben bu tür şeylerde hep sıkılırım» diye ekledi adam akıcı ama biraz kaba bir Portekizceyle.

«Hayır, sıkılmıyorum,» diye yanıtladı Isabel vurgusuz bir İngilizceyle «yalnız biraz yorgunum, yoğun bir haftaydı. Tanışıyor muyuz?»

«Kesinlikle hiç tanıştırılmadık, hatırlardım. Robert, memnun oldum.»

«Maria Isabel Barbosa,» diye yanıtladı Isabel; zorunlu «memnun oldum»u eklemeden önce birkaç ân bekleyerek.

Robert'ın Isabel'in kalkık kaşını fark etmemesi olanaksızdı; yaklaşımı yeniden ayarlayıp o da İngilizceye geçti.

«Soyadı, değil mi. Hubert, Robert Hubert. Büyükelçilik için mi çalışıyorsunuz? Büyükelçiyle konuştuğunuzu göz ucuyla gördüm.»

«Hayır, tercümanım ve Birleşmiş Milletler için çalışıyorum; ama büyükelçiyle uzun yıllardır tanışırız ve görüşmekten hep zevk alırız. Bir ân bekleyin, Hubert mi?»

«Evet, Robert Hubert» diye yanıtladı adam gülümseyerek.

«'O' Robert Hubert mi?»

«Evet, ben 'o' Robert Hubert'im; yüz milyonlarca dolarlık statlarınki. Hem son Uluslararası Çalıştay'da "Sürdürülebilirlik" çalışma grubuna başkanlık ettim: bütün bunda ironik bir şey görüyorsanız, ironi çok olduğunu onaylamak isterim; belki sizin düşündüğünüz yerde olmasa da.»

Diyaloğu, elinde her zamanki sodalı su kadehiyle gülümseyerek yaklaşan büyükelçi kesti.

«Arkadaşını mı anlatıyorsun? Bu hikâye burada herkesin dilinde.»

«Hangi arkadaş?» diye sordu Hubert merakla.

«Olabileceğini düşünmediğiniz bir yerde biraz ironiye hazır mısınız?» diye sordu Isabel ve sürdürdü: «Ormanda kayıp sanılan bir arkadaşım on dört yıl sonra döndü; bunca zaman yaşadığı kabilenin üyelerini de yanında getirerek.»

«İroni nerede olacak?» dedi Hubert hafifçe fazla sert biçimde.

«İroni, bu inanılmaz kabilenin üyelerinin futbol oynamayı bilmelerinde; onlara öğretenin tanıdığım Antônio mü olduğunu yoksa ne olduğunu anlamadım; şimdi de kuzey Brezilya'da bir turnede dolaşıyorlar.»

«Ah, anlıyorum. Rastlantıyla Manaus'a da mı gidiyorlar, biliyor musunuz?» diye karşılık sordu Hubert; bu hikâyede hâlâ hiçbir ironi görmüyordu ama bu noktada ısrar etmekten kaçındı.

«Sanırım evet ama emin değilim,» diye yanıtladı Isabel «neyse, kontrol etmem bir ân sürer.»

İki dakika sonra üçünün de dikkati Isabel'in tabletine odaklanmıştı; ekranda giderek daha tuhaf görüntüler ve videolar beliriyordu. Anlaşılan o âna dek *indios* bütün maçları kazanmıştı; bazılarını çok geniş farkla (öyle inanılmazdı ki bir reklam hamlesini düşündürüyordu); ve evet, gerçekten de turun son maçı Manaus'ta oynanacaktı.

«Stadın açılış maçı!» diye haykırdı Robert tarihi görünce «oynayacak olanların yerli olduğunu bilmiyordum ama, ee, bence gayet yerinde. Ben doğal olarak tasarımcı sıfatıyla törene katılacağım; siz neden gelmiyorsunuz? Konuklarım olarak, doğal olarak. Mrs. Barbosa topal Portekizcemde bana yardım edebilir, minnettar kalırım.»

«Üzgünüm, ben orada olamam,» diye yanıtladı büyükelçi «gelecek hafta Cenevre'ye gidiyorum, sonra Ortadoğu'da bir dizi görüşmem var; haziran sonundan önce Amerika'ya dönmem.»

«Ya siz?» diye sordu Hubert, Isabel'e dönerek.

Isabel o dönemde ev özleminin kendisine yaptığı yürek sıkışmasını yeniden duydu ve aynı anda, doğrusu çok sarıcı olan adamın bakışından da kaynaklanmış olabilecek başka bir ürperti; öyle ki yanıt verdiğinde sözcükler kendiliğinden çıktı: «Portekizceniz bana o kadar kötü gelmedi; tercümana ihtiyacınız olduğunu sanmam. Ama gerçekten epey birikmiş iznim var ve Brezilya'yı çok özlüyorum. Aklım çelindi, düşüneceğim. Ama sizi uyarıyorum: gelecek olursam benim için bu, futbol statları için harcanan onca milyon dolar hakkında ne düşündüğümü size bildirmek için bir fırsat olacak.»

«Anlaştık. Ama bana söylemeden önce kendinizi stadı gezdirmeme bırakacağınıza söz verin.»

3.29 Turne

Antônio, dizinde dizüstü bilgisayarla yatağa oturmadan önce pencereyi açmıştı. Yağmurun tambur sesi hoşuna gidiyordu; ötesinde nemin kıyıya üst üste yığılmış evlerin çizgilerini buğuladığı ırmağın ılık kokusu da. Manaus gerçekten güzel bir kente benziyordu ve gezmek için ancak yarım günü olması birazcık üzülüyordu ama turnenin takvimi Rete Norte tarafından önceden belirlenmişti ve doğal olarak uymak gerekiyordu.

Tek başına bir odası olmasına da seviniyordu; çocuklar artık kendi başlarına uyumak gibi şeylerde fazlasıyla iyiydi; o ise turneyi beklediğinden yorucu bulduğunu itiraf etmek zorundaydı — ormandaki hayat onu mükemmel fizik formda tutmuş olsa da yirmi yaşındakilerle futbol oynamak az iş değildi; sonra bütün o yolculuklar, o bozuk ve su basmış yollar, o çamura bulanmış oyun alanları — birkaç dinginlik ânının tadını zevkle çıkarıyordu. Artık ancak çocukları denetim altında ve güvende bildiğinde rahat hissedebildiğini anlamıştı; bilmeden ne kadar baba içgüdüm varmış, bak sen.

Ama o akşam bulundukları otel sevimli ve sakindi; önceki konakların bazılarında aralarında ustaca yol almak zorunda kaldığı şüpheli diskoteklerin ve dumanlı oyun salonlarının tehlikeli ayartılarından yoksundu, gençlerin meşru merakı ve eğlenme isteği ile hiç hazırlıklı olmadıkları durumların ve ortamların getirebileceği riskler arasında zor bir denge arayarak.

Antrenörden çok yaşlı bir teyze, diye düşünüyordu: o içki fazla sert, dikkat et; o makineler para yutar, yanıp sönen ışıklara kanma; hayır, o kızlar sana göre değil, oradalar, orada çalışıyorlar işte, onlara ilişme; sen de bir tişört giy, burada yemek yemeye çıplak göğüsle gidilmez. Yaşlı bir teyze, bir refakatçi, bir başrahibe.

Şimdiyse her şey yolundaydı; üç odaya bölünmüş olmalarına rağmen muhtemelen hepsi birinde üst üste yığılmış televizyon kumandasını ve üzerinde kendi fotoğraflarını seyretmekten bıkmadıkları akıllı telefonu kapışıyorlardı, o fotoğrafları da Gabrielita hayranlık verici bir süreklilikle Rete Norte'un görüntülerinden alıp onların adına açtığı Instagram hesabına koyuyor, Moacir de arada kendi çektiği birkaç fotoğrafı yükleyerek katkı yapıyordu.

Antônio başının arkasındaki yastıkları daha iyi yerleştirdi. Ee, bu da geçti, diye düşündü. Hem de çok iyi geçti, hatta harika. Bütün maçları kazanmak artık kural olmuştu; Antônio ara sıra oynadıkları takımlar kendisine tanıtıldıklarından daha mı zayıftı diye soruyordu kendine. Her neyse, yarın son maç, sonra Macapá'ya dönüş. Her şey öngörüldüğü gibi gittiyse Yamandé bizim varışımızdan hemen sonra taburcu edilecek: toparlanıp bohçayı toplamak için birkaç gün daha ve sonra nihayet eve, ormana dönüş.

Gülümseyerek bilgisayarda ormanı aramaya gitti: yeğeninin ona kullanmayı öğrettiği şu Google Maps ona hâlâ bir büyü gibi geliyordu; Jari'yi yeniden kat etmekten, hiç bulamadığı o ünlü 210 yolunun akışını izlemekten, turnenin konaklarına, Belém, Tucuruí, Altamira ve Santarém'e yeniden bakmaktan, haritayı genişletip bütün Brezilya'yı, bütün Güney Amerika'yı yüksekten seyretmekten bıkmıyordu. Sonra alanı yeniden daraltmak, gittikçe daha çok, gittikçe daha çok, ormanın sık yeşiline; iyi bakarsa Ybyráatã boynunda asılı Janaína'nın ırmağa gidişini, Piata'nın avdan dönüşünü, Itátakûara'nın hamağında tatlı tatlı uyuklayışını görebilecekmiş gibi.

İçinden güldü; bütün o dünyayı yüksekten seyretmek Poranga Pagé'yi bile kıskandırırdı.

Acaba dünyamızın hiç değilse bu minicik parçasını korumanın bir yolunu bulur muyuz; kim bilir, diye sordu kendine o uçsuz bucaksız yeşile bakarak, bizimki gibi daha nice kabile var. Bir arama

başlattı, bir bağlantıya, sonra bir başkasına ve bir başkasına daha tıkladı; gittikçe tedirgin ve şaşkın: hiç büyüklüğünden kuşkulanmadığı bir “indio sorunu”ndan söz eden onlarca ve onlarca sayfa vardı.

Ormandakinden önceki hayatında ondan söz edildiğini duymuştu doğal olarak ama üzerine pek düşünce harcamamıştı; sözünü duyduğumuz ama bize hiç dokunmayan nice şeyde olduğu gibi. Ardında öyle karmaşık ve tartışmalı sorunlar olduğunu hiç fark etmemişti.

Neredeyse bir *indio* haline gelmiş olması o sayfaları belli bir dehşetle okutuyordu ona: bir yandan sorunu, hayatının büyük bölümünde olduğu gibi eğitimli kentli bir Brezilyalı olarak okuyor, bilgilerle görüşler arasında mesafeli ve soğukkanlı biçimde yolunu bulmaya çalışıyordu; öte yandan işin doğrudan içinde hissediyordu kendini, kendisi, ailesi, arkadaşları, ve öfkeye, tedirginliğe kapılmamakta zorlanıyordu. Bilgisayarı kapattı, yağmurun şarıltısını dinleyerek yatağa uzandı. Macapá’ya dönünce şu Greenpeace’li kadını görmeliyim, şu Mariana’yı: o bu işte çok çalıştı ve belki duygulara fazla kapılmadan biraz daha iyi anlamama yardım edebilir.

Hem duygular demişken, diye düşündü uykuya dalarken, Isabel’i bunca yıl sonra yeniden duyunca sevindim ama sandığımdan çok daha az duygulandım. Onu bulup aramış olması hoşuna gitmişti; daha da hoşuna giden tam orada, Manaus’ta olması ve ertesi günkü maçtan sonra birlikte yemek yemeyi önermesiydi. Ama yıllar önceki reddi için ne kadar bozulduğunu ve o akşam ne kadar aptal ve beceriksiz olduğunu düşününce her şey ona öyle uzak geliyordu; belleğinde büsbütün başka bir Antônio’nun davrandığını görür gibi oluyordu. Ve birden fark etti ki o âna dek ertesi gün o akşamın yeşil giysili kızını göreceğini sanmıştı; ne aptal, yılların onun için de geçtiği apaçık: artık kırkını geçmiştir; evli, ağırbaşlı bir hanım olacak. Soyadını hiç hatırlamadığını düşünerek uykuya daldı.

3.30 Manaus

Isabel hayatında uçakta hiç uyumamıştı. Korku duymuyordu; uçmak aksine ona çok zevk veriyordu; dünyanın üstünde öyle yüksekte süzülmenin, ağırlığın ve yerçekiminin bütün bağlarından kurtulmanın nasılsa heyecan verici olduğunu hep düşünmüştü. Sakin sakin yerine oturur, en uzun uçuşlarda bile uyanık kalıp manzarayı, geceleriyse öteki yolcuları seyrederdi. Önerilen filmleri seyrek izler, daha da seyrek okurdu. Uçak Isabel için bir gözlem ve içe bakış yeriydi.

Hubert ise daha kalkışta uyuyakalmıştı; “korkunç” yemeği “gürültücü” hosteslerin servis ettiği iki kısa mola dışında yatırılmış koltuğunda bir o yana bir bu yana dönüp gürültüyle horlamaktan başka şey yapmamıştı. Bir saatten uzun süredir yalnız orman üzerinde uçuyorlardı ve Isabel aynı anda dehşete düşmüş ve büyülenmişti. Yeşil deniz gerçekten bir deniz, bak, hatta bir okyanus; her yöne göz alabildiğine uzanıyor; öyle düzenli ki her düzensizlik bütün dikkati üstüne çekiyor. Antônio bir kazazede olmuş, diye fark etti; kim bilir on dört yıl aşağıda, orada kaybolmuş ne duymuştur. Isabel gençliğini o yeşil dünyanın kıyılarında geçirmiş, ona birçok kez dokunup geçmişti; şimdiyse ona ürperti veriyordu. Bana ne oluyor, diye sordu kendine; bütün bu ansızın kırılganlıklar da ne?

Hubert ansızın dönüp bilmem kaçıncı homurtuyu saldı ve yanağını Isabel’in cömert koluna koydu; Isabel gülümsedi ve bir milim kıpırdamadı; hatta onun dağınık perçemini biraz düzeltme isteğini bastırıp dikkatini yeniden ağaç tepelerine odakladı.

Manaus’un sıcağı ve boğucu nemi onu iki eski tanıdık gibi karşıladı; ırmağın ve meyvenin uyuşuk kokusuyla birlikte. Aynı görüşte olmayan Robert, havaalanından ve klimalı havanın korumasından çıkar çıkmaz oflayıp puflamaya ve bol bol terlemeye başladı. Isabel kendini evinde hissediyordu; toprağının bütün sıcaklığının ayaklarından içine akması ve bedeninde titreşmesinin ne tatlı olduğunu düşünerek kendi kendine gülümsedi. Coşkusu ândan âna büyüyor ve hiç Manaus’ta bulunmamış olmasına rağmen kendisine tanıdık gelen sokaklardan geçen takside doruğuna vardı: renkler, sesler, yüzler; hepsi evinde olma duygusuna ve mutluluğuna katkı yapıyordu.

Ve itiraf etmeliydi, Robert’ın sıkıntısı da hafifçe sapkın biçimde katkı yapıyordu; ona bir üstünlük ve denetim duygusu veriyordu.

Ama ertesi sabah Hubert değişmişti. Terlemeyi kesmiş, ışıl ışıl bir gülümseme yüzünü aydınlatıyordu.

«Bana hep böyle olur, Brezilya’da çalışmaya geldiğimden beri. İlk saatler çok çetin, sonra nasılsa bedenim uyum sağlıyor ve kendimi harika hissediyorum.»

«Ama gece uyudun mu?»

Isabel’e, önceki gün on saatlik uçuşun neredeyse tamamında uyuduktan sonra uykuya dalmış olabilmesi imkânsız geliyordu; kendisi geç vakte dek uyanık kalmıştı.

«Evet, evet. Ben uykucuyum; yirmi saat kadar süren uykular çekmem bile seyrek değildir. Şimdiyse kendimi gerçekten iyi hissediyorum, neredeyse Brezilyalı hissediyorum.»

«Doğrusu aksanın da iyileşmiş!» diye şakalaştı Isabel.

Konuşma, birlikte kahvaltı edip sonra ağır ağır kentin stat bölgesine geçtikleri sabah boyunca keyifle sürdü. Ama bütün kentte uyuşuk ve huzurlu bir hava solunurken stat bölgesinde bir şeyler

oluyordu. İlk küçük insan kümeleri tesise giden bulvarlar boyunca protesto pankartlarıyla örgütleniyordu; çevik kuvvet donanımlı gereğinden fazla polisin göz hapsinde.

“Utanç”, “Dünya Kupası için gol - Brezilya elendi”, “Saygı!”, “Kupa kimin için?” Isabel ile tanınmaktan biraz kaygılı Hubert’in birlikte gözlediği pankartlardan ancak bazılarıydı.

«Şimdi haksız olduklarını söyle bana» dedi bir noktada Isabel.

«Olsa olsa yalnızca yerel basında görünecek şu iki pankartın gerçekten bir şeyi değiştirebileceğine inanıyorlarsa haksızlar.»

«Ben esası kastettim; statlar için harcanan onca yüz milyon başka biçimde harcanabilirdi demek istedim. Burada sefaletten ve terk edilmişlikten ölen çocuklar var, biliyorsun.»

«Ee, onda da haksızlar. Para statlar içindi; başka projeler yoktu. Elde edilen de bu oldu: statlar, güzel ve modern. Brezilyalılar futbolu sever mi? Evet. Masadaki tek sav bu. Sana bu ülkede yaygın yoksulluğu ve senin benden iyi bildiğin bütün çelişkileri görmekten mutlu olduğumu söylemiyorum. Diyorum ki bu sefer büyük bir iktidar sistemi Brezilya’ya dokundu ve ne ben ne de belki hiç kimse bir şey yapamazdı. Benim yaptığım, bu görevleri yürütmek için Brezilya’ya yerleştiğimden beri yapmayı kafama koyduğum şey, Brezilya’ya en iyisini vermekti: bugünkü teknolojilerle olabilen en yüksek sürdürülebilirlik, malzemelerin yeniden kullanımı, olabilen en düşük çevre etkisi. Brezilya’nın elde edeceği bu: dünyanın en güzel statları.»

«Hiç kimsenin kullanmayacağı.»

«Biliyorum, olabilecek şeyler bunlar; ama bu durumda engellemek için gücümde olan hiçbir şey yoktu.»

Gerçek açılış töreni çok yalın biçimde yapıldı. Amazonas Eyaleti valisi o günün anısına bir levha açtı; Rete Norte olayı özel bir programla yayınladı; ama Hubert arka planda kaldı, resmî fotoğrafların ancak bazısında sırtıyla göründü. Protesto istenen etkiyi yapmadı; sonunda binin biraz üstündeki göstericiyi, akın eden yirmi bin kadar taraftar sayıca açıkça geride bıraktı.

Maç yedişer kişilik olacağından saha stadın güney yarısında 90 derece çevrilmiş olarak kurulmuştu; kaleler sonradan yan çizgiler olacakların üstündeydi. Sahanın kuzey yarısı işlerin tamamlanmasını bekleyerek hâlâ kısmen kullanılamaz durumdaydı.

Başlama vuruşundan önce, yerliler takımının kaptanının bir konuşmasıyla taçlanması öngörülen ikinci küçük bir tören yapıldı.

Oyuncular oyun alanına girdiğinde Isabel Rete Norte’un elinde ne bir iş olduğunu fark etti. İyi değerlendirilse dünya düzeyinde bir medya olgusu olabilirdi. Yerliler çıplak göğüsle, bedenleri ve yüzleri çeşitli renklere boyalı geldiler: hepsi gencecikti, gururlu; yürüyüşleri öyle akıcıydı ki dansa benziyordu. Antônio — işte orada! Ne kadar değişmişti! — elinde bir mikrofon tutuyordu ve çocuklardan birini, besbelli kaptanı, bir şey söylemeye çağırdı. Çocuk konuşur konuşmaz Antônio ona bakmak için ani döndü.

Yerlilerin dili hiç duymuş olduğu bir dile benzemiyordu. Çok tiz sesler dizisiydi; dil vuruşları ve uzun vokalleşmelerle aralıklı. Hepsine geniş, çok gösterişli el kol hareketleri eşlik ediyordu. Kim bilir yüzyıllar önce, doğayla bağı yitirmeden önce, bizim atalarımız da konuşurken öyle tiyatrovari miydi, diye düşündü Isabel. Antônio çocuğun dediğini çevirmek için Portekizce konuşmaya başladığında gülümsemeden edemedi. Sen de bir tercüman, Antônio; görüyor musun yazgıyı?

«Bize paranın ne olduğunu, satmanın ve satın almanın ne anlama geldiğini açıkladılar. Biz de anladık; bize tuhaf bir şey gibi gelse de.»

Isabel'e Antônio'nun sesi kararsız geldi; duygulanmadan mı yoksa tanıyamadığı başka bir duygudan mı anlayamıyordu.

«Sonra bize ormanın bizim olmadığını söylediler. İnsanların, orman onlara aitmiş gibi gelip ağaçları kesebileceğini. Ama bize ait değilmiş; ay daha küçük ve gençken beri orada yaşayan bizlere.»

Isabel'e ürperti geldi: ne dedi? Çocuk her konuştuğunda Antônio giderek daha uzun duraklıyor, çevireceği sözcükler üzerine düşünür gibiydi. Çocuk bir şey daha söyledi; Antônio birkaç saniye sustu; ancak çocuğun kararlı bir buyur hareketinden sonra ağzını açmaya karar verdi.

«Biz ormanı satın alamayız. Ama hiç kimse ormanı satın alamaz. Gökyüzünü, toprağın sıcaklığını nasıl satın alır ya da satarsınız? Bu düşünce bize tuhaf geliyor. Biz havanın serinliğine, güneşin altında suyun pırıltısına sahip değilsek, biri onları nasıl kendinin sayabilir?»

Çocuğun sonraki cümlesinden sonra Antônio mikrofonu ağzından uzaklaştırdı ve ona bir şey dedi; genç ona kararlılıkla yanıt verdi. İkisi bir süre el kol hareketleriyle konuşmayı sürdürdü; sonunda Antônio ötekilerden çok daha sert ve daha az zarif iki hareketle bitirdi: kaptan bocalar gibi oldu ama sonunda hoşnutsuzlukla yüzünü buruşturarak sürdürmeye karar verdi. Isabel mesleki deformasyonuyla oynarken buldu kendini: o dilden hiçbir şey bilmeden Antônio ile çocuğun ne dediğini tona, el kol hareketlerine ve önce söylenenlere bakarak tahmin etmeye çalışıyordu. O anda ondan apar topar bir çeviri tahmini isteseler, Antônio'ya "Artık yeter, bu konuşmaların yeri de zamanı da değil" sözcüklerini yakıştırırdı; ama doğal olarak gerçekte herhangi başka bir şey olabilirdi: BM'de geçirdiği bunca yıla rağmen o dile benzer hiçbir şey duymamıştı.

Antônio gözle görülür yatışmış olarak çevirmeye geri döndü: «Ama bugün buradayız, futbolun bu yeni evinde, bütün ormanın en büyük futbol evinde ilk oynayanlar olmak için; çok mutluyuz. Bu vesileyle büyük şenliklerin renklerini kuşandık ve çok duyguluyuz çünkü nice insan oynamamızı seyredecek; hepsi için bizim için olacağı kadar eğlenceli olmasını umuyoruz.»

«Onlar için kesin öyle olacak» dedi Hubert Isabel'in kulağına; o âna kadarki ilişkileri için biraz fazla yakın bir hareketti ama ona hiç de ters gelmedi.

«Ne kastediyorsun?» diye sordu o.

Robert ona az önce satın aldığı, karıştırmakta olduğu bir dergiyi gösterdi; kapağında Asu Ka'a'lı çocuklar vardı («İçinde Moacir'in posteri!»): «En kötü giden maçta, ki ilkiydi üstelik, dört sıfır kazandılar. Elbette eğlenecekler; kendi düzeylerinde insanlarla oynamıyorlar; bak şuraya: dört sıfır, beş sıfır, sekiz bir, altı bir…»

«Ama bu turu neden bu kadar zayıf takımlarla düzenlediler?»

«Zayıf mı? O kadar değil. Görünüşe göre hepsi kuzey Brezilya şampiyonalarının en iyi takımları: Amazonense şampiyonası, Paraense şampiyonası, Amapaense şampiyonası. Brezilya Serie A'sında yalnız orta-güney takımları oynadığı hesaba katılırsa, bulabildiklerinin en iyisi bu derim.»

Bu arada yerliler takımının ilk golü, Robert'la konuşmaya dalmış Isabel'in görmeye vakit bulamadığı öyle hızlı bir akınla gelmişti bile. O çocukların hep dans ettiği duygusu, onları oynarken görünce pekişti; tüy gibi ve kırılgan görünüyorlardı, yine de ayaklarından alışılmadık güçte şutlar ve

paslar çıkıyordu; onları hep topa ilk vardıran bir içgüdüleri ya da belki bir hızları vardı; bedenlerine boyalı o renklerle hipnotiktiler; gözlerini sahadan ayıramıyordu.

Ve gerçekten tuhaf biçimde seviniyorlardı; yayını geren bir okçunun hareketini yaparak; bak, seyircilerden biri onları şimdiden taklit ediyordu.

3.31 Anlaşmalar

«Affedersin ama sizin gibi yemek yemeye daha tam yeniden alışamadım.»

Antônio'da yerli olanın ne olduğunu anlamak kolay değildi: onların hatlarına sahip değildi; saçları ormanda çok ender bir açık kestaneydi; derisi yerlilerinkinden daha açıktı ve çenesinde arsızca boy gösteren bir tıraşsız sakal vardı. Yine de su götürmez biçimde bir *indio* olmuştu; hareketlerindendi belki, sesinin tonundandı ya da kim bilir başka neydi; Isabel bunu kendine sorup duruyordu.

«Yani… bizim gibi, yani siz siz olmadan önceki bizim gibi…»

Isabel gülümsedi. Antônio'yla Manaus'un epey şık bir lokantasındaydılar ve o öğleden sonraki maçta Antônio'nun çocuklarının görkemli zaferinden sonra bunca yıl ardından görüşüp bir akşamı birlikte geçirmek daha da keyifliydi.

Isabel akşam planlarını Robert'a bildirdiğinde (Hubert'le ne zamandır adlarıyla seslenir olmuşlardı? Tuhaf, bunu bile hatırlamıyordu) o şöyle yorum yapmıştı: «Bana biraz fazla şık bir yer gibi geliyor; belki o kendini rahatsız hisseder.»

Robert'ın Antônio'nun duygularını düşünmesi hoştu ama Isabel yorumun içindeki kıskançlık kıpırtısını gururu okşanarak fark etmişti.

Gerçekte, Antônio'nun yaşamakta olduğu inanılmaz maceranın bütün ayrıntılarını öğrenmeye çok, Robert'ın görüşüne göre fazla meraklıydı.

«Ormanda ne yiyordunuz?» diye sordu Isabel közde pişmiş harika bir kaburgaya diş atarak «her şeyi gözümün önüne getiriyorum, böcekleri bile!»

«Ama bütün böcekleri değil,» diye yanıtladı Antônio «yalnız iyilerini.»

Isabel, Antônio'nun şaka yaptığını düşünerek içten güldü: «Haydi ama, ciddi söyle.»

«Ciddiyim bak. Her şeyi yeriz: böcekler, kurtçuklar, balıklar, kuşlar, sürüngenler, amfibiler, memeliler, sayamayacağım kadar çok bitki… Özlemindendir belki, bilmiyorum, ama o tatları özlüyorum ve sizin yedikleriniz bana hep biraz aynı tatta geliyor. Üstelik hepsi biraz fazla tuzlu.»

Isabel ilk kez, belki de hayatında ilk kez Antônio'nun gözlerinin içine dosdoğru baktı.

«Ne kadar değişmişsin, inanılmaz. Gerçi o yeşil okyanustaki kazazedeliğin düşünülürse gayet inanılır aslında ama yine de kendi gözleriyle görmek şaşırtıcı.»

«Sen de epey değişmişsin. Sen… tuhaf bir biçimde konuşuyorsun, işte.»

Hep gazete yazısı yazıyor gibi görünüyor, diye düşündü Antônio; bu retorik atılışlarını hatırlamıyordum. Hem bu kadar matrona bedenli olduğunu da hatırlamıyordum; belki geçen zamanın etkisi, gözlerinin kenarındaki o minik kırışıklar gibi.

Birkaç ân sessizlik oldu; sonra Antônio yeniden başladı: «Neyse, tırtıllar…» ama Isabel gülümseyerek kesti: «İğrençliklerden söz etmeyi bitir, tamam mı?»

«Bak, hiç de iğr…»

«Onun yerine şu inanılmaz çocuklarınla ilgili ilginç bir şey anlat. Bizim dünyamıza uyum sağlamakta zorlandılar mı?»

«Düşündüğümden çok daha az. Belki onlara yıllarca anlatmış olmam yardım etti. Elbette hâlâ anlamadıkları şeyler var; çöp, örneğin: ormanda artık, bir avuç sıyrılmış kemikle meyve çekirdeğidir; kâğıtları, şişeleri, sigara izmaritlerini, yollardaki artıkları bir türlü akıllarına sığdıramıyorlar. Ama onları şaşırtması gereken başka şeyler onları hiç tedirgin etmiyor. Anlamlı bir olay, futbol ayakkabıları hikâyesi. Ben çok kaygılıydım; yalınayak oynamanın güzel olduğunu, tamam, ama rakipler kramponla oynuyorsa çok da tehlikeli olduğunu açıklamak için koca bir uzun konuşma hazırlamıştım. Hindistan ulusal takımının, yalınayak oynamalarına izin vermedikleri için 1950 Dünya Kupası'na katılmadığına dair bir efsane de var, düşünsene… pardon, konudan saptım. Diyordum: onları ikna etmenin en iyi yolunun ne olabileceğini günlerce düşündüm; oysa alışveriş merkezinin spor reyonuna vardığımızda ayakkabıları denemeye atıldılar ve bana sordukları tek şey şu oldu: «Rete Norte'un bize onları alacağından emin misin? Para ödememiz gerekmiyor mu?».»

«Hahah, ama neden peki, sence?»

«Ee, televizyonda gördükleri büyük futbolculara olabildiğince benzemek istiyorlardı; buraya geleli bir maçı bile kaçırmıyorlar.»

«Ne tatlı. Ama bak, "satın almak" ve "para" demişken: sana gerçekten öyle mi dediler? Ya çocuğun konuşması, ormanı kendinize satın almakla ilgili olan?»

«O beni… hazırlıksız yakalayan bir olaydı, işte: çeviriye odaklanmıştım ve kabilenin dilinden kolay değil; orman hayatına pek uygun bir dil ama bu hayata hiç uygun değil, beni anlıyorsun, değil mi?»

«İyi anlıyorum; bana da sık olur, Portekizce, İngilizce, İspanyolca ve Fransızca birbirine çok daha benzer olsa da.»

«Ne söylemekte olduğunu fark ettiğimde kesmesini istedim.»

Isabel'in *caipirinha*dan hafifçe büyümüş gözbebekleri ona yoğun biçimde dikildi (biraz fazla yoğun, derdi Robert).

«Evet ama doğru anladıysam bir temassız kabilesinden geliyorlar, geliyorsunuz. Kazanmak, ormanı satın almak bana "batılı" kavramlar gibi geliyor, tabiri caizse. Bu on dört yılda onlara finans kursları mı verdin?»

Antônio bir tür alarm sistemi geliştirmişti: yerlilerden ya da ormandan ya da batı uygarlığıyla yerli uygarlığı arasındaki farklardan söz edildiğinde, konuştuğu kişilerden düzenli sızan üstünlük duygusu onu kolayca çileden çıkarıyordu. Isabel'in yüzünün kavisli hatlarını ve belli belirsiz gülümsemesini incelemek için bir ân aldı.

Alarm çalmadı.

«Rete Norte bize sözleşme önerdiğinde benim düşündüğüm bir şeydi bu; öyle safça bir şey ki neredeyse utanıyorum. Sonunda elimizde birkaç bin real kalacak; bilgi sormak için başvurulacak ilk memurun parasını ödemeye bile yetmez.»

Isabel'in cep telefonu çaldı; insanların cep telefonunu her zaman, her ân yanlarında taşımasına hâlâ alışamayan Antônio'yu sıçrattı.

Hafifçe kızaran Isabel telefona İngilizce konuşarak yanıt verdi. Antônio'nun hiç çok iyi bilmediği ve on dört yıldır pratik etmediği bir dildi ama sesinin tonunun yumuşak ve köpüklü olduğunu fark etmek için dili bilmeye gerek yoktu.

Bir erkek, diye tahmin etti; yakında Isabel hamağını onunkinin yanına asacak.

Hem kafasında birkaç İngilizce sözcük kalmıştı: *buying therainforest* ormanı satın almak demek değil mi acaba? Belki ona Antônio'nun ormanı satın almak istediğini anlatıyordu? Tam anlayamıyordu. Onunla alay mı ediyorlardı acaba?

Alarm bu sefer de çalmadı.

Telefonun sonunda aydınlatma istedi: «Siz de kendinize bir parça orman mı satın almak istiyorsunuz? Ne yapacaksınız onunla?»

Isabel kendini toparladı ve yeniden ciddileşti; gözlerindeki ışık gitmese de: «Antônio. Manaus'un büyülü havasındandır ya da belki düpedüz *caipirinha*dandır ama şimdi sana gözü kara bir öneri yapacağım.»

Antônio anlamadı ve aptalca bir şey söyleme korkusuyla suskun kaldı; sürdürmesine çağıran bir baş işaretiyle yetindi.

«Bu bir parça ormanı satın alma işinde sana nasıl yardım edeceğimi bildiğimi sanıyorum. Bir zamanlar Amazon Ormanı'nın korunmasına uygun *project financing* modelleri arayışına ilişkin bir BM projesinde çalıştım. Ben tercümandım, uzmanlardan biri değil; ama bir şeyler öğrendim ve bu amaç için bir vakıf kurmayı bildiğimi sanıyorum.»

Antônio'nun şaşırmış ifadesini yok sayıp sürdürdü: «Ne kadar paranız olduğunu tam bilmiyorum ama hiç değilse projeyi başlatmak için azı yeter.»

Isabel, Antônio'nun kafasında ağza ilk varmak için dövüşen milyonlarca düşünceyi görür gibi oldu: «Ama emin misin? Ben bilgilenmeye çalıştım ama birkaç bin realle düpedüz hiçbir şey yapılamayacağını, bizi görece az ilgilendiren, bambaşka yerlerde zaten süren projelere ilişmek dışında, anlar gibi oldum. Bürokratik delilikten söz etmiyorum bile.»

«Bürokratik engeller aşılır; tam da bu konuda yardım edebilirim. Para çoksa daha iyi elbette, tersini söylemiyorum; piyangodan bir milyar real kazansan her şey daha kolay olurdu. Ama başlamak için sizin paranız bence yetecek. Sonra bir sponsor ya da bir finansman yolu bulmak gerekecek; burada da şimdiden birkaç fikrim var; belki Rete Norte bile ilgilenebilir. Her durumda hiçten beliriveren ve herkesten iyi futbol oynayan yerliler grubunun güzel masalının nice insanın yüreğine dokunacağından son derece eminim. Benimkine dokundu, örneğin.»

«Bana senin yardımınla ormanımızı satın alabileceğimizi söylüyorsun. Bana söylediğin bu.»

«Evet. Bana güvenmeyecek olursan seni kınamam ama yine de söylüyorum: güven. Paranız ne benim cebime girecek ne bir başkasının cebine. Hep doğrudan senin denetiminde kalacak ya da yönetimde yardıma ihtiyacın olursa güveneceğin birinin denetiminde.»

«Neden yapıyorsun bunu? Yani, senin hayatın New York'ta; hep istediğin o değil miydi?»

«Bilmiyorum ki; bu hayata varmak için çok okudum ve çok çabaladım; nice insandan ve şeyden vazgeçtim. Şimdi bu çabanın ağırlığını duyuyorum. Hem Brezilya'yı özlüyorum. Şiiri, bu halkın

enerjisini özlüyorum. Hem gitmeyen şeyleri iyileştirmek için bir şeyler yapabileceğim bir konumdayım gibi geliyor. Böylece senin ansızın belirmen bana bir işaret gibi geldi, Robert'ın hayatıma gelişi de öyle gelmişti…»

«Telefondaki mi?»

«Evet,» dedi Isabel gülümseyerek «öyle iyi mi anlaşıldı?»

«Hamağını onunkinin yanına astığın anlaşıldı.»

«Ah ah, ne güzel deyim bu!»

«Evet.»

«Hayır.»

«Hayır ne demek, pardon?»

«Hamağımı onunkinin yanına asmadım.»

«Ama isterdin.»

«Kim bilir.»

Konuşma gecenin geri kalanında rahat sürdü; Isabel hem Antônio'nun ormandaki maceralarını hem de kente varışlarınınkini dinlemeye bayıldı; Antônio ona Teresa'yı ve radyoyu anlattığında gözünden yaş gelene dek güldü. En kısa sürede yeniden haberleşip bütün ayrıntıları belirleme sözüyle ayrıldılar: Antônio bir an önce ormana, ailesine dönme isteğini dile getirmişti. O ailenin var olması ve onun bu kadar sevgiyle söz etmesi Isabel'i küçücük bir hayal kırıklığı iğnesiyle dürttü; onu bir an önce unutmaya çalıştı.

3.32 Dönüşler

«Biraz daha fasulye ekle, Janita. O futbol yolculuğundan döndüklerinden beri çocukların gittikçe daha çok acıktığı geliyor bana; çok hareket ettiklerinden olsa gerek.»

Marcela dudağının üstündeki teri sildi; o mutfakta hep çok sıcak olmuştu: «Belki biraz daha biber; sebze iyidir.»

Sosu özenle karıştırdı; bir yandan Italo'ya dükkândan bir iki kasa bira alıp geçmesini söyleyip söylemediğini hatırlamaya çalışıyordu: «Janita, çamaşırları biri astı mı? Hemen bir çamaşır makinesi daha başlatmak gerek; kirli sepeti patlamak üzere.»

«Evet, çamaşırı Ubiratan astı. Bu şeylere hep dikkatlidir.»

«İyi, aferin oğlum. Piraí, şu soğanlar daha ince olmalı. Bak, böyle. İşte, kusursuz.»

Bu çocuk mutfakta gerçekten becerikli oluyor, diye düşündü Marcela omzunu hafifçe okşayarak; meslek bile edinebilir, hoşuna gideceğinden eminim. Antônio mutfağa hiç yanaşmamıştı; Amanda büyük bir aşçıbozanıydı; Janita buna karşılık çok düzenli ve güvenilirdi ama hiç hayal gücü yoktu. Evet, mutfağa gerçekten en yatkın o — Marcela düşünceyi yarıda kesti, afallamış ve biraz tedirgin — kendi kendine demek üzereydi: çocuklarım arasında.

Başını salladı, gülümseyerek kepçeyi tencereye daldırarak; mutfakta gerçekten sıcaktı. Hem *farofa* hazırlanacaktı daha; herkese yetmesi için en az bir kilo. Çamaşır makinesi; onu başlatmayı gerçekten hatırlamak gerekiyordu, yoksa sonra yedi temiz şortu nereden bulursun. Terli bir perçemi iç çekerek düzeltti: ee, artık genç kız değilsin Marcela; on kişilik bir ailenin peşinde koştuktan sonra akşam yorgun olman öyle tuhaf değil. Hayır, on bir, on bir; şimdi hastaneden çıkan Yamandé de var; çok şükür iyileşti; öyle güzel bir oğlan, gerçekten yazık olurdu.

Yamandé'nin taburcu edildiğinden beri yüzü bir kulaktan öbürüne gülümsüyordu: nihayet, bin harika ve tuhaf şeyin anlatılarını, bilseydin bunu ve görseydin şunu dinlemekle yetinerek geçen bunca zamandan sonra, nihayet ötekilerin çoktan biraz bıkmaya bile başladığı her şeyi kendi gözleriyle görebilir ve deneyebilirdi; luna parktaki bir çocuğun mutlu gözleriyle yeniden işler hale gelmiş bacağının üstünde yaylana yaylana dolaşıyordu. İyileştiğine göre ormana döneceklerini söylemişlerdi ama onun hiç isteği yoktu; arkadaşlarının yaptığı her şeyi görmeden ve denemeden önce değil.

Önceki akşam Ubiratan'la Itaúna'yla neredeyse kavga ediyordu; çünkü onlar yakında köye döneceklerinden, pek yakında, söz etmeyi bir türlü bitirmiyorlardı; kadını, çocuğu, anneyi, kardeşi, yaşlıyı ve yeni doğanı görmeyi dört gözle bekliyorlardı; hatta şu başbelası Itátakûara'yı bile; neden karıncayiyenle örümcek de olmasın; ne sıkıcı arkadaşlar.

Kendi tarafında Moacir'le Cauê vardı; onlar da ormana dönmeye öyle pek aceleleri yok gibiydi. O son dönemde yaptıkları gibi futbol oynamak onlara çok zevk veriyordu ve Antônio'nun onlara yaptığı imayla — Antônio'nun sonradan ne çok dilini ısıracağını bilmiyorlardı — oynayıp duruyorlardı: tur sırasında onları oynarken gördükten sonra bir iki takım onunla temas kurmuş, çocukların bir sözleşmeyle ilgilenebileceğini öğrenmek istemişti.

Sonra kararsız görünürlerse Yamandé çoktan anlamıştı: bisikleti anmak Moacir'in ormanın labirentini düşününce burun kıvırmasına yetiyordu; Gabrielita'dan söz etmekse Cauê'nin yüzünde o meşhur hamak umudunu yeniden alevlendiriyordu.

Hem aslında, hamaklardan söz açılmışken, Yamandé'nin kendisinin de fizyoterapist Joana'yı yeniden görmeye gitmeye yarım bir niyeti vardı; öyle uzun ve iri ve o geniş ve hafif elleriyle belki, belki ona Portekizce öğretmeyi sürdürmek isteyecekti.

Antônio eve yemeğe dönmeden önce Isabel'e bir bira daha önerdi: anne babasının, çocukların huysuzluklarını ve küçük kavgalarını dillerini bile anlamadan çözmeye çalışarak onlarla baş başa yemek yemesine bırakmak onu biraz rahatsız ederdi. Zaten hepsi için çok, çok çok şey yapıyorlardı; hem bir yaptıkları yüz düşündükleri koca delikanlılar güruhuna ablalık etmek zorunda kalan Janita da, sabırlı ve sevecen olsa da, ara sıra bıkkınlık belirtileri göstermeye başlıyordu.

Isabel memnuniyetle kabul etti; onun da akşam yemeği için başka planları vardı ve Robert'la kalmaya karar verdiği otele dönüp üstünü değiştirmeye vakit bulmak istiyordu: Antônio besbelli konuştuğu kişilerin giysisine hiç aldırmıyordu — belki kafasında herkesi çıplak ve özgür görüyor, derilerinde yalnız esintiyle, diye düşündü hayalperest bir kıkırdamayla — ama Robert iyi giyimli bir kadını takdir ediyordu; o da onun takdir etmesini takdir ediyordu.

Konuşma rahat sürdü; Antônio artık Isabel'in ormanlarının küçük parçasının koruma altına alınmasının hukuki ve pratik yanlarıyla ilgilenme önerisinin yalnız fiilen yürünebilecek tek yol değil bulabileceğinin en iyisi de olduğuna karar vermişti. Onu çoktan Mariana'yla temasa geçirmişti; çok şükür iki kadın birbiriyle çok iyi anlaştığından birleşik bilgileri etkili olacaktı, ya da Antônio öyle umuyordu.

Elbette bütün işin tamamlanması azıcık zaman alacaktı ve köye dönüşü ertelemek gerekecekti ama Antônio'nun hiç değilse kâğıtları imzalamak ve Isabel'le Mariana'nın yaptıklarını onaylamak için ulaşılabilir olması zorunluydu: yeniden ormanda kaybolacak olsa proje başlayamazdı bile.

Beklemek zorunda kalmak ona biraz dokunuyordu; artık Yamandé büsbütün toparlandığına göre pek az zamanda gidişi tasarlayabileceklerini kafasına koymuştu; Janaína'yı ve Ybyráatã'yı yeniden görmenin, köyün kokulu ve sesli yeşilini yeniden görmenin, görevlerini yerine getirmiş olarak kabileye muzaffer dönmenin ivediliği güçlenmişti; kimi bakımlardan gerçekten gitmeye can atıyordu.

Ama onu avutan bir şey vardı, düşünmesi bile gözlerini parlatacak kadar sağlam bir avuntu: Macapá'da biraz daha kalmak Dünya Kupası'nı seyredebilmek demekti ve ee, buna hiç de küçük bir şey denemezdi. Yine de bunu düşününce bile gülesi geldi: annesi, kız kardeşi ve babası onunla salonda, televizyonun önünde nazikçe halka biçiminde dizilmiş yedi *indios* ile birlikte oturmuş; pencereler açık ve bayraklar hazır; donlarıyla, fıstık ve herkese bira, tezahürat ederek.

3.33 Çığlıklar

Otobüsün bir ucundan öbür ucuna yankılanan çığlıklar ve kahkahalar. Yolun binlerce sesi, gençliğin ve tasasızlığın gürültüsüyle örtülmüş, yok olmuş görünüyor. Ve kafalarının içinde, bir ay sonra kendi boğazlarından çıkacak olanların en parlak, en coşkulu çığlıklar olacağını şimdiden biliyorlar. Henüz dünyanın üstüne çıkacak kadar yüksekte değiller ama yakınındalar. Yalnızca en güçlüler ve en cesurlar bu kadar yükseğe çıkıp gözlerini tribünlerin sonsuz enginliğinde gezdirebilir ve zirveye vardığını, bundan yukarısının olmadığını anlayabilir. Bu duyguyu henüz hiç tatmadılar ama anlatıldığını nice kez duydular. Ve bugün işi başarmaları gereken güçlü, cesur erkekler onlar. Yakında kendilerini çevreleyen beyaz ağları delecek olanlar onlar olacak ve dünyanın çatısına tırmanmanın nasıl bir şey olduğunu çocuklara onlar anlatacak.

Kahkahaların ve kendi kendine cesaret haykırışlarının sesi her şeyi örtüyor: yalnızca rahatlamak isteyenin kulaklığından çıkan müziğin sesini, kendilerini bekleyen göreve aldırmadan yanındakiyle sohbet edenin sesini. Ve aracın güçlü itişiyle bükülen, sonra kırılan madenî bir şeyin sesini.

Sonra bir anlık sessizlik geliyor ve sonra sesler çirkinleşiyor, gürültüye dönüşüyor. Olmaması gereken gürültüler: kırılan başka madenî parçaların gürültüsü, korku gürültüsü, korkunç bir gümbürtü. Ve sonra acı ve umutsuzluk çığlıkları.

“4. Bölüm”

4.1 Bununla Birlikte

Otobüs kendi üstüne devrilmiş, tekerlekleri havada yol kenarında yatıyordu; bir yanı, birisi anahtar yerine motorlu testere kullanıp geçmiş gibi boydan boya yırtılmıştı.

Oraya ilk varıp yardım için arabadan inen sürücüler yan taraftaki Brezilya renklerini fark etti. Sonra biri otobüsün yepyeni göründüğünü ve desenin yaklaşan futbol Dünya Kupası'nı tanıtan nice otobüsünkinden farklı olduğunu fark etti; bir başkası da ulusal takımın resmî cümlesi seçilmiş ve 1950 hezimetini hatırlayan herkes arasında nice tartışma yaratmış olan "Hazırlanın! Altıncı geliyor" yazısını okudu.

«Belki bütün otobüslere yazmışlardır?»

«Bilmiyorum, bilmiyorum; ben uğursuzluk getirir demiştim.»

Kuşku büyüdükçe ilk yardım işlemleri telaşlandı.

Üç iri yarı adam canla başla kapıyı söküp içeride yol açmaya koyuldu; ilki içeri girip de bakışını televizyonda nice kez gördüğü o yüze, sonra bir başkasına ve bir başkasına daha değdirdiğinde doğrulama geldi ve kurtarıcıların umutsuz çığlıkları, yardım isteyen yaralılarınkini şiddetçe bastırdı.

Kimse ölmemişti. Bununla birlikte, mutlak bir trajediydi: otobüste iki hafta sonra Dünya Kupası'ndaki ilk maçına çıkması gereken bütün Brezilya ulusal takımı yolculuk ediyordu ve sporcuların hemen hepsi bir yerini kesmiş ya da kırmış görünüyordu. Daha ilk televizyon haberlerinden ve çevrimiçi gazetelerin ilk yazılarından, sokaktaki, barlardaki, işyerlerindeki ilk tartışmalardan beri herkes aynı düşünüyor gibiydi: daha trajik sonuçların olmamasına rahatlama görevi konuşmanın başında tüketilir tüketilmez, böyle sert bir darbenin Brezilya ulusal takımı üzerindeki ağır sonuçları incelenmeye geçiliyordu. Öyle ki bu söz çabucak herkesin dilinde bir nakarata dönüştü: «Kimse ölmedi. Bununla birlikte…»

4.2 Like

Bütün yurttaşları gibi Yaia da Haber'in ardından inanmazlık ve umutsuzluk girdabına kapılmıştı (hemen Haber olmuştu; hangisi olduğunu belirtmeye hiç gerek yoktu). WhatsApp'tan Dani'nin ağlayan suratlar ve ünlemlerle dolu mesajcığı ona televizyonu açtırmış, iki saat bütün haber bültenlerini, otoyoldan, hastaneden bütün haberleri, yurtdışından tepkileri, Başkanın cesaret mesajını izlemişti; hepsi WhatsApp, Facebook, Twitter ve telefonunda kurulu her başka uygulamadan arkadaşlarından yeni mesajların gelişini bildiren durmak bilmeyen bip ile noktalanıyordu. Ruzzle sohbetinde bile söz ediliyordu; hatta Orkut'ta eski bir tartışma yeniden canlanmıştı.

Sonra aniden televizyonu, bilgisayarı ve cep telefonunu kapattı, huzur arayarak. Uyumak istiyordu ama huzur gelmiyordu; mutfaktan gelen gürültü patırtıyla bölünüyordu: anne babasıyla kardeşi, anlamadığı ve o anda hiç ilgisini çekmeyen bir karayolu güvenliği yasası hakkında kavga ediyorlardı.

Başı kavuzlu buğdayla dolu sevgili yastığındayken bakışı, yarı karanlıkta, duvara asılı ve on altı yaşında bir kızın odacığında sürmekte olan evrimi işaret eden görüntülerde gezindi. Eski dönemden kalma, hâlâ direnen tek poster, daha çok tarihsel sevgi nedenleriyle, Fábio'nun üç yıl önce armağan ettiği Justin Bieber'dı. Ötekiler, kendini çevreleyen dünyanın sorunlarının daha bilincinde, daha olgun bir Yaia gösteren fotoğraflar ve kupürlerle değiştirilmişti. Bir Greenpeace afişi, bir Titãs konserinin çerçevelenmiş bileti, Camila Vallejo'nun ve Kennedy'nin fotoğrafları. Sportif yan, ellerinde topla ve üstlerinde az şeyle futbol dışı meziyetlerini öne çıkaran, ulusal takımın en yakışıklı üç oyuncusunun dergi kupürleriyle ve yanlarında, kendisi de hiç fena olmayan (gerçekten hiç, ama hiç fena değil) ve televizyonda gördüğü kadarıyla sahada da pek iyi iş çıkaran o genç *indio* Moacir'in bir fotoğrafıyla kaplıydı.

Bakışı kısaca JFK'ye döndü; o onu ulusu için ne yapabileceğini kendine sormaya çağırıyordu. Sonra yeniden Seleção'nun üç taşına ve Moacir'e; Seleção ve Moacir; bir fikrin kafada değil göğüste biçimlenmesi duygusuyla ve sonra nihayet yukarı çıkıp bütün açıklığıyla belirmesi.

Mac'i yeniden açtı; yeşil ojeli tırnağıyla masaya sabırsızca tıkırdatarak; mümkün olur olmaz Facebook'a bağlandı. Kısa bir arama ona kaza için birkaç yas grubu gösterdi; aralarında "Seleção ve bütün Brezilya için dua edelim"in yirmi bini aşkın üyesi vardı bile. Hem bu ya da şu futbolcunun kadroya çağrılmasını destekleyen sayısız sayfa çoktan yaratılmıştı; makul kişilerin her zamanki ağırbaşlılıkla görüşlerini açıkladığı tartışmalarla dolu: "Oreste çok güçlü, onu daha önce çağırmamaları haksızlıktı; bu vesile için onu koruyan yazgıdır." "Çağırırlarsa otobüsün yeni bir kaza yapmasını umarım." "Hayatında hiç futbol maçı seyretmediğin anlaşılıyor ;-)" "Kör olduğun anlaşılıyor :-D" ve yazıp durdular.

Yaia mandalina renkli perçemini düzeltti ve kimsenin onun fikrini henüz akıl etmemiş olduğunu memnuniyetle saptadı. Sayfa Yarat'a tıkladı, «Asu Ka'a'yı Dünya Kupası'na Gönderelim» yazdı, kapak için çocuklardan birinin görkemli bir röveşatayla uğraşırken çekilmiş güzel bir fotoğrafını seçti, Gönder'e bastı ve eserine memnun bakındı. Sonraki adımı düşünürken sayfada ilk iki "Like"ın belirdiğini gördü bile: Fábio'nunki (tabii ya, başka kim olacak! Tam yirmi saniye sürmesi neredeyse kuşkuluydu: aşkı geçmeye mi başlıyordu acaba?) ve kuzeni Patricia'nınki.

Sonra en çok etkileşimde olduğu her zamanki arkadaşlarının öteki Like'ları geldi, büyükannesininki de dahil; Yaia ona bir kalpçikle karşılık verdi, o saatte hâlâ ne diye uyanıktı diye merak ederek (ama belki büyükanne de benim için aynını soruyordur, LOL). Gece birde yarım saatte otuz dokuz Like: Facebook'ta olduğundan beri açık ara en büyük başarısıydı. Genelde ölümüne karşı olduğu "bu

sayfayı bütün arkadaşlarına bildir” tuşunda biraz oyalandı ama bu sefer iyi bir amaç içindi. Gönder’e tıkladı ve çeyrek saatte altmış yedi Like’a varmıştı. Arkadaşlarının arkadaşları olan iki yabancıdan, Fernanda Greenpeace ve Victor Menezes adlı kişilerden gelen ilk iki beğeni ona çok doyum verdi; doyumla birlikte nihayet sükûnet de geldi. Bilgisayarı yeniden kapattı ve başını yastığa koyar koymaz uyuyakalmak üzere olduğunu duydu ama son bir düşünceye vakti oldu: yarın sabah uyanırsam ve yüz Like varsa ne ballı.

Uyandığında Like’lar bine yaklaşıyordu ve altı *indios*tan hangilerinin Seleção’yu güçlendirmeye ve hangi mevkide daha uygun olduğuna dair tartışmalar belirmişti bile. Yaia elektriklenmişti ve sayfayla daha iyi ilgilenmek için kahvaltıyı atlamaya karar verdi. Altısının da birer fotoğrafını buldu (Antônio’yu bir düşünce harcamadan bile eledi. Üzerine düşünseydi de düşünce “fazla yaşlı, hem gerçek yerli bile değil” olurdu) ve o yirmi dakikada bulabildiği kıt bilgiyle zenginleştirilmiş altı adanmış ileti yarattı. Sonra evden çıkıp okula koştu.

Brasília’daki Colégio Sagrado Coração de Maria’da derste cep telefonu kullanmak kesin yasaktı. Yaia iki yıldır onu hiç çiğnememişti ama o sabah ayartıya direnmek her zamankinden çok daha zordu. İlk teneffüste güvenilir arkadaşlarıyla tuvalete koşup cep telefonunu açtı ama düş kırıcı bir sonuçla karşılaştı: bin on iki Like. Dani inanmaz bir çığlık attı; Leticia da öyle yaptı ama Yaia’nın düş kırıklığı ifadesini fark etti: «Bin Like mı? Ne ballı ama, çılgınlık! O ne surat öyle?»

«Yok, daha bu sabah evden çıkarken bindeydik; işin daha hızlı tutmasını umuyordum. Belki itiş tükendi. Neyse, yazık.»

«Sen deli misin? Sen Justin Bieber’ı Seviyorum ya da LeoDiCaprio Benimle Evlen olmayan bir sayfada bin Like’ı olan birini tanıyor musun? Gelecek haftaya kadar kasıla kasıla gezmelisin, az bile!» diye onu desteklemeyi denedi Leticia; öteki ikisi hemen ona öldürücü bakışlar fırlattı: Leticia başdüşmanları Maria Eduarda’nın, okulu anlatan yağcılık kokulu bir sayfada üç binin üstünde Like’la okul rekorunu elinde tutan kızın, yaşattığı hakareti nasıl unuturdu.

«Ah, doğru. Hep unutuyorum. Neyse ama Eduarda’nın sayfasının Like’ları babasının satın aldığını herkes bilir.»

«Her neyse,» diye kestirip attı daha pragmatik Dani, «pes etmek yok. Bağlantıyı Twitter’a koydun mu? WhatsApp’a? Yok, değil mi? Haydi, yayalım şu sayfayı; Eduarda’nın yüzünde başka bir mimik görmek istiyorum.»

Kimden:fernanda.silva @ greenpeace.br – Saat: 10.39

Kime: [greenpeace’li arkadaşlar + Amigos da Terra]

Konu: Güzel fikir

Selam kızlar,

dün akşam Facebook’ta yarı umutsuz gezinirken şu sayfaya rastladım: “Asu Ka’a’yı Dünya Kupası’na Gönderelim”. Güzel fikir, değil mi? Ne dersiniz, yaymayı deneyelim, nereye varacağız görelim?

Öpücükler

F

Öğleye doğru, yirmi dakikadır uyanık Victor Menezes bilgisayarın önünde kahvaltı ediyor, işbirliği yaptığı yerel haber sitesi “Jornal de Taguatinga”ya yollayacağı bir yazı için esin arıyordu. Doğal olarak Haber’den söz etmek istiyordu ama başka şey konuşmayan binlerce başka yazıdan farklı bir açı bulmaya çalışıyordu; tam o sırada aklına önceki akşam bir Like ile işaretlediği o Facebook sayfası geldi. Onu yeniden buldu, yaratan kızın profiline bir göz attı, düşündü: olur; on dakikada yazısını yolladı.

Biri beş geçe, zil çalar çalmaz Dani telefonunu açtı ve hemen Yaia’nın yarattığı sayfayı aradı. İlk bakışta bir düş kırıklığı mimikası yaptı ama sonra yanlış okuduğunu anladı: üye sayısında sabahtakine göre bir hane fazla vardı. Ekranı arkadaşlarına göstermeden bile yan sınıfa dek koştu; tam Maria Eduarda’yla karşılaşıp acı gerçeği yüzüne çarpmaya yetecek zamanda: «Yaia’nın sayfasının on bir bin üyesi var, hem de biri bile babasının parasıyla değil!»

Üç buçukta Jaci, Manaus’un merkezindeki odacığından Yaia’nın sayfasına rastladı; on altı bin üyesi vardı. Jaci on üç yaşındaydı. İki ay öncesine dek, anne babasının eski bir yerli adı olduğunu söylediği adını pek sevmemişti. Ama topta harika oynayan o *indios* haberi çıktığından ve üstelik biri onunla aynı adı taşıdığından beri ondan pek gurur duyar olmuş, hatta ormanın eski savaşçılarıyla kan bağlarına dair bir dizi karmaşık hikâye uydurmuştu. Televizyonun yayınladığı bütün maçlarını kaydetmişti; şimdi en görkemli akınlarıyla bir kurgu hazırladı. Onu Yaia’nın sayfasına yükledi; yorumuyla: “Böyle şampiyonlarla kupa bizim.”

Akşam yedide Yaia bilgisayardan gözünü ayıramıyordu. Yirmi dört saat bile olmadan yarattığı sayfanın otuz binin üstünde üyesi vardı; bunda birkaç dakika önce sohbet etmeyi bitirdiği uyanık bir çocuk olan Jaci00’nin yüklediği güzel videonun da payı vardı.

Ertesi gün Dani ile Leticia onu öğleden sonra almaya gittiler; sonra oradan kuzeni Patricia’yı alıp kutlamaya gittiler. Yaia kendini coşkulu ama biraz da gülünç hissediyordu; çünkü gizli kimlikli ünlü biri olma duygusunu bastıramıyordu. Ah, kim olduğumu bilseniz…

Kızlar dans ederken, dünyanın her yerindeki yazı işlerinde binlerce spor gazetecisi Victor Menezes’in sabahki işini yinelemeye çalışıyordu: Brezilya ulusal takımının otobüsüne olan kazanın çarpıcı haberi hakkında özgün bir açı bulabilmek. Atlanta, Georgia’daki Emory University’de antropoloji öğrencisi bir kız arkadaşı olan genç CNN editörü Elmar Stod, önceki haftalarda Jill’le yakınlarda üne kavuşan o Amazon kabilesi üzerine yaptığı kimi konuşmaları hatırladı. Çevrimiçi biraz bilgi aradı ve önce Jaci00’nin videosuna, sonra Yaia’nın sayfasına rastladı. Buradan güzel bir yazıcık çıkar, diye düşündü memnun.

Yaia eve gece ikide döndü ve uğur için telefonu kontrol etmemeye, bilgisayarı yeniden açmamaya karar verip doğruca uyumaya gitti. Yarına bakarız, son düşüncesi oldu.

Uyanınca yine uzattı. Bir öğretmen eksikti, okul girişi iki saat ertelenmişti: uzun bir duş yaptı, sonra sütlü, kamut ekmekli ve limon marmelatlı bol bir kahvaltı. Bilgisayarı açmaya gitmeye karar veriyordu ki kapıda bir yumruk yağmuru duydu. Açtı ve aceleden saçlarını düzleştirmeyi bile unutmuş Patricia’nın hücumuna uğradı: «Bana bir şey demeyecek misin? Farkında mısın sen?»

«Sana bir şey demeyecek miyim neyi? Sayfayı mı?»

«Evet! Daha kontrol etmedin mi, bu sabah?»

«Hayır…» diye yanıtladı Yaia, çoktan heyecandan titreyerek.

Odaya koştular ve Mac'in açılmasını beklediler; Yaia kuzeninin telaşına bakıp kıkırdıyordu. Facebook'u açtı ve aniden gülmeyi kesti.

İki milyon dört yüz bin yedi yüz on sekiz Like. Sayfa CNN.com'daki bir haberde anılmış, oradan şafak çizgisi yeryüzünde kayıp sakinlerini uyandırdıkça dünyanın bütün başlıca gazetelerince basamak basamak alınmıştı.

Yaia'nın ilk içgüdüsü Başkanın sayfasının kaç Like'ı olduğunu kontrol etmek oldu: 450.000. Ha! Düşünsene, daha düne kadar Maria Eduarda'yla yarışıyordum. Sonra önceki Başkanınkini kontrol etti: 765.000. Onunki Seleção'nun kendi sayfasından bile çok Like'a sahipti.

Karşılaştırma turu bitince kendini boşalmış hissetti; başka ne yapacağını bilmeden. Zamanı, yüzer yüzer saniyede sıçrayan Like sayacına hipnoz olarak geçirebilirdi ama sonra bu arada sızlanmaya başlamış Patricia'ya döndü ve ona sarıldı: «Şimdi ne olacak?»

Birkaç dakika sonra annesi odaya soluk soluğa girip telefonu uzattı: «Rete Globo'dan bir editör. Seninle konuşmak istiyorlar.»

4.3 Kadroya Çağrı

Yatağın yanındaki komodinin üzerine bırakılmış cep telefonundan, Hoca'nın kendisini az tanıyanların dalkavukluk sanabileceği bir alaycılıkla yalnızca tek bir numaraya atadığı milli marş yükseldi.

«Tanrımkurtarıcım. Bu yine ne istiyor? Dün akşam söylediklerimden farklı ne diyebilirim ki ona?»

«Belki de sadece halinizi hatırınızı sormak istiyordur» diye öne sürdü onu yatağına yeniden yerleştirmeyi yeni bitirmiş olan hemşire.

«Dünya gezegenine hoş geldin, genç dünyadışı,» diye seslendi Hoca ona «sizin galaksinizde karşılık beklemeyen siyasetçiler var mı?»

Kırık olmayan koluna yaslanarak güçlükle doğruldu, kaburgalarındaki ağrıyı olabildiğince uyandırmamaya çalışarak, kendisini bir gece önce söylediklerini ve şimdi tekrarlayacaklarını ulusa bildirirken gösteren TV'nin sesini kıstı ve cevap verdi: «Başkanım! Sizi bugün de duymak ne büyük zevk!»

Uzun ve yararsız bir nezaket alışverişinden sonra Hoca ona durumu aktardı; durum, bir önceki günle ve ondan önceki günle aynıydı. Olayın olağanüstülüğü göz önüne alınarak FIFA, katılan diğer tüm ülkelerin oybirliğiyle, Brezilya'ya kadro listesinin belirlenmesinde azami esneklik tanımaya karar vermişti; liste artık Dünya Kupası'nın başlamasından bir gün önce, 11 Haziran'a kadar kesinleştirilecekti.

Kazaya karışan yirmi üç oyuncudan üçü, birkaç önemsiz bere ya da kesik dışında, neredeyse yara almadan kurtulmuştu. Foguete de dahil beşinin sakatlıkları daha ciddiydi; ilk maçlarda oynamalarını engelleyecekti ama belki – belki – turnuvanın final aşamasına yetiştirilebilirlerdi. Diğer on beşi kullanılamaz durumdaydı; kırık bacaklar, kollar, kafalar ve kaburgalar arasında hepsinin iki ile altı ay arasında değişen iyileşme süreleri vardı.

«Bu bir trajedi, ama bununla birlikte hepinizin hâlâ hayatta olması bana bir mucize gibi geliyor» dedi Başkan neredeyse fısıldayarak.

Hoca bir ürpertiyle başını salladı ve raporunu sürdürdü: «Yardımcılarımla birlikte kadroya çağrılacak oyuncuların listesini şimdiden hazırladım ve bu saatlerde onlarla temasa geçiyoruz. Elbette hepsi arkadaşlarının başına gelen talihsizlik için çok üzgün…» evet, elbette, çok çok üzgünler, diye düşündü Hoca, tabii ya «ama aynı zamanda bu büyük zorluk anında bayrağımızı yüksekte tutmak için çağrılmış olmaktan onur duyuyorlar. Hepsi öyle bir düzeyde oyuncular ki, tanrının ve Brezilyalı *torcida*nın yardımıyla kupanın yine de bizim olacağından kuşkum yok.»

Hoca beynini duraklatmaya aldı, gereksiz kapanış temennilerini ve teşvik tiradını, ülke size güveniyor ve bla ve bla ve bla, arka planda soldurmaya hazırken, Başkan'ın küçük öksürüğüyle şaşırdı; Başkan boğazını temizledi ve: «Öhöm. Şey, tam da bu konuda…» dedi.

«Hepsi aptal mı bunların? Hepsi BÜSBÜTÜN APTAL MI? Sen, oradaki, ne, adın ne senin!» Hoca, bir köşede duvardaki göçükle odanın yarısına saçılmış cep telefonunun kalıntıları arasında donakalmış gözlerini gezdirip duran hemşireye seslendi.

«Natália, efendim.»

«Natália, söyle bakalım: bizim kazamızdan sonra, ben baygınken, bütün ulus başını masaya mı çarptı da şimdi iki yüz milyon embesille çevriliyiz?»

«Sanmıyorum… sanmıyorum efendim.»

«Yok, çünkü başka türlü açıklayamıyorum bunu, MeryemanakutsalımYarabbi.»

Komodinden cep telefonunu almak için elini uzattı ve hayal kırıklığıyla onu az önce duvara fırlatmış olduğunu hatırladı.

«Rosìta, telefonunu bir dakikalığına ödünç verir misin?»

«Çalışırken yanımda taşımıyorum efendim,» diye yalan söyledi Natália, gözleri iPhone'un kalıntılarına dikili (acaba Chico onu yeniden bir araya getirip çalıştırabilir mi, diye düşündü).

«Önemi yok, zaten artık tek bir numarayı bile ezbere bilmiyorum, lanet teknoloji! Bak, bana bir iyilik yap: burada yatan oyunculardan birine git ve ona Hoca'nın Thiago'yu telefonla aramasını ve onu en kısa zamanda buraya göndermesini söylediğini ilet.»

«Peki, efendim.»

«Bir de bana yeni bir telefon getirmesini söyle!» diye bağırdı arkasından Hoca; sonra Natália odadan aceleyle çıkarken yeniden kendi kendine konuşmaya başladı.

«Facebook. Twitter. Ağ. Ama bok… Ama ne diyor bu kahrolası? Ahhmmm ben her şeyi kırarım, kırarım. Tanrım, bu kafayı akıl eden o gerzek herifi bir elime geçireyim!»

4.4 Thiago

Thiago, Hoca'nın, kendisinin az önce getirdiği şık takım elbiseyi giymesine yardım etti.

«Farkında mısın? Turnuvanın başlamasına çok az gün kaldı, neredeyse sıfırdan başlamamız gerekiyor ve bu bunaklar beni bu… bu… Dünya Kupası'na *indios*lar için bir imza kampanyasının peşinde zaman kaybetmeye zorluyor! Farkında mısın, Allahımkutsalım? Ah, biraz dikkat etsene!»

Hoca azgın bir ırmak gibiydi; Thiago ona giyinmekte yardım etmekle ve ne derse desin başını sallamakla yetiniyordu.

«Bunlar Facebook'ta bir imza kampanyası yapıyorlar ve ben onları dinlemek zorundayım, sanki ciddi bir şeymiş gibi. Dünya büsbütün delirdi mi, diyorum ben! Ay!»

Thiago başını salladı ve Hoca bir an bile yerinde durmadığı için elinden geldiğince kravatını bağladı.

«Bir de ne kampanya! Portekizce bile konuşmayan ve hayatlarında tek bir gerçek maç oynamamış bir grup velet. Neden doğrudan FIFA'yı İtalyanlara ya da Almanlara hediye etmek için bir imza kampanyası yapmıyorlar ki, diyorum ben. Ah. Bak, Ronaldo'yu, Zico'yu ve Pelé'yi kadroya çağırmayı isteyen bir kampanyayı daha ciddiye alırdım. Ama belki de susmam daha iyi, onlara başka fikirler vermemek daha iyi.»

"Susma" ihtimali Thiago'nun pek hoşuna giderdi, ama kendini fazla hayale kaptırmadı. Ve nitekim.

«Tamam Thiago, sağ ol. Bak, TV stüdyolarına taksiyle gideceğim, bana eşlik etmene gerek yok, başka bir cephede lazımsın: telefona, internete, ne bulursan ona yapış ve onları kadroya çağırmamı engelleyecek yasal bir dayanak bul bana; bu beceriksizlerin ciddi ciddi işe girişmesi ihtimaline karşı.»

Hoca iyi kullanamadığı öbür koluyla erken taburcu belgelerini imzaladı, kendisine bakmış olan sağlık personeline sıcacık veda etti ve kendisine bir taksi çağrılmasını istedi.

Thiago telefondaydı ve çoktan biriyle konuşuyordu. Aferin oğlum, diye düşündü Hoca ve sonunda kendine bir gülümseme izni verdi.

4.5 Canlı Yayın

Bin kilometre ötede Yaia'nın annesi odasının kapısını ardına kadar açtı: «Rete Globo'nun arabası geldi. Hazır mısın?»

«Hemen geliyorum» Yaia aynada kendine son bir kez baktı, rujla en son bir rötuş yaptı, sonra Patricia, Dani ve Leticia'ya döndü ve onların onayını ve üç destek öpücüğünü aldı. Cep telefonuna, Facebook sayfasında sabitlenmiş halde, bir kez daha baktı. On dört milyon like. 2014 Dünya Kupası resmi sayfası açık ara geçilmiş. En son iş olarak Justin Bieber'ın posterine baktı: ensende nefesimi hissediyor musun, canım? Ona göz kırptı ve çıktı.

W3-Norte boyunca trafik her zamankinden de karışıktı ve Yaia Rete Globo stüdyolarına programın gerisinde vardı. Koştura koştura makyaj odacığına buyur edildi; orada kibar olduğu kadar profesyonel bir makyöz onu koltuğa oturttu ve ona şunu demeye kalmadan: «Ay canım benim, ne harika bir makyaj, televizyona ilk çıkışın olduğu ve önemsediğin belli, ha? Böyle mükemmelsin, ufak bir rötuş yeter; yayından sonra iki çift laf ederiz de tam olarak ne kullandığını anlatırsın bana» onu çoktan silmiş, yeniden makyajlamış ve saçını bambaşka biçimde taramıştı.

İş biter bitmez Yaia, yapım asistanı tarafından stüdyoya itildi, mikrofon takıldı ve iki koltuktan birine oturtuldu. Diğer koltukta oturmakta olan tayyörlü hanımı dalgınca selamladı ve bir çocuğun merakıyla etrafına bakınmaya koyuldu: kameralar, etraflarına üşüşen çeşitli operatörler, üç dev ekran; biri merkez stüdyoya, diğer ikisi kendi bulunduğu stüdyo gibi daha küçük stüdyolara bağlı.

Yazık ki seyirci yalnızca merkez stüdyoda, diye düşündü; ama belki böylesi daha iyi, hiç değilse heyecanlanmam. Hem garip, bir stüdyoda yüz kişi için heyecanlanmaktan korkmak ne demek, televizyon aracılığıyla seni izleyen milyonlarca insan olduğunu bilirken? Ve ancak o anda aklına geldi: televizyon karşısında dikkatli milyonlarca insan gerçekten vardı ve Facebook sayfasına dalgın birer like bırakmış milyonlardan çok daha etkileyiciydi. AmanTanrım! Milyonlarca insan! Umarım berbat bir izlenim bırakmam; Maria Eduarda'nın şu an tam da bunu beklediğine eminim.

«Heyecanlı mısın canım?» diye sordu hanım nazikçe. «Olma. Gençsin ve siz gençler hepiniz güzelsiniz, televizyonda hep harika çıkıyorsunuz. Üstelik sen bana güzel olmanın yanı sıra becerikli bir genç gibi de görünüyorsun. Her şey yolunda gidecek.»

«Ha? Ah, teşekkürler» diye karşılık verdi Yaia gülümseyerek. Nezakete karşılık vermek için bu sohbet girişimine ayak uydurmaya karar verdi ve tam hanıma kendisinin daha önce televizyona çıkıp çıkmadığını sormak üzereydi ki sonunda onu tanıdı: «AmanTanrım! Affedersiniz, sizi hiç tanımadım. Yakından çok daha genç görünüyorsunuz» diye ekledi, hemen ardından neden öyle bir cümle kurduğunu kendine sorarak.

«Öyleyse birini kovdurmam gerekecek» diye karşılık verdi, ona göz kırparak, Başkan.

«Güzel, sizin Facebook sayfanız» dedi o zaman Yaia, hâlâ kendi kendine: ama ben ne diyorum böyle? AmanTanrım, beynimin kontrolünü kaybettim.

«Senin gibi bir süper uzmandan duyunca çok büyük bir iltifat bu.»

Yaia hezeyanını sürdüremeden yönetmen asistanı bir dizi işaret yaptı, herkes alışkın bir beceriyle harekete geçti, ışıkların şiddeti değişti ve program başladı.

«Hanımlar ve beyler, iyi akşamlar; “Bom Dia Copa do Mundo”nun bu özel bölümüne hoş geldiniz,» diye seslendi sunucu Rio de Janeiro’daki merkez stüdyodan, yayının kıracağı reyting rekorunu şimdiden tadarak «stüdyoda bizimle birlikte Brezilya Futbol Federasyonu başkanı Gerson Louis Ribeira Cardoso ve Universidade do Rio de Janeiro’dan antropolog profesör Everaldo Conrado de Mello Dias var.»

[Alkışlar]

«São Paulo’dan bağlantıda, Seleção’nun antrenörü Hoca Alexandre Sergio Gonçalves var; üç gün önceki ağır sakatlığına rağmen aramızda olduğu için kendisine hemen büyük bir alkış istiyoruz.»

[Gürültülü alkışlar]

«Macapá’dan bağlantıda sayın Antônio Carlos Rocha de Almeida ve Asu Ka’a Futebol takımından çocukları var. FIFA başkanı Hans Mallor ile de bağlantı kurmaya çalışıyoruz, ancak kendisi tam bu anda Rio de Janeiro’ya yolculuk halinde: bakalım ona ulaşabilecek miyiz. Son olarak Brasília’dan bağlantıda genç ve girişimci Yaia Anita Guermães Pereira ve kapanışı görkemli yapmak için, üstelik bizzat Brezilya Başkanı Silvina Mello var. Hepiniz hoş geldiniz, bizimle olduğunuz için teşekkürler.»

[Alkışlar]

«Konunun özüne girmeden önce, Seleção’nun talihsiz kahramanlarına içten bir selam: sizi eskisinden daha formda ve daha güçlü bekliyoruz!»

Alkışlar gürültülü ve duygusaldı. Bitmek bilmez bir dizi girişten sonra sunucu sonunda asıl meseleye geldi.

«Ama hemen burada bulunuşumuzun nedeninden başlayalım. Yaia, bize fikrinden ve gördüğü başarıdan söz eder misin? Nazik izleyicilerimize hatırlatalım: şu anda “Asu Ka’a’yı Dünya Kupası’na Gönderelim” Facebook sayfasının, durmaksızın ve büyük bir hızla artan on dokuz milyondan fazla üyesi var.»

Yaia bir kez bile dilini dolamadan anlatımını (içinde Maria Eduarda’ya da kısa bir konuk rolü yer bulmuştu) bitirdikten sonra, söz bir yorum için Hoca’ya verildi.

«Başımıza çöken trajedi, işte öyle, bir trajedi. Takımın sorumlusu olarak ve tüm oyuncular adına öncelikle bütün Brezilya’ya bu günlerde bize gösterdiğiniz sevgi ve destek için teşekkür etmek isterim,» dedi Gonçalves doğrudan kameraya bakarak «herkesin yardımına ihtiyaç var ve bunun gibi girişimler herkesin ne kadar özveriyle çabalamaya hazır olduğunun örneği. Ama kaza bir insani trajediyse, yurttaşlarımı rahatlatmak isterim: sportif bir trajedi değil.»

[Uğultu]

«Elbette önde gelen adamlarımızın çoğunu sahaya süremeyeceğiz ve onlar için, bizim için ve onların marifetlerini izleyemeyecek olan bütün dünya için üzgünüm. Ama biz 2014’te şans eseri kadrosunda birkaç yıldız barındıran bir ülke değiliz. Biz Brezilya’yız. Dünya futbolunun yıldızları biziz, hepimiz. Üçüncü takımımız bile final zaferinin favorisi olurdu; o yüzden yeni kadroya çağrılanların kupayı altıncı kez kaldırmamızı sağlayacağına ne kadar güven duyduğumu siz düşünün.»

«Peki neden daha önce çağrılmadılar, diye sorabilir biri?» diye sordu sunucu, o birinin yerine.

«Çünkü birçoklarının bildiği gibi en fazla yirmi üç oyuncu çağrılabiliyor. Brezilya futbolda, Avusturya'nın sürat inişindeki ya da Çin'in masa tenisindeki gibi: herkese yetecek yer yok, fazla güçlüyüz» diye bitirdi Hoca bir gülümsemeyle.

[Ilık alkışlar]

«Ama neden bu çocuklardan birine de bir şans verilmesin?» diye sıkıştırdı sunucu; kameralar *indios* grubunu kadrajlarken, arkalarında oturan Antônio eşzamanlı çevirmenlik yapıyordu. Çocukların çoğu fazlasıyla sıkılıyor gibiydi, ama Yamandé ile Moacir'in yakın planı Yaia'da ve bütün Brezilya'daki yüz binlerce kalpte can sıkıntısından çok başka şeyler uyandırdı. Yönetmen üzerlerinde olabildiğince oyalandı, ama Yamandé'nin esnemek üzere olduğunu görünce önceki karşılaşmalarından bazı aksiyonların montajını bindirme olarak verdi; sunucu bunu Gonçalves'e dönerek vurguladı: «Sanırım her şeye rağmen işlerini gayet iyi yapıyorlar, değil mi?»

«Elbette iyi yapıyorlar. Onlar da Brezilyalı, değil mi? Havamızda bir şey olsa gerek.»

[Kahkahalar]

«Şaka bir yana, kendilerini adamaya devam ederlerse onlar için parlak bir gelecek hayal etmek imkânsız değil.»

Hoca sopayı bir kenara bırakıp olabildiğince yalnızca havucu kullanmaya karar vermişti: «Ama bu, işte öyle, olası bir gelecek; bugün kesinlikle değil. Bu çocukların hiç uluslararası deneyimi olmaması bir yana, bu görüntülerden de gördüğümüz gibi hayatlarında hiç on bir kişilik futbol oynamamışlar.»

Bu cümle, Antônio çevirir çevirmez, Macapá stüdyosunda öfke mırıltılarına yol açtı.

«Bütün kuralları bilip bilmediklerini bile bilemeyiz ve…» Yamandé, Antônio çevirir çevirmez yerinden fırladı, ama Antônio operatör onu kadrajına almadan onu çabucak yerine oturttu.

Yine de Hoca'yı yeniden kesen sunucu oldu: «Öğleden sonra başka görüşler de aldık: şu beylerin ne düşündüğünü dinleyelim, belki bazılarınız onları tanıyacaktır.»

Bir film başladı; bu vesileyle röportaj verilen bazı eski futbol yıldızları genç Kızılderili futbolcuları övüyordu. Yaşlı bir Brezilyalı efsanenin, Cauê'nin röveşatasının kendisininkini hatırlattığını söylediği kesit kullanılmış; eski bir Arjantinli şampiyon ise Yaia'nın sayfasında Like'a tıklarken kadrajlanmıştı. Hoca sunucuya öldürücü bir bakış fırlattı.

Film bittiğinde sunucu Antônio'ya söz vermeye çalıştı, ama Gonçalves başladığı düşünceyi bitirmek ve madem eli değmişken, film hakkında da görüş bildirmek için söze hâkim oldu.

«Futbol hüner ve hayal gücüdür, evet, ama bu şampiyonların oynadığı dönemden bu yana çok evrildi, üzerinden çok uzun yıllar geçti.» (Al sana!) «Bugün hayal gücü yetmez ve hele de söylemesi garip ama, futbol doğaçlanmaz. Başka birçok şey gerekir; aralarında hazırlık ve birlikte oynamaya alışkanlık da var. İtalya'nın, Almanya'nın, Arjantin'in bazı büyük şampiyonlarını bile takıma katmak sorun olur. Futbol hakkında neredeyse hiçbir şey bilmeyen, diğer oyuncuları tanımayan ve dillerini bile konuşmayan altı çocuğu takıma katmayı siz düşünün.»

[Mırıltılar]

Sunucu, hattı Macapá'ya bağlayacağını, ama önce kısa bir reklam arası olacağını duyurdu. Bu, Antônio ile çocuklara ne söyleneceği hakkında fikir alışverişi için zaman kazandırdı.

Sonunda konuşma fırsatı bulduğunda Antônio, özellikle Cauê ile Moacir'in Gonçalves'e ayırdığı hakaretleri bir kenara bırakmaya dikkat ederek, üzerinde anlaşılanı aktardı:

«Öncelikle meslektaşımla aynı fikirde olduğumu söylemek isterim.»

Güzel! diye düşündü Hoca şaşkınlıkla. Ama aynı zamanda: meslektaş mı? Nereden? Kim olduğunu sanıyor bu?

«Futbol doğaçlanmaz,» diye devam etti Antônio, Hoca'nın sözlerini tekrarlayarak «düzenler ve hazırlık temeldir. Ama bu çocukların futbolu tanımadığı hiç doğru değil. Bu çocuklar futbolu çok iyi tanıyor. Elbette hiç Maracanã'da iki yüz bin seyirci önünde oynamadılar, ama tıpkı her başka Brezilyalı futbolcu gibi çocukluklarından beri oynuyorlar; bütün futbol hikâyelerimizi biliyorlar ve kendine saygısı olan her Brezilyalı gibi Paolo Rossi'den de Zidane'dan da nefret ediyorlar.»

[Kahkahalar]

«Ve on birde oynamayı bildikleri de kesin. Bu aylarda yedide oynamak zorunda kaldılar, üstelik benim gibi bir ihtiyarı da sırtlayarak, çünkü Yamandé'nin yardımına koşmak için köyden cesaretle ayrılan grubun…»

[Etki duraklaması. Gürültülü alkışlar. Yamandé en yakın planda. Bütün Brezilya'da kırılan binlerce kalp]

«…dar tutulması gerekiyordu. Ama köyün sahasında hep on bire on bir oynadılar. Ve size şunu garanti edebilirim: on birdeki performansları, bu aylarda televizyonda yedide izlediklerinize eşit değilse bile üstündür. Bazıları, tek başlarına, bugün piyasadaki en güçlü futbolcular arasında…»

[Seyircinin uğultusu]

«…takım olaraksa, şey, daha bütünleşmiş birini düşünmek zor. Dille ilgili imalara gelince, sahada daha çok ayaklarla konuşulur ve o dili çok iyi anlıyorlar.»

Sunucu bir şey eklemek üzereydi ama Antônio sesini biraz yükseltti ve sürdürdü: «Bir şeyin açık olmasını isteriz: biz kimseden bir şey istemedik. İki gün öncesine kadar sakin ve mesut kendi hayatımızı yaşıyorduk. Biri onların yardımını isterse bu çocuklar onu sunmaktan gurur duyar; çünkü Rio de Janeiro'da ya da São Paulo'da doğmamış olsalar da bu stüdyodaki herkes kadar Brezilyalılar ve bununla övünüyorlar. Yardımlarının gerekmeyeceğine karar verilirse sorun yok: Dünya Kupası'nı Macapá'daki salonumda izleriz, Brezilya'yı destekleriz, sonra köyümüze döneriz.»

«Bence sükûnetimizi korumalıyız.»

Sözü Futbol Federasyonu başkanı aldı: «Ne ima var ne de nankörlük; ama bunun aynı zamanda bir uygunluk meselesi olduğunu anlamak gerek. Hoca Gonçalves'in kadroya çağırdığı futbolcuların hepsi, çok çetin bir çıraklık geçirmiş profesyoneller ve…»

Antônio sözünü kesti: «Ne sanıyorsunuz siz, Amazon'da hayatın kolay ve sorunsuz aktığını mı sanıyorsunuz? Siz profesyoneller kelimesine vurgu basıyorsunuz ama ormanın kalbinde futbol oynamak için gereken yorgunluğu ve adanmışlığı hayal bile edemezsiniz. Oynamak için sahayı

kendi elleriyle bakıma alan ve topu kendi başlarına hazırlayan yirmi iki çocuğun karşısında hiçbir çıraklık dayanamaz!»

«Evet, evet, elbette kırmak istemedim,» diye geri adım attı Federasyon başkanı, «ama bu aynı zamanda bir yönetmelik meselesi; sırf hoşumuza gidiyor diye yönetmelikleri yok sayamayız.»

[Evdeki seyircinin alaycı kahkahaları]

«Bu çocukların doğru dürüst bir kimlik belgesi var mı onu bile bilmiyorum, ama kesinlikle Federasyonumuzda lisanslı değiller; FIFA'nın katılımlarını kabul edeceğinden kuşkuluyum.»

Sunucu yeniden söz aldı: «Teşekkürler, Başkan. Sizi bir an kesiyorum, tam da FIFA Başkanı Mallor'u selamlamak için; kendisi az önce indi ve bizi doğrudan havaalanından arama nezaketini gösterdi.»

[Ürkek alkışlar]

«Başkan Mallor: öncelikle kadro çağrıları takvimine verdiğiniz uzatma için FIFA'ya teşekkür ederiz.»

«Gerçekten yapabileceğimiz en az şeydi.»

Sunucu o ana dek dile getirilen görüşlerin hızlı bir özetini yaptı; Mallor bunu, hafif İspanyolca ve İngilizce aksanlı iyi bir Portekizceyle yorumladı: «FIFA'nın faaliyeti bu harika oyunun evrensel yayılımı ve korunması etrafında döner. Bu yüzden bir yandan kuralları değiştirmeye her zaman isteksiziz, çünkü futbol zaten böyle muhteşem. Öte yandan, büyük ailemize katılmak isteyen herkesi kollarımız açık karşılıyoruz. Tek tek Federasyonların kararlarına olabildiğince az karışmak FIFA'nın politikasıdır ve kadroya çağrılacak oyuncular kararına da burnumuzu sokmak istemeyiz elbette. Ama buradaki herkesi ve bütün izleyicileri bir konuda rahatlatmak isterim: uğruna amansızca mücadele ettiğimiz kurallar oyunun kurallarıdır. Bürokratik meseleler oyuna destektir ve fair play'le oynayanın önünde engel olmamalıdır. Bu yüzden Federasyon başkanını rahatlatmak istiyorum: tarihlerde esnek davrandık, gerekirse başka yönetmelik meselelerinde de esnek davranırız. Brezilya, çağırmayı uygun gördüğü oyuncuları çağırsın. Brezilyalı olmaları koşuluyla» diye bitirdi Mallor bir espriyle.

Hoca bu sözleri inanamayarak karşıladı ve ekranlardan birinde Federasyon başkanının bakışını aradı; başkan, ödev yapmamak için hazırladığı bahanesi az önce sökülmüş bir çocuğun ifadesini taşıyordu. Yayın sona eriyordu ve Başkan Silvina hâlâ konuşmamıştı. Kurumsal rolü gereği son söz ona bırakılmıştı.

«Brezilya büyük bir ülke ve tanrının yeryüzüne gönderdiği her gün onun Başkanı olmaktan gurur duyuyorum. Amazon başlıca zenginliklerimizden biri ve bunun ne kadar bilincinde olduğumuzu gösterme fırsatına sahip olduğumuz için mutluyuz. Bu cesur çocukların yurttaşımız olduğundan ve benim ve yanımda oturan bu girişimci kız kadar Brezilyalı olduklarından hiç kuşku yok. Herkesin kendi işini yapması gerektiğinden ve bu inanılmaz felaketin ardından takımı yeniden kurma işinin Federasyon başkanı Cardoso'ya, Hoca Gonçalves'e ve yardımcılarına düştüğünden de kuşku yok. Ama bunun bir acil durum olduğundan ve bütün Ulusun desteğini vermesi gerektiğini hissettiğinden de kuşku yok. Ve Ulusu temsilen onlardan genç Yaia'nın, Ulusun bu kadar sıcak desteklediği fikrini değerlendirmelerini istedim.»

Başkan gülümsedi ve sustu; konuşmasının bittiğini ima ediyordu, ama kimse anlamını çözmüş görünmüyordu. *İndios*ların kadroya çağrılması gerektiğini mi demek istiyordu? Hoca'nın seçimlerinde özgür olduğunu mu?

Çıkmazı kırmak için sunucu evden telefon bağlantılarına geçiş yaptı.

«Ulusun nabzı demişken: biraz daha tutalım. Önce siteden bir güncelleme: yirmi altı milyon like'tayız, bu program sırasında üç milyon daha geldi. Ama bu yirmi altı milyondan birinin sesini de duyalım. Alo?»

«Alo?»

Antônio bir an gözlerini fal taşı gibi açtı, sonra kahkahayı bastı.

«Evet, iyi akşamlar. İsminiz?»

«Herkese iyi akşamlar. Meryem Ana, ne heyecan. Adım Teresa, Macapá'dan arıyorum.»

«Ah, senhor Almeida'nın hemşehrisi!»

«Evet. Ve yalnızca hemşehrisi değil, büyük hayranı ve hatta, cüretimi bağışlayın, dostu. Onu hep, hep dinlerdim, on beş yıl önce radyoda; ne güzel ses, duydunuz mu? Televizyonda canlısından da yakışıklı olduğunu yinelemeliyim.»

[Stüdyoda kahkahalar. Antônio'nun mahcubiyeti; cümleyi çocuklara çevirmedi]

«Sizi dinliyoruz, Teresa.»

«Şey, evet. Bütün bu tartışmaları pek anlamadığımı söylemek istiyorum. Dünya Kupası'nı kimin kazanacağı nasıl belirlenir? Oynayarak, değil mi? İşte, neden güzel bir maç yapmıyorsunuz, Antônio'nun çocukları ile öbür beyin seçtiği takım; kim kazanırsa Dünya Kupası'na Brezilya'yı temsilen o gider. Risk yoksa pilav da yok.»

Teresa'nın dahiyane saflığı herkesi şaşkına çevirdi. İlk toparlananlar Mallor ile Başkan Silvina oldu; bunun harika bir fikir olduğunu söylemek için aynı anda ağızlarını açtılar. Hoca hemen razı oldu; o koca baş belasından, ırkçı damgası yemeden kurtulacağını ve yeni çağırdıklarına düzgün bir idman da sağlayacağını düşünerek ellerini ovuşturuyordu.

Macapá'daki stüdyocukta telaşlı bir danışma oldu; ardından Antônio söz aldı ve: «Bizim için çok uygun. Ama Dünya Kupası'na hangi takımın gönderileceğini belirleyeceksek, bize göre on birde oynamamız daha iyi» dedi.

«Ama siz yalnızca yedi kişisiniz» diye itiraz etti sunucu.

«Sorun değil. Ötekileri almaya köye döneriz.»

4.6 Bürokrasi

“Bom Dia Copa do Mundo” özel yayınını izleyen milyonlarca seyirci arasında Thiago yoktu; o, akşam melteminde motoskuterle bir mekândan öbürüne sekip temas ağının tam kendilerine göre olduğunu belirlediği kişiyi, şu César Azevedo’yu aramakla meşguldü. Cuma akşamı olduğu için onu, São Paulo merkez nüfus müdürlüğünün üst düzey yöneticisi olduğu işyerinde bulmak mümkün değildi ve cep telefonuna da cevap vermiyordu; dolayısıyla Thiago’nun başına bu eski usul arama operasyonu düşmüştü — her şeye rağmen eğleniyordu da, çünkü birden fazla mekânda bilgi istemek bir *cervejinha* ile eşleşmişti — ve sonunda onu bulduğunda neredeyse üzüldü.

«Senhor César Azevedo?»

«Evet?» diye cevap verdi César, gözünü, küçük barın öteki müşterileriyle birlikte Dünya Kupası özel yayınını izlediği televizyondan ayırmadan.

Thiago onun masasına oturdu ve kendini Brezilya Futbol Federasyonu’nun asistanı olarak tanıttı. César ona çok hızlı bir yan bakış attı, sonra bakışını yeniden ekrana çevirdi: «Evet, kim olduğunuzu biliyorum. Ne lazım?»

Ve Thiago konuşmaya başlayamadan hemen ekledi: «Belli ki bekleyemeyecek bir şey lazım size, ama ben programı izlemek istiyorum; o yüzden elinizi çabuk tutun ve sadede gelin.»

Thiago bunu böyle, toplum içinde konuşmaya pek hevesli değildi, ama bütün barın dikkati TV tarafından yakalanmış görünüyordu; o yüzden yaklaşıp alçak sesle: «Şey, şu yerli grubunu takıma katmak zorunda kalmanın takımın kendisine zarar verebileceğinden korkuyoruz» dedi.

«Hmm…»

«Ve biz de merak ediyorduk… şey… onları kadroya çağırmak yasal mı, yoksa bunu yapmamızı engelleyebilecek bir yasa, bir yönetmelik falan mı var diye.»

César birkaç saniye hiçbir şey demedi; Thiago’yu dinlemiş olduğunun tek işareti, belki, başıyla hafif bir sallanmaydı.

«Beni bulmanız uzun mu sürdü?» diye sordu sonra.

«Biraz, evet. Neden?»

«Uzun sürdü çünkü cuma öğleden sonradan pazartesi sabahına dek iş konuşmayı sevmem, cep telefonumu yanımda taşımam ve dinlenmeye nereye gittiğimi kimseye söylemem. Durmadan ne kadar çok insanın iyiliğe ihtiyacı olduğunu bilmiyorsunuz.»

Thiago “siz benim kim olduğumu biliyor musunuz” kartını oynamayı seçti: «Bütün saygımla, senhor Azevedo, biz “insan” değiliz. Dünya Kupası’na on gün kala Seleção’nun sorumluları kendileri için bir iyilik istemiyorlar. Bütün Ulus için bir yardım istiyorlar.»

«Yani pratikte, durmadan benden iyilik isteyen bütün o insanlar, bütün akrabalarıyla birlikte hep birden buraya gelmiş gibi. Tam hayalimdeki dinlenme akşamı.»

«…»

«Bak evlat: Dünya Kupası'nı kazanın, patronun Brezilya imparatoru statüsünü belgeleyen bir kâğıt isterse ona bir dakikada hazırlarım. Ama 1950'de değiliz. Artık açık senet imzalamıyoruz. Ve şuraya bir bak hele,» dedi César televizyonda kadrajlanan Hoca'yı göstererek «sana Brezilya imparatorunun yüzü gibi mi geliyor? Bana temizlikçi kadına bezi daha enerjik geçirmesini bile söyleyemeyen birinin yüzü gibi geliyor.»

Thiago yukarı baktı ve adamın hiç de haksız olmadığını düşündü.

«Bana,» diye devam etti César «on altı yaşında bir kızcağızın kendisine söylediği şeyi yapmak üzere olan birinin yüzü gibi geliyor. Bir de kalkıp bana ne yapmam gerektiğini söyleyecek, hadi oradan.»

«Ama ben… ama biz…»

«Şimdi kusura bakma evlat, ama programın sonunu izlemek istiyorum.»

Thiago yenik kalktı ve *cervejinhas*ını da yanına alarak mekândan çıktı. Motoskuterin üzerine oturdu ve barın içindeki televizyona dalgın dalgın bakarak, yapılacak şeyi düşünerek onu yudumlamaya başladı. Bira bitince yayın da bitmiş gibi göründü. İç çekerek cebinden cep telefonunu çıkardı; çok geçmeden çalacağını doğru tahmin ediyordu.

«Hocam!»

«Thiago! Buldun mu adamı?»

«Evet. Şey…»

«Her şeyi durdur! Artık hiçbir sorun yok. Bu gerzekler sonunda zararlı çıkmadılar, bilakis. Kadro çağrılarına programlandığı gibi devam ediyoruz.»

Durdurulacak bir şey yoktu, ama bunu Hoca'nın illa bilmesi gerekmezdi, diye düşündü Thiago. İlk görevi en iyi şekilde tamamlamış ve şimdi yeni bir komplikasyonu çözmek zorunda kalmış izlenimini bırakmak daha iyiydi. Motoskutere yeniden bindi ve Amerika'nın en büyük kentinde bir tur atmak üzere rahatlamış olarak yola çıktı.

4.7 Fotomuhabir

Yayının bitiminden iki dakika bile geçmemişti ki Moacir'in cep telefonu çaldı.

Teorik olarak takımın telefonuydu ama Moacir ona fiilen el koymuştu. Hevesli bir fotoğrafçı olmuştu ve Antônio'yu şaşırtacak biçimde epey de iyiydi: Instagram'daki takipçi kitlesi günden güne büyüyordu ve görünen o ki yalnızca futbol ya da yerli meseleleri meraklıları değillerdi.

Söz telefonla konuşmaya geldiğinde cihazı isteksizce Antônio'ya uzatıyor, o da aynı isteksizlikle alıyordu; telefonla her yerde bulunabilmenin bu yeni hâline henüz büsbütün alışamamıştı.

«Alo?»

Öbür uçta Rete Norte'nin genel müdürü vardı.

«Antônio canım benim. Yayını az önce izledim, içten tebrikler. Ve gösterdiğim sağlam sezgi için kendime de içten tebrikler, ha ha. Elbette George'u da tebrik etmem gerekecek, belki maaşına zam bile vermek zorunda kalırım, lanet olsun. Sizinle hiç karşılaşmamış olsaydık daha iyi olurdu, ha ha!»

Antônio nasıl yorumlayacağını bilemedi ve öteki sürdürdü.

«Elbette şaka ediyorum; çok iyi bildiğiniz gibi biz Rete Norte'de çalışma arkadaşlarımıza ve ortaklarımıza gerektiği gibi davranmaktan hoşlanırız.»

Elbette, diye düşündü Antônio.

«Ve tam bu konuda, son işbirliğimizin iki taraf için de doyurucu olduğunu düşündüm, sizce de öyle değil mi?»

«Evet, evet, elbette» diye kabullenmek zorunda kaldı Antônio.

«İşte. Yanlış anlamadıysam size az önce müthiş bir fırsat sunuldu, ama onu hayata geçirmek gibi pratik bir sorununuz var. Ormana dönüp takımın geri kalanını almak ve São Paulo'ya uçmak için süreler çok dar; nasıl yapacağınız hakkında bir fikriniz var mı?»

«Şey, hayır, ama her şey birkaç dakika önce oldu; bir şeyler uyduracağımıza eminim, sanırım Federasyon bize yardımcı olur…»

«Ben olsam buna fazla güvenmezdim. Televizyonda göründükleri haliyle Federasyon yöneticilerinin yüzleri bana pek dostça görünmedi. Hayır Antônio, ben size güveninize layık olduğunu çoktan göstermiş olanlarla işbirliği yapmanızı öneriyorum: sevgili Rete Norte'li dostlarınızla. Size bir öneride bulunabilir miyim?»

«Buyurun.»

«Bir helikopter kiralarız. Onunla biraz ileri geri yapar ve bütün takımı köyden Macapá'ya taşırız. Sonra size uçak biletlerini de öderiz, şura…»

«Sözü bile olmaz» diye sözünü kesti Antônio.

«Aceleci olmayın, önce size işin pratik yanını anlatmak istiyordum: ekonomik yanına da geleceğimi garanti ederim, dersimi aldım.»

«Hayır, mesele o değil. Mesele şu: köyün tam konumunun açığa çıkmasını istemiyorum; hele sakinleriyle konuşmadan hiç istemiyorum.»

«Anlıyorum,» müdür hızla bir alternatif düşündü «o zaman şunu dinleyin: köye bir şekilde ulaşmak isteyeceksiniz, değil mi? Öyleyse biz dönüşü, sizin ihtiyaçlarınıza göre, organize etmenize yardım ederiz, sonra da São Paulo deplasmanını üstleniriz. Karşılığında, izin vereceğiniz bölümlerde yolculuk boyunca size eşlik etmek için bize münhasır hak verirsiniz…»

«Hmm… böyle koyunca aslında…»

Antônio'nun mırıltısı evete dönüşmek üzereydi ve müdür son isteğini ortaya atmak için bundan yararlandı.

«…ve köye dönüşünüzün foto-video malzemesini münhasıran bize sağlarsınız.»

«Affedersiniz, ama köyün konumunu açıklamak istemediğim konusunda çok net olduğumu sanıyordum. Köye hiçbir gazeteci götürmeyeceğiz, George'u bile.»

«Hayır, hayır, öyle demek istemedim. Foto ve video malzemesini siz üreteceksiniz; böylece isteklerinize saygı göstereceğinin garantisi olur.»

«Ha» Antônio müdürün becerisini hayranlıkla tarttı.

Her şeyi düşünmüş gibiydi. Ya da hemen hemen her şeyi: «Hmm, makul bir öneri gibi görünüyor; yine de köyün sakinleriyle konuşmam gerekecek. Ama ne yazık ki dürüst olmalıyım: fotoğrafçı olarak pek bir şey değilim, kameraman olaraksa ondan da az.»

«Ah, ama çekimleri sizin yapmanızı istemiyorum. Şu Moacir'i düşünüyordum. Onun Instagram'ını bir süredir izliyorum, gerçekten iyi.»

4.8 Gambone

Dona Gesita ahizeyi yerine koyduğunda eli sırılsıklam terliydi. Futbol Dünya Kupası, üstelik. Şu burunlarında tüylerle solucan gibi çırılçıplak gelen dört sıska zavallıya bak sen, neler başarmışlardı. Bu kaçırılmayacak bir fırsat; her şey yolunda giderse gelecek yıl cepheyi eski pembeye boyatırım ve verandayı dış mekân oturma grubuyla yaparım. Elini elbisesine kuruladı ve ahizeyi yeniden kaldırdı.

«Alo, Paulo? Yine ben arıyorum seni, ha; hiç değilse hâlâ hayatta mıyım diye arasan ölürsün. Yok, hal hatır sormak için aramıyorum, senin gibi ayrık otları hep sapasağlamdır. Yok, elimde ilginç bir şey var da: söyle bakalım, şu eski teknen duruyor mu hâlâ? Evet? Çok iyi, beni dinle: bu büyük bir iş, sana sadece içinde Rete Norte ve Seleção olduğunu söyleyeyim. Evet, futbol Milli Takımı, ta kendisi; futbol dediysem futbol olanıdır. Her şeyi ben yönetiyorum, belli olsun; çünkü sen bir jaguar kadar güvenilmezsin, ama ablacığının sözünü dinler ve işleri yoluna koyarsan gelecek ay kendine sürat teknesi alırsın.»

Gesita erkek kardeşini dünyada herkesten iyi tanırdı; doğduğunda onu kollarında tutmuştu ve onu, hem de hızlıca, harekete geçiren dünyada yalnızca üç şey olduğunu iyi bilirdi. Birincisi paraydı, ikincisi kadınlar. Üçüncüsü, hepsinin en güçlü silahı, acil durumda çekilecek yenilmez silah, zavallı analarının dokunaklı anısıydı: ölüm döşeğinde onun kâkülünü okşayarak şöyle demişti: «Bana söz ver, Paulinho, ablana her zaman, her zaman itaat edeceksin. Yoksa annen gökte ağlar sonra.»

Mevcut koşullarda kadınlar işin içinde değildi ama para vardı, hem de ananın ölüm döşeğine başvurmayı gereksiz kılacak miktardan fazlası.

Böylece Macapá'dan kalkan otobüs Asu Ka'a mangasını Laranjal iskelesinin önüne bıraktığında, Gambone'u teknesini bağlamış, hazırolda buldular. Tekneye bir kat sarı boya çekilmişti ve İşkence — elbette başka bir köpek, ama her seferinde yeni bir ad aramak için niye yorulacaksın — gururla pullu bir tasma taşıyordu; daha önce Gambone'un dostluk kurduğu son striptizcinin jartiyeriydi.

Gambone'a gelince, İngiliz donanması kaptan şapkası sergiliyordu: biraz fazla bir dokunuştu, ama ablası ona rakamlardan söz ettiğinde gerekli çıkabilecek bütün fazlalığı sahaya sürmeye kendini hemen pek istekli hissetmişti. Hatta Gesita'dan hatırı sayılır bir avans istemişti: «Bu kadar para neyine lazım? Teknen zaten var, mazot da bunun onda biri tutar.»

«Masraflarım var. Temsil masrafları. Şapka alacağım.»

Antônio, Rete Norte müdüründen Futbol Federasyonu'nun büyük patronlarına dek işin içindeki herkese hiçbir sorun olmadığına dair güvence vermişti: tekne sorunu ve ırmağı avucunun içi gibi bilen bir kılavuz çözüldükten sonra her şey kesinlikle kontrol altındaydı; siz evinizin yolunu bulamıyor musunuz yoksa? Ama aslında bundan hiç de emin değildi. Gambone ona on dört yıl önce kötü bir şaka yapmıştı, ama ırmak bilgisine gelince Antônio yenilmez olduğundan emindi. Şelaleyi atlatma sapmasına yaklaşırken kendilerini izlemeyi denemiş, muhtemelen gazetecilere ait bir iki tekneyi atlatmadaki becerisi bu inancı daha da güçlendirmişti. Ama nereye çıkılacaktı? Antônio, salı suya indirdikten kısa süre sonra, tanıyabileceğinden epey emin olduğu üç akarsu kolunun tuhaf birleşimini aştıklarını çok iyi hatırlıyordu. Ama oradan, ormandan çıktıkları tam noktayı bulmaya — üç ayda bitki örtüsü geçişlerinin izlerini çoktan silmiş olmalıydı — ve köye kadar giden yolu gerisin geri izlemeye, işte o hâlâ mutlak belirsizliğin ülkesindeydi.

Oraya vardığımızda düşünürüz, dedi kendi kendine; bu arada Janaína onu gözden çıkarmış ve hamağını bir başkasınınkinin yanına asmış mıydı diye biraz da kaygıyla soruyordu. Düşünceleri,

aperitifin servis edildiğini bildiren Gambone tarafından kesildi: iş yapılıyorsa adam gibi yapılır, işte. Bu bir yoksul teknesi değil, çok güzel tekne; Cachoeira do Santo Antônio'yu gezmek ve Rio Jari'nin akışı boyunca yukarı çıkmak isteyen için en iyi seçim. Çünkü Jari'yi yukarı çıkmak için yalnızca çok güzel bir tekne değil, onu kullanmasını bilen bir adam da gerekir, diye bitirdi Gambone, Moacir'in elinde tuttuğu telefona dosdoğru bakarak. Açık, değil mi? Çekiyor musun? Antônio, sorun ona, çekiyor mu. Ve para için değil ha, ne münasebet, o iyi, nasıl olmasın, ama önemli olan Takıma senin çok güzel katkını vermen, Ülkeye katkını vermen. İşkence bile farkında, bak ne zarif oturuyor; eksik olan sadece aperitifin *caipirinha*sını onun servis etmesi.

Birçok açıdan, takıma eksik oyuncuları almak için ormana bir iki kişinin, belki Antônio ile çocuklardan bir ikisinin dönmesi daha mantıklı olurdu. Ama hiç kimse sevdiklerini yeniden görme, onlara birinci elden haber verme, görülmüş, yaşanmış, keşfedilmiş bütün şeyleri birinci ağızdan anlatma, ormanın ötesindeki dünyanın harikalarını betimleme (tedirgin edici, anlaşılmaz, korkutucu şeyleri belki biraz daha sessizlikle geçiştirerek) fırsatını kaçırmak istememişti. Piraí hariç hiç kimse, tabii. Piraí, Dona Marcela'yla yeniden mutfağa girmek ve sonunda *beijinho*ları hakkıyla yapmayı öğrenmek için birkaç gün daha kalmak istediğine dair bir şeyler homurdanmıştı. Süreler öyle dar, yapılacak işler öyle çoktu ki Antônio tartışmaya girmek istememiş: yalnızca kalmak istediğinden gerçekten emin olup olmadığını sormuş, olumlu yanıtı üzerine de yakınlarından çocuğa göz kulak olmalarını ve São Paulo'ya gitme vakti geldiğinde ona havaalanına kadar eşlik etmelerini, bu son iyiliği rica etmişti.

Öteki gençler o kadar heyecanlı ve sabırsızdı ki, daha erken varmaya yarayacaksa tekneyi sırtlarında taşırlardı. Akraba ve dostlara hediyelerle dolu çantaları açıp açıp kapatıyorlar, tişörtlerle şapkaları, kolyelerle madalyonları, plastik torbalarla kaseleri, katlanır şemsiyelerle çatalları, aynaları, bıçakları ve Coca-Cola kutularını durmadan sergiliyor, yeniden seyrediyor ve yeniden kaldırıyorlardı.

Yamandé ayrıca Janita tarafından özel olarak hazırlanmış bir donanım çantası taşıyordu: her türden dezenfektan, sargı bezleri ve yara bantları, göz damlaları ve antibakteriyel merhemler (bir kutu prezervatifi sıkıştırıp sıkıştırmamakta son âna kadar kararsız kalmıştı, ne olur ne olmaz, ama kullanımını Yamandé'ye açıklama düşüncesi onu utandırmış ve vazgeçirmişti).

Moacir bisikletini götürmekten üzüntüyle vazgeçmek zorunda kalmıştı (önce gidonu çevirebilecek kadar ormanı temizle, sonra bakarız; sonra, bir dahaki dönüşümüzde bakarız); Cauê ise tur sırasında tanıştığı ve, çok pratik bir anlayışla, sohbet edemediğinden doğrudan icraata geçtiği kız koleksiyonunu arkadaşlarına anlatma isteğiyle yerinde duramıyordu; üstelik on yedi yaş üstü yaşlıca kızların bile büyük tatminler verebildiğini keşfetmişti.

Güzergâh hakkındaki kuşkulara ve yaban arıları gibi kıpır kıpır çocukların sabırsızlığına rağmen Antônio yolculuğun tadını çıkarıyordu: yeniden bulunmuş ormanın kokusu, papağanların uçuşu, berbat kalmış mutfağını neredeyse telafi edecek kadar kusursuz kaptan nezaketi. Ama içinde bir dert kalıyordu; onu rahat bırakmayan mantıksız bir suçluluk gölgesi: «Bak, Gambone, şu senin kuzenin, hani şu jeep'li olan…»

«Kuzenim mozenim yok benim, sadece birbirinden sıkıcı yedi kız kuzen var. Erkek kuzen yok; oysa zavallı amcam çok isterdi. Beyler bir kadeh daha alır mı?»

«Hayır, yani kırmızı jeep'liyi diyorum, şu Pepè'yi ki zavallı…»

«Ah, Pepè! O benim kuzenim değil ki. Ona Santarém'de rastladım, Anaconda Vortex Night Club'da; hoş bir yerdir, bilir misin?»

«Hayır, o zevke sahip değilim. Ama demek istediğim, şey, arkadaşınsa eğer, öyle ölmüş olmasına gerçekten üzüldüğümü söylemek istedim…»

«Ölmüş mü? Ne ölmesi; geçen ay gördüm onu: Belém’de kadın iç çamaşırı temsilciliği yapıyor.»

4.9 Piraí

Antônio'nun yatağına uzanmış Piraí, özgürlüğün tatlı tadını çıkarıyordu. Bu, varlığından ancak son zamanlarda kuşkulanmaya başladığı bir tattı; ama şimdi onu tadarken, bunca yıl onsuz nasıl yapabildiğini merak ediyordu. Köy yaşamında hoşuna gitmeyen bir şey hep olmuştu, ama bunun ne olduğunu ancak şimdi iyice anlıyordu. Bazen, daha oğlanken, Antônio'nun anlattıklarını dinlerken bunun anlatılan şeylerle bağlantılı olduğunu varsaymıştı. Ama Moacir ve Cauê'nin tersine onu çarpan inanılmaz icatlar değildi; Yamandé'yi, Piata'yı ve bütün ötekileri büyüleyen futbol anlatıları da değildi. Daha belirsiz bir şeydi. Üstelik Piraí, Antônio gelmeden önce de, daha küçükken de tedirginlik duyduğunu hatırlıyordu; öyleyse onun anlatıları, yokluğunu hep duyduğu şeyden nasıl söz etmiş olabilirdi ki?

Macapá'da ve ötekilerle gezerek geçen süre boyunca sonunda kafasını toparlamaya, bu yeni dünyada onu neyin çektiğini ve doğduğu dünyada onu neyin ezdiğini anlamaya başlamıştı: alan ve alanın yokluğu.

Köydeki yaşam sakindi ve kendine göre iyilikleri vardı; Piraí bunu inkâr etmiyordu. Ama, şimdi anlıyordu, hep fazla kalabalık olmuştu. Garipti, çok garipti; çünkü Macapá'da köyden çok, çok daha, çok çok daha fazla insan vardı; ama köyde her zaman birlikteydiniz, fazla birlikte, fazla sıkışık; Macapá'daysa paradoksal biçimde daha çok yer vardı. Ve orada, hep biraz sinir bozucu bulduğu o his, herkesin her zaman nerede olduğunu, ne yaptığını, hamağını kimin yanına astığını, hatta kakanı nerede ve ne zaman yaptığını bildiği his yoktu. Garip, diye düşünüyordu; sanki şehirde daha çok hava vardı, sanki nefes almak daha kolaydı. Ve bir süre yalnız da kalınabiliyordu, kimse bunu garip bulmadan.

Yalnızlık ânları çok olmuş değildi, bilakis. Antônio büyük bir adamdı; Yamandé'nin kurtarılması destanı kuşaktan kuşağa aktarılacaktı; ama biraz da bunaltıcıydı. Piraí annesini hiç tanımamıştı ve babasını da bir jaguar çok erken alıp götürmüştü, neredeyse hiç hatırlamıyordu; dolayısıyla bu karşılaştırmayı yapmaya en ehil kişi olmadığını biliyordu, ama Antônio o dönemde hepsine aynı anda hem analık hem babalık ediyor gibiydi. Hatta belki de doğru karşılaştırma buydu: Antônio onların gerçek babası değildi ve nedense bu onu ilgisini artırmaya itiyordu; Piraí bunu, bütün bir kabile sana analık babalık ettiğinde bizzat yaşadığı deneyimden tanıyordu.

Ama Antônio ne kadar çabalarsa çabalasın her yerde olamazdı ve ona arada bir özgürlük pırıltısı tanımak zorunda kalmıştı. Ve ilki ne inanılmaz bir duyguydu; düşündükçe hâlâ soluğu kesiliyordu: Macapá çevresindeki ilk gezintilerden birinde, ilk kez ırmağın kıyısına gittiklerinde. Irmağın enginliği, karşı kıyı ötede, öte yanda, neredeyse görünmez.

Jaci ile bir meyve satıcısı arasında bir tür sorun çıkmıştı; Antônio'nun müdahale etmesi gerekmiş ve ötekiler onun peşinden gitmişlerdi; o ve Ubiratan hariç hepsi: birbirlerinden birkaç adım ötede orada kalmışlar, bütün o alanı seyretmişlerdi. Ne garip: solunacak o kadar çok hava vardı ki göğsünde tuhaf bir şey hissediyordu, neredeyse soluğu kesilir gibi oluyordu. Ama güzel bir histi bu; üzerine düşününce anlamıştı.

Çok geçmeden Antônio gelip karmakarışık düşüncelerini bölmüş, grubu toplamış ve onları eve, para üzerine bir ders vermeye götürmüştü. İlginçti; açıkladığı birçok şey gibi; ama Piraí ırmağı biraz daha seyretmek isterdi.

Sonra Antônio'nun bütün akrabaları hep sevecen ve nazikti, ama onlara küçük çocuklarmış gibi davranıyorlardı. Ve Antônio'nun sözlerine bakılırsa hepsi onlara çok belirli bir rol vermekten de

fazla kaygılı görünüyordu: Yamandé bacağı kırık olan, Itaúna her şeyden korkan, Cauê hiçbir şeyden korkmayan. Ben de yemek yapanım.

Bu yüzden karşısına çıkan fırsatı kapmıştı. Televizyona çıkışın ardından gelen iki gün karmakarışıktı; Antônio eskisinden de meşguldü. Ona «Ben burada kalıyorum» demek ve *beijinho*ları iyice öğrenme arzusu hakkında bir şeyler gevelemek yetmişti; ötekinin karşılık verecek vakti bile olmamıştı neredeyse: «Emin misin? Öyleyse döndüğümüzde Macapá havaalanında görüşürüz.» «Evet, tamam», ve sonunda özgürdü.

Eh, özgür sayılır. Çözülmesi gereken şu başka küçük sorun hâlâ duruyor, diye düşündü bir ürpertiyle. Ben bir avcıyım, Büyük Anakonda adına. Herkesten önce tek başıma bir kaiman öldürdüm. Ve şimdi yaşlı bir kadından, duygularını incitmekten korkuyorum. Ama dilini bilmiyorsam ona ne istediğimi nasıl anlatırım? Pencereden dışarı baktı. Hâlâ yağıyordu ama birazdan dineceği belli oluyordu. Yataktan kalktı ve mutfağa yöneldi.

Marcela bir tencereyle uğraşmaktaydı. Onun geldiğini duyunca alışılmış coşkuyla selamladı: «Piraí! Biraz dinlendin mi? İyi. *Vatapá* hazırlamaya başlıyorum, gel de sana *dendê* yağı hakkında bir şey açıklayayım.»

Piraí bir elini nazikçe omzuna koydu, büsbütün dönmesini ve bütün dikkatini almayı bekledi. Artık açık ara en sevdiği yiyecek olduğu saptanmış olan *beijinho* tepsisine yöneldi. Bir tane yedi ve “çok lezzetli” yüzünü yaptı. Bir tane daha yedi, yine aynı yüzle; sonra beklemesi için ona işaret etti.

Marcela ona dikkatle bakıyordu.

O noktada Piraí bir tane daha yiyormuş gibi yaptı, sonra bir tane, bir tane ve bir tane daha. Aynı hareketi çok sayıda kez tekrarladıktan sonra bir tane daha yemek üzere davrandı ama durakaldı, elini karnına koyarak ağzının kenarlarını aşağı büktü. Sonra anlayıp anlamadığını denetlemek için Marcela’ya baktı.

Marcela konuşmak üzere davrandı, ama Piraí fikrini değiştirip onu durdurdu. Öbür tutkusu olan *maracujá* pastası tepsisine yöneldi ve bir dilim yiyor gibi yaptı; bu kez yine mutlu bir havayla. Sonra *pudim de leite*leri gösterdi: iyi; *arroz doce*yu: hiç fena değil; ve *churros*ları: uuuh, canım nasıl çekiyor. Sonunda *beijinho* tepsisine döndü. Gerçekten bir tane yedi, yine mutlu bir havayla.

Marcela’nın kendisini izleyip izlemediğini denetlemek için baktı ve son bir hareket yaptı: elleriyle bütün mutfağı ve Marcela’nın kendisini göstermeye çalıştı, sonra *beijinho*ları gösterdi. Sonra durdu ve Marcela’ya yeniden, soran bir havayla baktı.

Marcela ona gülümsedi: «Bana ne söylemek istediğini anladım, biliyor musun? Yemek yapmak hoşuna gidiyor, ama tek, yegâne tutkun değil. Haklısın. Benim Antônio’m da hep böyleydi: radyo, okul, spor. Sporlar. Aferin Piraí, mutluyum.»

Piraí doğal olarak bir iki kelimeden fazlasını anlamıyordu, ama Marcela’nın ses tonu ve ifadesi kuşkuya yer bırakmıyordu: anlamıştı. Ona sarıldı, sonra bir oh çekti ve çıkmaya hazırlandı: turneye çıktıklarından beri ırmak üzerindeki Fortaleza’ya kadar bir yürüyüş yapmak istiyordu. Ama Marcela’nın ona soracak bir şeyi daha vardı: *churros* tepsisini gösterdi ve ona soran bir bakış fırlattı.

Piraí bir an kuşkuya düştü ama hemen ardından onun kendisine başka ilgi alanlarının ne olduğunu sorduğunu anladı. Güneşin şimdiden görünmeye başladığı pencereyi açtı ve derin bir soluk aldı.

4.10 Ürpermeler

Kim söyleyebilirdi ki bilmem ne zaman, yıllar önce anlatılmış Parmak Çocuk masalı işe yarayacak diye. Hele Itaúna'nın — elbette iyi bir belleği vardı ama Antônio bu kadarını hayal etmemişti — onu tam gereken anda hatırlayacağını.

Salı suya indirdikleri noktayı bulmak, kaygılarını yalanlayarak, epey kolay olmuştu; çünkü Antônio'nun aklındaki tanınabilir üç ırmak kolunun birleşiminden başka herkesin kendi anısı, kendi referansı çıkmıştı: «Çok yüksek bir abanozun yanında», «Dar bir kıvrım vardı, suda yaşlı bir kütükle», «Yola çıkar çıkmaz bir jacaranda grubu vardı, hemen arkasında olmalı». Ama karaya çıktıktan sonra ormanda hemen doğru yola girebilecekler miydi kim bilir; Itaúna gidişte ağaçlara derin çentikler kazımamış olsaydı: «Şu Küçük Parmak hikâyesini düşündüm; böylece geri dönmeyi bilirdik diye düşündüm.»

Bunu akıl etmesi zekice olmuştu; gövdelerdeki işaretler onları doğru yönde epey bir mesafe yönlendirmişti; Moacir ile Cauê'nin — Büyük Irmak'ı bulduklarında o yolu hem gidişte hem dönüşte yürümüşlerdi — referans noktalarını güvenle bulmalarına yetecek kadar.

Köye doğru artık hızlı yürürlerken Antônio o üç ayda ne kadar çok şeyin değiştiğini düşünüyordu; Yamandé'yi yarı ölü taşıyarak, bin bir tehlike arasında bilinmeyene doğru giderken aynı ağaçların altından geçtikleri zamandan her şey ne kadar farklıydı.

Bunu yapmış olmaktan mutluydu; çocuğun grupçuğun ortasında çevik çevik koşuşturmasına bakmak, onu kurtarmış olmaktan en ufak pişmanlık duymamaya yetiyordu; ama şimdi hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağının farkına varıyordu. Birkaç gün içinde yeniden şehirde olacaklardı; ormandan hiç çıkmamış başka çocuklar da sözde uygarlığı tadacak ve onlar da ondan hem büyülenecek hem tedirgin olacaktı; sonra hepsi birlikte Dünya Kupası'na katılma gibi bu absürt olasılığı deneyeceklerdi — böyle bir şeyin olduğuna hâlâ inanamıyordu — sonra, sonra eve, ormana döneceklerdi. Yoksa? Önceki hayatı gerçekten yeniden yaşayabilirler miydi?

Ve öyle olsa bile eski hayat olmayacaktı; köye giysiler ve bıçaklar getirmişken, otomobiller, uçaklar ve televizyonlar görmüşken bir daha asla olamazdı. Her şey nasıl giderse gitsin, o bin yıllık yaşam biçiminin sonsuza dek değiştiğinin, kirlendiğinin farkına vardı. Kim bilir iyi mi oldu, kim bilir. Düşünmemek daha iyi; fazla büyük bir sorumluluk; düşününce insanın içi ürperiyor.

Ama bir ürperti, Gambone'un ona anlattıklarını yeniden düşününce de geliyordu: «Ne ölümü. O millet kalın derilidir; arka mahallelerden gelen millet. Bizim gibi değil. Onları öyle kolay öldüremezsin. Şans, jeep'in o çok güzel kırmızıda olmasıydı. Parkın helikopterlerinden biri keşif uçuşu yapıyormuş. Kırmızıyı görmüşler ve bir bakmaya inmişler. Jeep'i vinçle çekip çıkarmışlar; şu armadillo piçi Pepè ceviz gibi ezilmişti ama canlıydı. Bir bacağı birazcık daha kısa kaldı, yüzü de ezik; ama zaten hiç yakışıklı olmamıştı. Bizim gibi değil. Hem sonra iç çamaşırı sektörü büyüyen bir sektör; diyor ki hanımlar dantellere bayılıyor; hep donların arasında; güzel bir meslek.»

Antônio o haydudun ölmemiş olmasına seviniyordu; belki yeterince yapmamış olmanın, yardım bulamamış olmanın vicdan azabı hep biraz içinde kalmıştı: onu Belém'de, ne kadar topallasa da, dantellerin arasında bilmek yüreğinden bir yükü alıyordu. Ama ürperti, tedirginlik, şu düşünce içindi: eğer uzaklaşmamış olsaydı, jeep'in yanında kalmış olsaydı Macapá'ya on dört yıl sonra değil bir gün sonra dönecekti. Ve her şey, her şey farklı olacaktı. Kim bilir şimdi nerede olurdum, ne yapardım, kiminle. Kesin olan, kesinden de kesin olan şu ki bir hafta sonra Dünya Kupası'na katılmak için bir eleme maçım olmazdı.

4.11 Sürpriz!

Sahneyi yüz kez, yüz farklı versiyonda hayal etmişti ve eve yaklaştıkça kafasında üst üste yığılıyorlardı. En sevdiği, onları yedisi yan yana, o ortada, ağır çekimde, Hollywood filmlerindeki gibi yürürken gösteriyordu. Ama ormanda iki kişi yan yana yürümek bile zordur, yedi kişiyi siz düşünün; bu gerçekçi titizlik hayalini bozuyordu. Sonra sessiz ve upuzun bakışlar öngören başka sahneler vardı: o ve Janaína, Yamandé ve Kirimà, Moacir ve Piata. Ya da gürültülü ve denetimsiz bir sevinç. Onu yüz farklı biçimde hayal etmişti ve hiçbiri doğru çıkmadı: hayal gücünden çok, anıya yaklaştı.

Köy artık çok uzakta olmamalıydı — bir ağacı tanımış gibi oldum. Mümkün mü? Amazon'da kaç ağaç vardır, bir milyar? Yüz milyar? Ve ben az önce birini tanımış gibiyim! — ve Antônio kendini köydeki ilk anlarını ve onu karşılayan top darbesini düşünürken buldu. Kim bilir kim vurmuştu onu. Belki Yamandé'ydi, İkiÇorap. Ya da Cauê. Hayır, Pofuduk Yanak olamazdı, o zamanlar böyle bir vuruş için fazla küçüktü. Dili iyi konuşmayı öğrendiğinde onu kimin attığını sormuştu, ama artık kimse hatırlamıyordu. Belki Piata'ydı; daha oğlanken bile sağlam bir şutu vardı. Düşün bir: köye giriyoruz ve başıma gelen ilk şey karnıma bir top darbesi yemek.

Mideye top darbesi olmadı, ama çetenin dönüşü de, Antônio'nun köydeki birçok serüveni gibi, topla damgalandı.

«Şşş!» yeniden nasıl bir yaklaşımla karşılarına çıkacaklarını belirleyen, onları susturan Moacir oldu: «Sesler duyuyorum. Açıklıkta birileri var, top oynuyorlar.»

Yamandé öne fırlamak üzere davrandı ama Moacir onu kolundan tuttu: «Dur, duyurmadan yaklaşalım. Onlar fark etmeden filmi çekmek istiyorum.»

Moacir, seferin belgecisi rolünü büyük bir ciddiyet ve hevesle üstlenmişti. Rete Norte ona beş modern cep telefonu ve aynı sayıda dolu yedek pil vermişti. Ne telefon etmesi ne internete bağlanması gerektiğinden, biraz dikkat ederek, video-foto muhabirliğini tamamlamaya yetmeleri gerekirdi. Tekne yolculuğu sırasında ilk telefonu çoktan bitirmişti: bütün arkadaşlarıyla röportaj yapmış ve İşkence'nin sayısız fotoğrafını çekmişti. Antônio'nun isteği üzerine, tekneyle gidilen yolun son bölümlerini ve yaya yolun ilk bölümlerini belgelemekten kaçınmıştı («Neden köyün nerede olduğunun bilinmesini istemiyorsun?»«Açıklaması çok karışık. Senden rica ediyorum, Moacir: bu bölümde film çekme; Rete Norte zaten razı») ve Antônio ona yeniden başlaması için onay verdiğinde de fazla fotoğraf çekmemişti; biraz grubun yürüyüşünü yavaşlatmamak için, biraz da hayvanların kadrajlanmasının zor olduğunu, ağaçlarınsa otuzuncu fotoğrafta o kadar da ilgi çekici olmadığını çok geçmeden fark ettiği için.

Ama şimdi sonunda olağanüstü bir çekim yapma fırsatı vardı. Dışarıdan bir göz tarafından çekildiklerinden habersiz, top oynayan bir grup köylü. Moacir belki de yalnızca o anda, hayatında ilk kez, Antônio'nun köye vardığında nasıl hissetmiş olduğunu anlamaya yakın olduğunu düşündü. Sonra o düşünceyi kovdu, mutlak sessizlikte son adımları attı ve gözlerinin önündeki sahneye yoğunlaştı.

Piata bir serbest vuruş kullanmak üzereydi.

«Baraj çok kötü kurulmuş» diye yorumladı Yamandé alçak sesle; bu arada köydeki arkadaşları için aldığı hediyeyi çıkarmak üzere sırt çantasıyla uğraşıyordu.

«Şşş!» diye onları yine susturdu Moacir. Ama sonra kendini tutamayıp ekledi: «Baraj beni daha çok rahatsız ediyor, o kadar; topu görmemi engelliyor.»

«Yine de kötü kurulmuş.»

«Bu bir… meselesi» diye araya girdi Antônio: «yargılamadan önce … hatasını hesaba katmak gerek; hangi yandan baktığına göre değişir.»

«Ne demek? Kötü kurulmuşsa kötü kurulmuştur» diye ekledi Itaúna.

«Şşşşş!»

Piata serbest vuruş kullanmadan önce oyalanmayı severdi. Topu hangi yandan geçireceğini incelemek için bütün zamanı almak hoşuna giderdi; gerçi baraj böyle kötü kurulmuşken incelenecek pek bir şey yoktu, kaleye taş gibi bir şut çekmek yeterdi ve kesin goldü. Acamim kaleci olarak fena değildi, ama şununla kıyaslanamazdı… neyse. Yine de o sefer her zamankinden çok oyalandı: etrafına bakındı, tuhaf bir şey vardı; az önce bazı sesler duymuş gibi olmuştu, şimdiyse tam tersine açıklığın bir yanında garip bir sessizlik vardı; sanki o taraftaki bütün hayvanlar birlikte susmaya karar vermişti. Sonra omuz silkti ve koşuya başladı; içinden çoktan iç geçiriyordu, çünkü birkaç saniye sonra topu ormanın koyusunda aramaya gitmek zorunda kalacaktı.

Top ağaçların arasında yok olmuştu; her zamanki gibi. Hepsi görmüştü. Piata serbest vuruş kullandığında herkes gözlerini kalenin arkasındaki ormana dikerdi, arama işlemlerini hızlandırmak için. Bu yüzden, orta sahada top gibi görünen ama çok daha fazla seken o garip nesnenin belirmesi, ek bir şaşkınlık ve kafa karışıklığı yüküyle karşılandı. O sekmeyi bitirirken bütün çocuklar yavaşça ona yaklaştılar. Maçı izleyen çocukların büyükleri de yaklaştı; küçüklerse korkmuş anneleri tarafından tutuluyordu.

«Bu ne?» diye sordu Jerujeru.

«Bir meyve mi?» diye öne sürdü Icicaribá.

«Böyle bir meyveyi daha önce hiç görmedim,» dedi etrafına bakınmayı sürdüren Piata «ve nereden düştüğünü anlamadım. Nereden düştüğünü gören oldu mu?»

«Belki öğleden sonranın büyük ışıklı kuşundan düşmüştür?» diye önerdi Tainì, ne kadar yaklaştığını bilmeden.

«Hâlâ oynuyorsak, daha geçmemiş demektir, değil mi?» diye tersledi onu Icicaribá.

«Bana oradan gelmiş gibi geldi!» diye çınladı seyirci kızlardan birinin küçük sesi.

Piata, bakışını kız çocuğunun gösterdiği yöne çeviren ilk kişi oldu; dolayısıyla yapraklar kıpırdadığında, dallar ayrıldığında ve ormandan Yamandé’nin hayaleti çıkıverdiğinde neredeyse bayılacak gibi olan da ilk o oldu.

4.12 Tırnaklar

Grupçuğun öteki üyeleri, bazıları göğüslerini görmeyi engelleyen garip bir şey giymiş hâlde, açıklığa çıktıkça oradakilerin dilsiz şaşkınlığının yerini sevinç çığlıkları aldı. Bazı çocuklar *shabono*ya koşup bağırdı: «Yamandé! Yamandé döndü! Antônio, Moacir, hepsi döndü!» ve birkaç dakika içinde açıklıkta öyle bir karmaşa vardı ki, yanında karnaval sessizlik meraklıları için bir eğlence kalırdı. Antônio, Janaína'nın yüzünü ve onun kucağındaki Ybyráatã'nın profilini gördü ve sıcak bir esenlik hissi duydu; hemen ardından daha nahoş bir his onun yerini aldı. Janaína sakin adımlarla ilerliyor, çevresine sükûnetle bakıyordu. Gülümsüyordu, hatta gülüyordu; ve yanında, onunla birlikte gülümseyen, hatta gülen, Kirimà vardı. Mümkün mü? Kıskançlık. O nahoş his kuşkusuz kıskançlıktı. Mümkün mü? diye ikinci kez sordu Antônio; ama sonra Janaína'nın gözleri onunkilerle kesişti ve ormanın en güzel gülümsemesi her bulutu dağıttı. Janaína onu öptü ve Ybyráatã'yı kollarının arasına bıraktı. Tabii ki mümkün değil, ne diye öyle düşündüm ki.

Hemen anlaşıldığı gibi, bol değişim içkisiyle sulanmış, büyük şenliklerin ve yoğun duyguların iki günü olacaktı.

Ama Antônio'da kıskançlığın yerini, kısa bir mutluluk parantezinden sonra, yeni bir nahoş his almıştı: suçluluk. Orada yalnızca iki gün için bulunduklarını ve hemen yeniden yola çıkmak zorunda olduklarını açıklamak hiç kolay olmadı.

Janaína'ya onu ağzı açık bırakan iki parlak tencere, bulabildiği en renkliler arasından seçtiği ve Janaína'nın hemen üzerindeki tohum ve tüyden olanların yerine taktığı onlarca kolye ve bilezik, bir de çok beğendiği, sağlam kırmızı mavi çizgili kumaştan çok güzel bir hamak hediye etmişti. Ama hediyeler, yüzünü karartan o melankolik somurtuşu büsbütün yok etmeye hiç yetmemişti.

«Ama en fazla bir *mês* uzakta kalacağız, sonra sonsuza dek döneriz; söz veriyorum.»

«*Mês* ne? Üç ay uzakta kaldın ve şimdiden çok zaman önceki Antônio gibi konuşmaya başladın.»

«Affedersin. *Mês* ay demek işte.»

«O zaman neden ay demedin?»

«Çok özür dilerim, ha. Yorgunum, heyecanlıyım ve kafam karışık, kahretsin; biraz anlayış göster!»

Janaína, bilerek yapıp yapmadığını anlamak için ona baktı. Ancak o zaman Antônio Portekizce konuşmuş olduğunun farkına vardı. Ve işi şakaya ve sabır ricasına dökmeye çalıştı.

«Şaka, mavi kurbağacığım. Seni seviyorum, Ybyráatã'yı seviyorum ve en kısa zamanda yanınıza dönmek istiyorum. Önce yalnızca şu işi yapmam gerek.»

Bir yanağını okşadı ve onun hamağın üzerinde bıraktığı tohum kolyelerinden birini alıp ondan yirmi iki iri kahverengi tohum ve sekiz kırmızı tohum çıkardı ve onları özenle uzun bir sapa yeniden dizdi: «İşte, bak. Şu kırmızılar maç günleri, şu kahverengiler de bir maçla öteki arasındaki günler. Şimdi bunu *shabono*nun kapısına asıyoruz ve sen her gün bir tohum çıkaracaksın. Böylece ne zaman oynayacağımızı bileceksin ve bileceksin, bütün köy bilecek ki, her maçtan sonra üç gün içinde dönmemişsek, kazanmışız ve bir sonrakini de oynayacağız demektir. Ve dönmemize ne kadar kaldığını bileceksin: görüyorsun, hep kazansak bile bir aydan fazla uzakta kalmayız. Sonra yanınıza döneceğim ve bu güzel yeni hamakta sonsuza dek birlikte uyuyacağız; şimdi daha mutlu musun?»

Janaína'yla barış yeniden kurulunca Antônio onu elinden tutup ırmağa, sakin bir köşe aramaya götürdü. Yalnız olduklarından emin olunca Antônio: «Ekran hakkındaki anlatılarımı ve onun içinde görülebilecek şeyleri hatırlıyor musun?» dedi.

«Elbette hatırlıyorum.»

«İşte. Burada kaldığım süre içinde, taşınabilen ve geçmişte bizzat gördükleri görüntüleri hatırlayabilen ekranlar icat ettiler.»

«Anladım mı bilmiyorum.»

«Bak, şimdi sana göstereyim.»

Antônio sırt çantasından bir iPad çıkardı. Onu kadının eline verdi; kadın belli bir ürperişle aldı; sonra filmleri izleme uygulamasını açtı. Ve işte böylece Janaína, şaşkın ve büyülenmiş, Marcela'yı, baba Italo'yu ve Antônio'nun rengârenk ailesinin geri kalanını tanıdı; ona çok ama çok selam gönderiyorlardı ve bak torunumuz ne güzel, ne diyorsun, onlar bizi görecek, biz şimdi onları görüyor değiliz, önemi yok güzel olduğuna eminim, değil mi Norminha?

Itátakûara ile konuşmak ve yalnızca çok geçmeden yeniden yola çıkacaklarını değil, yanlarında çok daha fazla oyuncu götürmeleri gerektiğini de açıklamak pek kolay olmadı. Antônio yine iPad'ine başvurdu, yeni biten turnenin bazı görüntülerini göstererek.

Köyün şefi, o alet kendisini çok şaşkın bıraksa da, çok anlayışlıydı: «Antônio, uzun zamandır bizimle yaşıyorsun, bizden birisin. Biliyorsun, değil mi?»

«Evet, biliyorum. Öyleyim.»

«Öyleyse şunu da bilmelisin: ben bu köyün sadece yaşlısıyım; kendimden başka kimsenin kaderinin efendisi değilim. Planınızı bana anlatmandan mutluyum, ama kimseden izin istemeniz gerekmez. Bu işi yapmanız gerektiğini hissediyorsanız, size ancak ruhlar sizinle olsun diyebilirim.»

Konuşmanın en zor kısmı, *shabono*nun dışında kıyamet koparken ciddiyeti ve alçakgönüllülüğü korumaktı.

Moacir, Rete Norte'nin isteklerini çok iyi kavramıştı. Bu yüzden macera arkadaşlarından hediyeleri vermeden önce biraz beklemelerini de istemişti; önce köylüleri gündelik uğraşları içinde fotoğraflamak ve filme almak istiyordu. Ama sırt çantasından cep telefonlarından biri çıkarılıp birkaç fotoğraf çekilip sonuç ekranda gösterilir gösterilmez, köyün yaşamı sonsuza dek değişmişti. Moacir şimdi, en akıl almaz pozlarda fotoğraf çektirmek için yarışan onlarca insanın saldırısıyla yüz yüzeydi. Madem hasar artık yapılmıştı, onları biraz yatıştırmaktan başka çare yoktu: Moacir arkadaşlarına yolun açık olduğunu, istediklerini yapabileceklerini işaret etti.

Bütün hediyelere karşı ilk şaşkınlık ve hayranlık dalgası geçince, «Çok güzel, bu benim», «Bu da ne?», «Demek Antônio'nun bunca yıl bize anlattığı her şey doğruymuş!», anlatıların sırası geldi. Kirimà, tam kırmızı çiçekli ağacın altında doğum yapan karıncayiyeni anlattı; Piata onları bir ay önce yapılan ve birçok gencin yine çok iyi bir izlenim bıraktığı erginlenme töreni hakkında bilgilendirdi: «Bizim düzeyimizde olmasa da.»

Brezilya'ya meydan okuyacak grubu tamamlayacak öteki on altı kişinin kim olacağına karar vermek için Piata, Antônio, Yamandé ve Ubirajara'nın yürüttüğü hızlı seçmeler de büyük ilgi

uyandırdı. İlk yolculuğun kahramanlarının mutlu yüzleri, önerdikleri yeni maceranın büyük reklamıydı: «Piraí öyle çok eğlendi ki bizi beklemek için orada kaldı.»

Seçilenler arasında çok azı kararsız göründü ve sonunda onlar da genel heyecana kapılıp kabul ettiler.

Ama doğal olarak asıl ilgiyi toplayan, çocuklar grubunun maceralarıydı: Antônio'nun ailesine, Macapá'ya ve genel olarak Brezilya'ya övgüler korosu. Ve her koroda olduğu gibi, kaçınılmaz biçimde, koronun dışındaki ses de vardı: Itaúna'nınki. Onu dinleme sabrını gösteren herkese Itaúna, Macapá'daki yaşamın, ötekilerin çizmekte olduğu idilik tablodan çok farklı bir versiyonunu anlatıyordu.

«Boşluk. Çok garip: aynı anda hem boşluk hem kargaşa var. Çok fazla insan var, köyden çok daha fazla; ve günün ve gecenin her anında çok güçlü bir gürültü var; ama yine de sanki boş gibi, sanki insanlar birbirinden uzakmış gibi. Kocaman dev kulübeler var ve içlerinde yalnızca birkaç kişi yaşıyor; bazen iki ya da üç, bazen de tek kişi. Çok az ağaç var. Ve o birkaç ağaç da hep küçük; bir adam ateşlendiğinde olduğu gibi pörsük. Ve az da hayvan var. Ve bu boşlukta, her şeyin en garibi var: onların rüzgâr dedikleri bir şey. Hareket eden hava; ama buradaki gibi değil. Güçlü hareket ediyor, ağaçları eğiyor; başına bir tüy takarsan onu görünmez bir elle alıp götürüyor; hatta kendi sesi bile var.

«Sonra insanların film yapma tutkusu var; ama Antônio'nun ekranındakiler gibi değil. Bazen filmlerde birbirlerini öldürüyormuş gibi yapıyorlar ve insanlar bir tür *shabono*ya girip birbirlerini öldürüyormuş gibi yapan insanları izliyorlar ve mutlu oluyorlar.

«Ve top oynuyorlar, evet; ama bizden çok daha kötüler. Bizim çocuk takımımız onların yetişkinlerini yener.

«Ama her şeyden çok: insanlar farklı. Çoğu solgun. Antônio'nun da buraya geldiğinde beyaz olduğu söyleniyor, biliyor musun. Ama bunlar daha da açık; ölü bir balıktan daha solgun. Bazılarıysa ateşten sonraki odun gibi koyu. Gece gibi karalar, gündüz bile. Onlara bakıyorsun ve yüzleri var mı yok mu anlayamıyorsun bile. Ve hepsi bize, sanki tuhaf olanlar bizmişiz gibi bakıyordu.»

Dolayısıyla Itaúna'nın, yola çıkma anında, kararını Antônio'ya bildirmesi doğal oldu: «Ben gelmiyorum.»

«Nasıl gelmezsin? Brezilya'yla maç ne olacak? Dünya kupaları?»

«Maçı bensiz de kazanırsınız. Dünya kupalarıysa, burada çocukken senin bize oynamayı öğrettiklerini yeğlerim. Ruhlar sizinle olsun. Piraí'ye selamlarımı götürün.»

Lanet acele, diye düşündü Antônio. On dört yıl en mutlak sükûnetin içinde yaşadım ve şimdi her şeyi koştura koştura yapmak zorundayım. Macapá'da Piraí ile konuşup onu ormana dönmeye ikna edecek zaman olmadığı gibi, şimdi de Itaúna ile konuşup onu kendileriyle São Paulo'ya gelmeye ikna edecek zaman yoktu.

«Peki, Itaúna. Nasıl istersen. Çok üzgünüm. Şimdi yapamam, ama yakında yeniden görüşeceğiz ve çok konuşacağız.»

«Evet.»

Şafakta, varışlarından iki buçuk gün sonra yeniden yola çıktıklarında, Itaúna onları uğurlayanların en ön sırasındaydı; eli yukarı uzatılmış, bakışı gururlu; öyle bir gururla ki, Moacir'in çektiği muhteşem fotoğrafı gören herkes köyün şefinin o olduğunu sanırdı. Ama yirmi üç kişilik grup görüşlerinden kaybolur kaybolmaz, aynı el Itaúna'nın ağzına gitti ve o, sonraki iki saati, çocukluğundan beri yapmadığı gibi tırnaklarını yiyerek geçirdi.

Giderek artan bir tedirginliğin iki saatiydi; Itaúna bunu, önceki üç ayda kendisini tedirgin etmiş her şeyi zihninden tekrar tekrar geçirerek harcadı. Ama dev ve boş kulübelerin, garip yüzlü insanların, birbirlerini doğrayan üç yüz spartalının görüntülerine arkadaşlarının, top maçlarının, maçlarındaki giderek artan seyirci sayısının görüntüleri karışmaya devam ediyordu. Otomobillerin gürültüsünün anısına, her golde seyircinin gürültüsü biniyordu.

Itaúna, arkadaşlarının gittiği zamankinden çok daha aydınlık gökyüzüne baktı. Çok oldu gideli, diye düşündü. Ama yirmi üç kişilik bir grubun ormanda tek bir adamdan çok daha yavaş ilerlediğini de düşündü. Hele o adam, Küçük Parmak gibi yolu işaretleme büyük fikrini akıl etmiş kişiyse. Üstelik epey zaman kaybedecekler, şunu yaparken… Gambone! Yapılacak hiçbir sal yok! Macapá'dan getirdiği sırt çantasını kaptı, içine telaşla biraz yiyecek tıktı, sonunda onu öpme cesaretini bularak Iracema'ya koştu, sonra Itátakûara'ya gitti: «Onlara yetişmeye gidiyorum. Belki bana ihtiyaçları olur.»

«Kesinlikle» dedi Itátakûara; genç çoktan koşarak ormanın koyusuna dalmaktaydı.

4.13 Monte Dourado

Ter içinde ama hoşnut bir Itaúna, gruba, grup ırmağa varmadan kısa süre önce yetişmeyi başardı. Antônio onu görünce rahatladı; ama bu, Gambone'un, ne de olsa belli olmazdı, onları gerçekten beklemiş olduğunu görünce duyduğu rahatlamanın yanında hiç kalırdı.

Barcaya ayak basar basmaz, dış dünyayla ilk temas, grup hemen ikiye bölündü. Bir yanda acemiler, ilk kez ormanın dışına ayak basanlar; öteki yanda deneyimliler. Antônio şimdi yeniden düşününce, çocuklar en baştan beri gerçekten cesurdu. Kendi dünyalarını terk edecek kadar cesur ve özel bir çekingenlik duymadan yeni bir dünyayı kucaklayacak kadar korkusuz. Ama hiçbir zaman, şimdi ötekilerin karşısında oldukları kadar kendilerinden emin görünmemişlerdi. ırmakta ve Jari'de yapılan o birkaç tekne yolculuğunun, onları kendilerini ırmak seyrüseferinin dünya çapında en büyük uzmanları gibi hissettirmeye yetmesi gülünçtü. Macapá'da kaldıkları sürenin ve turnenin onları birer yeni Magellan'a dönüştürmüş olmasından söz etmeye bile gerek yok. Sesler korosu aralıksızdı; ana konu, "Ah, Jari eskisi gibi değil" klasik teması üzerine bir çeşitlemeydi; bu Antônio'yu da çok eğlendiriyordu, Antônio'nun arada konuşmalardan parçalar çevirdiği Gambone'u da.

«Ah, bu sefer tekne hazır, ama geçen sefer onu kendi başımıza inşa etmek zorunda kalmıştık. Hatırlıyor musun, Jaci?» dedi Ubiratan.

«Elbette; ancak bir deli unutabilir. Ve ne tekneydi ama. Onunla yol almak çok farklıydı. Daha tehlikeliydi ama daha eğlenceliydi de.»

«Ya içinde Yamandé olan hamak az kalsın suya kayıyordu da onu kıl payı tutmuştuk?» diye öne sürdü Cauê.

Antônio bunu hatırlamıyordu; ama belki o uyurken olmuştu.

«Sonra bütün gece *jacaré*leri kovalamak için nöbet tuttuk» diye ekledi Moacir.

Bunun olmadığına eminim, diye düşündü Antônio; ama araya girmedi, çünkü dinlemek merakını çekiyordu.

Şelalenin anlatısına geldiklerinde bir şey anlamak neredeyse imkânsızlaştı, çünkü hepsi — hiç beklenmedik bir Yamandé dahil — hikâyenin kendi versiyonunu anlatmak istiyor, birbirlerini kesiyor ve arkadaşlarının seslerini bastırıyordu. Anlatının bu yeni versiyonunda her biri salı kurtarmak için suya atlamış ya da seferin başarısı için aynı ölçüde belirleyici bir şey yapmıştı. Ve gerçek şuydu ki, küçük ayrıntılar bir yana, gerçekten de öyle olmuştu. Hepsi kahramanca ve belirleyici olmuştu; Antônio boğazında düğümlenmekte olan yumruya karşı savaşmak zorunda kaldı.

Ama şelale, yeni gelenler grubu için ilk hayal kırıklığının da nedeniydi. Gambone onu özenle atlatmıştı ve onu çoktan geride bıraktıklarında hayranlıkla seyretmek için bir sapma önermiş olsa da Antônio karşı çıkmıştı, çünkü Monte Dourado'ya en kısa zamanda varmak niyetindeydi: zaten böyleyken yürüyüş süreleri fazlasıyla zorlanmıştı ve çocukları mümkün olduğunca az yormaya çalışmak istiyordu. Karar herkesçe kabul edildi, ama acemiler arasında "deneyimliler"in bundan yararlanıp biraz abartmış olabileceği kuşkusu kıpırdanmaya başladı.

Bu kuşkulara ses veren, Monte Dourado'nun ilk çatıları görünür görünmez Piata oldu.

«Bu kadar mı? Anlattıklarınızdan kim bilir ne var sanırdık; oysa bizim köyden sadece biraz daha büyük. Her şeyi rüyanızda görmediğinize emin misiniz?» dedi, yarı şaka yarı ciddi.

Öteki acemiler, sözcülerinin arkasında tek adam gibi kenetlenmiş, inanarak başlarını salladılar. Ama Yamandé ve ötekiler kıkırdamakla yetindiler: «Göreceksin. Göreceksiniz.»

Monte Dourado'ya varış, önceki seferden daha farklı olamazdı. O zaman sessizce, neredeyse sıvışarak gelmişlerdi. Şimdiyse onları rıhtımda epey kalabalık bir meraklılar bölüğü — yanaşmalarının yakın olduğu haberi yayılır yayılmaz hızla sayısı artan — ve bir hayli televizyon kamerası bekliyordu. Neyse ki Antônio bu olasılığı önceden düşünmüş ve durumu göğüslemeye karar vermişti. İlk yedi kişilik grupçuk Brezilya yaşamına epey hızlı uyum sağlamak zorunda kalmıştı; bunların daha da hızlı davranması gerekecekti: belki de tek çözüm, ne olup bittiğini anlayacak zamanı onlara hiç tanımamaktı. Bu yüzden teknede herkese şort ve tişört dağıtmıştı; böylece hiç değilse toplu çıplaklık sorununu önlemişti ve yeni gelenlerin futbol kramponlarını denemelerini de sağlamaya başlamıştı.

Daha yanaşmadan, rıhtımdan koro yükseldi: «Jaci! Piraí! Cauê ve Moacir! İspanya'dan Arjantin'den güçlüler!» Antônio önce anlamadı, sonra gülümsedi ve el sallamaya başladı; bu arada çocukların çoğu ürkerek teknenin kıçına doğru yığılıyor, o bağıran kalabalıkla teması olabildiğince uzun ertelemeye çalışıyordu.

Karaya çıkar çıkmaz Antônio kalabalığın arasında George'u aradı. Onu neredeyse hemen buldu; biraz kenarda, meslektaşlarından birine talimat vermekle meşguldü. Selamlaştılar ama bir işaretle, ortak kararla, ilk röportajlar için daha sakin bir yerde buluşmayı beklemeye karar verdiler. Antônio kalabalığın arasında kendisiyle röportaj yapan, daha doğrusu Macapá'ya döner dönmez röportajı uyduran şu deli gazetecinin çılgın bakışını da görür gibi oldu: Pippo, Pispo, adı neydi. Sonuçta olup biten her şey bir bakıma onun da eseriydi, diye düşünürken yakaladı kendini Antônio; gerçi böyle bir tipe karşı minnet duymak her hâlükârda onun yeteneklerinin ötesindeydi.

Taraftar alayıyla çevrelenmiş olarak, George ve ekibiyle birlikte *pousada*ya yöneldiler; bu vesileyle *pousada*nın tabelasına "Al pelourinho - Brezilya Yerli Milli Takımı'nın Resmî Pousada'sı" pankartı asılmıştı. Eşikte onları iki bekçi gibi, bir yanda aşılarla ilgilenecek doktor, öteki yanda senhor Armando bekliyordu; Gesita ona, önceki seferin anısına, sefere yabancı tek *pousada* konuğu olma onurunu bahşetmişti.

«Hoş geldiniz!» dedi Armando *cerveja*sını kaldırarak. «Durun, Gesita'yı çağırayım.»

Ama buna hiç gerek kalmadı. Birkaç saniye sonra, kalabalığın gürültüsüyle çağrılmış olarak, *pousada*nın patroniçesi eşikte, Rete Norte'nin kameralarını arayan ve hemen bulan kocaman bir gülümsemeyle belirdi. Bütün çeteye buyur etmeye dair geniş işaretler yaptı ve içeri girerlerken hepsini birer birer selamladı; kimi utangaç, kimi atılgan.

Televizyon ekibi bile çoktan içerideyken içeri son giren Moacir oldu; sırt çantasından köyde topladığı çok güzel bir çiçek çıkardı ve onlarca kez prova edilmiş olduğunu ele veren bir Portekizceyle ona: «Sizin için, Dona Gesita» dedi; *pousada*nın içinden gelen bir gümbürtüyle karşılandı.

«Sizin için, Dona Gesita» çoktan grubun dilinden düşmeyen şakası olmuştu. Daha teknedeyken, Moacir'in provalarına tanık olurlarken, bazıları bu Gesita'yı birçok kez betimlemesini istemiş ve Portekizce cümleyi öğrenmesine yardım etmişlerdi, onunla birlikte farklı tonlamalarla tekrarlayarak. Bazıları olup biteni merakla izlemekle yetinmişti; bazılarıysa, özellikle ilk seferin üyeleri, daha şakacı bir tutum takınmış ve Gesita'nın betimlenmesine her gelindiğinde sayısız

ayrıntı eklenmişti; özellikle, yeni kaşiflerce tam kavranamayacağını bildikleri giyim kuşam görünümü hakkında. «Evet, güzel; şu kulaklarından çıkan koca palmiye yaprakları olmasa…» ya da «Güzel mü? Emin misiniz? Yalnızca elleriyle ayaklarının çıktığı gövdenin içinde gizli kaldıkça bilemem…» ve hep böyle.

Ama hepsi içeri girince Eçaí, Moacir'e yaklaşıp ona alçak sesle: «Haklıymışsın, güzel. Çok tuhaf ama güzel» dedi.

«Dünyanın geri kalanı da böyle, göreceksin.»

4.14 Sükûnet

«Thiago!»

«Evet, hocam.»

«İyice bak bana.»

Thiago ona baktı; görülecek ne olduğunu anlamadan, ama az çok absürt bir görevin gelmekte olduğunu şimdiden sezerek.

«Sana farklı mı görünüyorum?»

«Ne demek?»

«Bilmem, eskisi gibi mi görünüyorum? Bir ay önceki gibi mi?»

«Affedersiniz hocam, ama anlamıyorum.»

«Hayır Thiago, anlamayan benim. Aynaya bakıyorum ve hep aynıyım gibi görünüyor; şu lanet kırık kol dışında. Ama içimde artık ben değilim; uzaylılar beni kaçırıp yerime daha sakin, daha ağırbaşlı, daha rahat bir versiyon koydular diye korkuyorum.»

«Ah, anladım. Hayır, hep aynı olduğunuza garanti veririm.»

«Hep kızgın olduğum anlamında mı?»

«Yok, öyle demek istemed…»

«Hayır değil işte, Thiago. Hayır değil. Hiç kızmıyorum. Oysa kızmalıyım. Üç gün sonra Dünya Kupası başlıyor ve hangi takımla oynayacağımı hâlâ bilmiyorum. Yani biliyorum da, onları kadroya çağırmak için resmî izni hâlâ vermediler. Ve Dünya Kupası'na kimi götüreceğimi seçmek için birinden izin istemem gerekmesi bile, bak, senden gidip bana her şeyi kıracak bir sopa almanı istemem için yeterdi. Ama burada bitmiyor ki, hayır. Bu bunaklar benden, ilk maçtan 48 saat önce, bir de şeyden… şeyden… şeyden… hayatında futbol sahası görmemiş insanlardan oluşan bir takımla maç yapmamı istiyorlar. Farkında mısın?»

Thiago susuyordu; böyle durumlarda rolünün yalnızca orada durup Hoca'nın kendi kendine konuşuyor izleniminden kaçınmasını sağlamak olduğunu biliyordu.

«Bunların ulusun gözüne girmek için saçmalıklar olduğunu sanıyordum. Ve ötekinin, şu futbolun tarzanının, hiç değilse geldiği yere dönüp orada kalacak kadar sağduyusu olacağını sanıyordum. Ama yok. Alo, bu akşam geliyoruz, yarın saat ikide sahada görüşürüz; çocuklar gibi. Ben de her şeyi kırmak yerine buradayım, bir paskalya kadar sakin.»

Yani, diye düşündü Thiago ağzını açmadan.

«Her şeyi mahvetmeye çalışan şu embesillere bakıyorum ve kayıtsızlıkla bakıyorum; sanki şu köpeğin işediği bacak benimki değilmiş gibi.»

Hangi köpek, diye soracaktı Thiago; tam zamanında kendini tuttu.

«Neyse, hiç değilse tek devre oynamaya ikna edebildim onları; böylece kim kazanırsa kazansın (sanki kimin kazanacağı belli değil), Hırvatistan’la oynadığında fazla yorgun olmayacak. Ama şu yerlilerden biri benimkilerden birine zarar verirse, yemin ederim napalmı alıp o lanet ormanı baştan aşağı yakarım.»

4.15 Büyük Işıklı Kuş

Antônio'nun talimatları daha açık olamazdı: «Kıpırdamadan ve sessiz. Av görüldüğünde olduğu gibi kıpırdamadan, av görüldüğünde olduğu gibi sessiz. Basit, değil mi?»

Hayır, basit değil. Bilakis, çok zor.

İlk uçuşun inanılmaz heyecanı, Monte Dourado'nun gözlerinin altında giderek küçüldüğünü görmek, engin ormanın yukarıdan görünüşü, hepsini yeniden aynı düzeye getirmişti: artık deneyimliler ve deneyimsizler yoktu; hiçbiri daha önce büyük ışıklı kuşa binmemişti ve Antônio'nun kendisi de ona çok uzun yıllar önce yalnızca iki kez binmişti. Ama ilk uçuş kısa sürmüştü ve neredeyse Gambone'un teknesi kadar gıcırdayan küçük uçağın gürültüsü, başka her duyguyu bastıracak kadar güçlü ve rahatsız ediciydi. Macapá'da aktarma yapmışlar, orada çok heyecanlı bir Piraí'yi almışlardı; neredeyse tamamı eller kulaklarda geçen bir kısa uçuş daha onları Belém'e götürmüştü.

Belém'in modern havaalanında eskilerle acemiler arasındaki mesafe yeniden geniş ve görünür olmuştu. Antônio'nun dört saatlik aktarmadan, bir sonsuzluktan, sağ çıkma planı, her eskiye yeni gelenlerden ikişer üçer kişiyi emanet edip onları kontrol altında tutmaktı.

Büyük camekân piste bakıyordu; pistte birkaç uçak tembel tembel hareket ediyordu. O kadar büyük, o kadar parlak, o kadar güçlüydüler ki saatlerce seyredilebilirdi. Ama bakışı kaldırınca ufkun yeni ve korkunç gösterisine tanık olunuyordu: koyu bir çizgi, ormanın kenarı, görünür olanı sınırlıyordu; ta dipte solda incecik gri bir duman sütunu bakışı kesiyor ve görüntüye derinlik bağışlıyordu.

İlk saat böyle geçti: bu kadar büyük bir camın varlığına ve, sık sık tekrarlandığı gibi, her yerde ağaç olmadığına, bütün o bitkisiz alanın neredeyse akıl almaz olduğuna alışarak. Yapabiliriz, diye tekrarlıyordu sık sık Antônio; saate bakmayı sürdürüyor ve ormandaki yaşamı özleyerek içinde birden çok kez bir sızı duyuyordu.

İkinci saat, orada bulunanlardan doğal olarak yalnızca ormandan yeni çıkmış o çok yetenekli avcılar grubunun aldırış ettiği bir miyavlamayla başladı. Terminaldeki koltukların çevresinde ihtiyatla hareket ettiler; geniş mekânın ürettiği ve onları şaşırtan yankı yüzünden sesin geldiği yeri ayırt edemiyorlardı. Sonunda onu, ince işitmesiyle ve büyük elleriyle şimdiden ünlü Jerujeru buldu; sahibesinin bir anlığına bir koltuğa bıraktığı hasır sepetin içine iyice gizlenmişti. Antônio çocuklarını öyle hareket eder görünce hemen alarma geçmişti, ama Cauê ile Yamandé'ye hızlı bir bakış onu rahatlattı: onların yargısına göre de ciddi bir şey değildi. Sonra aniden miyavlamayı duydu, hasır sepeti ve çevresinde yığılan giderek kalabalıklaşan grubu gördü ve anladı.

«Jaguar yavrusu!»

«Kara mı?»

«Kara jaguarlar var, duydum ben.»

«Ama küçük!»

«Yeni doğmuş olmalı.»

«Yine de büyük gibi görünüyor; açıklayamıyorum, yetişkin bir yavru gibi görünüyor.»

«Çok garip bir ses de çıkarıyor.»

«Neden oraya kapalı?»

«Şimdi onu serbest bırakıyorum…»

Antônio çok geç vardı; tıpkı, belki kargaşa yüzünden tuvaletlerden çıkıp kendini, bu arada yapının destek kirişlerinden birine tırmanıp beş metreden aşağı olmayan bir yükseklikte metal bir panelin arkasına saklanmayı akıl etmiş kedisini cambazca kovalayan bir düzine çocuğun ortasında bulan habersiz sahibe gibi.

«Ben giderim!» Yamandé'nin kendine özgü sesi geniş salonda yankılandı.

«Hayır, Yamandé…» diye söze başladı Antônio çok kaygılı bir sesle.

«Merak etme, bana bir şey olmaz.»

«Yamandé, bunu sana duyduğum bütün sevgiyle söylüyorum. O kirişe çıkmayı denersen seni öldür…»

Antônio cümleyi bitirmedi. Yamandé kediye çoktan ulaşmıştı; kedi de ona bütün küçümsemesini ön kollarına attığı tırmıklarla hemen göstermişti.

Her şeyin normale dönmesi için koca bir yarım saat özür dilemek gerekti. Antônio o hareket için Yamandé'yi azarlamak üzere binlerce argüman düşündü ama hepsini kendine saklamaya karar verdi. Neden geçen sefer bana bu kadar zor görünmemişti?

Ama bir sonraki saatin merkezi tuvalet oldu; Antônio'ya çocukların çeşitli ihtiyaçları hakkında ilk raporlar gelmeye başlayınca. İlk dalganın gençleri süpervizörlük ettiği hâlde ve Antônio bir mantra gibi «Kıpırdamadan ve sessiz. Av görüldüğünde olduğu gibi kıpırdamadan, av görüldüğünde olduğu gibi sessiz» diye tekrarladığı hâlde, kendiliklerinden su tüküren muslukların — *pousada*dakiler onları zaten şaşkına çevirmişti; suyun fışkırmasının daha da garip bir yolu olduğunu asla düşünemezlerdi —, dev aynaların, bembeyaz klozetlerin biçiminin (ama kullanırsak hepsi kirlenir, bizi azarlarlar!), elleri kurulamak için sıcak hava püskürten ağızların karşısındaki heyecan dizginlenemez görünüyordu; öyle ki bazıları ihtiyaçlarını ancak uçağa bindikten sonra hatırlayacaktı.

Köyde alarm vermek için kullanılan çığlık terminalde aniden yankılandı: güneşin yansımasıyla göz kamaştıran çok büyük, parlak bir uçak iniyordu; çocuklar düzensizce camekâna koştu; biri dosdoğru cama çarptı; biri kendinden geçmişti, biri korkmuştu; biri yayının nerede olduğunu sordu. Neyse ki Moacir ile Cauê durumu ele aldı ve Antônio'ya, kendisinin Dilde anlatmakta çok zorlanacağı birçok havacılık konusunu çok iyi kavradıklarını gösteren bir mini konferans başlattılar.

An, büyüyle yüklüydü: iki Kızılderili, jestler, triller ve cıvıltılarla yoğun bir dilde, köylerini ilk kez terk etmiş dış dünyayla hiç temas kurmamış bir gruptan oluşan bir topluluğa uçaklar hakkında bildikleri her şeyi anlatıyordu. Öteki yolcular, muhafızlar ve görevliler saatlerdir dikkatlerini bu o kadar alışılmadık gruba odaklamıştı ve şimdi, kimse rol yapmasaydı büyük tiyatro olacak bir sahneye tanıklık ediyorlardı.

Kenarda duran Antônio yeniden güven kazanmıştı; hatta bayağı eğleniyordu; en çok da bütün açıklamaları anlayan ve onları doğru bağlama yerleştirebilen tek kişi olduğu gerçeğinin gücüyle.

«Uçakların nasıl çalıştığını anlatıyorlar, değil mi?» diye sordu onlarla birlikte yolculuk eden ve bu arada yanına yaklaşmış olan George.

«Ellerinden gelenin en iyisini yapıyorlar» diye cevap verdi Antônio gülümseyerek.

«Jestler aşağı yukarı anlaşılıyor; sesler gerçekten garip.»

«Öyle mi? Anlaşıldığını mı söylüyorsun? Ben onları öğrenmekte çok zorlandım; Dilin parçasıdırlar, bilirsin. Aynı ses, farklı bir jestle eşlik edince bambaşka bir şey demek olabilir.»

«Evet, inanırım. Ama uçağı gösterdiklerinde, uçuşu belirtmek için kollarını açtıklarında, işte o anlaşılıyor.»

Kedinin sahibesi de merakla yaklaştı ve saatlerdir içinde kilitli kalan soruyu sorma cesaretini buldu: «Siz kimsiniz? Nesiniz?»

Antônio birkaç saniye düşündü ve sonra cevap verdi: «Bir futbol takımıyız, hanımefendi.»

«Ah, siz o takım mısınız? Televizyonun söz ettiği takım mı?»

«Sanırım öyle; son zamanlarda televizyon izlemedim, bilirsiniz; ama sanırım öyle, bir takımdan söz ettilerse biz olabiliriz herhalde.»

«Ama yanlış mı anladım, Dünya Kupası'nı oynamaya mı gideceksiniz?»

«Deneyeceğiz, hanımefendi, deneyeceğiz.»

«Çocuklar da…» eliyle bütün grubu biraz gösteren bir işaret yaptı «şunlar mı?»

«Evet, şunlar.»

Hanım cevaptan hoşnut göründü, yalnızca bir an kafasında evirip çevirdi ve uzaklaştı. Sonra fikrini değiştirip Antônio'ya döndü, elini tuttu, ona «Bol şans. Sizi sevdim. Başaracağınıza eminim. Gerçekten bol şans» dedi ve ancak o zaman kedisinin yanındaki koltuğa, mutlu, geri döndü.

Sonunda uçakları gelip kavurucu meltemde biniş için sıraya girdiklerinde Antônio gevşedi: neredeyse başardık, son bir gayret daha.

«Şimdi yine güneşin yakınına mı gideceğiz?» diye sordu Jaguarìuna, Moacir'e; Moacir soruyla biraz şaşkın yakalandı ve biraz düşündü.

«Güneşin büyülü olduğunu düşünüyorum, biliyor musun? Az önce uçağın içinden ona baktım ve artık daha büyük değildi, daha sıcak da değildi. Yaklaşıyoruz ama o aynı kalıyor; demek büyülü, değil mi?»

Jaguarìuna "bilmiyorum" demek olan hareketi yaptı; bu sırada Antônio onları ikinci kez saymaya geçiyordu.

«Bir terslik mi var, Antônio?» diye sordu George.

«Bir kişi eksik,» dedi Antônio şaşkın «emin olmadığım için yeniden sayıyorum.»

«İstersen yardım edeyim.»

«Evet, sağ ol.»

Ve böylece bütün o bekleme saatlerinden sonra, birlikte, evet, gerçekten de bir kişi eksik sonucuna varmak için üç kez sayıp yeniden saymaları gerekti.

Icicaribá'yı tuvaletlerden birine kapanmış, bölmelerden birine sırtı dayalı oturur, gözleri yaşlarla çizgili buldular — köyün yetişkinleri arasında ender bir olay.

«Gitmeliyiz Icicaribá, top oynamaya gitmeliyiz.»

Icicaribá Antônio'ya boş bir bakışla baktı ve onun sözlerini algılaması biraz sürdü.

«Antônio…» Söylemek istediği ama ifade edemediği bir şey vardı; elleriyle bir şeyi gösterir gibi geniş hareketler yapıyordu: «Antônio…» Sonra sonunda bilmek istediği şeye odaklanabildi: «Gittiğimiz yerde ağaçlar var mı?»

Antônio onun ayağa kalkmasına yardım etti, kolunu omuzlarına doladı ve onu yavaşça kapıya doğru götürdü.

«Çok yok; ama bizi koruyabilecek başka birçok şey var. Yapabileceğini düşünüyor musun?»

Icicaribá yavaş ve başı önde yürüyor, yoğun yoğun düşünüyordu.

«Bizi koruyorlar mı? Koruyabilirler mi?»

«Evet, söz veriyorum.»

«O zaman evet, yapabileceğimi düşünüyorum.»

4.16 Tarih

Bir maç hem hiç çekişmesiz geçip hem de aynı anda tarihe geçebilir mi? São Paulo'daki Morumbi stadındaki seyirciler evet, mümkün diye hemfikir olurdu.

Kadro çağrılarını kararlaştırmak için son tarih, herkesin bildiği gibi, Dünya Kupası'nın başlamasından bir gün önce, 11 Haziran'a sabitlenmişti. Ama Antônio'nun grubunun ormandan dönüp dönmeyeceğini ve ne zaman döneceğini beklerken organizasyon makinesi bekleme konumunda kalmıştı (hiç kimsenin hiçbir şey yapmadığını söylemenin teknik jargonu): Dünya Kupası'na kimin gideceğini belirleyecek maç için bir tarih saptanmamıştı, biletler satışa çıkarıldığıysa hiç söz konusu değildi.

Artık bir savaş bile on gün boyunca ana haber kalmakta zorlanıyordu; ulusal ilgi odağına sıçradıktan iki gün sonra ormana geri dönmüş rengârenk bir *indios* grubunu siz düşünün. Kamuoyunun kısa vadeli dikkati, artık sona eren Dünya Kupası geri sayımı ve büyük kentlerde kupa karşıtı protestoların yoğunlaşması tarafından yakalanmıştı. Asu Ka'a — birçoklarının öngörülerine rağmen — ormandan yeniden çıkar çıkmaz telaşla müsait bir stadyum aranmış, radyo ve TV haberi yeniden durmadan vermeye başlamış, gişelerde sembolik bir fiyata karar verilmişti; ama sonuç, başlama düdüğünde Morumbi'nin yarı boş olması ve TV karşısında hazırlık maçına özgü bir seyirci sayısı olmasıydı.

Ama on dakika sonra Brezilya'nın telefon hatları aynı mesajı milyonlarca kez taşımaya ve tekrarlamaya başladı: maçı izliyor musun? Çılgınlık, hemen televizyonu aç. Ve mahalle sakinlerinden çok sayıda kişi, futbol tarihine girmekte olan bir olayın hiç değilse bir dakikasına tanık olmak için zamanında yetişmeyi umarak stada akın etti.

Oyunun ilk beş dakikasında *indios* takımı Brezilya'ya, iki gün sonra Dünya Kupası'nda yeşil altın formayı giymesi gereken profesyonel oyunculara, çoktan iki gol atmıştı. Elbette bütün yıldızlar eksikti; bunlar yedeklerin yedekleriydi; ama yine de uluslararası düzeyde oyunculardı: hiç tanınmayan bir takımın onları bu kolaylıkla tasfiye ediyor olması şaşırtıcıydı. *İndios*lar sürpriz etkisine çok yüklenmişti: oyunun ilk saniyelerinden beri atağa kalkmışlar ve hemen, Jaci'nin olağanüstü bir uzaktan şutuyla golü bulmuşlardı. Santrayı yapıp az önce ne olduğunu anlayacak kadar zaman geçmeden Brezilya ikinci golü yemişti; Cauê'nin attığı bu gol, sahadaki Brezilyalılardan hiçbirinin daha önce hiç görmediği bir düzene göre yürütülmüş kolektif bir akından doğmuştu.

Sonra Asu Ka'a biraz soluklanmış ve Brezilya atağa kalkmayı denemişti; ama *indios*lardan beş dakika öncesine kadar forvet gibi davranan birçokları şimdi, kendi ceza sahalarında doğmuş gibi savunma yapıyordu ve bu, zaten şaşkın Brezilyalılarda yeni bir kargaşa üretmişti. Moacir'in rahat bir kurtarışını izleyen şimşek gibi bir kontra atak, on beşinci dakikada skoru zahmetsizce *indios*lar lehine üç sıfıra taşımıştı.

Maçtan önce iki teknik adam, Hoca Gonçalves'in eleme maçını kırk beş dakika oynama önerisi üzerinde anlaşmıştı. Deneyimli Hoca'nın, takımını kupa açılışı öncesinde tüketmemek için bulduğu basiretli taktik seçim gibi görünen şey, şimdi bizzat Kupa'ya katılma olasılığının tabutundaki çiviydi. Otuz dakika skoru tersine çevirmek için yeterli görünmüyordu; ve açıkçası izlenim, üç saat daha oynasalar bile bundan çıkabilecek tek sonucun *indios*ların daha da gösterişli bir galibiyeti olacağıydı. Ve öyle de oldu: bitiş düdüğünde, Brezilya rakiplerini bir daha tedirgin etmeyi başaramadan, skor Asu Ka'a lehine dört sıfıra çıkmıştı.

Sahadaki yirmi iki kişi ve bütün yedekler, iki karşıt nedenle de olsa, donakalmış çevrelerine bakınırken, tribünlerde Asu Ka'a'lı çocukları öven ilk düzensiz korolar duyulmaya başlamıştı bile.

Saha kenarında "Bom Dia Copa do Mundo"nun özel muhabiri Hoca Gonçalves'le röportaj yapıyordu; yanlarında Federasyon Başkanı ve Antônio konuşma sıralarını bekliyordu.

«Hayır, aynı fikirde değilim,» diye açıklıyordu Gonçalves «bu Brezilya'nın bir yenilgisi değil; olsa olsa futbolda tek sorunumuzun seçenek bolluğu olduğunun bir kez daha kanıtı.»

Antônio Hoca'nın sözlerini dinledi — bunu büyük bir felsefeyle karşılamış olduğunun hakkını vermek gerekirdi — ama dalgınlıkla; beyninde girdap gibi dönen duyguları dizginlemekle meşguldü. Ve her şeyden çok, birkaç saniye içinde ne fazla böbürlenen ne fazla mütevazı kaçan bir konuşma hazırlamaya çalışmakla: sonuçta birkaç dakikadır kendisi — çılgınlık, inanamadığım için tekrarlıyorum — Brezilya'yı Dünya Kupası'na götürecek teknik adamdı. *İndios*lar hakkında bir şey, Brezilya hakkında bir şey, yenilenlerin değeri hakkında bir şey; tarihe geçecek bir konuşma demiyorum ama utanç verici bir şey de değil. Düşün, Antônio, düşün.

Bu arada mikrofon Federasyon Başkanı'na geçti.

«…ve Hoca Gonçalves'in bu yerinde sözleri önümüzdeki dört hafta bize kılavuz olmalı. Bugün yenilmiş bir Brezilya ve galip bir Brezilya yok; bugün bir grup oyuncu, büyük Ülkemizi Dünya Kupası'nda temsil etmeye bir başkasından daha layık olduğunu kanıtladı ve öyle olacak.»

Aferin, güzel sözler, diye düşündü Antônio.

«Doğal olarak dil bir engel; ama Hoca Gonçalves'le anlaşarak senhor Almeida'ya takıma tercüman ve daha genel olarak yerli işleri uzmanı sıfatıyla katılmasını önermeyi düşünüyorduk. Bu yolla kahramanların her birinin yetilerini azami ölçüde değerlendirebileceğimizden ve bu fantastik çocukların bizi en iyi biçimde temsil etmesini sağlayacağımızdan eminiz.»

Ha?

Antônio'nun hazırladığı bütün sözler o an yok oldu; onları gözlerinin önünde buharlaşırken görür gibi oldu. Konuşmuş olduğunu ancak muhabirin ona teşekkür edip hattı stüdyoya bağladığını duyunca anladı; ama ne söylemiş olduğu hakkında en ufak fikri yoktu.

“5. Bölüm”

5.1 Kurallar

Sanki sana piyangoyu kazandığını söylüyorlar ama ödülü almak için yüzüne bir sopa yemen gerekiyor. Yok hayır, daha çok dünyanın en güzel evinde oturabiliyorsun ama girişi leş gibi kokuyor ve o pis kokuyu yok etmenin yolu yok gibi. Hayır, o da değil.

Antônio'nun zihni, neredeyse bir saattir süren sersemlik halinden, uzun süredir sahip olduğu bir teoriye tutunarak gün ışığına döndü: benzetmeler ancak bir yere kadar dayanır; o nokta geçilince hızla saçmalığa dönüşürler. Ama zaten onları yapmak neye yarar? Benzetmeler, anlaşılması zor bir şeyi açıklamaya yaramalı. Onun durumu berbattı ama anlaşılması zor değildi.

Gerçi soyunma odasında soran bakışlar eksik değildi. İkinci dalganın çocukları ne olup bittiğini anlamakta zorlanıyordu: onlar için Dünya Kupası hâlâ Antônio'nun sık sık söz ettiği ve çocukken güzel bir oyuna dönüştürdükleri şeydi; Brezilya ise arada bir «Sizin için, Dona Gesita» denmesi gereken yerdi, Moacir'in çıkardığı, dilinden düşmeyen şaka.

Eski muhafızlar ise durumu iyi kavrıyordu ve tepkileri şaşkınlık, öfke ve hiddet arasında salınıyordu.

«Bundan böyle şefimizin şuradaki adam olduğu ve onun dediğini yapmak zorunda olduğumuz tam olarak ne demek?»

«Ne demekse o demek, Moacir. Yoksa artık kendi dilimizi de mi bilmiyorum?» Antônio çocukların hiçbir suçu olmadığını ve iğneleyici olmanın hiçbir işe yaramayacağını biliyordu ama kendini tutmakta zorlanıyordu.

«Sanırım birazdan Hoca Gonçalves yardımcılarıyla buraya gelecek,» diye devam etti Antônio «ve şimdi ne yapılacağını bize açıklayacak. Hangi otele gideceğiz, nasıl idman yapacağız, ne yiyeceğiz, önümüzdeki maçları hangi taktikle oynayacağız, her şeyi.»

«Ne yiyeceğiz?» dedi Itaúna, şaşkınlığı daha çok Piraí'nin tepkisini uyandırmaya yönelik; oysa Piraí ona yarı teslim olmuş, yarı "benden ne istiyorsun" havayla baktı.

Yamandé'nin ilgisi ise tümüyle futbol yönündeydi: «Ve hangi taktikle oynamak istiyorsun? Gideriz ve kazanırız; şimdiye dek hep yaptığımız gibi.»

«Bu Dünya Kupası, Yamandé; çok farklı. Rakipler çok, çok daha güçlü.»

«Ama Brezilya'yı tek devrede dört sıfır yenmedik mi!»

Antônio ona, bunun efsanevi bir Brezilya değil soluk ve sönük bir kopyası olduğu üzerine akıl yürütmeye vakit bulamadı; Brejauva ile Eçaí çoktan sözü başka yere taşımıştı.

«Neden oturduğumuz yeri değiştirmeliyiz? Dün uyuduğumuz yer çok güzeldi!»

«Ya! Biz artık Brezilya'yız! Brezilya en güzel yerde uyumalı.»

Antônio, kaldıkları otelciğin (Rete Norte'nin bütçesi aşırı lükse izin vermiyordu) kıstas olarak yalnızca Gesita'nın *pousada*sını tanıyan onlara lüksün doruğu gibi görünmesi düşüncesiyle gülümsedi. Hiçbir şey açıklamadı; birkaç saat içinde kendileri anlayacaklardı; ama bazıları için şımarık şampiyonlar olmanın ne kadar az şey gerektirdiğini acıyla tarttı.

Sonra beklendiği gibi kapı çalındı ve soyunma odasına Federasyon başkanı, Hoca Gonçalves ve bir güruh başka yabancı girdi; iki üç «Sizin için, Dona Gesita» ile karşılandılar, belki bu formülü genel bir selam sanma yanılgısı yüzünden, belki de bütün o ani Portekizce diyalogların yarattığı genel karmaşa yüzünden. Sonuçta Gonçalves konuşurken zihninde karşısında bir grup aptal olduğu inancı kesin olarak yerleşmişti.

Çocuklar, başkanın ve Hoca'nın sözlerini ve Antônio'nun çevirisini tam bir sessizlikle dinlediler. Ama kapı yeniden kapanıp yalnız kalır kalmaz soyunma odasında kıyamet koptu.

«Bu gece erken yatmamız mı gerekiyor? Ama ben kutlama yapmak istiyordum!»

«Ben köyü görmeye gitmek istiyordum. Uçağın içinde uçarken çok yüksek kulübeler gördüm, onları yakından görmek istiyorum.»

«Bir de boyanamıyor olmamız deliliği?»

«Gerçekten mi? Ben şaka sanıyordum.»

«Antônio'nun yüzüne bak; şaka yapıyor gibi görünmüyor.»

«Ama ben hâlâ anlamadım: şuradaki adamın dediğini yapmamız gerektiğini ve canımızın istediğini yapamayacağımızı kim söylemiş.»

«Bu dünya böyle yapılmış,» diye kestirip attı Cauê «anladığım kadarıyla onlar bunlara kural diyorlar. Bana hepsi salak gibi geliyor.»

Takımın cep telefonu çaldı. Moacir onu Antônio'ya uzattı; o da her zamankinden de isteksiz aldı. Cevap vermeyi başaramadan soyunma odasının kapısı yeniden açıldı ve Gonçalves'in yüzü, şu kahrolası sırıtışıyla, belirdi; yanında hep onunla birlikte olan ve daha mı teslim olmuş yoksa daha mı dalkavuk göründüğü anlaşılmayan öteki genç adam.

«Almeida, yani: Antônio. Size Antônio diyebilir miyim? Artık aynı takımdayız. Oyuncularıma henüz stadyumdan ayrılamayacaklarını söyler misiniz? Onları en kısa zamanda otele götürmek isterdim ama ne yazık ki halledilmesi gereken bir dizi bürokratik işlem var. São Paulo merkez nüfus müdürünü alelacele çağırdık; en kısa zamanda burada olur. Teşekkürler.»

Antônio, Gonçalves'in arkasından az önce kapanmış kapıya dik dik baktı.

BENİM oyuncularım mı?

Sonra telefon yeniden çaldı. Antônio ona neredeyse görmeden baktı, avucunda tarttı ve sonra var gücüyle duvara fırlattı.

Kapının öbür tarafında Gonçalves'in sırıtışı yoğunlaştı.

«Duydun mu bu sesi, Thiago? Görünüşe göre Almeida ile en azından bir ortak noktamız var.»

5.2 Güven

«Önce cevap vermiyordu, şimdi bağlı değil diyor» dedi Isabel telefonu bırakarak.

«Bu sıralar ayıklayacak pirinci çoktur. Sonra tekrar dene» dedi Robert ona; kanepede oturmuş, az önce olana hâlâ inanamayan yorumcularla dolup taşan TV haberlerini izliyordu.

«Evet, sonra tekrar denerim. Ama ne haksızlık. Antrenörlük görevini elinden almak ne korkunç haksızlık. Zavallı Antônio; onunla röportaj yaptıklarında trans halinde görünüyordu. Bence ona hiçbir şey söylememişlerdi, oracıkta, apar topar öğrendi.»

«Buna karşılık Vakfın finansman sorununu az önce çözdün.»

«Ne demek istiyorsun?»

«Şey, ne kadar absürt duyulsa da, Asu Ka'a Futebol az önce Dünya Kupası'na gitme hakkını kazandı. Onlara tam olarak ne kadar para düşeceğini bilmiyorum ama kesinlikle büyük rakamlardan söz ediliyor. Neredeyse patronlarıma birkaç kuruş ödetemediğime üzülüyorum; onlara bir sponsorluk önermeyi yarıdan fazla düşünüyordum…»

Isabel telefonunda tarayıcıyı açtı ve hızlı bir arama yaptı: «Haklısın. Bu kadar aceleyle Brezilya'yı bulamadım ama burada katılan takımlara yaklaşık altı milyon dolar düştüğü yazıyor. Vay be! Gerçekten iyi bir para. Federasyona mı yoksa doğrudan oyunculara mı gittiğini bilmiyorum ama onlara kesinlikle iyi bir dilim düşecektir.»

«Ya da hiç değilse umarım» diye ekledi hemen ardından.

«Neden öyle diyorsun?»

«Şey, Antônio bana başlangıçta Rete Norte ile çocukların ücretlerinin ödenmesinde sorunlar olduğunu anlattı; hatta müdür onlara hiç ödeme yapmamaya kalkışmış.»

«Ne şerefsiz!»

«Evet öyle. Sonra kesinlikle bürokratik sorunlar olacak; bu çocukların resmen daha bir kimlik belgesi, doğum belgesi, banka hesabı bile olmaması yüzünden, bilirsin…»

«Pratikte bir adları bile yok!»

«Ne demek?» Isabel bunu hiç düşünmemişti.

«Yani evet, adları var; ama bilirsin, formanın üstüne koyacakları adı seçme geleneği. Bu, siz Brezilyalılarda hep hayranlık duyduğum bir şey: sporu ele alış tutumunuz hakkında çok şey söylüyor; sanki hâlâ çocukken oynanan oyunmuş gibi.»

Isabel iltifattan gururlandı. Robert'ın, tek parça Alman mimarın, Brezilya'sının bir erdeminin altını çizmesi hoşuna gidiyordu; anlamı çok sık elinden kayan o insanlığın ortak köklerini ona yakın hissettiriyordu.

«Ama şey, bilirsin, bunlar ancak sınırlarımızın içinde doğdular anlamında Brezilyalı; bizim bu özgül geleneğimizi bildiklerinden kuşkuluyum.»

«Futbol oynayışları düşünülürse bilmeseler şaşarım. Almeida'nın onlara bundan söz ettiğine eminim. Ama asıl, az önce banka hesapları bile olmadığını söyledin. Peki Rete Norte'nin parası onlara nasıl ödendi?»

«Hepsi Antônio'nun hesabına yatırıldı.»

«Ha» dedi Robert. Anlamı çok açık bir "ha".

«Yok, ahahaha, kötü düşünme! Son realine kadar hepsi Vakıf için açtığımız bir hesaba aktarıldı.»

«Hmm, tamam.»

«Neden öyle bir yüz yapıyorsun? Seni ikna etmeyen ne?»

Robert birkaç saniye düşündü. Antônio ile Isabel arasında kendisinin kaygılanması gereken bir şey olmadığını neredeyse hemen (neredeyse) anlamıştı. Isabel'in onu ilgilendiren konuşmalara kattığı tutku, retoriğe yaklaşacak (ve sık sık da içine düşecek) kadar duygusal doğasından, artı doğal olarak son zamanlarda doğum toprağına karşı yeniden alevlenen ilgisinden kaynaklanıyordu. Isabel için Antônio yalnızca bu yenilenen ilginin üzerine üfleyeceği körüktü. Robert bunu anlıyordu ve bu yüzden o ana dek onun hakkındaki bütün tereddütlerini kendine saklamıştı. Ama şimdi söz konusu olan Antônio'dan çok Vakfı ilgilendiren bir şeydi; bu yüzden konuşmaya karar verdi.

«Soruyu bağışla ama çocuklar Vakfın varlığını biliyor mu?»

«Tabii ki biliyorlar!» diye cevap verdi Isabel öfkeyle, neredeyse soruyu bitirmesine izin vermeden. Ama Robert yılmadı.

«Kendimi kötü ifade ettim, kusura bakma. Demek istediğim şu: bütün hayatlarını Amazon Ormanı'nda yaşamış ve oradan üç ay önce çıkmış genç *indios*… Şey, durumları hakkında bunca bilince sahip olmaları bana garip geliyor. Ormanda onları ormansızlaşma sorunundan ya da günümüz Brezilya'sında *indios*ların durumundan haberdar eden bir Amazon Gazeteciki yok ki.»

«Ee, yani?» diye sordu Isabel, hem savunmacı hem saldırgan bir tonla.

«Yani ilk paralarını, muhtemelen üç ay öncesine dek sahip olduklarını bilmedikleri bir sorunun çözümüne yatırmaya karar vermeleri bana çarpıcı geliyor.»

Isabel bir şey diyemeden Robert sürdürdü: «Hatta, şimdi aklıma geldi, beni daha çok çarpan, para kavramını net bildikleri. Özellikle para miktarı kavramını iyi bildikleri. Sayı saymayı biliyorlar varsayalım; üç bin real ile üç yüz bin real arasındaki farkı somut olarak, ve altını çiziyorum, somut olarak kavramaları.»

Isabel'in yüzü iyilik vadetmiyordu. Robert ellerini kaldırdı ve düşüncesini daha da açıklamayı kendine borç bildi.

«Bak, hiçbir şey ima etmek istemiyorum. Yemin ederim. Ben de ne demek istediğimi tam bilmiyorum. Sizin bu girişiminizin, senin bu girişiminin, onlar için en iyi şey olduğundan eminim. Olsun… ama az önce okuduk, değil mi? Şimdi onlara bir sürü para geleceğini okuduk. Sonra kupada ilerlerlerse — ve bunu yapacak yeteneklere sahip olduklarını az önce gösterdiler — daha da fazlası gelecek. Ve şu anda dünyanın başlıca reklam ajanslarında ellerin ovuşturulduğundan yüzde yüz eminim. Öbür gün Hırvatistan'ı yenerlerse dünyanın dört yanından menajerler onları sözleşmeye bağlamaya gelmez mi sanıyorsun? Ve ben yalnızca dürüst insanlardan söz ediyorum.

Dışarıda, para kavramı bile olmayan ve birdenbire zenginleşmiş yirmi üç çocuk düşüncesiyle dişlerini bileyen kaç köpekbalığı var, biliyor musun?»

Isabel ayağa kalktı, saçlarını düzeltti ve Robert'ın ofisinin penceresine yöneldi. Onun özellikle kendisi için kaygılandığını anladı. Aklına Hamlet'in dizeleri geldi: "Para ödünç verme, borca da girme, çünkü ödünç verilen şey çoğu zaman dostla birlikte yitip gider, borçlar da insana tutumluluk duygusunu kaybettirir."

Ama Robert'ta olmayan, ya da olup da yok saydığı şey, onun içgüdüsüydü. O biliyordu, kadın ve Brezilyalı yüreğine seslenen bir ses gibi duyuyordu ki yapılacak doğru şey buydu. Köyü korumak, o el değmemiş orman parçacığını savunmanın, o çocukları ve dünyalarını, ortamlarını, ailelerini tam da Robert'ın sözünü ettiği köpekbalıklarından korumanın en iyi yolu olduğunu duyuyordu. Ama ona bundan söz edemezdi; içgüdü, Robert'a göre bir argüman değildi.

«Bana güven,» uzun bir sessizlikten sonra sadece bunu söylemekle yetindi «ne yaptığımı biliyorum.»

Robert bu sözleri, konuşmayı başka bir temaya kaydırmanın zamanının geldiğine dair işaret olarak aldı. Ama önce bir kavramı tam olarak ifade edememişti ve düşüncesini netleştirmek daha üstün bir gereklilikti.

«İşte, beni tam olarak tereddüde düşüren buydu: ormanlarını korumak yapılacak doğru şey. Ama birini, tam bilincinde olmadığı bir tehlikeden korumak, ana babaların çocuklara yaptığı bir şey. Bunlar erkek. Özel bir durumdan gelen erkekler, ama erkek. Emin miyiz, emin misiniz, bütün varlıklarını öteki ulusların meslektaşları gibi kadınlara ve motorlara savurmak istemediklerinden? Kuşkusuz yazık olurdu ama istekleri buysa bunu yapmak onların tam hakkı olurdu. Seni, sizi yapmaya çağırmak istediğim bu: onların isteğinden emin olun. Onlarınki; sizinki değil, ne kadar iyi niyetli olursa olsun.»

«Haklısın. Antônio'nun onlara soracağına ya da çoktan sorduğuna eminim; işi sağlama almak için ben de soracağım. Ama erkek oldukları, çocuk olmadıkları konusunda da haklısın. Bundan böyle şakaya az yer olacağını kendi başlarına çoktan iyi anladıklarından bütün bütün eminim.»

5.3 Paolorossi

«Nasıl yani Paolorossi? Bu aptal bir de benimle dalga mı geçiyor?»

São Paulo nüfus müdürü César Azevedo'nun yardımıyla bürokratik formalitelerin yerine getirilmesi yağ gibi akmıştı. Şaşırtıcı biçimde yağ gibi. Görünen o ki, ormandan çıkmış *indios*lara kimlik belgesi ve Brezilya vatandaşlığı vermek için standart bir prosedür zaten vardı. Antônio içinden, hayatında bir bürokratik işlem için hiç bu kadar az yorulmadığını not etmişti; ve bunun yalnızca Seleção futbolcusu olarak yeni statülerinden kaynaklandığı fikrini kafasından hiçbir şey silemezdi. Bir an ona Azevedo ile Gonçalves'in asistanı birbirlerini tanıyorlarmış gibi de gelmişti; ama o pürüzsüz prosedürün nedeni ne olursa olsun, hediye atın dişine bakılmaz.

Ama sonra futbol bürokrasisinin sırası gelmişti: forma numaralarını atamak ve her birinin sonraki ay sırtında taşıyacağı adı belirtmek. Orada Antônio tercüman işinin ne kadar yorucu olabileceğini keşfetti. Evet, üç aydan fazla süredir Portekizceden Dile ve Dilden Portekizceye çeviri yapıyordu, ama şimdi çok farklıydı. Az önce bir sözleşme imzalamış olmanın bütün dinamiği değiştirmesi ve çeviri yapılacak kişilerin önceden yedi, şimdi yirmi üç olması bir yana; onu en çok zorlayan şey, Gonçalves ile çocukların birbirlerinden habersiz birbirlerine savurdukları hakaretleri yumuşatarak ya da büsbütün sansürleyerek çevirmekti.

«Ciddi mi yapıyorsun yoksa onunla dalga mı geçiyorsun, bilmek istiyor diyor.»

«Elbette ciddiyim; onun gibi soytarı değilim ben.»

«Ciddi yapıyor diyor.»

Bir dizi itiş kakıştan sonra Yamandé'nin esnemez olacağı açıklık kazanmıştı. Antônio sayesinde Brezilya'nın adlar yerine lakap kullanma geleneğini çok iyi biliyordu; ve yine Antônio sayesinde Paolo Rossi'nin, uzun bir aradan sonra 1982 Dünya Kupası'nın başlamasından birkaç gün önce dönüp sonra İtalya'yı zafere sürükleyişinin hikâyesini de biliyordu: Yamandé onun adını almanın uğur getirmesini umuyordu.

«Bu havalanmış şimdiden kendini dünya şampiyonu görüyor, ha? Paolo Rossi'nin hikâyesini yeniden yaşamak istiyor, ha? O zaman hikâyeyi tümüyle yeniden yaşayalım: Paolo Rossi ilk üç maçta berbat oynadı; o yüzden, madem biz akıllıyız ve her şeyi önceden biliyoruz, öbür gün sen, güzel delikanlım, kulübeye.»

Antônio, Gonçalves'in kararını çevirmeyi bitirir bitirmez soyunma odasına buz çöktü. Sayısız meydan okuyucu bakış ona fırlatıldı; ama Gonçalves hepsinin bakışına dayandı ve formaya yazılacak ad için başka güzel fikri olan var mı diye sorduğunda birkaç saniye kimse cevap vermedi ve birçok göz soyunma odasının döşemesine indi.

Sonra Jaci ayağa kalktı ve: «Ben formama Marcos yazmak isterdim. Eminim hoşuna gider.» dedi.

Antônio, büyük spor şampiyonlarından oluşan zihinsel arşivinde bu Marcos'un kim olduğunu aradı; sonra Jaci'nin futbol oynadığı *baixada*ların çocuklarını ve penaltıları iyi atan o ufaklığı hatırladı. Durumu Gonçalves'e açıkladı; onun itirazı olmadı ve bu, soyunma odasına biraz huzur geri getirdi.

«Başka?»

«Başka?»

Cauê yeniden kurulmuş uyumu fark etti ve suları yeniden karıştırmak için kolunu kaldırdı: «Ben Yaia yazmak istiyorum. Burada olmamız onun sayesinde. Üstelik çok güzel.»

Antônio kederle Gonçalves'e döndü: «Yaia adını almak istiyor.»

«Nedenmiş o?»

«Anlamadım.»

«…Şaka mı yapıyor?»

«Umalım.»

«Tanrım. Sen yardım et.»

«Cauê, ciddi mi diyorsun?»

Cauê, anlamlı bir bakışla karşılık verdi: «Sence gerçekten formama kadın adı mı koymak istiyorum?»

5.4 Barajlar

Moacir
Marcos
Piata

Ubirajara
Itaúna
Tainì

Ubiratan
Jaguarìuna
Icicaribá

Cauê
Piraí

«Yaşlılarla oynayacağımızı anlamamıştım.»

«Yaşlı değiller; hepsi Antônio'dan çok daha genç.»

«Yaşlılar. Bazılarının çenesinde tüyler bile var, Antônio gibi. Hem ne alaka; Antônio'dan gençler ama Antônio çok yaşlı: düşünürsen iki hayat yaşamış gibi ve ilkinde zaten yaşlıymış.»

«Neyse, Antônio onlara saygı duymamızı söyledi çünkü bunlar…»

«Yaşlılar?»

«…oyuncuların hepsi çok güçlü ve hepsi Avrupa'da oynuyor; orası çok yaşlı ve uzak bir yer.»

Antônio öğleden sonra güneşinde gözlerini kapalı tutuyordu. Birkaç metre ötesinde kulübede oturan çocuklardan gelen, kocakarılar gibi geveze sohbetler onu belli bir kaygıdan hoşça uzaklaştırıyordu: soyunma odalarından çıkmadan beş saniye öncesine kadar sürmüş tartışmalar yüzünden kendini pek rahat hissetmiyordu.

«Bu Avrupa nasıldır kim bilir, ha? Ya bu yer, Hırvatistan nasıl…»

«Ne çok insan var; hepsi aynı köyden mi gelecek?»

«Hayır.»

«Evet.»

«Kent denir.»

«Belki şu beyaz kırmızılılar hep aynı kentten geliyordur. Çok azlar.»

«Çok az değiller; bizden çok daha fazlalar, yani köydeki bizden.»

«Belki Hırvatistan çok büyük bir köydür.»

«Kent denir.»

«Susun, susun, bir müzik başlıyor!»

«Ne müziği?»

«Hırvatistan'ın Şenlik Şarkısı; Portekizce nasıl deniyordu hatırlamıyorum…»

«Ulusal bir şey, "ulusal ses" gibi, "ulusal şarkı"…»

«Marş,» diye fısıldadı Yamandé «milli marş.»

«Ah, doğru.»

«Doğru.»

«İşte.»

«Şimdi Brezilya'nınkine sıra geliyor; hatırlıyor musunuz?»

«Antônio onu arada söylerdi.»

«Ben hatırlamıyorum.»

«Susun başlıyor.»

«Susun!»

Antônio ayakta, biraz kararsız milli marşı söylüyordu. Kararsız; çünkü bütün sözlerini iyi hatırlamıyordu, çünkü olayın, onunla birlikte Dünya Kupası'nın açılış marşını söyleyen insanlarla dolu bir stadyumun heyecanıyla sarsılmıştı; bir de çocuklarının marşın sözlerini bilmeyen tek kişiler olduğunun farkına vardığı için, bir şekilde bazılarını hatırlayan Piraí ile Cauê hariç, ve bu sahne televizyonda onlar için güzel bir reklam olmayacaktı.

«Hepsi söylüyordu, çok güzeldi.»

«Heyecandan bacaklarım titriyor; sanırım bedenimizi boyamadığımız için.»

«Ben de beden boyanmadan kendimi boş, güçsüz hissediyorum.»

«Evet.»

«Ben de.»

«Moacir boyanmış.»

«Boyanmış mı? Gerçekten mi?»

«Evet, yüzüne değil ama bedenine ve kollarına. Antônio'nun o keçeli kalemlerinden biriyle. Onun kendisini bütünüyle örten giysiyi giymesi gerekiyor; kimsenin fark etmeyeceğini söyledi.»

Soyunma odasındaki arbededen yararlanmış olmalı, diye düşündü Antônio; yaptığını fark etmemiştim.

Çocuklar Hoca Gonçalves tarafından klasik bir 4-4-2 ile dizilmişti; ama Antônio'nun onun talimatlarını olabildiğince iyi çevirme çabasına rağmen oyunculardan birden fazla homurtu ve yakınma çıkmıştı.

«Böyle oynanmaz,» diye protesto etmişlerdi «Top Oyunu bu değil!».

Antônio bu tür argümanları tarihin en şanlı milli takımının antrenörüne sadık biçimde aktarmayı göze alamamış ve kendi çocuklarına, sahadaki bu dizilişle bile ellerinden gelenin en iyisini yapmaları gerektiğini söylemekle yetinmişti.

«Sizi bu dişli ayakkabılar rahatsız etmiyor mu?»

«Krampon» diye düzeltti Yamandé.

«Çok.»

«Beni çok etmedi; ama sahaya girmeden önce bizi durdurduklarında düştüğüm için üzgünüm.»

«Kayıyordu.»

«Çok.»

«Ben de az kalsın düşüyordum.»

«Hırvatlardan biri gülmeye başladı.»

«Görmedim!»

«Boyanmadığımız için.»

«Haklısın.»

«Doğru.»

Görünüşleri çok komikti; kapüşonlu üstlerine sıkıca büzülmüş, kapüşonları gözlerine dek çekilmiş: ilk kez yirmi beş derecenin altında bir sıcaklık tadıyorlardı ve Antônio'nun açıklamasını kabul etmek zorunda kalmışlardı: hayır, hasta değillerdi; buna "serin" ya da isterlerse "soğuk" deniyordu. Ve ilk kez giyim kuşamın akla yatkın bir işlevi olabileceğini anlamışlardı. Ama kulübedeki çocuklar yorum yaparken sahadakiler, talimatlara uyup dörde kadar saymaya, Hırvatlarla oynamaktan daha çok yoğunlaşmış gibiydi; Hırvatlarsa tam bir saldırıyla başladılar. Özellikle, çok geniş dolaşmaya alışkın Jaci, saf bek oynamak zorunda kalmakta, hep aynı adamı izlemek zorunda kalmakta, gözüne bu kadar dar görünen bir saha bölgesiyle yetinmek zorunda kalmakta ciddi biçimde rahatsız görünüyordu. Ve belki bunda Antônio'nun da payı vardı; ona savunmacıların hep dört kişi olmasını ve hep bir çizgi oluşturmalarını sağlaması gerektiğini söylemişti: oyun oynamaktansa çağırmak, saymak, hizalamak ve yeniden saymakla geçirdiği süre daha çoktu.

İlk yarının beşinci dakikasında Gonçalves çoktan ayağa kalkmış, morarmış, Antônio'nun kulübeden — ona ayağa kalkmak yasaktı (ve teknik olarak oyuncularla konuşmak da; çeviri gerekliliği hariç)

— gücü yettiğince aktarmaya çalıştığı hakaretleri haykırıyordu. O andan itibaren “APTALLARAPTALLARAPTALLAR!” ara sözü ilk yarıya birkaç dakikada bir fon yapacaktı.

«Bunlar bizimkileri dövüyor.»

«Hakem de hiç düdük çalmıyor.»

«İşte, bak, Tainì’ye bir tekme daha.»

«Bu sertti.»

«Tainì o yüzü yapınca çok acı duyuyor demektir.»

«Yine de bak nasıl koşuyor!»

«Aferin Tainì!»

«Hadi!»

«Bir dirsek!»

«Ubiratan!»

«Kan kaybediyor!»

«Hakem ona çık işaretleri yapıyor.»

«Evet,» diye araya girdi Antônio «kanamayı durdurmak gerek, yoksa oynayamaz.»

«Gerçekten mi?»

«Neden?»

«Evet, neden?»

«Antônio…» diye sordu Ubiratan şaşkın, burnunu sararlarken: «Ne yapacağız? Bizi dövüyorlar ve hakem düdük çalmıyor!»

«Konsantre değilsiniz; turnede de birileri sert girmişti ama hiç yakınmamıştınız.»

«Bugün farklı.»

«Evet, bunu görüyorum.»

İlk yarının onuncu dakikasında bir Hırvat atağı sol taç çizgisi boyunca gelişti. Piata orta saha çizgisinin yakınlarında kaydı (ayakkabı giymek zorunluluğuna henüz tam alışamamıştı) ve neredeyse kale çizgisinden çok sert bir orta çıkaran Kovadric’e doğru bir pasın süzülmesine yol açtı. Jaci, çabucak açılmış iki forveti kapatmaya çalışarak merkeze yaklaşıyordu. Bir bacaklar ormanına sızan ve arkadaşlarla rakiplerce dokunulup saptırılan top onun ayaklarının önüne çıkıverdi; koşusunu durduramayan o, topa vurdu ve onu kendi kalesinin dibine yolladı.

«Hayır!»

«Nasıl yaptı!»

«Geçtiğini görmedi!»

«Bir sıfır!»

«Onlar için!»

«Hayır!»

Yabancı bir sessizlik São Paulo stadyumunun ve bütün ulusun üzerine çöktü. Tribünlerdeki birkaç bin Hırvat umulmadık ve dizginlenemez bir sevinçle patladı. Gonçalves kulübeye yığıldı, bakışı ürkütücü; Jaci kendi dilinde bilinmeyen bir şeyler bağırıp el kol işaretleri yaptı. Antônio sahada ve kulübede şaşkın oyuncularına baktı: olup biten adil değildi; çocukları bundan çok daha iyi oynayabilirdi. İçinde bulunduğu durum ona neredeyse hiç manevra alanı vermiyordu ama bir şey yapmalıydı.

Oyun daha temkinli bir Hırvatistan'la yeniden başladı ve bu Brezilya'nın soluklanmasına, Gonçalves'in sakinleşmesine izin verdi.

«Bir aptallar sürüsü,» diye fısıldadı Antônio'ya bastırılmış bir hırlamayla «dünya kupasını bir aptallar sürüsüyle oynamaya geldik.»

«Hoca ne diyor?»

«Hep aynı kelimeyi tekrarlayıp duruyor.»

«Ne demek?»

İşte o anda Antônio ne yapacağını anladı. Delice bir fikir ama işe yarayabilir, diye düşündü. Yalnızca doğru anı beklemem gerek.

«Yaşlı olduklarını gördün mü? Sana söylemiştim!»

«Artık oynamıyorlar; bizi dövmek için orta sahada bekliyorlar.»

«Eskisi gibi koşmuyorlar.»

«Yorgunlar.»

«Evet, çünkü yaşlılar.»

Gerçekten de karışık başlangıca rağmen yirmi beşinci dakikaya kadar yeni büyük korkular olmadan gelinmişti: Jaci kendisine verilen talimatları yok saymaya ve daha ileride oynamaya karar vermiş gibiydi; zaman geçtikçe daha çok cesaretleniyor, artık düzenli olarak orta yapacak noktaya varabiliyor ve yine de savunmada hazır bulunabiliyordu.

Onun örneğini izleyen ilk kişi, önde yapayalnız kalmaktan bıkıp top kapmaya geri dönmeye başlayan Cauê oldu. Ve Antônio'nun sol kanattaki iki oyuncusu bir "zehirli ok" kurmak için fazlasıyla yeterliydi.

Yirmi dokuzuncuda Jaci'nin sayısız çıkışlarından bir yenisi, onun apaçık fiziksel tazeliğinden kaygılanan Hırvat antrenörü takımının ağırlık merkezini ona doğru kaydırmaya itti. Bu Cauê'ye ihtiyacı olandan daha çok alan verdi: isabetli bir pas, ani bir atak ve ok, uzun boylu ama yavaş Hırvat kalecinin sol alt köşesine dosdoğru ve tutulamaz biçimde fırladı.

Şenlik patladı. Yenen golden sonra şokta görünen Brezilyalı seyirci birdenbire soluğunu geri aldı ve özgürleştirici bir çığlık stadyumun ta temellerini sarstı. Kulübe ayağa fırladı ve çocuklar kendi usullerince kutlamaya başladı; büyük bir konsantrasyon içindeki Antônio ise fırsatı kaçırmadı. Ubiratan ile Piraí'yi kenara çekti ve bir dakika içinde, Gonçalves'in talimatlarını çeviriyormuş gibi yaparak, onlara yapabildiği bütün düzenlemeleri bildirdi. Oyun yeniden başladığında çocuklar artık 4-4-2'yi izlemiyordu; Gonçalves ise fark etmiş görünmüyordu.

«Böyle daha iyi.»

«Evet.»

«Sessiz jaguar yapılabilir.»

«Ve bir zehirli ok daha.»

«Ve şurada fazla gergin bir yay için de yer var.»

«Aferin Ubiratan! O da fark etti!»

«Evet!»

Kırkıncıda Hırvat orta saha Modolic topu orta sahada aldı ve sürpriz bir atakla karşı yarı sahanın derinliklerine kadar geldi; orada Jaguarìuna tarafından karşılandı ve yerde kaldı.

«Kendini attı.»

«Faul değil.»

«Hakem düdük mü çaldı?»

«Ama faul değildi!»

«Yaşlılar; daha kolay düşüyorlar.»

«Ama düşmedi, kendini attı!»

Brezilyalı oyuncular ne yapacaklarını pek bilmeden inanamayarak birbirlerine bakıyordu. İşleri karıştırmak için Moacir baraj koymamalarını ve topun görüşünü serbest bırakmalarını bağırıyordu. Hırvat oyuncuların kendileri bile gözlerine inanamıyordu.

«Kaledeki aptal ne diyor?» diye sordu Gonçalves, cevabı zaten bilerek.

Antônio onu gösterişle yok saydı ama kulübeden çocukları çoktan boşuna bağırıyordu:

«Baraj! Baraj! Moacir! Baraj kur! Bak, bunlar neredeyse bizim kadar sert vuruyor!»

Önünde hiç kimse olmadan kullanılan serbest vuruş hızlı ve isabetli doksana doğru çıktı. Moacir, neredeyse insanı aşan refleksleriyle uzanmayı ve topa tam da onu görkemli biçimde üst direkte bitirecek kadar dokunmayı başardı. Bir santimetre meselesiydi.

Gonçalves artık kendi gölgesi gibiydi. Kulübede bir yanına dönmüş oturuyor, kendi kendine mırıldanıyor ve oyun alanına ancak seyrek bakışlar atıyordu.

Devre arasında Antônio fikrini olgunlaştırdı. Gonçalves'in ateşli sözlerini özenle çevirmek yerine Hoca'nın fikir değiştirmesini uydurdu ve çocuklara sahada alışkın olduklarına çok daha benzer biçimde dizilmeleri hakkında talimatlar verdi; maçın başında aldığı darbenin acısı hâlâ süren Tainì'nin Brejauva ile değiştirilmesinden de yararlanarak.

İkinci yarı Piraí'nin sağdan bir akınıyla başladı: iki adamı geçip ceza sahasına daldı; orada Lovruka, şuttan bir salise önce umutsuz bir kayarak müdahaleyle topu ayağından alıverdi. Bütün bütüne kurallara uygun bir müdahaleydi; gerçi Piraí momentumla sürüklenip gösterişli biçimde yere savruldu. Ama hakemin kuşkusu olmadı: Brezilya lehine penaltı çaldı.

Antônio'nun çocukları bütün ilk yarıyı hem rakiplere hem de arada bir anlamını kavramadan katlandıkları hakem kararlarına karşı çok uysal bir tutumla oynamıştı. Ama ikinci yarıda bir şey değişmişti. Toplu halde hakemin üzerine atılıp güçlü biçimde protesto ettiler; iletişimsizliğe rağmen stadda bulunanlara ve dünya yayınına bağlı olanlara protestoların niteliği çok geçmeden açık oldu: penaltı olmadığını, hakemin yanıldığını, Piraí'nin kendi kendine düştüğünü ileri sürüyorlardı; bağırıyorlardı: «Penaltı değil! Hayır, hayır!»

Cauê ayrıca: «Haksızlık! Haksızlık!» diye bağırdı.

Şenlikteki seyirci ne olup bittiğini anlamıyordu; hakemin düdüğüyle yerinden fırlamış Gonçalves de anlamıyordu.

Ve hakem, muhtemelen bir futbol sahasında daha önce hiç yaşanmamış bir durum karşısında büsbütün hazırlıksız yakalanarak içgüdüyle tepki verdi: Piata'ya sarı kart gösterip protestoları özellikle ateşli olan Icicaribá'yı oyundan attı; sonra yan hakem ve dördüncü hakemle görüştü: penaltı her hâlükârda kullanılacaktı.

Vuruşu üstlenen Cauê oldu; bir stadyum ve koskoca bir gezegen onun niyetlerini sorgularken. Gonçalves artık ayakta yalnızca sesli harfler haykırıyordu, başka hiçbir artikülasyon olmadan; Cauê ise alev alev gözlerle koşu bile almadan topu yavaşça kaleciye bıraktı; kaleci onu bir ayakla durdurup tuttu ve hemen taça gönderdi.

Seyirci uzun süre soluğunu tuttu; Cauê kıpırdamadı: Hırvatlar, Brezilyalılar, kimse soluk almaya cesaret edemiyordu; Gonçalves'in kendisi bile taş kesilmişti. Ta ki en üst halkadaki tribünlerin bir bölümünde bir oğlan çocuğu büyüyü bozup ellerini çırpmaya başlayana dek; bu, São Paulo stadyumunda hatırlanan en uzun alkışı doğuran bir zincirleme tepki yarattı. Gonçalves'in kendisi bile kendini el çırparken buldu; bir dakika sonra dünyanın bütün haber ajansları bu olayı bütün futbol tarihinin mutlak en popüler olayı yapacaktı.

Sonunda Antônio'nun çocuklarının üçe bir kazandığı zafer, son on dakikayı oynayan ve tek şutla iki direği birden bulan Yamandé'nin mutluluğu (Gonçalves bunu bilerek yaptığına yemin edebilirdi) ve ardından gelen kutlamalar neredeyse arka planda kaldı.

Maçın ve belki de bütün kupanın simgesi çoktan Cauê'nin alev alev gözleri olmuştu.

5.5 Opispo

Opispo kin besleyecek bir adam değildi. Kin beslemek zaman kaybettirir ve zihni bulandırır; o bacak ve düşünce çabukluğundan yanaydı. Geriye baksaydı, ama geriye bakacak bir adam değildi, Almeida'nın çocuklarının medyatik keşfinin Gazeta'sına değil Rete Norte'ye atfedilmesi onu rahatsız edebilirdi. Ama Opispo başarının ileriye bakanlara güldüğüne inanan bir adamdı. Ancak ileriye bakarak, kendisininki gibi sınırlı imkânlı bir gazete ilk varabilirdi; hele *indios*lar gerçekten ünlenirken ve haberciliğin ağır topları sahaya girerken. İleriye bakarak, Dünya Kupası'na katılmayı başarırlarsa medyatik açıdan neye dönüşeceklerini görmüştü: ve birçok başka seferde olduğu gibi doğru görmüştü, diye tekrarlıyordu hoşnut.

Ama bazen ileriye bakmak için çok daha geriye bakmak gerekir: işte bunun için Monte Dourado'ya gitmişti; Asu Ka'a Futebol takımının kökeni hakkında bilgi arayışına. Genel olarak temassız *indios* kabileleri ilginç malzemeydi; üstelik bunlar güzel bir hikâyeye hep iyi gelen o gizem halesiyle de çevriliydi: tam olarak nereden geldiklerini ilk açıklayan olmak usta işi bir vuruş olurdu.

İlk fikir, köye kadar onları gizlice izlemekti — araştırmacı gazetecilik, hep onun güçlü yanı olmuştu — ama çok geçmeden fikrini değiştirmişti: fazla tehlikeli; jaguarlar, zehirli hayvanlar, yamyam kabileleri ve kim bilir başka neler olabilir. Böylece araştırmacı yetilerini daha konforlu bir zeminde çalıştırmaya karar verdi ve bir ipucu arayarak Monte Dourado ile Laranjal arasında gezindi. Ama orada zaten fazla rekabet vardı; gerçekten özgün bir hikâye bulmak için daha ileriye, daha geriye, daha derine, daha sağa, daha yana bakmak gerekiyordu. Biralar ısmarlamak, konuşmak ve konuşturmak ve dinlemek, hepsinden çok dinlemek gerekiyordu: her gerçek atak gazetecisinin emri.

Belki de onu ötekilerden ayıran gerçekte buydu, diye düşünüyordu: hiç de göz ardı edilemeyen bacak çabukluğu değil, bilakis sabır. Ötekiler önceden paketlenmiş hikâyeyle gelir ve onu destekleyecek haberler ararlardı. O öyle değildi; o, doğru temasın ve hepsinden önce doğru fikrin karşısına çıkmasını bekleme sabrına sahipti. Ve konuşa konuşa şimdi karşısına çıkmıştı. Belki de ulusun en nefret edilen adamı olacaktı: tam Brezilya rüya gibi bir Seleção bulmuş görünürken bütün bir Ülkenin rüyasını kırmak riskli olabilirdi. Ama gerçek bir gazeteci güzel bir fikirden vazgeçmez.

Bu nedenle şimdi Santarém'deydi; kendisine tam doğru noktada geriye bakmasında yardım edecek kişiyle konuşma umuduyla. Bu arada, neden ileriye bakıp şu yaklaşık anakonda kostümlü, şurada birkaç adım ötede böyle beceriyle kıvranan genç hanımın zarafetlerinin tadını çıkarmasın? Onu seyretmeyi bitirince yaklaşması için işaret etti ve sordu: «Canım, harikasın! Sinemayı hiç düşündün mü? Benim birçok tanıdığım var, iyi bir söz edebilirim. Ama madem buradayız, yavrum, tesadüfen Pepè adında birini tanıyor musun? Kadın iç çamaşırı temsilcisiymiş, dediler…»

Deha nedir? Sezgidir, azimdir, bir tutam şanstır. Kazanan bir fikre sahip olmak ve daha önce kimsenin varamadığı yere varabilme yetisidir. Şu Almeida'nın yerli köyü nerede? Ormanda, tamam; ama gerçekte nerede olduğunu soran oldu mu? Çünkü, hadi söyleyelim, ormandaki sınırlar o kadar kesin değildir. Bir an Brezilya'dasındır; bir sonraki an, farkına varmadan, kendini Surinam'da bulursun. Ormanın koyunda sınır muhafızları yoktur ki.

«İç çamaşırı mı? Bu işlerle üvey babam ilgilenir, bilirsiniz; üzerime giydiğim şeyleri o alır, zevklidir, sizce de öyle değil mi? Mekânın kapanışına kadar beklemek isterseniz beni almaya gelecek; belki ona sorarsınız. Böylece ona şu sinema işinden de söz edersiniz.»

Azim ve şans. Ya şu Almeida'nın köyü Surinam'daysa? Bu kadar yakıcı bir gerçeği, gerçek muhabirlerden, bugün artık kalmayanlardan başka kim ortaya çıkarabilir?

Opispo, terleyerek ve kalitesiz bira içerek geçen iki saatte kâğıda büyük miktarda not geçirmişti: hayatının en büyük makalesinin taslağı. Teyide ihtiyacı yoktu; gerçi onları alacağından emindi, ah evet. Bu Pepè her şeyi teyit edecekti, emindi; gazetecinin burnu yanıltmaz.

«Pepè mi? Pepè mi? Şu yaşlı ayyaş; elbette tanırım. Ama o, dantellerden çok sabah akşam şişeye yapışıktır; bana inanın.»

Kızın üvey babası kısa ve tıknaz bir tipti; dövmeler ve yara izleriyle dolu; hava kardıktan sonra hoş karşılaşılan bir tip değildi.

«Ormandaki macerası mı? O deli ne masallar anlatır! Elbette anlattı bana ormandaki macerasını; hangisini duymak istersiniz? Çıplak ellerle öldürülen kaimanı mı? Onu bir hafta kaçıran yalnız kadınlardan oluşan kabileyi mi? Bir daha bulamadığı iki metrelik som altın heykeli mi?»

«Hayır, aslında hayır, belki başka bir sefer,» Opispo bir an düşündü «Surinam sınırında gözden kaybettiği Macapá'lı turistinkini duymak isterdim.»

Adam, *urubu*nun sesinden ayırt edilemeyen kuru bir kahkaha attı: «Bunu duymadım; ama doğru dozda reais ile imzalı bir itirafını alabileceğinize eminim, ihtiyacınız varsa.»

«Ahahah, tahmin etmiştim canım; tipini bilirim!»

Adama arkadaşça bir dirsek attı; dostça bir atmosfer kurmayı severdi: «Peki onu nerede bulabilirim?»

«Kim bilir; belki ırmağın yukarılarında don satıyordur ya da Pará'nın ıssız patikalarından birinde bir enayi gezdiriyordur. Uydurduğu her on yolculuğun birini gerçekten yapar. Ama siz rahat olun, er geç buraya döner.»

Adam — sonuçta o kadar da dostça değildi — arabasına binip kontağı çevirdi; sinemadan söz etmesi gerektiğini savunan kızın protestoları üzerine camı kapattı. Opispo onların kapkara bir gecede iki toz kanadı arasında uzaklaşmalarını seyretti.

Yazısını zihninde gözden geçirdi. Sanki yazılmış görüyordu onu; yıkıcı bir yazı, kariyer çevirecek bir yazı, evet. Ama ne yazık ki okurlar, her şeyi yutmaya hazır olsalar da, eşlik edici bir sindirimciye ihtiyaç duyarlar: bir film, bir görüntü; gözlerinde "Kesinlikle böyle, fotoğrafı gördüm!" demeye yarayacak bir şey. Tanrım, ne salak güruhu. Sinemaya gidersin, kanatlı bir ejderhanın uzay gemisi kullanan bir T-Rex'e dönüştüğünü görürsün; sonra çıkarsın, gazetede bir fotoğraf görürsün ve ona kutsal tabletler gibi davranırsın; seninle alay ediyor olabilecekleri kuşkusu bile aklına gelmez. Ama seyirci seyircidir ve seyirci memnun edilecektir, çocuklar: Pepè'nin jeep'inin başında güzel bir fotoğrafı kusursuz olurdu.

Elbette sorun, bu Pepè'nin şimdi nerede olduğunu ve ne zaman döneceğini bilmekti. Ama zaten, düşününce, scoop turnuva sonuna doğru patlarsa yankısı daha da büyük olurdu: "Brezilyalı şampiyonlar aslında hep Surinamlıymış!" Savaş çıkaracak şey.

Önemli olan onu Brezilya elenmeden önce çıkarmaktı; ama Hırvatistan'a karşı işini gayet iyi görmüştü: tur atlamak tartışma konusu görünmüyordu. Opispo akşam boyunca sahnede birbirini izleyen kızları düşündü: hepsi çok gelecek vaat ediciydi; sinemada geleceği olmayan bir tanesi bile yoktu. Bekleyebilirim, diye karar verdi.

5.6 Dalga Çizgisi

Buna deniz derler, Jerujeru, büyük okyanus.

Jerujeru büyük ve cesur bir avcıydı, belki de köyün şimdiye dek tanıdığı en büyüğü, ve korkuyu hiç bilmediğini hep düşünmüştü. Ama yanılmıştı.

Ayakları ılık suda, küçük dalgalar bileklerini okşarken, hissettiği şey onu neredeyse felç eden derin bir korkuydu. Bunca su, bunca su.

İki kız plajda el ele geçti, gençtiler, gülümsüyorlardı, olgun meyve rengindeydiler. Ona kurnaz bir bakışla baktılar: üzerinde Brezilya milli takımının gündelik forması vardı ama o günlerde üzerinde Brezilya milli takımına ait bir şey olmayan kim vardı ki? Onu tanıdıysalar bile belli etmediler, ama bu pek olası değildi: aralarından ormandan henüz çıkmış olanlar henüz o kadar ünlü değillerdi. Jaci, Cauê ve sakat yıldıza bu kadar benzeyen Yamandé artık bütün gazetelerin kapağındaydı ama o, Jerujeru, o değildi: takımın resmi fotoğrafında onun şaşkın bakışı ve pek başka bir şey görünmüyordu.

Antônio bu korkuyu da aşmana yardım edecek, göreceksin, ama şimdi ötekiler uzaklaşıyor, gitmelisin, serbest gün bitmek üzere, yakında hep birlikte antrenman yaptığınız *shabono*ya döneceksiniz.

Güneş Fortaleza'nın plajında batıyordu, bütün şehirden gençler, kollarının altında toplar, her zamanki akşam futboluna başlamak için bir araya geliyordu. Az sayıda şanslı ağlarla çevrili sahaların içinde oynayacaktı, geri kalanların büyük çoğunluğu ise kaleyi iki sırt çantasıyla ya da en organize olanlar bazardan alınmış küçük kalelerle kuracaktı. Bütün akşam oynayacaklardı, yeni dostluklar kurulacak, yeni aşklar doğacaktı.

Jerujeru'nun takım arkadaşlarından oluşan grup, ızgara kokusu yayılan bir büfenin önünde durmuştu. Bir avuç insan küçük bir televizyondan Hoca'nın şüphesiz kaydetmekte olduğu Kamerun–Hırvatistan maçını izliyordu. Sonra bu maçı onlara bir düzine kez izletecekti, tıpkı Meksika–Kamerun için boşuna yaptığı gibi.

Kaydetmek hafıza gibi bir şey, Jerujeru, yalnızca ekranda olur. Hafızadan daha kesindir — daha birkaç gün önce terk ettiği ormanın duyumları bile şimdiden siliniyor — ama daha eksiktir, kokular, sıcaklık, ruh yoktur.

Bir grup oğlan ve kız bir maç oynamak için organize oluyordu: köydeki gibi değildi, plajda futbol oynayan (hem de iyi oynayan!) kızlar yüzlerce, belki binlerceydi ve onlara katılma dürtüsü öyle güçlüydü ki, onu takım arkadaşlarından ve kendisinde büyülü bir çekim uyandıran dalga çizgisinden uzaklaştırmaya yetti.

«Oynamak ister misin?» diye sordular ama Jerujeru anlamadı. Bir top aldı ve kafasıyla ve dizleriyle sektirmeye başladı, bu fazlasıyla yeterliydi. Bir önceki akşam Meksika karşısında sadece son dakikalarda, çok kısa bir süre için oyuna girmişti, Ubiratan çok sert bir darbe alıp topallamaya başladığında. O Meksikalı kaleci şeytanın gözlerinin içine bakmış ve korkmuştu, bütün takım arkadaşlarının başına geldiği gibi. Korkudan çektiğini hiç düşünmemişti, ormandan çıkmadan önce onu hiç tanımamıştı.

Kumda oynamak tuhaf bir şeydi, koşmak, sıçramak, topa iyi vurmak zordu. Ama yeniden yalınayak oynamak güzeldi, oyun alanına (yine!) girerken düşmesine yol açan o korkunç ayakkabılar

olmadan. Meksikalılar gülmemişti, gözlerinde ve ten renklerinde tanıdık bir şey vardı, onları sevmişti, doğal olarak o kaleci şeytan hariç.

Bir maçın sıfır sıfır bitmesi ise iğrenç bir duyguydu, hiçbirinin başına daha önce gelmemişti. Takım arkadaşlarının çoğu oynamaya devam etmek istiyordu, maçın böyle bitebileceğine inanmıyorlardı. Hoca yine hasta gibi davranmıştı, ama ilk maçtaki kadar değil. Jerujeru, Hoca'da gözlere bakmak ve vücudunun geri kalanının yaptıklarını görmezden gelmek gerektiğini biliyordu, Hoca şefti, vücudunu bir hastanınki gibi davrandırsa bile bilge olmak zorundaydı.

Deniz esintisi çok sıcak günü serinletiyordu, plajdaki maç "formalı" takımla "formasız" takım arasında oynanıyordu. Neyse ki Jerujeru formasızların arasına düştü, formayı çıkarmak gerçek bir rahatlamaydı. Onlarla oynayan kızlardan biri pekâlâ ormandan geliyor olabilirdi, yüz hatları yerli kökenini ele veriyordu: Jerujeru ona uzun uzun bakmış ve ona neden kendileri gibi üstü çıplak kalmadığını sormak istemişti ama bunu söyleyecek sözleri bilmiyordu.

Bir önceki akşam, Antônio onu oyuna girmesi için çağırdığında sırtı boyunca upuzun bir ürperme geçirmişti. Yamandé'nin — duymuştu — rakip kaleci onun başka herhangi birine karşı ağlarla buluşacak sayısız şutunu çıkardığında defalarca şunu tekrarladığını işitmişti: «Güçsüzüm, güçsüzüm, güçlü olan kaleci değil, hâlâ güçsüz olan benim.»

Ama Meksikalı şeytanın kalenin önündeki varlığından en çok etkilenen oyuncu Moacir olmuştu. Çevik Moacir, atik Moacir, aniden yeniden çocuk olmuş gibiydi. Şeytanın olağanüstü hızı ve refleksleri gücünü almış götürmüştü ve birden fazla kez Meksika'nın golünü ancak hayırsever bir ruh engellemişti.

Kızlarla oynamak eğlenceliydi. Farklı düşünüyorlardı, daha yavaş ama daha kurnazdılardı, bazen pek de daha yavaş değillerdi. Öngörülmesi zor paslar kurguluyorlar, alışılmadık bir saha görüşüyle savunma yapıyorlardı, Jerujeru'ya biraz Yamandé'yi hatırlatıyorlardı. Onları izlerken sık sık dikkati dağılıyordu, tekneleri, metal kuşları ve daha pek çok şeyi izlerken dikkatinin dağıldığı gibi. Ama top ayaklarının arasına geldiğinde yeniden ormanın avcısına, acımasız ve cesur olana dönüşüyordu. Küçük kaleyi tutturmak zordu ama o sahanın her yerinden başarıyordu. Jerujeru oyuncuları da, Portekizce bile konuşmayan ve futbolu da böylesine iyi oynayan o yabancının gösterisini izlemek için sayısı gittikçe artan seyircileri de, herkesi şaşkına çeviren son derece köşeli bir aşırtma golü atmayı başardığında, yüz hatları kendilerininkilere benzeyen kız ona sarıldı. Herkes alkışlıyordu, müthiş eğleniyorlardı.

Bir önceki akşam da kucaklanmıştı. Meksikalı oyuncular maçın sonunda çok mutluydu, birbirlerine sarılıyorlardı, kimileri ağlıyordu bile. Takım arkadaşları bu tuhaf forma değişimi âdeti için onlara gittiğinde üç dört rakip ona içten, gerçek kucaklaşmalarla sarılmıştı, avdan dönen bir kardeşe, yanına hamağını yeni astığın bir kıza sarılır gibi.

Bizim gibiler, diye düşünmüştü Jerujeru. Elbette hepsi bizim gibi, stadyumun içindeki insanlar, şehirlerde yaşayan insanlar. Ama onlar ötekilerden daha çok bizim gibi. O da kucaklaşmalara karşılık vermiş, o adamların gücünden biraz olsun içine çekebilmeyi ummuştu ve ona öyle de gelmişti, kendini hemen daha güçlü, daha kararlı hissetmişti. Ama en çok kucaklanan kaleci-şeytandı. Sonucu defalarca kurtarmıştı, gerçek bir kahraman olmuştu, Brezilyalı seyirciler bile onu aralıksız alkışlıyordu. Jerujeru ona da sarılmaya karar vermişti, şeytanın gücünden biraz içine çekmek istiyordu, onun gibi yenilmez olmak istiyordu. Ama ona ulaşıp kollarının arasına aldığında şeytanın gitmiş olduğunu anlamıştı, kaleci yeniden zayıf ve titrek bir insana dönüşmüştü. Jerujeru şeytanın nereye uçup gittiğini görmeye çalışmak için etrafına bakınmıştı ama gözlerinin gördüğü tek şey projektörlerin kör edici ışığı olmuştu. Yamandé'ye sormak istiyordu, o her şeyi görürdü,

ama o kenarda Antônio'yla kim bilir ne konuşuyordu, belki de hâlâ «Güçsüzüm, güçsüzüm» diye tekrarlıyordu.

Ona sıfır golünde kucaklama bütün kız ve erkek takım arkadaşlarından geldi. Plajda oynamak güzeldi, Dünya Kupası'nı neden plajda yapmıyorlardı ki? Dünya tuhaf bir yer.

«Antônio, o aptala söyle, kumda oynarken bileğini burkarsa sonra bitirmeye ben gelirim, hem de daha yerdeyken!» maçı bölen cümle bu oldu; Gonçalves, Antônio, ekip ve çocuklarla birlikte birdenbire saygılı ve sessiz kesilen iki sıra kalabalığın arasından yaklaşıyordu. Sanki büyüyle herkes Jerujeru'yu tanıdı, o yerli yüzlü kız bile ağzı açık ona bakakaldı, bir kolu havada selam verme hareketinde donmuş.

Jerujeru'ydu o, Brezilya'yı kurtaran yabancı. Bir önceki akşam, bitime iki dakika kala, ceza sahasının sınırından korkunç Peraldez son derece köşeli bir şut çıkarmıştı. Her zamanki Moacir buna kolayca yetişirdi, ama bir önceki akşam Moacir büyülenmişti, bunu herkes anlamıştı, rakipler bile. Jerujeru tam hızla savunmaya dönüyordu ve pek çok kişi şut anında onun hâlâ ceza sahasının dışında, çok uzakta olduğuna yemin edebilirdi. Ama onun bacakları şimşekten, ayağı en güçlü kökten olmuştu ve kesinlikle gole giden şutu tam kale çizgisi üzerinde çelmeyi başarmıştı. O andan sonra iki takımdan hiçbiri bir daha gole yaklaşamayacak ve birkaç dakika sonra maç sıfır sıfır bitecekti.

Jerujeru grubuna katıldı ve o anda forma değişimi denen tuhaf âdeti hatırladı. Ona formanın bir rakiple değiştirilmesi gerektiğini açıklamışlardı ama o bunu tam da o güzel yüzlü kızla değiştirmek istiyordu. Ve kız, şaşkın, onunkine karşılık birkaç gün önce pazardan aldığı sarı bir atlet verirken Jerujeru ne olduğunu anladı.

Şeytan yapmıştı. Oyuna girerken rakip kalecinin gözlerinin içine dikmişti bakışını: şeytan Meksikalı adamı terk etmiş ve onun içinden geçerek stadyumdan çıkmıştı. Onu gole yetişen kurtarışa doğru sürüklemişti, başka açıklaması yoktu.

Bunu Yamandé'yle konuşmalıydı, daha dikkatli olmalıydılar, o son iki dakikada rakip kaleci yeniden normal bir insana dönmüştü ve onlar bundan yararlanıp kazanabilirlerdi, ama yapmamışlardı: bir daha asla olmamalıydı.

5.7 Tercüman

«Yamandé — yoksa sana Paolorossi mu demeliyiz — muhteşem bir performans, tebrikler. Golü bize anlatmak ister misin?»

Yeryüzünün en popüler insanlarından bazılarıyla konuşabilen dünyadaki tek insan olmak onu eşsiz bir konuma koyuyordu ve Antônio bundan keyif almaya başlıyordu.

Bir önceki akşam, kafasının içindeki girdap uykuya dalmayı zorlaştırırken yattığı yerde, şaşkınlıkla fark etmişti ki kafa yorduğu şey ilk turu geçmek için belirleyici olan ertesi günkü Kamerun maçı değil, tercüman rolünün açtığı olasılıklar yelpazesiydi. Bunun üzerine düşünmek için daha fazla zamanım olmaması yazık oldu, yirmi üç tane baştan sona uydurma karakter yaratabilir, onlara aklımdan geçen her şeyi söyletebilirdim ve kimse bana bir şey diyemezdi.

Elçiye zeval olmaz, bilinen bir şeydir; o ana dek hiç düşünmediği şey ise elçinin canının istediğini de söyleyebileceği ve bunun doğru olup olmadığını kontrol etmenin zor (ya da onun durumunda imkânsız) olduğuydu.

Elbette, çocukların ünü daha da büyürse, ki bunun her olasılığı vardı, er geç bir antropolog onlarla ilgilenecek, dillerini inceleyecek ve onun oyunu ortaya çıkacaktı. Ama zaten o zamana kadar kendisi ormana dönmüş olacaktı. Hem zaten aslında bundan yararlanıp kim bilir ne yapmak istediği yoktu: sadece iki amacı vardı, bunların en kolayı — ve karşı konulmaz olanı — birkaç eski hesabı kapatmaktı.

«Sana tebriklerini iletiyor ve golü anlatıp anlatamayacağını soruyor.»

Yamandé, Antônio'ya şaşkınlıkla baktı: «Boş bir köşe gördüm ve kalecinin oraya yetişemeyeceğini düşünerek oraya vurdum. Anlatılacak ne var ki?»

«Golü görmediğinize üzüldüğünü söylüyor, belki çalışıyor muydunuz? Ama onları kaydetme âdeti olduğunu biliyormuş, merak etmeyin diyor, bu akşam izleyebilirsiniz.»

Gazeteci darbe almış gibi görünmeden devam etti.

«Genel olarak, bugüne kadarki Dünya Kupası hakkında ne düşünüyorsun? Beklediğin gibi mi? Seni özellikle etkileyen bir şey oldu mu?»

Bu mantıklı bir soruydu ve Antônio, Yamandé'nin cevabını doğru çevirmeyi seçti, zaten bu sefer ironiyi doğrudan kendisi koymuştu.

«Çok eğlendiğini söylüyor. Onu etkileyen bir şey de şu: bu dev adamlardan birine hafifçe dokunmak onu acı içinde yere düşürmeye yetiyor. Femuru kırıldığında bile bunların çekiyor gibi göründüğü kadar acı çekmemiş. Ama toparlanma yeteneklerinden de etkilenmiş, çok kısa sürede yeniden ayaktalar, oysa o iyileşmek için üç ay beklemiş.»

Konuşurlarken gazeteci durmadan etrafına bakınıyordu, belki cevapları dinlemiyordu bile, o yüzden Antônio küçük bir deney yaptı. Bir sonraki soruyu, Kamerun'a atılan bu güzelim dört birin ardından turnuvanın geri kalanı için beklentilerle ilgili bir şeyi, Yamandé'ye çevirdikten sonra yanlış yapmış gibi yaptı ve anlaşılmaz cevabını Dil'de olduğu gibi aktardı.

Gazeteci kıpırdamadı bile: «Çok teşekkürler. Söz stüdyoda!»

Öteki amaç, ulaşması çok daha zor olanı, durumdan yararlanarak Gonçalves'in müdahalelerine rağmen takımı yönetmekti.

"Artık şu rolü olmama saçmalığına bir son" cümlesini "Bildiğiniz ve her zaman yaptığınız gibi serbest oynayın" diye çevirmek basitti. Ama Gonçalves aptal değildi ve açıkça ona henüz bir şey dememiş olsa da neler döndüğünü açıkça sezmişti. Ama yine aptal olmaması sayesinde, Hırvatistan maçının ikinci yarısında görülen mükemmel performans onu durumu hoş karşılıyormuş gibi yapmaya çoktan ikna etmişti ve Gonçalves'in ardından gelen basın toplantısı baştan sona çocukların oynadığı total futbola bir övgüydü, kendisinin ve ekibinin onların dünya futboluna uyum sağlamasına yardım etmekle sınırlı kaldığını anlatan sahte mütevazı hikâyelerle süslenmişti (ki bu kısmen doğruydu, bunu Antônio kabul etmek zorundaydı).

Taktik talimatları çeviri aşamasında yakalayıp değiştirmek nispeten kolaydı ama kadroya müdahale etmek çok daha zor bir işti.

Antônio, ona göre yedek kulübesinde bırakılması daha iyi olan oyuncularla Gonçalves arasında gerilim yaratmayı, uydurma dik kafalı cevaplarla düşünmüştü ama sonra bunu fazla kötücül bir fikir olarak eledi. Aslında daha çok tersini yapması gerekiyordu: Yamandé'nin ve özellikle de Cauê'nin sözlerini yumuşatmak; ikisi Hoca'ya antipati beslemişti ve ona hakaret etmeye devam ediyorlardı (Cauê öte yandan, hakaretlere rağmen Gonçalves'in onu oynatmaya devam etmesi karşısında paralel bir hayranlık geliştirmeye de başlıyordu).

Meksika ile berabere kalınan maçtan sonra Gonçalves birkaç oyuncuyu değiştirmeyi düşünmüştü, özellikle Yamandé onu hiç ikna etmemişti. Oysa Antônio bunun çocuk için sadece zaman meselesi olduğunu biliyordu, bir an önce Dünya Kupası'nın potansiyel yıldızına dönüşmek için oynamaya devam etmesi gerekiyordu. Düşün taşın, onu sahada tutmak için sonunda diğer bütün olası forvetlere bir dizi hafif kas ağrısı uydurmuştu: Quicé, Piraí ve Sanhaçu, büyük şaşkınlıklarıyla sağlık kontrollerine ve fazladan masaj ve fizyoterapi seanslarına tabi tutulmuştu ve Yamandé Kamerun karşısında sahaya çıkmıştı. Saha da sonunda onu haklı çıkarmıştı.

Cauê'nin ilk golünü Kamerun'un şans eseri bir beraberlik golü izlemişti. Ama birkaç dakika sonra Cauê, Antônio'yla yıllar boyunca üzerinde çalıştıkları, seyirciyi de rakipleri de aynı ölçüde şaşırtan pek çok düzenden biri olan eğik avuçla Brezilya'yı yeniden öne geçirmişti.

Üçüncü gol, Jaci'nin tam köşeye giren bir serbest vuruşundan gelmişti. Herkes sevinirken Jaci sakince kaleye doğru yürümüş ve parmağıyla topun girdiği noktaya havaya M A R C O S yazar gibi yapmıştı. Bunun Macapá'nın *bairro*sundaki oyun arkadaşlarına bir saygı duruşu olması gerekiyordu, ama Kamerunlu oyuncular bunu alay hareketi olarak yorumlamışlardı ve ancak Gonçalves'in bunu en az onlar kadar kötü karşıladığının ve onlardan bile daha öfkeli ve bağırgan göründüğünün fark edilmesi kavganın patlamasını engellemişti.

Son dört birlik golü ise bizzat Yamandé atmıştı, fazla gergin bir yayı tamamlayarak: Brasília'daki Mané Garrincha'nın seyircisi sanki başka bir şey beklemiyormuş gibiydi ve yetmiş bin seyirci alacakaranlığın son ışıklarında hayalî bir oku hep birlikte fırlatarak sevinmişti. Antônio'nun yıllarca bir metre kalınlığında bir kat tüy dikenlikle kaplanmadan düşünemediği bir sahne.

5.8 Ter

Leticia’nın oturma odasındaki, gerçekten rahat olamayacak kadar yumuşak kahverengi kanepede oturan Yaia, şu Facebook sayfası olayı yaşandığından beri birini kendi evine davet etmenin bir meseleye dönüştüğü üzerine düşünüyordu: arkadaşları onu gezdirmeye çıkarmayı ya da kendi evlerine çağırmayı tercih ediyor, akrabalara ve dostlara bir kupa gibi sergiliyorlardı. Yaia’nın hoşuna gitmiyor değildi, kesinlikle Eduarda gibi alay konusu olmaktan iyiydi. Hem bu şekilde bir sürü insan tanınıyordu, ilginç olanlar bile vardı, gerçi tabii hiçbiri o kadar ilginç değildi, şu… aman Tanrım! Yaia cep telefonunu almak için elini yanına uzattı ama onu olması gereken yerde bulamadı ve hemen yanında oturan Fábio’nun bacağına çarptı. Çantasına bakmak için fırlayıp kalktı: oysa çıkardığımdan eminim… ve gerçekten çantada yok. Hızlı bir bakışla oturma odasını taradı: kim almış olabilirdi? Arkadaşlarım telefonuma dokunulursa öldürmeye hazır olduğumu artık anlamış olmalı.

«Yaia, bir sorun mu var?» diye sordu Fábio ilgiyle, kanepeden kalkarak ve bunu yaparken minderi hafifçe kenara iterek. İşte burada! Fiuuu, sadece minderlerin arasına kaymış.

«Yok, yok, her şey yolunda, sağ ol.»

Ona güzel bir gülümseme sundu, bu gülümsemenin onu ne kadar heyecanlandırdığına aldırmadan, telefona güvenlik kodunu girdi ve kimse göz atamasın diye kendini ayarlayıp fotoğraf uygulamasını açtı.

«İşte, işte!» dedi Dani «Program başlıyor.»

“Bom Dia Copa do Mundo” programının sunucusu evdeki ve stüdyodaki seyircileri selamladı, konukları tanıttı ve sonra ilk haberi yayına soktu: George’un Yaia ve Cauê’yle yaptığı, bir önceki akşam Antônio’nun her zamanki çevirisiyle kaydedilmiş bir röportaj.

George’la Antônio arasındaki ayrıcalıklı ilişki Rete Norte için çok kazançlı çıkmıştı: kuzey Brezilya’nın yarı meçhul kanalıyken ulusal televizyonun başlıca referans noktalarından biri olmuştu. Özellikle, genel müdürünün Rete Globo’yla yaptığı bir anlaşma sayesinde George sık sık akşam spor programına yorumcu olarak davet edilir ve o an yayınlanmakta olan gibi ısmarlama işler sipariş edilir olmuştu. Genel müdür, doğal olarak, bu kadar ek şöhretin bir maaş zammının yerini mükemmelen tuttuğunu düşünüyordu ve George da son tahlilde ona katılıyordu.

«Bu George sevimli çocuk, değil mi?» dedi Leticia, Yaia’ya dönüp göz kırparak.

«Ne diyorsun sen? En az otuz yaşında vardır!» diye karşı çıktı Patricia.

«Ee, arada sırada sevimli otuz yaşında biri de çıkıyor» diye sürdürdü arkadaşı.

«Cauê de fena değil» diye yorum yaptı Dani.

«Bence biraz küçük,» diye hükmetti Leticia «yazık ki onunla röportaj yapmışlar da o acayip yakışıklı Yamandé ya da Moacir’le değil.»

«Ama dün iki gol attı» diye araya girdi Matheus, bu vesileyle davet edilmiş bir Fábio arkadaşı, «ikincisi de, direği duvar pası için kullanıp, masal gibi bir goldü. Hem genel olarak, şu ana kadar son on altıya kalmanın baş kahramanı o oldu. Onunla röportaj yapılması doğruydu.»

Matheus o ana kadar suskundu ve akşamın başından beri bir şey söyleyip varlığını hissettirmenin bir yolunu arıyordu. Kızların bakışı ona susmaya devam etmenin daha iyi olacağını anlattı.

«Ben umuyordum ki seni maçı protokol tribününden izlemeye davet ettikten sonra bir de maç sonrası akşam resepsiyonuna çağırırlar ve biz de araya sızarız, hepimiz şık giyinmiş!» diye iç çekti Leticia.

«Yok artık, hadi!» Yaia bir anlığına telefonundan başını kaldırdı «Gala gecesinde aktör değiller bunlar, kampta futbolcular. Bakarız, Dünya Kupası sonunda beni hatırlayacaklarından eminim.»

«Ben yineliyorum ki şu Cauê yatakta seni nasıl eğlendireceğini bilen birine benziyor» diye ısrar etti Dani.

«Şşşt! Kızım deli misin! Sesini kıs. Öteki odada babam var!» diye azarladı Leticia.

Ne kadar haklı olduğunu bilmiyorsun sevgili Dani, diye düşündü Yaia, bir önceki akşam, maçtan ve röportajdan birkaç saat sonra çektiği özçekime bir kez daha bakarak. Sadece onun terli yüzü, bir köprücük kemiği ve onunkine yapışık, aynı derecede terli Cauê'nin yüzü görünüyordu. Ve yanaklarındaki kızarıklıktan ve gözlerindeki pırıltıdan, birlikte koşuya çıktıkları için terli olmadıkları anlaşılıyordu.

5.9 Sigaralar

Teresa, televizyonun karşısına yerleştirilmiş üç koltuğun önüne koyduğu sarı plastik örtülü sehpaya meyve suları ve bisküvileri dizmeyi bitirdi. Daha önce hayatında hiç futbol maçı izlememişti ama Antônio'nun çocuklarının oynadığı — ve kendisinin de sahada, yedek kulübesinde oturduğu, üniforma da ona ne güzel yakışıyordu — bu Dünya Kupası elbette kaçırılmazdı.

Daha ilk maçtan itibaren karşılaşmaları Saverio'yla birlikte, orada, Radio Nova Amizade'de izlemeleri kararlaştırılmıştı, ama hemen ardından João da onlara katılmıştı; o, kahramanlarını kendisi gibi şahsen tanıyan biriyle yorumlamaktan daha çok keyif alıyordu. Son on altı turunda Luiza'nın da olması gerekiyordu ama diş ağrısı tutmuştu, o yüzden João 'O carrossel do gossip' yayınında onun yerine geçmişti; yayın birkaç dakikaya bitecekti, tam başlama düdüğüne yetişecek şekilde.

Teresa vantilatörü açtı, çalışma masasının çekmecesinden Brezilya bayrağını — bulabildikleri en büyüğüydü, sekreter Rebeca'nın bile katıldığı bir bağış toplayarak almışlardı — aldı ve açık pencerenin pervazından özenle sarkıttı. Belo Horizonte'nin olduğunu tahmin ettiği yöne doğru öğlenin kavurucu havasına bir öpücük savurdu: «Haydi Antônio, haydi çocuklar!»

Her şey hazırdı.

İlk maçın izlenmesi biraz karışık geçmişti çünkü Teresa spikerin anlatımını duymak için sesi açık bırakmıştı, ama Saverio durmadan spikerin söz etmediği ayrıntılar soruyordu: «İnsanlar nasıl, yüz ifadeleri nasıl, mutlu görünüyorlar mı? Hakem yakışıklı mı? Şişman mı zayıf mı? Antônio az önce ne surat yaptı? Ayakkabıları ne renk?»

O da cevap verirken aksiyonun parçalarını kaçırıyor ve sonra işin içinden çıkamıyordu.

Bu yüzden daha bir sonraki seferden itibaren çok daha rahat bir yöntem bulmuşlardı: sesi bir mırıltıya kadar kısmak — gerektiğinde bir açıklama dinlemeye yetecek kadar — ve Teresa'nın maçı Saverio'ya adamakıllı anlatmasına, onun hoşlandığı gibi, izin vermek.

«İşte, işte, sahaya çıkıyorlar! Sarı giyinmişler, her zamanki gibi: bence çok yakışıyor, hem neşe veren bir renk, bilindiği gibi. Antônio sakalını kısaltmış, çok iyi durmuş. Ama bana birazcık zayıflamış gibi geldi, onun için stresli olmalı: bunca gerilim, bunca insan, kim bilir yeterince yiyor mu. Aman Tanrım hakem ne çirkin, bir görsen. Baştan aşağı burun, hem kısacık hem basık, sanki sıkmışlar da öyle kalmış. Umarım fazla kötü değildir, hiç hoşlanmadığım cinsten ufak tefek gözleri var. Şili'nin ise güzel bir kırmızı forması var. Sempatik ve neşeli suratları var, umarım maç sonunda biraz daha üzgün olurlar. Ama durun, sesi açıyorum da marşları duyalım, ne kadar güzeller…»

Hepsi sustu, João çenesi dik, sanki sahadaymış gibi gururlu, Saverio ritimle başını sallıyor, pür dikkat, Teresa ise sözleri takip ederek dudaklarını kıpırdatıyordu. Marş onu hep duygulandırırdı, bütün marşlar, hem sonra o güzel çocukları görmek, bu kadar genç, bu kadar ciddi ve dimdik, ah canlarım, kim bilir ne heyecanlılar. Gözünün kenarındaki bir damla yaşı çabucak sildi. Duygusallık yeter şimdi, haydi, başlıyoruz.

«Çok koşuyorlar, Saverio, gerçekten çok iyiler. Hem öyle güzel bir hareket tarzları var ki, bir bilsen, seyircilerin arasındaki kızları gösterdiler, bizim çocukları gözleriyle yiyorlardı… ah! Aman Piata! Yedi numaralı o ufacık adam yapışkan bir kene gibi tepesinde, bence kameralar onu göstermeyince tekme atıyor ya da çimdikliyor, kötücül bir suratı var. İşte şimdi Jaci atılıyor, bak nasıl koşuyor, altı bacağı var sanki, topu Cauê'ye aktarıyor o da of! Topa vurmuş olmalı ama o kadar hızlıydı ki

görünmedi bile, top sekmiş gibi görünüyor! Ubiratan alıyor, hemen daha şimdiden orada, ileride olan Tainì'ye yolluyor, adı neydi, çizgilerin ötesinde.»

«Aman Tanrım, ofsayt!» diye kaygılandı Saverio.

«E?»

«Yok, yok,» diye araya girdi João «kıl payı ofsayt değil!»

«Sizin bu dediğinizi pek anlamadım, sonra bana açıklarsınız, ama dikkat şimdi, çünkü Piraí sağda oraya çoktan vardı, Yamandé ona topu veriyor o da kafayla, of! Of! Gol! Gol, Saverio, GOL!»

Söylemeye gerek bile yoktu: açık pencerelerden bir gürleme ve sonra bir çığlık girmişti, şimdi bir evden öbürüne yankı gibi çarpıyor ve yol kenarındaki palmiyeleri sarsıyordu: «Gol! Gol! Goooooool!»

Teresa ananas ve hindistancevizi suyu dolaştırmak için fırsattan yararlanırken, Saverio ve João birer sigara yakarken yeniden oturdular. Haydi bakalım, iyi gidiyoruz.

Sigarayı daha yeni söndürmüşlerdi ki Teresa telaşla uyardı: «Aman Tanrım ne oldu pek anlamadım ama şimdi top Şilili birinde, sırnaşık mırnaşık bir kaba saba adam, insanın şamarlayası geliyor, işte topu 10 numaralı, saçları kıpkısa ötekine yolluyor, eyvah bizimkilerin antrenörü bir şeyler bağırıyor, Antônio da bir şeyler bağırıyor ama bence ikisi birden bağırınca çocuklar anlamıyor, görüyor musun, sanki kafaları karıştı, 10 numara acayip sert vuruyor, Moacir bir jaguar gibi atılıyor ama hayır, hayır, hayır, kıl payı yetişemiyor… hayır! Onlara gol. Moacir perişan, zavallı çocuk, o bunca bağırış karşısında şaşakaldı, ama ben bilmiyorum, bilmiyorum, insan böyle mi yapar…»

Sonraki bir buçuk saat bir denge ıstırabıydı, meyve suları ve bisküviler bitti, João koca bir paket içti ve normalde ölçülülüğün ölçülüsü olan Saverio Teresa'ya etrafta bir şişe rum, bir fırt *cachaça*, o bezdirici sonuçsuzluğa dayanmak için sert bir şey olup olmadığını sordu. Gerektiği gibi hazırlıklı olamadığı için mahcup olan Teresa cüzdanı João'nun eline tutuşturup onu rum, *pinga* ve büyük bir paket papaya dondurması almaya yolladı.

«Neredeyse bitti, Saverio, antrenör kol çırpınmaktan ve ciyaklamaktan başka bir şey yapmıyor, Antônio ise çenesi ellerinin arasında oturuyor, penaltı atışlarına gidecekler, biliyor musun, ben penaltılardan çok korkarım.»

«Onlar da korkuyorlardır,» dedi Saverio «anladığım kadarıyla hiç alışık değiller.»

«Yok, değiller gerçekten,» diye doğruladı João «ben de bunun onlar için neredeyse tamamen yeni bir şey olduğunu düşünüyorum… Ama şu şimdi ne yapıyor, amanİsam…!»

«Meryemanakutsalım Saverio, o 9 numara roket gibi fırladı, çok yakın, durduramadılar, işte vuruyor, aman Tanrım hayır, gol oldu, bitti! Hayır! Hayır! Şey, üst kiriş, üst kirişe çarptı, girmedi Saverio, girmedi! Koruyucu melek aşağı baktı, girmedi!!!»

«Üst direk, üst direk!» João inanamayarak bağırıyordu «İnanılmaz, üst direk, inanılmaz!»

«İşte düdük çaldı, süre bitti, Meryemanakutsalım son dakikada kaybetmeye ne kadar az kalmıştı, İsamkalbim kalbime bir darbe gibi geldi, baştan aşağı terledim, iyi ki görmedin Saverio, bak, yemin ederim!»

Teresa penaltı atışlarına hazırlanmak için çekmecelerini karıştırmaya gitti ve televizyonun üstüne Nossa Senhora do Rosário'nun küçük bir resmini ve ateş ve savaş tanrısı Ogum'un bir heykelciğini koydu: «Herkesten yardım istemek daha iyi, Moacir'in alabileceği bütün desteğe sahip olması daha iyi, zavallı çocuklar ne sorumluluk, ben olsam ölürdüm bak.»

Müthiş heyecanlı, bir sigara yaktı: en sonuncusunu onlarca yıl önce okul arkadaşlarıyla içmişti, iki parmağının arasında tutuyor ve içine çekmeden hararetli küçük duman pufları üflüyordu. Aman Tanrım ne gerilim.

5.10 Tavsiyeler

«Almeida! Antônio! Kör olduğumu mu sanıyorsun? Aptal olduğumu mu zannediyorsun?»

«E?» Antônio otelin televizyon odasındaydı, Kolombiya–Uruguay'ın önemli görüntülerini bilmem kaçıncı kez izlemekle meşguldü.

«Yani diyorum ki, beni elinde bastonla mı gezerken görüyorsun? Köpekle mi? Koyu gözlüklerle mi?»

«Affedersiniz Gonçalves ama ben…»

Gonçalves elinin bir hareketiyle onu durdurdu ve bakışıyla onu tarttı: «Dur orada. İnkar et, hep inkar et, apaçık olanı bile. Aferin. Sana saygı duyuyorum. Bu yüzden seni boş yere kıvırma zahmetinden kurtarıyorum. Hangi oyunu oynadığını biliyorum.»

Antônio olabilecek en nötr ifadeyi takınmaya çalıştı ve sadece ona bakmakla yetindi. Öteki devam etti.

«Tekrarlıyorum: karakterimde bir sürü kusur var, ama futboldan biraz anlarım. Yaptığın şeye kızgın değilim, muhtemelen senin yerinde olsam aynısını yapardım. Beni biraz kızdıran, fark etmeyeceğimi düşünmen, evet o. Ama sonuçlar senden yana olduğu sürece karışmamanın daha iyi olduğuna karar verdim, nihayetinde bu çocukları sen çok daha iyi tanıyorsun.»

Antônio susmaya devam etti.

«Ama bugün elenmeye şu kadar kala döndük, o yüzden beni iyi dinle: onlara tanıdığın bu oyun özgürlüğü tamamdır. İşe yaraması inanılmaz ama apaçık gerçeğe teslim oluyorum. İşe yarıyor. Ama onlara birkaç sabit nokta vermelisin, işler ters gittiğinde tutunacakları bir şey. Yoksa özgürlükten anarşiye, oradan da savrulmaya geçersin ve bu hiç iyi olmaz.»

Antônio, Gonçalves'in samimi mi olduğuna yoksa ona kocaman bir tuzak mı kurduğuna bir türlü karar veremiyordu. Ancak öteki az önce hep inkar edene duyduğu saygıyı dile getirdiğine göre, Antônio en güvenli yolun safa yatmaya devam etmek olduğuna karar verdi: «Gonçalves, size temin ederim ki anlamıy…»

Gonçalves elinin bir hareketiyle onu savuşturdu ve yanına oturdu.

«Ver kumandayı» diye emretti.

O öğleden sonraki, penaltı atışlarıyla son anda kazanılmış kendi maçlarının görüntüsünü yükledi ve ilgilendiği noktaya kadar geri döndü. Görüntüyü başlattı, Brezilya savunmasının ancak rakiplerin talihli bir hatası sayesinde paçayı kurtardığı bir anı gösterdi. Sonra biraz ileri sardı, garip biçimde fikirden yoksun bir Brezilya atağını gösteren bir âna kadar. Sonra durdurdu ve bir sonraki rakipleri olacak Kolombiya'nın maçını yeniden başlattı.

«Gördün mü? Bundan sonra karşımıza çıkanlar giderek daha çetin ceviz. Her maç bir öncekinden kat kat daha zor. Sizin taktikleriniz ilk maçlarda iyiydi ve işlemeye devam edebilirler, ama çocuklara savunma için bir referans noktası ve hücum için bir tane vermelisin.»

Gonçalves, onu takip edip etmediğini kontrol etmek için Antônio'ya döndü ve sürdürdü.

«Savunma için kesinlikle Piata. Onu göz hapsinde tuttum, beni etkiledi çünkü savunmaya karşı neredeyse babacan bir tavrı var. İleri çıktığında sanki gönülsüz yapıyor gibi görünüyor. Güzel bir şutu var, ama güzel şut ötekilerde de var, ben onu güvenlik vermesi için geride bırakırdım. Hücum için daha kararsızım: o ahmak Paolorossi, söylemek acı veriyor ama gerçekten becerikli. Ama belki onu serbest bırakmak daha iyi, bana her yerde iyi olduğu izlenimini veriyor, kalede bile. Onun o değerli kafadarı daha iyi: o da aynı şekilde sinirime dokunuyor, akşamları otelin çitinin üzerinden atladığında fark etmediğimi sanan o lanet yuvarlak suratlı velet. Ama hücumda inanılmaz bir etkinliği var, bunu ona teslim etmeliyim.»

«Cauê'yi mi kastediyorsunuz?»

«Evet. Onu hücumun sabit bir noktasına hapsetmekten söz etmiyorum, doğal olarak. Ama savunmadan uzun çıkaranın ileride onu bulacağını bilmesi iyi olur. Rastgele birini değil, onu. Hücumun bütün dinamiğini değiştirir ve sana temin ederim ki iyiye doğru değiştirir.»

Gonçalves ayağa kalktı ve konuşmanın kapandığını vurgulamak için televizyonu kapattı.

Antônio poker suratını sonuna kadar korudu: «Talimatlarınızı çocuklara ileteceğim, Hocam.»

5.11 Valério

Valério, hastane yatağında ter içinde «Kolombiya! Kolombiya!» diye bağırarak uyandı.

São Paulo'daki, takım arkadaşlarıyla birlikte tedavi gördüğü pahalı özel klinikte, "Fizyoterapi ve Uyum"da, Brezilya savunmasının kırık direği Valério Almunhos bir haftadır, kendini sakat hissettirdiği ve ona fazla kaygı verdiği için vazgeçtiği tekerlekli sandalye yerine koltuk değnekleriyle dolaşıyordu. Ama besbelli ki kaygı öyle kolay kovulacak bir şey değildi.

«Valério?»

«Efendim…»

«Ah, uyanıkmışsın. Rüya görüyorsun sanmıştım.»

«Yine o kabuslardan birini gördüm. Bu sefer santrfor oynayan şu tip de vardı…»

«Kim? Paolorossi mi?»

«Evet, o, o. Onu başka insanlarla birlikte bir yere götürmem gerekiyordu, kim olduklarını hatırlamıyorum ama hep Kolombiya'da buluyorduk kendimizi.»

«E, bugün maç var, ondandır.»

«Çılgın bir rüyaydı, hani hep geç kaldığın cinsten olanlardan, bilirsin. Paolorossi'yi götürmem ve sonra da oynamak için stada gitmem gerekiyordu ve geç kalıyordum. Yolları bildiğimi sanıyordum falan ama her seferinde bir dönemeçte yanlış sapıyor ve kendimi Kolombiya'da buluyordum.»

«Tam bir kabus, ha?» dedi Orbiz kıkırdayarak.

«Evet öyle,» diye cevap verdi Valério hafifçe gülerek «çok gerçekçi bir kabus.»

Brezilya'nın bir maçından önceki günlerde suçluluk duygusu büyüyor ve çok huzursuz rüyalara ya da, aşağı yukarı düzenli olarak herkesin kendisinden yapamayacağı bir şey beklediği gerçek kabuslara dönüşüyordu. Bu sefer bir grup mülteciyi güvenli bir yere götürmekle görevlendirildiğini görmüştü ama sınırı ne zaman geçseler, denizden, havadan ya da karadan, kendilerini değişmez biçimde Kolombiya'da buluyorlardı. Hedefinin neresi olduğunu bilmiyordu ama kesinlikle Kolombiya değildi.

Koltuk değneklerini aradı, artık uyuyamayacağını biliyordu, iki adım atmak daha iyi. Eh, iki adım dediysem… Valério koltuk değnekleriyle yürümenin ne kadar yorucu olduğunu aklı almıyordu. Ben dünya çapında bir sporcuyum, diye tekrarlayıp duruyordu kendi kendine, her beş dakikada bir durup soluklanmam mı gerekiyor gerçekten? Ve beni neden taburcu etmiyorlar bilmiyorum, bu bileği gözlem altında tutmaları gerekiyormuş ama ben çoktan evinde olan ötekilerden daha ağır durumda değilmişim gibi geliyor bana.

Devil'in ise seçme şansı yoktu: Brezilya milli takımının kadrosunu sıfırlayan o korkunç kazanın bütün yaralıları arasında ilk on birde olma şansı en yüksek olanlardan biriydi. Ve en ağır olanlardan biriydi: çene kırığıyla birlikte kafa travması ve geçici tam konuşma yetersizliği. Kafa travmasının sonuçları — aralarında sürekli, balyoz gibi bir baş ağrısı da vardı — tamamen ortadan kalkana ve normal biçimde beslenebilene kadar hastanede kalmak zorundaydı.

«Devil bile, o maskeli süper kahraman, başlangıçta müthiş bir baş ağrısı çekmişti» demişti ona Fabbri, Amerikan çizgi romanlarının hararetli bilgini, berbat haldeki ağzıyla olmasa bile hiç değilse gözleriyle onu gülümsetmeyi başararak.

Başlama düdüğünden yarım saat önce hepsi çoktan televizyonun önünde hararetle tartışıyordu. İlk maçı herkes kendi başına izlemeye başlamıştı, biraz herkesin durumu genel olarak daha ağır olduğu için, biraz da herkesin felaket olacağına bahse gireceği bir deneyimi paylaşmaya kimsenin yüreğinin elvermemesinden. Ama sonunda, akraba ve dostları da sayarsak yirmi kişi, Valério ve Orbiz'in odasında buluşup milli takımın zaferine sevinmiş ve kucaklaşmışlardı. O andan itibaren maçları ortak salonda izlemeye sessizce karar vermişlerdi.

Usul usul geliyorlar, her şeyi ve herkesi öfkeyle eleştiriyorlardı: Hoca'yı, Federasyonu, oyuncuları, politikacıları, ama sonra taraftarlık ağır basıyor ve maçı halkın geri kalanının hepsinden çok acı çekerek izliyorlardı.

Brezilya–Kolombiya'dan önce çekişme konusu, Foguete'nin yerli forvet Paolorossi'ye formasını hediye ederek gösterişli jest yapma fikriydi. İkisi birbirine çok benziyordu, Paolorossi biraz daha kısa (bunu tahmin etmek gerekiyordu, çünkü Foguete omurga travması yüzünden tekerlekli sandalyedeydi) ve kameralar karşısında kesinlikle daha az rahattı: bakışını yere dikiyor, tümüyle kendine özgü bir biçimde hareket ediyor, daha doğarken yarıda kesilmiş gibi görünen reveranslara ya da jestlere yelteniyordu. Foguete ise sanki birkaç dakika sonra sahaya çıkacak olan kendisiymiş gibi davranıyordu: dövmeler iyice görünürde, Amerikan şapkası yan takılmış, olmazsa olmaz kulaklıklar boyunda, ellerle selam işaretleri, başarıyı çoktan fethettiğini bilen birinin gözleri.

«Ben hep söyledim Foguete şerefsizin biri diye!» dedi Rominho kendine has cırtlak sesiyle.

«Şerefsiz değil, ilgi odağı olmaktan hoşlanıyor o kadar» diye cevap verdi Fabbri.

«Her şeyin odağı demek istedin herhalde» diye ekledi Rominho.

«Hadi canım. İki dakikaya onu çoktan unutmuş olurlar, burada kazanılacak bir çeyrek final var» diye hatırlattı Carlos Dugal.

«Gerçekten benziyorlar birbirlerine o ikisi, değil mi?» diye gözlem yaptı Valério.

«Evet, kardeş gibiler» dedi Fabbri.

«O zaman öteki de şerefsiz,» diye tekrar araya girdi Rominho «hem ne kadar şerefsiz olabilir ki adı Paolorossi olan biri? Sonra şuna bir bakın, öyle sakar sakar davranıyor ama öbür akşam goldan sonra cin çarpmış gibiydi.»

«E, harika bir gol attı» diye belirtti Orbiz.

«Şerefsiz mi bilmiyorum ama güçlü, güçlü,» diye kabul etti Fabbri «Foguete'den daha mı güçlü bilmiyorum ama güçlü.»

«Sanki Foguete şimdi güçlü» diye homurdandı Rominho.

«Sonra bana o gergin yay hareketi fena gelmiyor, size söyleyeyim» diye karşılık verdi Valério, Rominho'nun son yorumunu duymamış gibi yaparak.

Maçları neredeyse tamamen dilsiz bir Devil'le birlikte izlemek, yaşadığı dramı bir an unutabilirseniz, gerçek bir eğlenceydi. Top Brezilya'nın hücum bölgesine en küçük biçimde bile her yaklaştığında o ayağa fırlayıp anlaşılmaz «MWGAAAAH! GHBAAAAAH!» diye inliyor ve kelime eksikliğini telafi etmek için korkunç biçimde el kol hareketleri yapıyordu, öyle ki beş dakikada, herkesin, nişanlısı dahil, olası istemsiz şamarları önlemek için birkaç metre geri çekilmesiyle etrafında boşluk oluşuyordu.

Devil'in çığlıklarına her seferinde biri, anlamış gibi cevap vermeyi üstleniyordu, böylece Brezilya'dan yana pozisyonlarla dolup taşan Brezilya–Kolombiya gibi bir maç sesli olarak şöyle çözüldü gitti: «GHBAAAAAH!! AAAAAH!»

«Haklısın, güzel pozisyondu.»

«MWGAAAAH! BGEEEEH!»

«Kesinlikle.»

«Bence de.»

«MBWWWWH?»

«Hayır.»

«Yok canım, hayatta olmaz.»

«MWGAAAAH! GHBAAAAAH!»

Ve böyle sürüp gitti.

İlk yarının otuz beşinci dakikasında Yamandé, Kolombiya savunmasının sağından bir korner kullandı. Durağan toplar Devil tarafından bir tür uğur ayiniyle karşılanıyordu: kolları iki yana açık ayakta durup boğazından kim bilir ne gurultular çıkarıyordu. Top vurulduğu anda özellikle gürültülü bir «AAAAABWH! AAAAAANGH!» ile başlıyordu.

Ama o anda Yamandé topa bütün savunmayı devre dışı bırakan inanılmaz bir falsolu yörünge vermeyi başardı. Bu sefer kimse yorum yapacak zaman bulamadı. Top tam Piata'nın ayağına düştü, o da onu çaba harcamadan ağlara yolladı. São Paulo'daki "Fizyoterapi ve Uyum"un ortak salonunda eşi görülmemiş bir gürleme patladı. Devil gözyaşları içinde sandalyeye çökerken takım arkadaşları ve aileler, her biri kendi bedensel sınırlarıyla, durmadan zıplayıp kucaklaşarak kutluyordu.

Gonçalves'in çocukları, Devil'in anlaşılmaz ama içten tezahüratlarını gerçekten duyuyorlarmış gibi durdurulamaz görünüyorlardı: ilk kırk beş dakikada farkı ikiye çıkarmayı ancak şanssızlık ve Kolombiyalı kalecinin gerçekten muhteşem birkaç kurtarışı engelledi.

Devre arası beraberinde yeni bir tartışma getirdi.

«Gonçalves'i gördünüz mü? Sersemlemiş gibiydi» dedi Marcelinho; yüzündeki, şiş gözlerini neredeyse kapalı tutan berelenme ona ancak belli belirsiz gölgeler görmeye izin veriyordu.

«Sersemlemiş değil, takım tıkırında olunca öyle yapar o» diye cevap verdi Valério.

«Ama bir Gonçalves takımına benzemiyor, neredeyse total futbolun Hollandası gibi» diye belirtti Carlos Dugal.

«Doğru, kim bilir neler oluyor,» dedi Fabbri «sanki sahada çocuklar komuta ediyor, ama mümkün mü bu? O deneyimin hepsine nasıl sahip oluyorlar?»

«Bana bugün öteki maçlara göre daha düzenli görünüyorlar» diye karşı çıktı Corujão, her şeyi taktikçilik gözlüklerinin ardından gören.

«Gonçalves bir aptal» dedi Rominho kendi kendine, yine oradakilerce görmezden gelinerek.

İkinci yarının ortasına doğru hakem, kaleye en az otuz metre mesafede Brezilya lehine bir serbest vuruş çaldı. Takım arkadaşlarıyla kısa bir görüşmeden sonra Jaci topu yere bıraktı ve hakemin spreyle barajın mesafe işaretlerini çizmesini bekledi. Sprey yerli çocuklar tarafından özel bir şaşkınlıkla karşılanmamıştı, günlük olarak maruz kaldıkları binlerce tuhaflıktan sadece biriydi: bu yenilikten en çok şaşıran ve eğlenen Antônio olmuştu.

Devil çoktan ayakta, uzun kolları iki yana açık, her zamanki anlaşılmaz nakaratı geveliyordu. Jaci ve Yamandé birbirlerinden az uzaktaydılar, bakışlarını büyük bir dikkatle topa dikmişlerdi.

«O şerefsiz Paolorossi vuracak» dedi Rominho.

«Hayır,» diye cevap verdi Marcelinho «topu yere koyan vurur, Jaci. Kamerun maçındaki serbest vuruşu hatırlayın.»

Oysa koşup vuran Yamandé oldu. Top inanılmaz bir güçle vuruldu, projektörlerin altında bembeyaz ve yassı, en küçük bir falso izi olmadan Kolombiyalı kalecinin arkasındaki tribünlere doğru gitti. On metre kadar sonra yörünge açıklanamaz biçimde kırıldı ve top kaleye doğru düşmeye başladı. Artık net bir gecikme içinde olan kaleci kendi soluna atıldı. Devil, top daha kaleye girmemişken «AAAAABWH! AAAAAAEEENGH!!»sine çoktan başlamıştı. Yamandé ise vuruştan sonra arkasını dönmüş, kolları gökyüzünde, serbest vuruşun sonucuna bakmadan bile kendi kalesine doğru geri dönüyordu.

Antônio, Yamandé'nin davranışını görünce ve o vuruşu çok iyi tanıyarak, gol daha gerçekleşmeden sevinmeye başladı. Gonçalves bile içgüdüsel olarak kollarını önceden gökyüzüne kaldırdı. File şiştiğinde "Fizyoterapi ve Uyum" kliniğindeki çocuklar zaten sesleri kısılana dek sevinç çığlıkları atıyordu.

«ŞU ÇOCUK BİR DEHA!» diye tekrarlayıp duruyordu Rominho «BEN HEP SÖYLEDİM: PAOLOROSSİ BİR DEHA!»

Devil formasını sıkarak yeniden oturmuş hıçkırıyordu ve sonuna dek öyle kalacak, her pozisyon için acı çekecekti. Kolombiya hücuma korkusuzca yüklenmiş ve bitime on dakika kala penaltıdan farkı azaltmayı da başarmıştı: gencecik Julio, penaltı noktasından kusursuz bir vuruşla Moacir'i mağlup ederek bire ikinin golünü atmıştı. Ama bütün dünyanın gördüğü şey, Julio'nun haberi olmadan sağ koluna konmuş kocaman bir çekirge ve onu havada kapıp herkesin gözü önünde yiyen iki Brezilyalı oyuncu, Ubirajara ve Itaúna oldu.

Kliniğin ortak odasından çıkan iğrenme çığlıkları ancak bitime bir dakika kala yatıştı; o sırada Devil'in ağzından yeni ve daha tuhaf bir çığlık çıktı: «MBGHAAAEEVVHHIVA!» Hepsi soran bir ifadeyle ona döndüler; o ise çoktan, boğuk ama anlaşılır biçimde söylüyordu: «YAŞAŞŞŞ…ŞŞ… YAŞAŞŞIN! Val…érioh! Konuşşş…abiliyorum!»

Henüz tam akıcı olamıyordu ama geçici felç dağılmış gibiydi.

«Tabii, ne şanssızlık,» diye bitirdi Rominho «adam yeniden konuşma yetisini kazanıyor ve ilk hitap ettiği kişi Valério oluyor.»

5.12 Basın Toplantıları

Opispo onay e-postasına neredeyse inanamayarak baktı: “8 Temmuz Salı saat 16.00; Estádio Mineirão, Avenida Antônio Abrahão Caram, 1001, Pampulha, Belo Horizonte, Minas Gerais.” Son on altıya kaldıktan sonra Pepè’yi fazlasıyla uzun beklediğine karar vermiş ve biraz çabalayıp Brezilya milli takımını çevreleyen medya kervanına katılmanın yolunu bulmuştu. Emrindeki kaynaklar çok değildi (bir kısmı savruk biçimde kullanılmış olduğu için de) ama dünyanın her yerinden gazetecilerin doluştuğu bir yerde basın toplantısı düzenlemek kaçıramayacağı bir fırsattı.

«José, sen bir geri zekâlısın.»

Telefon hattının öbür ucunda müdürü Geovani Barreto onu aklıselime döndürmeye çalıştı: «Brezilya tarihinin belki de en önemli yarı finalinin başlama düdüğünden bir saat önce senin basın toplantında kimse olmayacak.»

«Geovani, dostum, bana güven, Opispo’ya körü körüne güvenilebileceğini bilirsin, değil mi? Rica ederim, konuştuğumuz gibi yap. Basın toplantısı dördü on geçe başlayacak, gecikenler olursa belki çeyrek geçe. Sen dördü yirmi geçe sana gönderdiğim o alıntıları siteye koy.»

«José, sen bir geri zekâlısın. Geciken olmayacak çünkü kimse olmayacak.»

«Dediğimi yap, alıntıyı dördü yirmi geçe yayınla, tamam mı?»

Geovani konuşmayı çoktan kapatmıştı. Şu modern telefonlarla özlediği bir şey varsa, o da ahizeyi telefonun üzerine hışımla bırakma hareketiydi. Neredeyse fiziksel olarak yokluğunu hissediyordu.

Opispo o ana kadar hak ettiğinden emin olduğu tatminlerden yoksun geçen kariyerinin en büyük mesleki zaferinin tadını önceden çıkarmaya başladı. Müthiş bir fikir bulmuştu, onu inatla kovalamıştı, ülkenin en iyi kalemlerine yaraşır bir röportaj yazmıştı, büyük bir bomba, bütün ulusu havaya uçuracak bir şeydi ve şimdi sonunda zafer anı gelmek üzereydi.

Elbette, bombanın sahte olduğu gerçeğini beyninin bir köşesine hapsetmekte de çok başarılı olmuştu, ara sıra duyduğu ve ona “Sahte! Sahte!” diyen o sesçik her gün biraz daha zayıflamış, sonunda zihnini dolduran çok daha ilginç onlarca başka sesin altına gömülmüştü.

Geriye kalan çürütülemezdi (neredeyse çürütülemez): dünya şampiyonasında yarı finale gelen yerli kabilenin geldiği orman bölgesi Brezilya’da değil Guyana’daydı. Neredeyse çürütülemez: Opispo bunun doğru olmadığını pekâlâ biliyordu — aslında kabilenin geldiği kesin noktanın neresi olduğu hakkında en ufak bir fikri yoktu — ama Amazon Ormanı’nın büyük, devasa olduğuna ve hiç kimsenin, hiç değilse hiçbir Brezilyalının, kabilelerin tam konumuna dair kesin hesaplar yapmayı aklına koymadığına güveniyordu. Bazı şeyleri kesin olarak belirlemek imkânsızdır, diye sık sık tekrarlıyordu kendine, düpedüz imkânsız.

Normalde bir maçın başlamasına bir saat kala basın toplantısı düzenlenmez, hele böylesine önemli bir maçta hiç, ama o Milli Takım Basın Bürosu sorumlusuna o kadar çok ısrar etmişti ki — güzel kız bu arada, telefon numarasını özenle not etmişti — kadın, bitkin, saati dörde sabitlemişti.

«Dörtte kimse gelmeyecek, senhor Opispo» demişti ona.

«Tasalanmayın, tasalanmayın bayan… Roxana demiştiniz, değil mi? Ne güzel isim canım, neredeyse sizin kadar güzel. Tasalanmayın, bu basın toplantısı ne kadar konuşulacak göreceksiniz, ohohohoh evet, ne kadar konuşulacak.»

Büyük medya hengâmesine katılmak, upuzun deplasman yolculuklarına atılmak demekti; Delegasyon'dan birinin çıkıp bir şey söylemesini saatlerce beklemek demekti, oyuncuların hiçbiri Portekizce konuşmadığı ve o Antônio aracılığı olmadan hepsi fiilen röportaj veremez durumda olduğu için daha da sinir bozucu bir sorundu bu; bir tutam görünürlük peşinde çaresizce koşan kişilerce en çeşitli konularda verilen basın toplantılarına katlanmak demekti. O bu toplantılardan her zaman titizlikle uzak durmuştu ama o gün umurunda değildi: ertesi gün saat dörtte onun anı olacaktı, o gün arka sıraya oturup o acınası tiplerin önünden geçişini izleyebilirdi.

7 Temmuz öğleden sonrasının ilk toplantısı gerçekten de epey kalabalıktı, diye hınçla (yoksa kıskançlıkla mı?) not etti Opispo: Isabel Barbosa adında biri — o da hiç çirkin bir kadın değildi — Amazon Ormanı'nın bir bölümünü korumak için bir Vakfın kuruluşunu duyuruyordu. Bu kadar gazeteciyi katılmaya iten tuhaf ayrıntı, Vakfın finansmanının doğrudan oyuncuların primlerinden gelmesiydi. Opispo bunun çok ses getirebilecek bir haber olduğunu kabul etmek zorunda kaldı — yerliler güzelim bir orman parçası satın alıyorlardı, bak sen — ertesi günkü kendi duyurusunun her şeyi gölgede bırakacağından emin olmasaydı.

Isabel o sabah, Belo Horizonte merkezindeki yüksek binalardan birindeki otel odasının penceresinden uzun uzun bakarak geçirmişti vakti. Hava ağır ve nemliydi ve duştan saçlarını kurulamadan çıkmış, yarım saatten fazla geçtiği halde onları hâlâ ıslak hissediyordu. Robert'ın bir türlü bitmeyen duşunun gürültüsü, arabaların şehir trafiğinde tıkanmasını izlerken fon sesiydi. Sunumun son ayrıntılarını törpülemek için geç saate kadar çalışmışlar, futboldan söz etmişler, birlikte uyumuşlardı ve şimdi o gözlerini o şehirden ayıramıyordu.

«Bu Vakıf seni fena çarptı galiba, ha?» diye sormuştu o, banyodan bir buhar bulutunun içinden çıkarak.

«Beni çarpan Brezilya, benim insanlarım, bu şehirler, bu çocuklar, görmezden gelmeye devam ettiğimiz o uçsuz bucaksız orman, bizi dünya kupasında yarı finale taşıyan inanılmaz takım…»

«Ya ben?»

«Ben ne?»

«Seni biraz da ben çarpmıyor muyum?»

Isabel gülümseyerek dönmüştü: «Hayır, sen değil!» diye cevap vermiş, dil çıkararak onları yeniden yatakta bitiren bir dizi atışmayı başlatmıştı.

Ancak kahvaltıda yeniden konuşmaya başlamışlardı.

«Umarım bu basın toplantısı çabuk gelir çünkü sana artık daha fazla yardım edemeyeceğimi hissediyorum» demişti Robert çok ciddi bir yüzle.

«Ne diyorsun? Neden bana artık yardım edemeyecekmişsin?»

«Çünkü maç yaklaştıkça giderek daha düşman oluyoruz, ben Almanım sen Brezilyalı, kusursuz düşmanlarız. Biraz daha deneyebilirim ama direncimin çökmek üzere olduğunu şimdiden hissediyorum.»

«Peki direncin çökerse ne olur?»

«Özel bir şey olmaz, sen benim düşmanım olursun ben de senden nefret etmeye başlarım.»

Isabel bir an Robert'ı süzmüştü. Alman aksanı, onun olası bir şaka tonunu hemen yakalamasına izin vermiyordu: o çok ciddi durmaya devam ediyordu ama o, birkaç tereddütten sonra şaka yaptığına hükmetmişti.

«Futbolun seni bu kadar ilgilendirdiğini bilmiyordum, daha geçen güne kadar neredeyse hiç söz etmezdin.»

«Elbette ilgilendirir futbol, ben Almanım.»

«Elbette ilgilendirir futbol, pen Almanım…» diye yankılamıştı o, konuşmasını taklit etmeye çalışarak.

«Gördün mü? Şimdiden öncekinden daha düşmanız!» diye cevap vermişti o gülerek.

«Antônio'yu aramama izin ver, toplantıya katılmak onun için kolay olmayacak.»

«Antônio, öyle mi?»

«Ondan korkunç kıskanç olduğunu biliyorum ve bütün haklı sebeplerin var: Antônio Brezilyalı ve dolayısıyla bizim düşmanımız olan siz Almanlardan çok daha yakışıklı, ormanda en vahşi doğayla simbiyoz içinde yaşadı ve bu vahşi doğa gözlerinde parlıyor, öyle ki onu Macapá'da tanıdığım zamanki hafif çirkin halinden düpedüz yakışıklı oldu.»

«Yakışıklı, öyle mi?»

«Hatta daha fazlası, çok yakışıklı. Ve futbol tarihinin en inanılmaz olayının kahramanı, devam edeyim mi?»

«Görüyorsun, giderek daha düşman oluyoruz?»

Belo Horizonte stadyumunun Basın Salonu gazetecilerle doluydu. Milli Takım kampından sızan bilgi kıtlığı onları habere aç bırakmıştı ve Antônio'nun katıldığı bir basın toplantısı — ormanın korunması gibi yan bir konuda bile olsa — biraz bilgi edinme fırsatı olabilirdi: her türden, bir şeyler yazacak malzeme olsun yeter.

Salonun dibinde oturan Opispo, büyük ekranda beliren ilk görüntüyü analiz etmeye çalışıyordu. İki bölüme ayrılmıştı: solda, bitki örtüsünden yoksun, belirsiz dikdörtgen biçimli geniş bir açıklıkta futbol oynayan bir grup *indios*u gösteren fotoğraf; tamamen ağaçlarla çevriliydi. Basın salonundaki mırıltı, resmedilen çocuklardan birinin, bir serbest vuruş kullanmakta olan Piata olduğunu anlamasını sağladı. Sağda kuzey Brezilya'nın bir haritası vardı; Macapá, Amazon Nehri'nin son bölümü, soldaki fotoğrafın çekildiği orman bölgesini besbelli kabaca işaretleyen iri mavi bir nokta ve yukarıda, çok yukarıda, Fransız Guyanası ve Surinam'la sınırı temsil eden kırmızı kesik çizgi görünüyordu.

Bütün bunların ne anlama geldiğini kavraması biraz sürdü. Önce Isabel'in, Antônio'nun ve üçüncü bir tipin, Rete Norte genel müdürünün fotoğrafları çekildi. Sonra mikrofonlarda, çok gayretli bir gencin derhal çözdüğü küçük bir teknik sorun. En sonunda Antônio'nun, oradaki gazetecilere son

beş dakikanın takımla ilgili sorulara ayrılacağına dair güvence veren kısa konuşması. Opispo ancak Isabel konuşmaya başlamak için sesini temizlerken, bir şimşek gibi, anladı.

Bu basın toplantısından sonra kimse onun röportajının tek kelimesine inanmayacaktı. Yaşadığı köyün yerini belirlemek için Antônio'dan daha yetkin bir ses kim olabilirdi ki? Öte yandan, dedi kendi kendine, bugünkü teknolojilerle bazı şeyleri kesin olarak hesaplamak çok kolay. Çok kolay.

«Geovani?»

«José! Merhaba, ne oldu?»

«Geovani, merhaba, hani benim röportajın alıntısı meselesi vardı ya?»

«Elbette biliyorum, yarım saat önce konuştuk, ne oldu?»

«Şey, Geovani. Bak, bazı olaylar oldu, büyük işler, çok büyük, telefonda anlatmayayım… Evet yani, çok yukarılardan baskı gördüm…»

«Baskı mı? Ne baskısı?»

«E, Geovani, beni tanırsın, bazı hassas şeyler hakkında yüz yüze konuşmayı tercih ettiğimi bilirsin. Neyse, evet, şey, beklemek ve o yazıyı hemen yayınlamamak daha iyi olur.»

«Ama nasıl olur! Bombaydı o, bin yılın bombası!»

«Evet, evet, bomba, evet, ama işte, bilirsin, burada çok göz önünde insanlar var…»

«José bana ne olduğunu söyleyecek misin?»

«Geovani, yayınlama, tamam mı?»

Opispo konuşmayı kapattığında çoktan stadyumun çıkış merdivenlerinin dibindeydi. Otele gidip dönüş uçuşu ayırttı ve o yazıyı bir daha düşünmedi. Ertesi günkü basın toplantısını iptal ettirmeyi de unuttu; zaten oraya yalnızca tek bir kişi geldi.

Saat 16.20'de, tek bir ayda yerlilerin kadroya çağrılmasını engellemenin bir yolunu aramaktan onların koruyucu meleği olmaya götüren kader ironisi üzerine yirmi dakika düşündükten sonra (Antônio'nun sık sık tekrarladığını duyuyordu, "her şey değişir", ve haklıydı), Thiago, konuşmacının bile gelmediğine bakarak basın toplantısının açıkça suya düştüğüne ve asılsız alarm olarak kapatılabileceğine hükmetti. Hızlı adımlarla soyunma odalarına yönelirken cep telefonunu çıkardı: «Roxana? Ben Thiago. Beni o tuhaf tip konusunda uyardığın için teşekkürler. Sana sadece sonunda toplantıya kimsenin gelmediğini söylemek istedim. Hayır, kendisi bile. Kim bilir. Böylesi daha iyi. Elbette. Yine teşekkürler.»

5.13 Bekleyiş

Gonçalves'in tavsiyeleri çok işe yaramıştı, Antônio bunu kabul etmekte zorlanmıyordu: takım, rakip o ana kadar karşılaşılan en serti olmasına rağmen Kolombiya karşısında en iyi maçını oynamıştı. Ama Antônio mutlu olmak şöyle dursun, ufukta toplanan kara bulutları seyrediyordu.

Maçın telaşlı finalinde Piata turnuvadaki ikinci sarı kartını görmüştü, bu yüzden bir sonraki maçta cezalı olacaktı. Cauê'nin durumu da belirsizdi, oyunun son dakikalarında sırtına aldığı kötü darbe onu sedyeyle çıkmak zorunda bırakmıştı. Savunmanın ve hücumun direkleri olarak daha yeni belirledikleri oyunculardan vazgeçmek zorunda kalmak her durumda sorun olurdu, üstelik ertesi gün onları bekleyen maç sıradan bir karşılaşma değildi: Almanya o ana kadar bütün Dünya Kupası'nın en inandırıcı takımı olmuştu.

Ama bütün kara bulutların en karası, yanında ötekilerin hafif ve tombul beyaz bulutçuklar kaldığı, bunun bir yarı final olduğu gerçeğiydi. Antônio'nun en çok korktuğu maç türü, onun lanetli maçı. Takımın iyi gidişatına güvenerek Antônio yükselen kaygıyı iz bırakmadan bastırmaya ve başkalarına bulaştırmamaya çalışıyordu ama kolay değildi. Hiç kolay değildi.

Akşam yemeğini beklerken televizyon odasında oturan küçük bir grup çocuk, en sevdikleri eğlencelerinden birine dalmıştı: kendilerinden ya da daha genel olarak Dünya Kupası'ndan söz eden haberleri arayarak şimşek hızıyla kanal değiştirmek.

«Geri dön. Bir şey gördüm sanki.»

Tainì önceki kanala döndü; siyah beyaz eski arşiv görüntüleri yayınlanıyordu.

«Ne tuhaf, bu kanal bozuk galiba, renkleri yok.»

«Top da tuhaf, bizim kullandığımızla aynı değil. İleri git, hadi.»

«Dur. Moacir dediler sanki.»

«Yok canım, ne Moacir'i. Onların bizimkilere benzeyen ama sonra bambaşka anlama gelen kelimelerinden biri olacak.»

Hepsi sustu. Birkaç saniye boyunca kulakları yalnızca artık tanıdık ama hâlâ anlaşılmaz Portekizce sesini kaydetti, ama sonra "Moacir" kelimesi açıkça duyuldu.

Birkaç an sonra ekranda bıyıklı, yakışıklı bir adamın görüntüsü belirdi. Çocuklardan Antônio'nun yazı derslerini hâlâ hatırlayanlar ekranda okudu:

«M O A C — Moacir yazıyor! Ama o Moacir değil ki!»

Jerujeru, Antônio ve Moacir'i çağırmaya koştu ve yavaş yavaş, kargaşaya çekilerek, neredeyse bütün ötekiler de geldi. Antônio televizyona bir göz attı ve anında anladı. Maracanaço üzerine bir haberdi, bütün Brezilya'nın çoktan kazanılmış sayıp sonra kendini Brezilya spor tarihinin en büyük hezimetiyle karşı karşıya bulduğu 1950 Dünya Kupası final maçı.

«İnanılır gibi değil,» dedi Antônio kendi kendine ama sesli «yarı finalden bir gün önce bu embesiller böyle bir hikâyeyi yayınlıyorlar ha?»

«Ne hikâyesi?» diye sordu Moacir.

«Yok, bir şey yok,» Antônio duraksadı «aslında trajikliğinde muhteşem bir hikâye. Belki bütün zamanların en büyük futbol hikâyesi, sizinki hariç.»

«Peki bize neden hiç anlatmadın?» diye üsteledi Yamandé.

«Size hiç anlatmadım çünkü kahramanlar çoktu ve suçlar da çoktu ama Brezilya sonra bütün yükü tek bir adamın, kalecinin omuzlarına yıkmayı seçti. Ve adı neydi bilir misiniz? Onun da adı Moacir'di. Az önce gördüğünüz adam oydu. Yıllar önce bir keresinde, ormanda, size anlatmak üzereydim, sonra bizim Moacir'i düşündüm ve vazgeçtim.»

Antônio sustu. Çocuklar pür dikkat, ağzının içine bakıyorlardı. Bir anlığına belleğiyle geçmiş yıllara döndü, Dili henüz adam akıllı konuşmaya başladığı zamanlara, duyduğu özgürleşme duygusuna, ilk hikâyeleri anlatabilmenin onun için ne kadar önemli olduğuna. Neredeyse farkında olmadan yeniden konuşmaya başladı: «Bu hikâyeyi bana dedem anlattı. O gün dedem Maracanã'daydı, marşı çalmakla görevli bandonun bir üyesi olarak…»

Yarım saat sonra Antônio, neredeyse kendi iradesine karşı, hikâyesini anlatmayı bitirmişti. Kendine geldi ve düşündü, ama ben ne diyorum? Neden onlara bu hikâyeyi anlattım ki? Çocukların yüzlerinde bir dizi kaygı verici işaret belirmişti ve Antônio durumu toparlamaya çalışmanın iyi olacağını düşündü.

«Ama öyle suratlar yapmayın, hadi. Siz o zamanki Brezilya'dan da bugünkü Almanya'dan da çok daha güçlüsünüz. Sorunsuz kazanırsınız.»

Aman Tanrım, ben delirdim mi? Konuyu değiştir Antônio, konuyu değiştir.

«Kaygılanacak bir şeyiniz yok. Yarı final laneti sadece beni ilgilendiren bir şey.»

Yok, galiba en iyisi susmam, diye düşündü yine Antônio, ayağa kalkarak ve arkasında donakalmış çocuklarını bırakarak.

Kolombiya'yla oynanan çeyrek finalden sonraki günler ağır ağır geçmişti. Antônio dikkatini dağıtmak, kaygının kabarmasına izin vermemek ve kendi takımına sıçratmamak için her numarasını tüketmekteydi artık. Anne babasına telefon ona yardımcı olmamıştı, çok fazla keşmekeş, telaşlı nasihatler ve kekeleyerek dile getirilen iyi dilekler. Teresa'ya telefon onu biraz rahatlatmıştı: onu güldürmeyi onun becerdiği gibi kimse beceremiyordu, istemeden de olsa. Ve onların lehine dizdiği uğur ritüelleri ve uğur nesneleri listesi onu daha da çok gülümsetmişti.

Isabel'le telefon konuşması da hoşuna gitmişti, Vakıf cephesindeki haberler çok iyiydi, ama onun söylediği bir şey içine rahatsız edici bir kurt düşürmüştü. Acaba Antônio, tüm samimiyetiyle, çocuklarına karşı dürüst davrandığını söyleyebilir miydi? Evet, son tahlilde evet. Küçük çocukları olan özenli bir baba gibi davranmıştı: sahip olduklarını bilmedikleri çıkarları gözetmiş ve onları varlıklarından haberdar etmeyerek birçok tuzaktan korumuştu.

Ama o gerçekten babaları değildi ve hele bu dünya çapındaki sporcular hiç küçük çocuk değildi. Güçlü ve cesur adamlar onlar. Bilmeyi ve kendi başlarına karar vermeyi hak ediyorlar, diye düşündü Antônio, büyüyen yarı final kaygısının aşıladığı bir tutam kadercilikle.

Yemekten sonra Gonçalves’ten (Antônio görünüşleri korumaya çok dikkat etmekteydi) onları, birkaç gün önce uydurduğu ve onlarla yalnız kalmak istediğinde bahane olarak kullandığı yerli bir ayin için yürüyüşe çıkarma izni istedi.

«Hatırlıyor musunuz size futbolun sadece milli takımlardan ibaret olmadığını anlatmıştım? Köy takımları ve kabile takımları da var. Bunlarda dünyanın her yerinden oyuncular oynayabilir, başka bir köyde doğmuş olsalar bile, dünyanın öbür ucundan bile olsalar.»

Antônio’nun sözlerini onaylayan bir mırıltı karşıladı.

«En güçlü ve en zengin takımlar, dünyanın en güçlü oyuncularına, kendi takımlarına katılmaya ikna etmek için çok para verir.»

Antônio birkaç saniye sustu çünkü sözü nasıl çevireceğini pek bilmiyordu, sonra doğrudan olmaya karar verdi.

«Geçen günlerde öğrendim ki dünyanın en güçlü takımlarından bazıları onlarla oynamanızı istiyormuş.»

Kısa bir sessizlik anı oldu, sonra Piraí sordu: «Hangimizi?»

«Hepinizi.»

«Hepimizi mi?» diye şaşırdı Apererá «Ama ben bir kez bile oynamadım, iyi bir oyuncu olduğumu nereden biliyorlar?»

«Oynayanlara daha çok talep var, doğru. Ama Yamandé, Cauê, Jaci’yle aynı takımdaysanız sizin de iyi olmanız gerektiğini düşünüyorlar.»

«Ve bu doğru!» diye ekledi Brejauva gülerek.

«Yazık ki Dünya Kupası’ndan sonra hemen köye dönmemiz gerekiyor,» dedi Tainì düşünceli «başka yerlerden birazını gezmek isterdim. Hem sonra hep birlikte büyük bir takımda oynamak güzel olurdu, değil mi?»

«Hep birlikte oynamayacaksınız,» diye açıkladı Antônio «Bu takımların her birinde zaten çok güçlü oyuncular var ve ihtiyaçlarına göre takımı tamamlamak için sadece bir, iki, en çok üç oyuncu arıyorlar. Örneğin İspanya’da çok güçlü bir takım var, bir kaleci arıyor çünkü önceki oynamayı bırakmış ve Moacir’le çok ilgileniyorlar.»

«Ama İspanya şu çoktan elenmiş olan acınası takım değil mi, İspanya’da güçlü takımlar olamaz!» diye karşı çıktı Moacir öfkeyle.

«Oysa tuhaf görünüyor ama öyle, en güçlü takımlardan bazıları…»

«Ya ben? Beni kim istiyor takımına?» diye sözünü kesti Jaci.

«Seninle İngiltere’den iki takım ilgileniyor…»

«Ama İngiltere diye adlandırılanların da oynadığını gördük, onlar da acınası! Antônio, bizimle dalga mı geçiyorsun?»

«Bitirmeme izin ver. İngiltere’den iki, İtalya’dan bir…»

«Bizimle dalga geçiyor» diye hükmetti Jaci, ötekilerin alaycı kahkahaları arasında.

«Almanya’dan bir, Brezilya’dan iki.»

«Ha. İyi» diye bitirdi Jaci, aniden gururlu.

Birkaç saniyelik sessizlik geçti, sonra Piraí’nin boğazını temizlediği duyuldu.

«Ben köye dönmek istemiyorum. Bana oynamam için para vermek isteyen bir takıma kabul ettiğimi nasıl söylerim?»

Cevap vermekte en çevik Piata oldu: «Ama ne diyorsun sen? Köye dönmek istemiyorum ne demek? Köyde hepimize ihtiyaç var. Başarımızla onu gururlandırdıktan sonra köye döneceğiz.»

«Sen dön köye. Sen orada iyisin ve dönmekle iyi edersin, ben burada daha iyiyim ve burada kalıyorum.»

Piata, şaşkınlıkla öfke arasında, doğru sözleri ararken, sürpriz biçimde araya Itaúna girdi: «Ben de bir süre burada kalmak isterdim. Çok uzağa gitmeden belki, ama Macapá’da ya da o maç yapmaya gittiğimiz güzel şehirde, Manaus’ta oynamak güzel olurdu.»

«Sen mi? Ama bütün zaman burası berbat deyip duruyorsun, Dünya Kupası’na gelmeyi bile istemiyordun.»

«Fikrimi değiştirdim. Fikir değiştirmek akıllıcadır.»

On dakika içinde daha pek çoğu giderek yükselen sesle kendi tercihini dile getirdi, sinirler giderek daha çok gerildi, Piata’yla Itaúna neredeyse yumruklaşmaya geldi ve takım keskin biçimde ikiye bölündü.

Kenarda kalan az kişi arasından grubun içine huzuru olmasa bile sessizliği geri getiren Moacir ve Yamandé oldu. Tam krizdeki Antônio ise hiçbir şey demeden çekip gitmiş, neredeyse rahatlamış olarak düşünmekle yetinmişti: hiç değilse bundan kötü olamaz.

5.14 Sayıklamalar

Ybyráatã, hayır! O ağaca tırmanma, hayır! Hayır! O lanetli ağaç, hayır! Kaimanlar maymunları yemez, kaimanlar çocukları yemez, hayır!

Yarın, yarın, yola çıkmalıyız, koşmalıyız, ne kadar tehlikeli olduğu önemli değil, yarın. Senhor Inácio'ya beni beklemesini söyleyin, bu sefer ben de kiliseye geliyorum, Inácio, Inácio, bekle beni Inácio, ben de ayine gelmek için ormanı geçmeliyim ama başarabilirim, sabah erken yola çıkarım, bir sal yaparım, ama Ybyráatã bana söz ver o ağaca tırmanmayacaksın, unutma, kaimanlar maymunları yemez.

Size saymayı öğretmeliyim, neden size hiç saymayı öğretmedim? Size hiç değilse yüze kadar, belki bine kadar saymayı öğretmeliyim. Size bine kadar saymayı öğretseydim ne fark ederdi bilir misiniz? Ne kadar çok şey yapabilirdik bilir misiniz? Bin gün, bin yıl, bin kilometre. Neden size hiç saymayı öğretmedim?

Şöyle yapalım, yarın hepimiz kaçıyoruz, ormanımıza dönüyoruz, Ybyráatã'ya dönüyoruz, yarı final önemli değil, hiç önemli değil. Güneşin doğmasını bekliyoruz, sonra bir kano, bir jeep, bir şey alıyoruz ve hep birlikte *shabono*larımıza, hayatımıza dönüyoruz, yarı final hiç önemli değil.

Julio, Julio!

Velasco'nun ruhu üzerimize inmeli, tek yol bu. Julio, Julio, gel kiliseye, sen de kutsan, ama istiridyeyi yeme! Hiçbir şey yeme, istiridye, yengeç, hiçbir şey, yeme çünkü zehirliler, bilerek zehirlediler onları. Julio sen yardım et bana, Julio. Yarın kanım damarlarımdan çıkmalı ve yerine buz girmeli, buz ve zehir. Julio sen yardım et bana, kanın hepsi çıkmalı.

Hocam takımı size bırakıyorum, karımın yanına, oğlumun yanına gidiyorum, takımı size bırakıyorum. Fazla gergin yayı yapmayın, iç içe sarmaşıklar oyununu yapmayın, onlar bizi incelediler, bizi tanıyorlar, bunca zaman ağaçların arkasında saklandılar ve fark etmedik. Jaguar bu yüzden gelmeyi bıraktı, yoksa neden? Onu bizim gözlemleyip incelemeleri için uzaklaştırıyorlardı. Şimdi bizi fazla iyi tanıyorlar, kaçmalıyız, köyü terk etmeliyiz, başka bir yere taşınmalıyız.

Ama çok geç, yarı final yarın.

Cesaret çocuklar, bana cesaret verin, ben beceremem. Bileğim ağrıyor, ayağım ağrıyor, koşamam, sizinle oynayamam, bana cesaret verin. Bensiz yapamazsınız, sağ kanat tamamen savunmasız kalır, bana cesaret verin çünkü bu ayakla yapamam. Kim oynayacak sağda? Kim oynayacak? Hep benim suçum olacak, değil mi?

Maracanaço'nun ruhunun üzerimizde süzüldüğünü duyuyor musunuz? Hiçbir şey yapamayız, kaçamayız, ruh güçlü ve onu durduracak hiçbir şey yok. Çocuklar kaçın, kurtulmanızın tek yolu bu, kaçın, onu ben durduracağım, siz ormana dönerken, dağılırken, firar ederken ben kameraların önüne geçeceğim.

Yardım edin bana.

Büyük kara yılanı o kadar yakın tutmamalıydınız, görünürdeki sükûnetine aldanmamalısınız, karnı acıktığı anda içinizden birine saldırmakta duraksamayacak, onu kovmalısınız, hapsetmelisiniz. Gözlerinin içine bakmayın, irisin o sarısı zaten zehirli, kızıl ağzı zehirli olduğu gibi. Hepinizi

seviyorum, farkında değilsiniz, onu kovmalısınız, o kadar yakın durmayın, işte kımıldıyor, işte saldırıyor, İŞTE BANA SALDIRIYOR!

GÜM! GÜM! GÜM! «Almeida! Senhor Almeida!»

İlk başta Antônio bu kadar güçlü çarpan şeyin kalbi olduğunu sandı.

GÜM! GÜM! GÜM! «Almeida, orada mısınız? Takım teknik merkeze gitmek için otelden ayrılıyor…» GÜM! GÜM! GÜM!

Ama o sözler vardı.

GÜM! GÜM! GÜM! «Senhor Almeida, hâlâ odada olduğunuzu biliyorum, cevap verin bana, lütfen.»

Kalbi değildi, her ne kadar deli gibi çarpsa da. Kapıda biri vardı.

«Evet…» diye cevap verdi Antônio kısık bir sesle. Neredeydi? Günlerden neydi?

«Oh, Almeida, çok şükür! Çok şükür! İyi hissediyor musunuz kendinizi? Size bir şekilde yardım edebilir miyim?»

«Evet, iyiyim, iyiyim» ses güçlükle çıkıyordu. Bir oteldeydi. Ama nerede? Ne zaman?

«Oh ne rahatlama, Almeida, takım çoktan otobüste, teknik merkeze gidiyorlar, bir tek siz eksiksiniz: bilirsiniz, yarı final falan var, belki onlara bir an önce yetişseniz…»

«Yarı final mı? YARI FİNAL!»

5.15 Düdük

Tüy ve pullardan oluşan kucaklaşmadan sıyrıldı: «Hadi, uslu dur Almeiridia, senin Pepè'n maçı izlemek istiyor. Yok, öyle değil, saçların gözümün önünde, hadi sıyrıl üstümden kelebeğim benim, bu önemli bir maç, uslu kız olursan sonra Pepè sana söz verdiği o mor dantelli külotu gösterir, ama şimdi izlememe izin ver, çünkü şunu ben tanıyorum, onun hayatını ben kurtardım.»

Kız boyalı iri gözlerini hayranlıkla kocaman açtı: «E, ben olmasaydım ölmüş gitmişti, evet. Ormanda kurtardım onun hayatını, o büyük beyaz jaguardan kıl payı kurtulduğum zamandı, anlattım değil mi sana? Sonra şu adamı buldum, yolunu kaybetmiş, açlıktan ve susuzluktan ölüyordu ve bir yığın vahşi karıncayiyenin saldırısındaydı, ben olmasaydım… Ama sonra anlatırım şekerim, belki senin odanda, öbür seferki oyunu da tekrarlarız, şimdi uslu dur ve sus ki başlamak üzere.»

«Susun bakalım, başlamak üzere!» Teresa kendisine hep uğur getirmiş olan deniz kabuğu biçimli mavi küpelerini takmış ve televizyonun üstüne azizlerin ve *orixás*ların resim ve heykelciklerinden tam bir saf dizmişti. Hatta etrafa belli belirsiz bir ayak kokusu yaymasına rağmen kendisine piyasadaki en iyi tılsım olarak tavsiye edilmiş, bu vesileyle alınmış bir "Defumador chama fortuna" bile yakmıştı. Buzdolabına koca bir kasa bira koymuştu ve sehpanın üstünde, bir karton sigara ve bir tepsi bisküvinin yanında, iki yeni şişe rum ve *pinga* hazırdı. Sarı yeşil çizgili rayon elbisesiyle son derece şık Luiza, köşedeki Çinliden alınmış tam bir havai fişek çeşidini bir çekmecede gizli hazır tutan João'yla Saverio'nun arasında oturuyordu.

«Onları göremiyorum ama çıkardıkları gürültü çok hoşuma gidiyor, ıslık çalanlardan da biraz al, sakın unutma,» demişti Saverio «ama Teresa'ya bir şey demeyelim, onun bütün batıl inançları var ve uğursuzluk getirdiklerini düşünür falan, ona sürpriz yaparız.»

Dev bayrak çoktan pencereden sarkıtılmıştı, Teresa maçın başlama düdüğünden bile önce serçe parmağının fuşya tırnağını çoktan kemirmişti.

«Ama ne zaman çalacaklar şu başlama düdüğünü? Tanrım, heyecandan baştan aşağı terledim… belki gelmemeliydik, Italo, belki evde kalıp bu maçı da televizyondan izlemeliydik… onları canlı izlemeye dayanabilir miyim bilmiyorum, çok heyecanlanıyorum…»

«Ama hadi, Marcela, nasıl gelmezdik, benim şimdiye kadar dayanabilmiş olmam bile çok: maçları televizyondan izlerken fenalaşıyordum… hem sonra Antônio geldiğimizi öğrenince ne kadar sevinecek görürsün, ne olursa olsun yanında anne babası olacak!»

«Ah ama o bence burada olduğumuzu biliyor.»

«Nereden bilsin? Yoksa sen mi söyledin? Sürpriz olmalı!»

«Hayır, hayır, söyler miyim hiç! Ama bence hissediyor, anne yüreğinin yanı başında olduğunu hissediyor… şuna bak — bu dürbün nasıl çalışıyor, bir türlü beceremiyorum — işte, işte bak ona, anacığım ne gözaltı torbaları var, zavallı yavrum, bütün gece uyanık kalmış olmalı… Ama ne zaman başlıyorlar, ben böyle bir buçuk saate dayanamam ki!»

«Uyan, hadi!»

«Hmmm, mh… ama nasıl yani, yeniden mi başlamak istiyorsun? Artık çocuk değiliz biz, bu ne hız, Isabel panter mi kesildin?»

«Ahaha, hayır Robert, çek şu kolunu, hadi, maç başlamak üzere, izlemeliyiz! Hem sonra panter… ben kendimi hep daha çok kedicik olarak gördüm, romantik, sevecen, neşeli ve birazcık çılgın…»

«O zaman panteri pen yaparım, kocaman tetesko panter, küçük tombul Presilyalıyı tek lokmata yer, bütün küçük arkadaşlarını ta…»

«Ahahah, hayır bırak, bırak! İzlemek istiyorum!»

«Görülecek bir şey yok, kocaman Almanya'nın karşısında hiçpir şey yapamasınız, pizi şöyle pöyle pöyle kıdıklarsınız ancak…ahaha, nasıl olsa piz kazanırız!»

«Biz kazanacağız, değil mi baba? Bu Almanya güçlü, itiraf edeyim biraz korkutucu.»

«Ama elbette Manuelito, Brezilya kazanır, Antônio kazanır.»

Carlos gözlerini gökyüzüne çevirdi: «Baba…! Yine mi senin bu takımın gerçek antrenörünün Antônio olduğu hikâyen?»

«Hikâye değil. Sana tekrarlıyorum, onu iyi tanırım, kullandıkları düzenlerin çoğu Macapá'yı çalıştırırken bulduğumuz ve herkesin bizimle dalga geçtiği düzenlerle aynı.»

Carlos'la Manuelito bir bakış değiştirip kıkırdamaya başladılar.

«Baba, hadi ama! Yarık ray, hahaha, elbette sizinle dalga geçmişler, ciddi durulabilir mi!»

Manuelito öyle gülmeye başladı ki Coca-Cola burnuna kaçtı ve birazını pantolonunun üstüne tükürmek zorunda kaldı.

Eduardo, kucağında uyuyakalmış torunu Evita'yı daha iyi yerleştirdi ve oğullarının onun anılarını dinlerkenki hoşgörüsünü elinin bir hareketiyle savuşturdu. Kim bilir çocuğu var mı Antônio'nun, pek öyle bir tip gibi görünmüyordu bana. Kim bilir anılarını severek dinleyen birini buldu mu. Ve kim bilir yarı final paniğini yenmeyi başardı mı, biraz fazla uzaktan gösteriyor ama onu tanırım, o yüzü tanırım: hâlâ inanıyor, lanete. Haydi Antônio, bütün Bezeiros ailesi seninle.

«Eee? Başladı mı şu maç? Marşlar çalındı mı bari?» diye araya girdi karısı Rosa, televizyonun önüne yerleşip onu dolgun kalçalarının ardında batırarak.

«Anne!» «Rosa!» diye bağırdılar üç Bezeiros erkeği bir ağızdan «Şşşt! Çekil de duyuralım!»

«ŞŞŞŞŞŞ! Şu gürültüye bir son verir misiniz? Size maçı burada salonda izlettiriyorum ya o bile çok… Raimundo, çek ayaklarını sehpadan, o koca botlarla. Sen de, Ivano, o şişeyi başlama düdüğünden önce bitirirsen sonra televizyonu bile seçemezsin…»

«Senhor Inácio, telefonda senhor Almundes var, şu maç için ki…»

«Ama maç başlamak üzere! Ne istiyor yahu?»

«Hayır, futbol maçı değil, gelecek olan şu kokain partisi için…»

«Ne ne! Söyle ona meşgul olduğumu, sonra arasın! Şu insanlar, işten başka bir şey düşünmüyorlar! Vatanseverlik yok, şiir yok! Marşı duyuyor musun, Brezilya'mdan uzakta olduğumdan beri beni daha da çok duygulandırıyor… hem sonra şu çocuk, antrenör, onu ben keşfettim.»

«Gerçekten mi, Senhor Inácio?»

«Elbette. Onu ben yetiştirdim, benim eserim, topu eline ben verdim daha oğlan çocuğuyken. Onun bir geleceği olduğunu hemen gördüm, ben bu işlerde yanılmam, Meryem Ana'nın yardımıyla Inácio asla yanılmaz, değil mi çocuklar?»

«Patronum haklıydı, Senhor Inácio haklıydı: o insanlar konusunda yanılmaz,» diye böbürleniyordu Gustavo, oradakilerin mutlak kayıtsızlığı içinde, linolyum grisi ve neon ışıklı televizyon salonunda maçları izleme izni olan kırk iki mahkûmun, «asla yanılmaz. Bana bak. Bu tökezlemeyi atlattığımda hak ettiğim yere döneceğim, üç yıl meselesi, fazla değil. Bir de ona bak, Antônio'ya. Patron hep söylerdi o çocuğun yetenekli olduğunu, onun için bir oğul gibiydi. O ve ben, birer oğul gibi. Biz Antônio'yla neredeyse süt kardeşiyiz. Neredeyse futbol Milli Takımı'nın süt kardeşiyim, düşünsene.»

Yanında, hapiste botanik okumakta olan müteselsil katil Romualdo sesli bir esneme savurdu: «Kapa çeneni, başlıyor.»

«Çocuklar, gelin, başlamak üzere!» Marcos, Sebastião, Rui ve bir düzine kadar başka oğlan, Mineirão sahasını her boyutta gösteren en az beş televizyonun yanık olduğu Rua Madeira'daki elektrikli ev eşyası dükkânının vitrininin önüne yığılmıştı.

«Bak, şu Moacir!» «E, elbette o, kaleci gibi giyinmiş!» «O, o, bir de en uzunu! Şu da Jaci!» «Ay, itme!» «Ben önde durmalıyım! En küçüğü benim, önde durmalıyım! Hem sonra Jaci formasına benim adımı yazdı, sizinkini değil.» «Hadeeee, hadi oradan, senin adınmış! Kim bilir kim o Marcos, belki babasıdır.» «Ama babası yerli! Adı Ykaiturjurxãnutky falandır, onlarınki gibi adlardan, sana diyorum ki formaya Marcos'u benim için yazdı! Arkadaşım o benim!» «Hadi ordan, bitli kurbağa, kim olduğunu sanıyorsun!»

«Şu kaba Almanlara bak, ne havalar, kim olduklarını sanıyorlar.»

«E, Rominho, güçlüler ama güçlüler, hem de nasıl. Sinirine dokunmaları da yeni bir şey değil.»

«Yeni bir şey, birinin onun hoşuna gitmesi olurdu, Valério.»

«Boş ver sempatileri, sorun Cauê'nin kulübede olması, bakın!»

«Oha. Hiç iyi olmadı!»

«Hayır, hiç iyi olmadı. Piata'nın yerine de şu Tainì, o da ayrı, bilemedim. Tanrım orada olmayı ne kadar isterdim» Fabbri'nin alçılı bacakları titremeden ibaretti. Valério dizlerinde davul çalıyor, Devil farkında olmadan sahaya çıkmadan önce yapmaya alışık olduğu nefes egzersizlerini yapıyor, Carlos ayaklarını sabit tutamıyordu. Kliniğin beyaz odasında öyle yoğun bir adrenalin kokusu solunuyordu ki hemşire az kalsın başı dönecekti.

«Sizi bilmem çocuklar ama ben sanki oradayım, çimin kokusunu bile duyuyorum…»

«O Devil'in deodorantı. Ama ben de oynayacakmışım gibi hissediyorum, tir tir titriyorum.»

«Konsantre olalım, belki bizim enerjimiz de ulaşır onlara, sargılı ve alçılı ama enerji enerjidir. Haydi Brezilya, hadi.»

İşkence ölümüne konsantreydi. Ona ilk kez *pousada*nın salonuna girme izni veriliyordu ve son derece terbiyeli olmaya çalışıyordu. Gambone her ihtimale karşı bir elini onun başında tutuyor ve kaptan şapkasıyla kendine yelpaze yapıyordu.

«Sıcak, Gesita. Tekneye bir televizyon almalıydım. Şu yassı olanlardan, çok güzel, yarın bir tane alıyorum. Hiç değilse serinlikte izlerim.»

«E, belki öbür yıla klima taktırırız, bakarız. Ama ben heyecandan terliyorum, işte. Düşünsene, onları tanıyan ilk kişi ben oldum, şimdi bütün dünya onları izliyor. Ben giydirdim onları, ben giydirdim.»

Gözlerini sildi: «Kendimize bir *cervejinha* yapalım, hadi, yoksa duygulanacağım. Armandinho, siz de ister misiniz?»

Armando başıyla evet dedi, gözlerini ekrandan ayırmadan. O da bunalmıştı sıcaktan ama bu vesileyle taktığı, elli yıl önceki düğününden kalma yağ lekecikli siyah kravatını çıkarmaya hiç niyeti yoktu.

Hakem orta sahaya gitti. Pepè sustu, kaba çene sakalına sıkışmış mor bir pul ile. Teresa yüzük parmağının tırnağını kemirdi, Luiza haç çıkardı, Saverio parmaklarını çaprazladı. Italo nefesini tuttu, Marcela sahte Japon yelpazesiyle çılgınca yelpazelenerek dudağını ısırırken. Isabel Deutschland Über Alles söyleyen Robert'ın omzunun üstünden ekrana bakarak çarşafı çenesine kadar çekti, yenidoğanın boynundan aşağı süzülen bir salya sızıntısıyla Eduardo kımıldamadan kaldı. Inácio, zaten yanık olan purosunu yeniden yakarak terini sildi, Gustavo geğirdi, Marcos işaret parmağını burnuna sokarken çocuklar sustu. Kalabalık beyaz odada sessizlik oldu, Gambone yere tükürdü, İşkence hırladı. Ve hakem başlama düdüğünü çaldı.

5.16 Davullar

Aydınlık ve duru bir alacakaranlıktı, kocaman bir ay ağaçların en yüksek dallarının üstünde henüz belirmişti ki Kirimà anlatmaya başladı. Birçok konuda yanılabilirdi ama kabilenin kendisine bir hikâye anlatılmasına ne zaman ihtiyacı olduğunu bilirdi. Çocuklar, neredeyse bütün genç erkekleri, çok uzaklarda, çok ulaşılmaz, köyde kimsenin hayal bile edemediği yerlerde kim bilir ne tehlikeler koşuyorlardı: oğlu ya da torunu için kaygılanmayan yetişkin yoktu, bir sevgiliyi ya da bir kardeşi düşünmeyen kız yoktu, geride kalan birkaç çocuk arasında, birlikte büyüdüğü arkadaşlarının her an nerede olduklarını ve ne yaptıklarını merak etmeyen yoktu. Hiçbir şey bilmemek, onların yokluğundan bile daha çok, herkesin zihnine ağırlık ediyordu. Evet, köyün kendisine bir hikâye anlatılmasına ihtiyacı vardı.

Kirimà gökyüzüne ve ağaçlara baktı, o uzak yeri hayal etmeye çabaladı ve oradan görülen ayın aynı ay olup olmadığını merak etti. Sonra anlatısına başladı.

«Çok uzakta, ırmağın genişlediği ve daha da genişlediği yerde, palmiyelerin ortasında büyük bir köy var ve o köyde büyük bir açıklık var, ama gerçekten büyük, Antônio'nun hikâyelerindeki açıklıkları hatırlıyor musunuz?»

Bir onay mırıltısı kabileyi kat etti, Antônio'nun hikâyelerini elbette hatırlıyorlardı.

«İşte bu daha da büyük, bizim on açıklığımız kadar büyük. Bizim çocuklar o açıklığın kenarındalar, tam şimdi: meydan okumanın renklerine boyanmışlar ve koşmaya ve kazanmaya yüreklendirmek için gümbür gümbür çalan davulları dinliyorlar. Onları oynarken görmek için bütün köylerden kabileler geldi, dünyanın bütün köylerinden, ve yirmi kere yirmi kere yirmi insan var, hepsi oyunun başlamasını bekliyor. Her yerde, çepçevre bir sürü ateş yakmışlar ve açıklık gündüzmüş gibi aydınlanmış. Herkes şarkı söylüyor ve dans ediyor, taşları ve sopaları vuruyorlar: büyük bir akşam, birazdan başlayacak olan oyun bütün oyunların en önemlisi ve rakiplerin boyaları kan gibi kızıl, çok kalabalıklar ve çok kötüler.»

En küçük çocuklar ana babalarına sokuldu, o kadar kızıla boyanmış ve öyle kötü rakipler onları biraz ürkütüyordu. Kirimà'nın tasvirine hiç inanmıyorlardı, öyle büyük bir açıklık olur mu hiç, üstelik gündüz gibi aydınlık, o kadar çok insan olur mu hiç, kaç demişti, yirmi kere yirmi kere… dünyada o kadar insan olamaz. Ama güzel bir hikâye, diye düşündüler ve herkes gibi daha iyi dinlemek için daha rahat oturdular.

Kirimà çocukların her birini, her birinin yüzündeki ve bedenindeki çizimleri tasvir etti, süsleri saydı ve yoğunlaşmış, büyük savaşçı yüzlerinden söz etti. İçi oyuk bir kütüğe iki çubukla tıkırdatarak kendine ritim verirken Antônio'nun, yarışı başlatacak büyük şamanınkinden sonra ancak ikinci gelen görkemli tüy başlığını anlattı. Onlara ırmaktaki kurbağaların ve açıklığı çevreleyen ağaçlardaki maymunların seslerini, sanki davulların ritmine şarkı söylüyorlarmış gibi göründüklerini açıklayarak duyurdu, parmağıyla gökyüzünü işaret ederek Antônio'nun o kadar sık söz ettiği on kere on büyük ışıklı kuşun rotalarını çizdi, o büyük köyde ışıklı kuşların papağanlar kadar çok olduğunu ve ışıltılı yuvalarının olduğu aya gidip geldiklerini söyledi.

Çevresine baktı, üzerinde ateşin gölgeleri oynayan yüzlerin hepsi ona dönüktü, ağzı açık çocuklara ve parmaklarını emenlere baktı, nefeslerini tutarak ona dikilmiş bakışan bütün yetişkinlerin alev yansımasıyla parıldayan gözlerini gördü: hayatında hiç, ama hiç bu kadar ilgi görmemişti. Bütün hikâyelerin en güzeli olacak, diye karar verdi, şimdiye dek anlattığım en güzel hikâyeyi anlatacağım.

«Herkes meydan okuma şarkısını söylüyor, yirmi kere yirmi kere yirmi ses yükseliyor ve yeri titreştiriyor, bütün ateşlerin kıvılcımları çılgın ateş böceği sürüleri gibi gökyüzüne uçarken ağaçlardaki yaprakları sarsıyorlar. O zaman sarı adamların şamanı başlama çığlığını atıyor ve topu açıklığın ortasına atıyor. Ona ilk vuran Yamandé oluyor, vuruşu çok güçlü ve gökkuşağı gibi kusursuz bir yay çiziyor: rakipler bizim çocukların ne kadar güçlü olduğunu anlıyor ve dehşete düşüyorlar.»

Çocuklar birbirlerini dürtüştü, hepsi mutlu.

«Ama kızıl adamlar güçlü ve çok zalim, bizim çocukların koşmasına izin vermiyorlar, onları her yandan kuşatıyorlar. Hızlılar ve kötücüller ve örümcekler gibi hainler, yanlarına yaklaşır yaklaşmaz çocuklara dirseklerle ve tekmelerle vuruyorlar.»

Dinleyicilerden bir infial uğultusu yükseldi, bir kız çocuğu «Maaaaiaaaa!» diye mırıldanarak yüzünü annesinin dizlerinin arasına sakladı.

«Kulağının arkasına bir karga tüyü sıkıştırmış iri yarı bir adam Jaci'ye bacağından vuruyor, o da yere düşüyor.»

Kabile hakarete gürültüyle karşılık verdi ama Kirimà çoktan yeniden konuşmaya başlamıştı: «Jaci çok cesur ve hemen ayağa kalkıyor ama rakipler bizimkileri karışık görünce bundan yararlanıyorlar, zehirli yılanlar gibi kıvrılıyorlar ve içlerinden biri Itaúna'yı arkadan itip neredeyse düşürdükten sonra topa vuruyor ve onu kutsal ağaca çarptırmaya yolluyor, Moacir'in umutsuz sıçrayışının yetişemeyeceği kadar yukarıdan.»

«Hayır… Hayıır…» Tek bir ses, herkesin kederi.

«Bizimkiler birbirlerine bakıyor, karşılık vermek istiyorlar ama görünmez bir büyücü tarafından üzerlerine çok güçlü bir büyü fırlatılıyor, bacakları yumuşuyor, ayaklarını nereye bastıklarını artık göremiyor gibiler, kararsızlar, büyüyle sersemlemişler. Ve işte başka bir kızıl adam koşmaya başlıyor, gözleri boşluğa kaybolmuş gibi olan Ubirajara'yı ve Piraí'yi geçiyor, topa vuruyor, top büyü kanatlarıyla Moacir'i aşıyor ve yine kutsal ağaca çarpıyor.»

«HAYIR!!!»

«Jaci topallıyor, ne yapacağını bilmiyor, ötekiler artık nereye gideceklerini bilmiyor gibiler, gözleri topu artık görmüyor sanki, Yamandé ve Moacir silkinmeye çalışıyorlar ama beceremiyorlar, hepsi büyünün esiri.»

Kirimà'nın çubuklarının ritmi artmıştı, bütün gözler fal taşı gibi açılmıştı, kütüğün üstünde oturan Itátakûara telaş içinde tepiniyordu: ne aptalmışım ben, yola çıkmadan önce onlara tek bir büyü bile öğretmedim, nasıl olur, insanları böyle tehlikeli bir maceraya tek bir sihir bile bilmeden göndermek nasıl olur, nasıl olur.

«Ve puma dişlerinden kolyeleri olan iki adam Ubiratan'ı kuşatıyor, ona dizinden sertçe vuruyorlar, işte düşüyor, kalkamıyor. Onu açıklığın dışına taşıyorlar, bu akşam artık oynayamayacak. Yerine Jerujeru giriyor ama büyü onun da üstünde, kendi bacakları değilmiş gibi görünen bacaklara tökezliyor, bir anda çoktan kutsal ağaçların önünde olan çok çirkin ve kötü ufak bir kızıl adamın geçmesine izin veriyor, o da Moacir'in gözlerinin içine sabit bakıyor ve onu yanlış tarafa atılmaya gönderiyor, kendisi vururken VE BİR PUAN DAHA KAZANIYOR!»

«HAYIIIR! HAYIIIIR!!!»

Kabilenin çığlığı öyle gümbürdedi ki ağaçlarda uykudan uyanan tukanlar büyük bir kanat çırpışıyla uçup kaçtılar. Kadınlar dudaklarını ısırdı, birçok çocuk ağlıyordu. Ubiratan'ın annesi, sakatlanmadan korkmuş ama oğlunun artık oynamak, o hain canavarlarla boy ölçüşmek zorunda kalmayacak olmasından neredeyse rahatlamış, yanındaki kadına sarıldı.

«Bizim çocuklar sersemlemiş gibiler, karşılık vermeyi bilmiyorlar ve zaman geçiyor: anakondanın gözünün yıldızı aya vardığında maç bitmiş olacak, az kaldı. Ve kızıl adamlar başka puanlar kazanıyorlar, hepsini saymak için bir elin tamamı ve öteki elin iki parmağı gerekiyor. Zaferi şimdiden derilerinde hissediyorlar, bize ve güçsüzlüğümüze gülüyorlar, yuvarlak ve zalim gözleri var.»

Erkekler, çok gergin, yanlarındaki bıçakları okşuyorlardı, Itátakûara parmak eklemlerini ısırıyordu, kimse soluk çıkarmaya cesaret edemiyordu. Gerginlikten ter içinde kalmış Kirimà çubuklarının ritmini daha da hızlandırdı, şimdi çılgın bir kalbin atışıydı.

«Her şey bitmiş gibi görünüyor, rakipler topun üstüne atılarak bağırıyorlar, daha çok puan kazanabileceklerini biliyorlar. İşte o zaman ansızın…»

İşte o zaman ansızın Yamandé topun üstüne geliyor ve bağırıyor: «YANIAHÌÌ TELÈÈÈH HOICÌIIII!!!»

Güçlü bir çığlık, Mineirão'nun 80.000 seyircisinin uğultusunu bile delebiliyor, onlar daha iyi duymak için susuyorlar. Ve yine Yamandé, takım arkadaşlarına bakarak, anlaşıldığından emin olmak için: «Yaniahìì telèèèh hoicìiiii!»

Soyunma odalarında, az önce, sessizlik olmuştu. Çocuklar susuyordu. Hoca'nın konuşmaya isteği yoktu, bütün bu komediden bıkmıştı ve görünüşleri kurtarmak artık umurunda bile değildi. Kendini, her nasıl biterse bitsin bitmesini dört gözle beklediğini düşünürken yakalamıştı. Ama Antônio — ki öyleydi de — panikten felç olmuş görünüyordu. Durmadan mırıldanıyordu: yarı final, onlara aktarabileceğim bunca şey arasında yarı finallerden korkumu aktardım, ve o zaman Hoca konuştu, hiç değilse onu susturmak için.

«Durum zor. Ama üç sıfır kaybediyoruz, yedi ya da on değil. Üç gol kapatılabilir. Antônio'nun size bir sürü futbol hikâyesi anlattığını biliyorum, size sıfır üçten geri dönüşlerin hikâyelerini anlattı mı bilmiyorum. Az, ama oldu. Hatta tam da Almanya'nın dört üç kaybettiği bir Dünya Kupası yarı finali bile oldu. Orada burada dağınık dört gol atmakla hepsini arka arkaya atmak arasında o kadar büyük fark yok. Şimdi korkuyorsunuz. Ama ilk golü ve sonra ikinciyi attığınızda… ve iyi bakın, "eğer" değil: attığınızda. İlk ve ikinci golü attığınızda, hâlâ kaybediyor olacaksınız ama korku onların gözlerine geçmiş olacak, artık sizinkilerde değil. Nasıl mı? Onu siz bilmelisiniz. Dünya Kupası'nda ilerledikçe ötekiler gibi oynamaya başladınız. Biraz da benim yüzümden. Ama siz ötekiler değilsiniz. Siz sizsiniz. Ötekileri taklit etmeyi bırakın ve bildiğiniz gibi oynayın. Ve yeniden bir takım olun, Tanrı aşkına! Daha geçen güne kadar hayatımda gördüğüm en birlik takımdınız, bugün birbirinizin gözünün içine bile bakamıyor gibisiniz. Kendinize gelin, Allahımkutsalım. Ve kulübenin canına okumayı bırakın! Anladınız mı?»

Bir an mutlak sessizlik olmuştu. Birçok bakış bir yüzden öbürüne kaymıştı. Sonra Gonçalves ağzının kenarlarını daha da aşağı bükmüş, başını sallayarak Antônio'ya dönmüş ve biraz ona ama en çok kendi kendine demişti: «Yok canım. Elbette anlamadılar. Ne boktan bir durum.»

Gonçalves otururken Thiago onu teselli etmişti: «Güzel konuşmaydı, hocam.»

«Siktir git!» diye cevap vermişti öteki. Antônio ona bir bakış atmış, başıyla onaylamış ve sonra kendisi konuşmuştu.

«Onlara ne dedin?» diye sormuştu Hoca.

«Sizin onlara söylediklerinizi çevirdim.»

«Hayır, ciddi söylüyorum.»

«Ciddiyim. Güzel bir konuşmaydı.»

Hoca, Antônio'ya soran bir ifadeyle bakmış, başını sallamış ve Cauê'ye bakmıştı: «Velet! Oyuna girmeyi göze alır mısın?»

Sonra soyunma odasından çıkıp kulübeye yönelmişti, ardında Antônio'yla.

Cauê hazırlanırken oyuncular soyunma odalarında birkaç saniye fısıldaşmış, sonra sahaya dönmüşlerdi.

«YANIAHÌÌ TELÈÈÈH HOICÌIIII!!!»

«Ne dedi?» diye soruyor Hoca merakla.

«Tapir hamlesini yapalım.»

«O da ne?»

«Daha önce hiç duymadım» diye cevap veriyor Antônio gülümseyerek.

İkinci yarı daha çok yeni başladı ve Almanya az önce hücumda bir faul yaptı. Yamandé vuruşu kullanmadan önce Brezilyalı dokuz oyuncu hep birlikte ileri çıkıyor ve orta saha çizgisi boyunca diziliyor. Yeni bir düzen! Heyecanlı seyirciler mırıldanıyor. Sonunda! Böyle pes edemeyeceklerini biliyordum! En kuşkucular bile, bir dakika öncesine kadar gitmeyi düşünenler, geleneksel Brezilya'yı özlemeye başlayanlar bile bunu söylüyor. Almanlar bir şey bekliyorlardı ama bu onları şaşırtıyor. Savunmayı böyle savunmasız bırakmak bir çılgınlık, belki bir tür taktik, ama daha çok çaresizlik hamlesi gibi görünüyor. Emin olamayan kırmızı siyahlı oyuncular ne yapacaklarını pek bilemiyor, durumun gelişmelerini bekleyerek her bir rakibi sıkı markaja almakla yetiniyorlar.

«Tapir nasıl avlanır bilir misiniz?» diye soruyor Antônio Hoca'ya.

«Benimle dalga mı geçiyorsun?»

Yamandé vuruyor. Jaci'ye doğru uzun ve gergin bir vuruş. Jaci vuracakmış gibi sıçrarken topu bile isteye ıskalıyor ve top, tam orta saha çizgisinde, Cauê'nin ayağına geliyor.

«İçinde su yerine yapışkan ve kokmuş bir öz bulunan bir sarmaşık vardır, kokusu hindistan cevizininkini hatırlatır ama daha kokuşmuş.»

Cauê, Alherman'dan bir an önce davranıp topa voleyle vuruyor ve ondan sert bir darbe alıyor. Yerde kalıyor ama top doğru biçimde Ubiratan'a yönelmiş durumda, o da voleyle, şimdiden kaleye doğru atılmakta olan Jerujeru'ye çeviriyor.

«Bu özü alıp kaba etlerinize ve önde kasıklarınıza iyice sürmelisiniz, hiçbir deliği ya da yarığı ihmal etmemelisiniz.»

Ama pas bir kıl kadar kısa, Kuntz her şeyi sezdi ve kesiyor. Top Almanya'da ve Brezilya olabilecek en açık durumda.

«Çünkü tapirle ilgili sorun avlanmasının zor olmaması ama kenelerle dolu olması, adları da düpedüz tapir kenesi.»

Kontra atak fırsatı çok iştah açıcı ve kim kapmaz ki? Top, Brezilya kalesine doğru hızla ilerleyen kırmızı formalı oyuncuların bir ayağından öbürüne uçuyor. Yamandé'ye karşı dört kişiler: bütün Brezilya ona yardıma çok hızlı geri koşuyor, Almanların avantajı az ama yetebilir.

«Ve korkunç olan bu keneler bacaklara ya da ayaklara tırmanmaya ve kasıkların içine sızmaya uyum sağlamışlar, çünkü tapir ağaç kabuklarına sürtünerek kaşınır ama doğal olarak tam orayı kaşımaz.»

Yamandé pozisyonu iyi tutuyor, Itaúna'nın geri dönüşünü tehlikeli kılacak ve rakiplere baskı yapacak kadar oyalıyor: Bauer beklemeden vurmayı seçiyor ve ceza sahasının birkaç adım dışından güçlü bir sol şut patlatıyor. Bir an geçiyor ve Moacir atılıyor. Yön doğru ve çeviklik herkesin bu haftalarda hayran kalmayı öğrendiği çeviklik. Belki yetişir.

Bir bakış açısı meselesi, diye düşünüyor Antônio o anı fotoğraflayarak. Her şey değişir. Sonra bir noktada top dışarı gider, ya direğe çarpar, ya ağlarla buluşur, ya da kalecinin parmaklarına gelir ve artık değişmez.

Moacir topu sağ eliyle zıpkınlıyor. Düşüyor. Kalkacak kadar zaman geçiyor ve bakmadan bile topu yeniden oyuna sokuyor, doğrudan Yamandé'nin ayaklarına bırakarak.

«Tapirin püf noktası işte bu: onu görürsün, savunmasız, baştan yenik bir hayvan gibi görünür. Onu alt etmenin çocuk oyuncağı olduğunu sanırsın ama en küçük ayrıntılara bile dikkat etmezsen seni alt eden o olur.»

Yamandé uzun oynuyor. O noktada sadece Cauê var, bir saniye öncesine kadar hâlâ yerde olan ama şimdi bir jaguarın çevikliğiyle ayağa kalkan ve topu kusursuz bir kontrolle bağlayan Cauê. Numara mıydı? Altın fırsatla motive olarak mı dirildi? Bilinmiyor ve o anda bunu kimse umursamıyor. Cauê Alman kalesine şimşek gibi koşuyor, tamamen yalnız, önünde sadece kaleci. Mineirão beş yüz bin seyirci varmış gibi yenilenen umutla kaynıyor, şimdiden öyle bağırıyorlar ki gol atarsa ne olacağını insan merak ediyor.

Birkaç saniye sonra öğreniliyor: Krugenstein umutsuzca çıkıyor ama Cauê bir çalımla onu oturtuyor ve boş kaleye yolluyor.

Antônio mutlu, maç yeniden açıldı, yarı final laneti kırıldı ama her şeyden öte onun antrenör kaderi tamamına erdi: tapir hamlesi işe yaradı ve o, hep vaaz ettiği gibi, gereksiz oldu.

Kirimà alnını siliyor. Puan kazanıldı ve başkaları da gelecek: bütün köy şimdi gülüyor, ağlıyor ve şarkı söylüyor. Güzel bir hikâye iyi biter, bunu o bilir.

Antônio da biliyor, stadyumun sevinç gürültüsü içinde bitiş düdüğüne gülerken.

Bu kitap nasıl çevrildi

La mossa del tapiro 2014’te İtalyanca olarak, kendi imkânlarımızla yayımlandı. Bir yayıncılık olayına dönüşeceğini düşünmüyorduk, ama metnin güzelliğine hep inandık ve bu masalı olabildiğince çok insana anlatabilmeyi hep umduk. Bu kitaptan hiçbir şey kazanmadık, hatta zarar ettik; ama sevdiğimiz bir kitap ve bize hiçbir sayının ölçemeyeceği bir mutluluk verdi.

Çeviriler yapay zekâ ile, her zaman İtalyanca asılla karşılaştırılarak yapıldı: ilk taslak Claude (Anthropic) ile, eleştirel bir gözden geçirme Kimi (Moonshot AI) ile, son düzelti yine Claude ile. Çevirileri anadili o dil olan hiçbir çevirmen gözden geçirmedi. Bir hata bulursanız bize yazın, gerçi bunu neden yapasınız, anlamıyoruz.

Yapay zekânın insanları böldüğünü biliyoruz ve bilmiyormuş gibi yapmıyoruz. Onu özensizce, seri halde içerik üretmek için kullanmaya karşıyız; genel olarak kullanılmasına da neredeyse karşıyız. Her şeyden önce onu ileri iten harekete karşıyız, Anthropic dahil: faşizmden çok şey taşıyan ve gezegen üzerindeki etkisi hepimiz için ölümcül olabilecek bir korporatizm.

Ama aracı kullandık ve bunu söylemek doğru olur.

Tutarsız mıyız? Antônio muhtemelen öyle düşünürdü. Gonçalves kafamıza bu kadar takmamamızı söylerdi. Ubiratan daha da fazla su harcamamızı söylerdi; belki o lanet şelaleyi geçmek o zaman daha kolay olurdu. Gambone dijital sürümün ücretsiz olmasına itiraz ederdi. Teresa…

İletişim

Anlatıda yer yer bahsedilen bazı olgular ve gelenekler hakkında daha fazla bilgi edinmek isterseniz, ziyaret edin: http://lamossadeltapiro.wordpress.com/

Bizi ayrıca şurada bulabilirsiniz:

Facebook : www.facebook.com/lamossadeltapiro

Twitter : twitter.com/MossaDelTapiro

Yazarlara yazmak için: lamossadeltapiro@gmail.com

Aynı yazarlardan

Ingegneri, però simpatici, Leonardo Poggi, Sonda Editore

Da bambino ero sovietico, Leonardo Poggi

Doppler, Miki Fossati, Blonk Editore

Finalmente è troppo tardi, Miki Fossati, Zona42